

ICE[®]

MIRACLES

EXCLUSIVE FOR GPSC

(CLASS 1/2, P.I., S.T.I., DY.SO., DY. MAMLATDAR)

સંપાદક : મૌલિક ગોધિયા

VOLUME 16

01 to 15 DEC - 2020

એવરેસ્ટની નવી ઊંચાઈ

પ્રોજેક્ટ 17Aનું હિમગીરી

CLICK TO JOIN WHATSAPP
joinicerajkot.com

FOLLOW US ON INSTAGRAM
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

FOLLOW US ON YOUTUBE
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

JOIN TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

Contact us at :

9375701110/9328001110

સંપાદકની કલમે

વર્તમાન પ્રવાહો એ કોઈપણ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટે મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. વર્તમાન પ્રવાહો પરીક્ષા માટે અગત્યતા ધરાવે છે પરંતુ તેનું ક્ષેત્ર એટલું વિશાળ છે કે પ્રશ્નો કોઈપણ ઘટના આધારીત પૂછવામાં આવતા હોય છે. વર્તમાન પ્રવાહોની આ અનિશ્ચિતતા દૂર કરી, વિદ્યાર્થીઓને એક જ સ્ત્રોતમાંથી તૈયારી કરવાની મહેનત થાય અને સમયમાં પણ બચાવ થાય તે આધારે જ 'ICE Miracle' નામનું આ મેગેઝિન તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. જે દર 15 દિવસે પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

વર્ષ 2017થી લેવામાં આવતી GPSCની બધી જ પરીક્ષાઓના વર્તમાન પ્રવાહોના પ્રશ્નોનું વિશ્લેષણ કર્યા બાદ GPSC દ્વારા આવરી લેવામાં આવતા તમામ પાસાઓને આ મેગેઝિન અંતર્ગત આવરી લેવામાં આવેલ છે. GPSC દ્વારા લેવામાં આવતી પરીક્ષા માટે રાષ્ટ્રીય તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓનું વિશ્લેષણ કરવાની જરૂરીયાત રહેતી હોય છે અને વિશ્લેષણનું કૌશલ્ય ત્યારે જ કેળવી શકાય જ્યારે આ ઘટનાઓને વિવિધ દૃષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે અને ખાસ કરીને આવી માહિતી ગુજરાતીમાં ઉપલબ્ધ હોય તો વિદ્યાર્થીઓને તૈયારી કરવામાં સરળતા રહેતી હોય છે. આથી આવો બહુ—દૃષ્ટિકોણ કેળવવાનો પ્રયાસ આ મેગેઝિન દ્વારા ICEના માધ્યમથી કરવામાં આવેલો છે. અમને ચોક્કસ એવી આશા છે કે આ મેગેઝિન તમારી મહેનતને સરળ અને સચોટ બનાવશે અને આવો જ પ્રયાસ કરવા ICE કટિબદ્ધ છે.

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- મેન્યુઅલ સ્કેવેલિંગને સમાપ્ત કરવાની પહેલ...01
- બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશન.....01
- ઇ-કોર્ટસ પ્રોજેક્ટ.....02
- NRI મતદાન.....03
- મહાપરિનિર્વાણ દિવસ.....03

2. અર્થતંત્ર.....04

- માતૃભાષામાં તકનીકી શિક્ષણ.....04
- લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP) અને તેનું નિર્ધારણ.....04
- ઇથેરિયમ 2.0.....06
- ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્રને ઉદ્યોગનો દરજ્જો..06
- રાજ્યોના મૂડી ખર્ચ માટે વિશેષ સહાય યોજના.....06
- કે.વી. કામથ સમિતિ.....07
- HSN કોડ.....07
- RBIએ HDFC બેંકને તેના ડિજિટલ પ્રારંભને રોકવા માટે નિર્દેશ આપ્યો.....08
- ડાયમ (Diam).....08
- RBIની નાણાકીય નીતિ સમિતિની બેઠક.....09
- V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ.....10
- લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટી.....10
- ડિજિટલ પેમેન્ટ સિક્યુરિટી કંટ્રોલ્સ ડાયરેક્શન....
.....11
- રેપો રેટ.....11
- તકનીકી કાપડ માટે સમર્પિત નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ.....11

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....13

- SCO ઓનલાઇન આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શન.....13
- રાષ્ટ્રીય દરિયાઇ ડોમેન જાગરૂકતા કેન્દ્ર.....13
- ઓમાન-ભારત મૈત્રી સંઘ.....14
- ભાંગ: માદક પદાર્થોની સૂચિમાંથી બહાર....15
- ઇમર્જન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન.....15
- ચંદ્ર પર ધ્વજ ફરકાવનાર ચીન બીજો દેશ....16
- વિશેષ ચિંતાવાળા દેશો.....16
- આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક-પ્લસ (ADMM-PLUS).....17
- સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ માટે લેન્સેટ સિટિઝન્સ કમિશન.....18
- ભારત-કતાર એનર્જી ટાસ્ક ફોર્સ.....18
- સિનેમાસ્કોપ(CinemaSCOpe).....19
- રાષ્ટ્રીય દરિયાઇ ડોમેન જાગરૂકતા કેન્દ્ર.....19
- CLMV દેશો.....20
- બૌદ્ધિક સંપત્તિ સહયોગ અંગે ભારત-યુએસએ MOU.....20
- WTO ફિશરીઝ નેગોશીએશનમાં ભારત...21
- આઝાદ પટ્ટન હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ.....21
- PASSEX: ભારત-રશિયા.....22
- IAIS.....22
- આર્જન્ટિના-કરોડપતિ કર.....23
- યુએન ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એવોર્ડ ભારતને રોકાણ કરવા માટે.....23
- યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સિટી.....24
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રો રોગચાળાની તૈયારી દિવસને મંજૂરી આપી.....24
- UK: કોવિડ-19રસીલોન્યકરનારપ્રથમદેશ.....25
- પશ્ચિમ બંગાળ પબ્લિક ફાઇનાન્સ મેનેજમેન્ટ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામ.....25

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...27

- 100 ઓક્ટેન પ્રીમિયમ પેટ્રોલ.....27
- C32 LH2 ટેન્કે.....27
- સંરક્ષણ જીઓ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સંશોધન સ્થાપના.....27
- બ્રહ્મોસના એન્ટી-શિપ સંસ્કરણનું પરીક્ષણ....27
- ઓસ્ટ્રેલિયન સ્કવેર કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડર.....28
- જિયુઆન્ગ કમ્પ્યુટર.....28
- બેરેશીટ-2 પ્રોજેક્ટ.....28
- નેરો બેન્ડ IoT નેટવર્ક.....29
- ભારતની પ્રથમ mRNA રસી.....29
- પ્લેનેટ નાઈન.....30
- વિજ્ઞાન યાત્રા.....30
- INS વિરાટ.....31
- પ્રોજેક્ટ 17Aનું હિમગીરી.....31
- એડવાન્સ્ડ ટોલ્ડ આર્ટિલરી ગન સિસ્ટમ.....32
- સ્વદેશી વિમાનવાહક INS વિકાંત...32
- અરેસિબો(Arecibo) ટેલિસ્કોપ.....33
- લશ્કરી કામગીરી અને વ્યૂહરચનાત્મક યોજના માટેના નાયબ ચીફ.....33
- 2020 SO.....34
- HL-2M ટોકમાક રિએક્ટર.....34
- આકાશ મિસાઇલો.....35
- આંધ્રપ્રદેશમાં રહસ્યમય રોગ.....35
- હવાના સિન્ડ્રોમ.....36
- LiDAR ટેકનિક.....36
- 5G NR.....36
- સાર્વજનિક વાઇ-ફાઇ એક્સેસ નેટવર્ક ઇન્ટરફેસ (PM-WANI).....37

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....38

- ઉન્નત ભારત અભિયાન યોજના.....38
- વિશ્વ મેલેરિયા રિપોર્ટ 2020.....38
- વિશ્વ વેપાર સંગઠનનો વિશ્વ વેપાર અહેવાલ...39
- નર્મદા પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય પુનઃસ્થાપના પરિયોજના.....40
- ઉત્સર્જન ગેપ રિપોર્ટ, 2020.....41
- એશિયન વિકાસ આઉટલુક...42
- ફિટનેસ કા ડોઝ આઘા ઘંટા રોજ અભિયાન...42
- વિઝન 2035: ભારતમાં બહાર આરોગ્ય સર્વેલન્સ.....43
- સ્વાસ્થ્ય સાથી યોજના.....43

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....44

- અરુણાચલ કીવી.....44
- ચક્રવાત બુરેવી.....44
- એવરેસ્ટની નવી ઊંચાઈ.....44
- અલ નીનો અને દુષ્કાળ.....45
- ભારત જળ ઇમ્પેક્ટ સમિટ.....45
- કોઈલવર બ્રિજ.....46
- માઇક્રો-ક્લાઇમેટ ઝોન શિફ્ટિંગ.....46
- ટકાઉ પર્વત વિકાસ સમિટ.....47
- આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન મહત્વાકાંક્ષા સમિટ...47
- વનીકરણની મિયાવાકી પદ્ધતિ.....48
- ભાશન ચાર આઇલેન્ડ.....48
- દરિયાઈ ફેન્સ.....49
- આબોહવા પરિવર્તન પ્રદર્શન સૂચકાંક.....49
- ઇકો-બ્રિજ અથવા ઇકો-ડ્યુક્ટસ.....50
- ચમુના નદીમાં ફોથીંગ.....50

• હવાથી પાણી હાર્વેસ્ટિંગ.....51

• લક્ષદ્વીપ 100% ઓર્ગેનિક બહેર કરાયું.....51

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....52

• હોર્નબિલ ઉત્સવ.....52

• હમ્પી મંદિરમાં સ્થિત પથ્થરના રથ.....52

• સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિ આહાર.....53

• વારાણસી અન્નપૂર્ણા મૂર્તિ.....54

• પાગરી સંબલ જટ્ટ આંદોલન.....54

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....56

• પીકોક સોફ્ટ શેલ કાયબો.....56

• વિશ્વ એઇડસ દિવસ 2020.....56

• રેલ્વેનું વિદ્યુતીકરણ.....57

• BSF સ્થાપના દિવસ.....57

• આદી મહોત્સવ-મધ્યપ્રદેશ.....57

• રામાયણ ક્રુઝ સર્વિસ.....58

• ઝારખંડમાં તમાકુ પર પ્રતિબંધ.....58

• 2020 માટે ભારતનાં ટોચના 10 પોલીસ સ્ટેશન.....59

• નેવી દિવસ.....59

• વિશ્વ દિવ્યાંગ દિવસ.....59

• મધમાં ભેળસેળ.....59

• ગીતાંજલિ રાવ.....60

• ગ્લોબલ ટીચર પ્રાઇઝ 2020.....60

• રાષ્ટ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ દિવસ.....61

• માનવ અધિકાર દિવસ.....62

• સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો વસ્તી એવોર્ડ 2020.....62

• આંતરરાષ્ટ્રીય પર્વતનો દિવસ.....62

• નવા સંસદ ભવનની આધારશિલા.....62

• યુવા ગણિતશાસ્ત્રીઓ માટે રામાનુજન એવોર્ડ, 2020.....63

• બ્રેકડાન્સ ઓલમ્પિકમાં શામેલ.....63

• શેખ મુજબુર રહેમાનના નામે આંતરરાષ્ટ્રીય એવોર્ડ.....63

• સાર્ક ચાર્ટર ડે.....64

• આંતરરાષ્ટ્રીય ભારતી મહોત્સવ 2020.....64

• 'રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિવસ, 2020'.....65

• એસોસિયેશન ઓફ નૌદ્ધ ટૂર ઓપરેટર (ABTO) આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન.....65

• દિવ્યાંગ સશક્તિકરણ માટે રાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર.....66

• ડિજિટલ મતદાર આઈડી કાર્ડ.....66

• COVID-19 રસી રોલઆઉટ માટે ઓપરેશનલ માર્ગદર્શિકા.....67

• ચારધામ હાઇવે પ્રોજેક્ટ.....68

• રાષ્ટ્રીય માનવરહિત વિમાન ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ નીતિ માટે ડ્રાફ્ટ.....68

• વિશ્વ ભૂમિ દિવસ.....69

• બિહાર સ્થળાંતર પક્ષીનો ઉત્સવ.....69

• આગ્રા મેટ્રો પ્રોજેક્ટ.....70

• ઇન્ડિયા મોબાઇલ કોંગ્રેસ.....70

• થારૂ આદિવાસીઓ.....71

• મહારાષ્ટ્ર પોલીસ: ઓપરેશન બ્લેકફેસ, TRACE અને કોલર.....71

• પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલન.....72

• અર્બન ગવર્નન્સ ઇન્ડેક્સ.....72

• ખેલો ઇન્ડિયા.....73

• કેન્દ્રીય કેબિનેટ નિર્ણયો.....73

• વન નેશન વન કાર્ડ-તાજેતરના વિકાસ.....74

મેન્યુઅલ સ્કેવેજિંગને સમાપ્ત કરવાની પહેલ

- હાલમાં જ કેન્દ્ર સરકારે ગટર લાઈનો અને સેપ્ટિક ટાંકીની જાતે સફાઈ કરવાની જોખમી પ્રથાને સમાપ્ત કરવા અને યાંત્રિક સફાઈને પ્રોત્સાહન આપવા માટે બે મોટી પહેલ કરવાની જાહેરાત કરી છે.
- કેન્દ્રીય સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયે ગટર લાઈન અને સેપ્ટિક ટાંકીની યાંત્રિક સફાઈ ફરજિયાત બનાવવા માટે કાયદામાં સુધારો કરવાની જાહેરાત કરી છે, જ્યારે ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે સફાઈ મિત્ર સુરક્ષા ચેલેન્જ શરૂ કર્યો છે.
- કાયદાની સુધારણા:
 - ધોષણા મુજબ, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલયની રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજનાના ભાગ રૂપે 'હાથથી મેલું ઉઠાવનારા(મેન્યુઅલ સ્કેવેંગ) કર્મીઓના રોજગાર પર પ્રતિબંધ અને તેમના પુનર્વસન (સુધારો) બિલ, 2020.' રજૂ કરવામાં આવશે.
 - આ રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજનાનો ઉદ્દેશ હાલની ગટર વ્યવસ્થાને આધુનિક બનાવવાનો છે; સેપ્ટિક ટાંકીની યાંત્રિક સફાઈ, પરિવહન અને ગંદકીના ઉપચાર માટે ઢાળવાળી અને સેપ્ટેજ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ્સની સ્થાપના; નગરપાલિકાઓને અત્યાધુનિક તકનીક પ્રદાન કરવી અને મોબાઈલ હેલ્પલાઈનથી સ્વચ્છતા પ્રતિસાદ એકમો સ્થાપવા.

Back to Basics : બિલની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- યાંત્રિક સફાઈ:
 - સૂચિત બિલમાં ગટર લાઈન અને સેપ્ટિક ટાંકીની ફરજિયાત યાંત્રિક સફાઈની જોગવાઈ છે, તેમજ બિલ હેઠળ આ કાર્ય સાથે સંકળાયેલા કર્મચારીઓને વધુ સારી સુરક્ષા પૂરી પાડવાની અને કોઈપણ અકસ્માતની સ્થિતિમાં વળતરની જોગવાઈ છે. એવું પણ કહેવામાં આવ્યું છે.
- દંડ:
 - બિલ દંડ અને કેદની માત્રામાં વધારો કરીને મેન્યુઅલ સ્કેવેંગ પ્રથાને વધુ કડક બનાવવાની પ્રતિબંધિત કાયદાની દરખાસ્ત કરે છે.
 - હાલમાં ફરજિયાત સલામતી ઉપકરણો વિના ગટર લાઈનો અને સેપ્ટિક ટાંકી સાફ કરવાના જોખમી કામમાં સામેલ કોઈપણ વ્યક્તિ માટે પાંચ વર્ષ સુધીની કેદની સજા અથવા 5 લાખ સુધીની દંડ અથવા બંનેની જોગવાઈ છે.
- ભંડોળ:
 - બિલ હેઠળ, ગટર લાઈનો અને સેપ્ટિક ટાંકીની યાંત્રિક સફાઈ માટે જરૂરી ઉપકરણોની ખરીદી માટે કોન્ટ્રાક્ટરો અથવા પાલિકાને પૈસા ચૂકવવાને બદલે સીધા કામદારોને નાણાં પૂરા પાડવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.

સફાઈ મિત્ર સુરક્ષા ચેલેન્જ

- લોન્ય:
 - સફાઈ મિત્ર સુરક્ષા ચેલેન્જ 19 નવેમ્બર, 2020 ના રોજ દેશના 243 મોટા શહેરોમાં વિશ્વ શૌચાલય દિવસ નિમિત્તે શરૂ કરવામાં આવી છે.
- ઉદ્દેશ્ય: ગટરો અને સેપ્ટિક ટાંકીની જાતે સફાઈ કરવાની પ્રથાને નાબૂદ કરવા અને મિકેનિકલકૃત સફાઈને પ્રોત્સાહન આપવું.
- પાત્રતા:
 - રાજ્યની રાજધાનીઓ, શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓ અને તમામ સ્માર્ટ શહેરો આ ચેલેન્જમાં ભાગ લેવા પાત્ર બનશે.
- એવોર્ડ્સ:
 - શહેરોને ત્રણ પેટા કેટેગરીમાં આપવામાં આવશે. આ 1 મિલિયનથી વધુ વસ્તીવાળા શહેરો છે, 3 લાખથી 10 લાખની વસ્તીવાળા શહેરો અને 3 લાખ સુધીની વસ્તીવાળા શહેરો. ત્રણેય પેટા કેટેગરીમાં તમામ વિજેતાઓને કુલ 52 લાખ રૂપિયા સુધીની રકમ આપવામાં આવશે.

'મેન્યુઅલ સ્કેવેંગિંગ' નો અર્થ

- વ્યાખ્યા:
 - મેન્યુઅલ સ્કેવેંગિંગ કોઈ પણ વ્યક્તિ સલામતી ઉપકરણો વિના પોતાના હાથથી માનવ ઉત્સર્જનની સફાઈ કરે છે અથવા તેના માથા પર આવા ક્યારાનું વહન કરે છે અથવા ગટરલ ગટરની લાઈન અને સેપ્ટિક ટાંકી સાફ કરે છે.

બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશન

- નેશનલ કમિશનર ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઈલ્ડ રાઈટ્સ (NCPCR) દ્વારા આપવામાં આવેલી માર્ગદર્શિકા મુજબ તાજેતરમાં પુનામાં “બાળ-મૈત્રીપૂર્ણ” પોલીસ સ્ટેશનની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ પોલીસ સ્ટેશન બાળકોમાં ચારિત્ર્ય નિર્માણ તરફ કામ કરશે અને એવી સમજણ પણ પેદા કરશે કે પોલીસ દુશ્મન નહીં પણ લોકોના મિત્રો છે. તેનો હેતુ કિશોર ગુનાઓ અટકાવવા અને બાળકોના સુધારણાને સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.

Back to Basics : મુખ્ય સુવિધાઓ

- બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશન જરૂરી બાળકોને પુનર્વસન માટે નિવારક અભિગમ પ્રદાન કરશે.
- તે એવા બાળકો માટે રચાયેલ એક ઓરડો છે જે પોલીસ સ્ટેશનમાં કેસ નોંધાવવા આવી શકે છે.
- બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એક એવું વાતાવરણ બનાવવાનું છે કે જે બાળકો નિર્ભયતાથી કેસ અને ગુનાઓની જાણ કરી શકે.
- આ પહેલનો હેતુ લોકોમાં પોલીસ પ્રત્યેની કૃતજ્ઞતાની આંખોને દૂર કરવાનો છે.

- > તે એવા બાળકોને મદદ કરશે કે જેમણે ગુના કર્યા છે. આ એટલા માટે છે કારણ કે બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશન સુનિશ્ચિત કરશે કે નજીકના સમુદાયોમાં વારંવારના અપરાધીઓ ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા નથી. બીજી તરફ, આ ગુનેગારો ગુના નિવારણમાં પોલીસને મદદ કરશે.
- > ચિલ્ડ્રન ફાઉન્ડેશન માટેની આશા એ છે કે બાળકો માટે પોલીસને બાળ મૈત્રીપૂર્ણ મિકેનિઝમ પર તાલીમ આપવાની છે.
- > બાળ મૈત્રીપૂર્ણ પોલીસ સ્ટેશનની સ્થાપના જુવેનાઈલ ન્યાય અધિનિયમના પાલનમા કરવામાં આવી છે.

જુવેનાઇલ જસ્ટિસ એક્ટ

- > દરેક જિલ્લામાં જુવેનાઈલ જસ્ટિસ બોર્ડ સ્થાપવા ફરજિયાત બનાવે છે.
- > એક્ટ હેઠળ સેન્ટ્રલ એડોપ્શન રિસોર્સ ઓથોરિટીને વૈધાનિક બોડીનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
- > અધિનિયમ હેઠળ બિન-સરકારી સંસ્થાઓ અથવા રાજ્ય સરકારો દ્વારા સંચાલિત ચાઇલ્ડ કેર સંસ્થાઓ માટે આ કાયદા હેઠળ નોંધણી કરવી ફરજિયાત બનાવે છે.

જુવેનાઇલ જસ્ટિસ બોર્ડ

- > તે ન્યાયતંત્રની સંસ્થા છે જેમાં ગુનાનો આરોપ લગાવેલા બાળકોને લાવવામાં આવે છે. તે કિશોરો માટે એક અલગ કોર્ટ છે. તેમાં જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ અને બે સામાજિક કાર્યકરોની સમાવેશ થાય છે.

બાળ કલ્યાણ સમિતિ

- > કિશોર ન્યાય અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ રાજ્ય સરકારે જિલ્લા કક્ષાએ આ સમિતિઓની રચના કરવી જોઈએ. બાળ કલ્યાણ સમિતિ પાસે બાળકોના રક્ષણ, પુનર્વસન માટેના કેસોનો નિકાલ કરવાની શક્તિ છે.

જુવેનાઇલ જસ્ટિસ એક્ટમાં તાજેતરના સુધારાઓ

- > અનાથ અથવા ત્યજી દેવાયેલા બાળકને દત્તક લેવા માટે એક સંગઠિત સિસ્ટમ પ્રદાન કરવા માટે તાજેતરમાં કાયદામાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. અધિનિયમ મુજબ, 15 થી 18 વર્ષની વય જૂથના સગીર વયના બાળકોને ઘોર ગુનાઓના મામલામાં પુખ્ત વયના તરીકે ગણવામાં આવે છે.
- > ભારતમાં જુવેનાઈલ(કિશોર) 18 વર્ષથી ઓછી ઉંમરની વ્યક્તિ છે.
- > ભારતીય કાયદા મુજબ સાત વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકને કોઈપણ કાયદા હેઠળ કોઈપણ ગુના માટે દોષિત ઠેરવી શકાતો નથી.

ઇ-કોર્ટસ પ્રોજેક્ટ

- > ઈ-કોર્ટસ પ્રોજેક્ટ રાષ્ટ્રીય ઈ-ગવર્નન્સ યોજનાના ભાગ રૂપે 2007 થી લાગુ કરવામાં આવી રહ્યો છે. આ પ્રોજેક્ટ ન્યાયતંત્રમાં માહિતી અને સંચાર તકનીકના અમલીકરણ માટેની રાષ્ટ્રીય નીતિ અને ક્રિયા યોજના પર આધારિત છે. આ પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વકીલો, મુકદ્દમા અને ન્યાયતંત્રને

નિયુક્ત સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ICTનો લાભ મેળવવાનો છે. પ્રોજેક્ટ હેઠળ દેશભરમાં અત્યાર સુધીમાં 2,927 અદાલતો હાઈ સ્પીડ વાઈડ એરિયા નેટવર્કથી જોડવામાં આવી છે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > ઈ-કોર્ટસ પ્રોજેક્ટ હાલમાં બે તબક્કામાં લાગુ કરવામાં આવી રહ્યો છે. 2010 અને 2015 ની વચ્ચે પ્રથમ તબક્કાનો અમલ કરવામાં આવ્યો હતો. બીજા તબક્કાનો અમલ 2015 અને 2020 ની વચ્ચે રૂ. 1670 કરોડના ખર્ચમાં કરવામાં આવશે.
- > પ્રોજેક્ટના મુખ્ય ઉદ્દેશો નીચે મુજબ છે:
- > સમય મર્યાદાવાળી નાગરિક કેન્દ્રિત સેવાઓ પ્રદાન કરવી.
- > અદાલતોમાં નિર્ણય સપોર્ટ સિસ્ટમ્સ ઈ-સ્ટોલ, વિકસિત અને અમલ કરવો
- > પ્રક્રિયાઓને સ્વચાલિત કરવા અને તેના હોદ્દેદારોને પારદર્શિતા પ્રદાન કરવી.
- > ન્યાયિક ઉત્પાદકતા વધારવી અને ન્યાયની વહેંચણી સુલભ, ધારી, પારદર્શક અને વિશ્વસનીય બનાવવા માટે.
- > આ પ્રોજેક્ટને કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય દ્વારા નાણાં પૂરા પાડવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ઈ-કોર્ટસને ભારતીય ન્યાયતંત્રમાં માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીકના રાષ્ટ્રીય નીતિ અને ક્રિયા યોજનાના અમલીકરણ હેઠળ રચવામાં આવી હતી.
- > તાજેતરમાં, COVID-19 રોગચાળાને પગલે, ભારતીય સુપ્રીમ કોર્ટે ન્યાયિક કાર્યવાહી માટે વિડિઓ કોન્ફરન્સિંગનો ઉપયોગ કરવા માટે દેશની તમામ અદાલતોને દિશા નિર્દેશો પસાર કર્યા હતા. ઈ-કોર્ટસ વર્ચુઅલ કોર્ટ નથી.

ઇ-કોર્ટ

- > ઈ-કોર્ટસ ઈલેક્ટ્રોનિક અદાલતો છે જ્યાં કાયદાની બાબતોને કોઈ યોગ્ય ન્યાયાધીશની હાજરીમાં ન્યાય આપવામાં આવે છે. તેઓ કોમ્પ્યુટરાઈઝડ કોર્ટથી અલગ છે. ઈ-અદાલતોમાં મુકદ્દમાઓ ઈલેક્ટ્રોનિક રીતે પોતાનો દાવ દાખલ કરી શકે છે, તેમના કેસોની સ્થિતિ ઓનલાઈન જોઈ શકે છે, કોર્ટ ફી અને દંડ ઓનલાઈન ચૂકવી શકે છે.

ઇ-કોર્ટનો ફાયદો

- > તેઓ અદાલતોને સમાજના તમામ વર્ગ માટે પોસાય છે
- > તે મુકદ્દમો ઝડપી બનાવે છે
- > ઈ-કોર્ટનો અનુભવ વ્યક્તિગત અને ખાનગી છે.

ઇ-કોર્ટના પડકારો

- > ઈ-કોર્ટ રેકોર્ડ જાળવવા માટે કર્મચારીઓ સજજ નથી.
- > સાયબર સુરક્ષા એક મોટી ચિંતા છે.
- > ઈ-કોર્ટ સિસ્ટમમાં હજુ પણ મુકદ્દમામાં આત્મવિશ્વાસનો અભાવ પ્રવર્તે છે.

NRI મતદાન

- ચૂંટણી પંચે તાજેતરમાં NRI (બિન-નિવાસી ભારતીયો) ને તેમના મત આપવા સક્ષમ બનાવવા માટે ટપાલ બેલેટનો ઉપયોગ કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી. આ ETPBS અથવા ઇલેક્ટ્રોનિકલી ટ્રાન્સમિટ થયેલ પોસ્ટલ બેલેટ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરીને કરી શકાય છે. NRIને ફક્ત રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ પીપલ્સ એક્ટ, 1950 માં સુધારા દ્વારા 2011 માં મતદાનનો અધિકાર મળ્યો હતો. હાલમાં, NRI ફક્ત તે જ મતદારક્ષેત્રમાં જ્યાં તેમનું નિવાસસ્થાન છે તે વ્યક્તિને જ મત આપી શકે છે. આ મોટેભાગે મોંઘો પડતો પ્રસંગ સાબિત થાય છે કારણ કે તેઓએ પોતાના મત આપવાના એકમાત્ર હેતુ માટે વિદેશથી મુસાફરી કરવી પડે છે.
- ECIના જણાવ્યા અનુસાર, તે તમિલનાડુ, આસામ, કેરળ, પશ્ચિમ બંગાળ અને પુડુચેરીના મતદારો સુધી ETPBS લંબાવવા માટે તકનીકી રીતે તૈયાર છે.

Back to basics : ભારતમાં મતદાન માટેની જોગવાઈઓ

- ભારત સરકાર તેના નાગરિકોને પોસ્ટ દ્વારા, વ્યક્તિગત રૂપે અને પ્રોક્સી દ્વારા ત્રણ અલગ અલગ રીતે મતદાન કરવાની મંજૂરી આપે છે. પ્રોક્સી વોટિંગ 2003 માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, ફક્ત થોડા સૂચિબદ્ધ દેશોમાં રહેતા NRI માટે. બીજી બાજુ, પોસ્ટલ બેલેટમાં પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવતા મતપત્રોનો સમાવેશ થાય છે.
- ઓનલાઈન મતદાન, પોસ્ટ દ્વારા મતદાન અને વિદેશમાં ભારતીય મિશનમાં મતદાન કરવાના ત્રણ મુખ્ય વિકલ્પોનો અભ્યાસ કરવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટે 2013 અને 2014 માં 12 સભ્યોની સમિતિની રચના કરી હતી. સમિતિએ ઓનલાઈન મતદાનને નકારી કાઢ્યું કારણ કે તેને લાગ્યું કે તે મતદાનની ગુપ્તતા સાથે ચેડા થઈ શકે છે. સમિતિએ એવી ભલામણ પણ કરી હતી કે પ્રોક્સી મતદાન અને ઈ-પોસ્ટલ બેલેટ મતદાનના વધારાના વૈકલ્પિક વિકલ્પો પ્રદાન કરવા જોઈએ. કાયદા મંત્રાલયે પ્રોક્સી વોટિંગ અંગેની ભલામણો સાથે સંમત થયા હતા.

વર્તમાન દશ્ય

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અનુસાર દુનિયાના જુદા જુદા ભાગોમાં 16 કરોડ ભારતીય રહે છે. 2014 ની સંસદીય ચૂંટણીમાં, ફક્ત 25,000 લોકોએ પોતાનો મત આપવા માટે ઉડાન ભરી હતી.

ETPBSનું કામ

- મત આપવા ઈચ્છતા NRIએ ચૂંટણીની સૂચના બાદ પાંચ દિવસની અંદર રીટર્નિંગ અધિકારીને જાણ કરવાની રહેશે. ત્યારબાદ રીટર્નિંગ અધિકારી ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે બેલેટ પેપર રવાના કરશે. ત્યારબાદ NRI મતદારોએ બેલેટ પેપર ડાઉનલોડ કરવું જોઈએ, તેમની પસંદગીને ચિહ્નિત કરવું જોઈએ, છાપીને રીટર્નિંગ અધિકારીને પરત મોકલવું જોઈએ અને સાથે સાથે NRI રહેતા હોય તેવા ભારતના કાઉન્સેલર પ્રતિનિધિ દ્વારા પ્રમાણિત ઘોષણા સાથે હોવું જોઈએ.

મહાપરિનિર્વાણ દિવસ

- 6 ડિસેમ્બરને ડો.બાબાસાહેબ આંબેડકરની પુણ્યતિથિને મહાપરિનિર્વાણ દિવસ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. દર વર્ષે આ દિવસે, લાખો લોકો ડો.આંબેડકરની મુંબઈમાં સમાધિ પાસે શ્રદ્ધાંજલિ આપવા માટે આવે છે, જેને ભારતીય બંધારણના પિતાને માન આપવા માટે ચૈત્ય ભૂમિ કહેવામાં આવે છે. ચાલુ વર્ષે ચાલી રહેલા રોગચાળાને કારણે મહારાષ્ટ્ર સરકારે લોકોને આ સ્થળની મુલાકાત લેવાનું ટાળવાની અને ઘરે બેઠા દિવસ અવલોકન કરવાની વિનંતી કરી છે.

Back to basics: મહાપરિનિર્વાણ

- મહાપરિનિર્વાણ બૌદ્ધ ધર્મનું એક મુખ્ય લક્ષ્ય છે. તેનો મતલબ છે કે 'મૃત્યુ પછી નિર્વાણ'. પરિનિર્વાણને પાલીમાં પરિણીબના તરીકે લખાયેલ છે. પાલી ભાષા મૂળ ભારતીય ખંડની છે. બૌદ્ધ ગ્રંથ 'મહાપરિનિબના સુત' એ 80 વર્ષની ઉંમરે ભગવાન બુદ્ધના મૃત્યુને મૂળ મહાપરિનિર્વાણ માન્યું છે.
- ડો.આંબેડકરનું મૃત્યુ “બુદ્ધ અને તેમના ધર્મ” નું કાર્ય પૂર્ણ કર્યા પછી થોડા દિવસોમાં થયું હતું. ઉપરાંત, તેમણે ઘણા વર્ષો સુધી ધર્મનો અભ્યાસ કર્યા પછી બૌદ્ધ ધર્મમાં ધર્મપરિવર્તન કર્યું હતું. તેમણે પાંચ લાખ સમર્થકો સાથે, નાગપુરમાં 14 ઓક્ટોબર, 1956 ના રોજ બૌદ્ધ ધર્મમાં ધર્માતરણ કર્યું હતું. આ સમર્થકો ડો.આંબેડકરને તેમના બૌદ્ધ નેતા માનતા હતા. તેમ જ, તેઓને અસ્પૃશ્યતા નાબૂદ કરવાના યોગદાન માટે બૌદ્ધ માનવામાં આવ્યાં હતાં. આમ, આંબેડકરની પુણ્યતિથિને મહાપરિનિર્વાણ દિવસ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવે છે.

ડો. બી. આર. આંબેડકર વિશે

- ડો. આંબેડકરને ભારતના બંધારણના પિતા કહેવામાં આવે છે. તે સ્વતંત્ર ભારતના કાયદા અને ન્યાય પ્રધાન હતા અને ભારતના બંધારણના મુખ્ય આર્કિટેક્ટ તરીકે માનવામાં આવે છે. તેઓ ભારતીય અર્થશાસ્ત્રી, ન્યાયશાસ્ત્રી, સમાજ સુધારક અને રાજકારણી હતા. તેમણે અનેક દલિત બૌદ્ધ ચળવળને પ્રેરણા આપી અને અસ્પૃશ્ય લોકો પ્રત્યેના સામાજિક ભેદભાવ સામે લડ્યા. ડોક્ટરેટ તેઓ લંડન યુનિવર્સિટી અને કોલમ્બિયા યુનિવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રમાં છે. 1990 માં તેમને ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડ, ભારત રત્નથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

માતૃભાષામાં તકનીકી શિક્ષણ

- તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાને તેમની માતૃભાષામાં વિદ્યાર્થીઓને તકનીકી શિક્ષણ આપવા માટેનો માર્ગદર્શિકા તૈયાર કરવા માટે એક ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરી છે.

Back to Basics : ટાસ્ક ફોર્સ

- અધ્યક્ષપદ:**
 - તેની સ્થાપના સચિવ, ઉચ્ચ શિક્ષણ, અમિત ઠરેની અધ્યક્ષતામાં કરવામાં આવશે.
- ઉદ્દેશ:**
 - તે વડા પ્રધાનનો દ્રષ્ટિકોણ હાંસલ કરવાનું લક્ષ્ય રાખે છે – વિદ્યાર્થીઓ તેમની માતૃભાષામાં વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમો જેમ કે ચિકિત્સા, એન્જિનિયરિંગ, કાયદો વગેરેમાં પ્રગતિ કરી શકે છે.
 - તે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP) 2020 નો ભાગ છે જે 8 માં વર્ગ સુધી પ્રાદેશિક ભાષા વાંચવા અને વિદ્યાર્થી માટે આરામદાયક ભાષામાં અભ્યાસક્રમ તૈયાર કરવા પર કેન્દ્રિત છે.
- ક્રિયા:**
 - તે વિવિધ હિતધારકો દ્વારા આપવામાં આવેલા સૂચનો ધ્યાનમાં લેશે અને એક મહિનામાં રિપોર્ટ રજૂ કરશે.

પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં તકનીકી શિક્ષણ આપવાનું કારણ

- સર્જનાત્મકતામાં વૃદ્ધિ:**
 - એવું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે કે મનુષ્ય મન બાળપણથી જ વિચારવાની ટેવ પામે છે તે માતૃભાષામાં સરળતાથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકશે.
 - જ્યારે વિદ્યાર્થીઓને પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં, ખાસ કરીને માતૃભાષામાં સમજાવવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ વિચારો વ્યક્ત કરે છે અથવા સરળતાથી લઈ જાય છે.
 - વિશ્વના ઘણા દેશોમાં, વિવિધ પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં શિક્ષણ આપવામાં આવે છે, ભલે ફ્રાંસ, જર્મની, રશિયા અથવા ચીન જેવા દેશોમાં, જેમાં 300 થી વધુ ભાષાઓ અને બોલીઓ હોય છે.
- સમાવિષ્ટ બનાવો:**
 - તે સામાજિક સમાવેશ, સાક્ષરતા દરમાં સુધારો, ગરીબી ઘટાડો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગમાં મદદ કરશે. વ્યાપક વિકાસ માટે ભાષા ઉત્પ્રેરક તરીકે કાર્ય કરી શકે છે. હાલના ભાષાકીય અવરોધોને દૂર કરવાથી શામેલ શાસનના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ મળશે.
- મુદ્દાઓ:**
 - પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં તકનીકી શિક્ષણ આપવા માટે, શિક્ષકોને ઓડિઓ અનુવાદ સાધનોના તકનીકી સહાય ઉપરાંત, ટેકસ્યુઅલ માધ્યમ તેમજ અંગ્રેજી, પાઠ્યપુસ્તકો અને પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં સંદર્ભ સામગ્રીમાં નિપુણ હોવું જરૂરી છે.

પ્રાદેશિક ભાષાઓને પ્રોત્સાહન આપવા સરકારની પહેલ

- પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં શિક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તાજેતરમાં જાહેર કરાયેલ રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ, 2020 એ એક મોટી પહેલ છે.
- વૈજ્ઞાનિક અને તકનીકી પરિભાષા કમિશન-CSTT પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં યુનિવર્સિટી કક્ષાના પુસ્તકોના પ્રકાશનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રકાશન અનુદાન પ્રદાન કરે છે.
- તમામ ભારતીય ભાષાઓમાં તકનીકી પરિભાષા વિકસાવવા માટે વર્ષ 1961 માં તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- રાષ્ટ્રીય ભાષાંતર અભિયાન (NTM) નો અમલ સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ઇન્ડિયન લેંગ્વેજસ-CIIL, મૈસુર દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે, જે અંતર્ગત યુનિવર્સિટીઓ અને કોલેજોમાં સૂચવવામાં આવેલા વિવિધ વિષયોના પાઠ્ય પુસ્તકોનું આઠમું શેડ્યૂલ છે. સમાવિષ્ટ બધી ભાષાઓમાં ભાષાંતર કરવામાં આવી રહ્યાં છે.
- CIILની સ્થાપના શિક્ષણ મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ વર્ષ 1969 માં કરવામાં આવી હતી.
- જોખમમાં મૂકેલી ભાષાઓના સંરક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, ભારત સરકાર 'જોખમમાં મૂકેલી ભાષાઓની સુરક્ષા અને સંરક્ષણ માટેની યોજના' (SPPEL) લાગુ કરી રહી છે.
- યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન દેશના ઉચ્ચ શિક્ષણ અભ્યાસક્રમોમાં પ્રાદેશિક ભાષાઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રયત્નશીલ છે અને કેન્દ્રીય યુનિવર્સિટીઓમાં જોખમી ભાષાઓના કેન્દ્રની સ્થાપના સંબંધિત યોજના હેઠળ કુલ નવ કેન્દ્રીય યુનિવર્સિટીઓને આર્થિક સહાય પૂરી પાડે છે.
- કેરળ રાજ્ય સરકારે તાજેતરમાં શરૂ કરેલા 'નમથ બસઈ' પ્રોગ્રામે રાજ્યના આદિજાતિ બાળકોને શિક્ષણ મેળવવા માટે માતૃભાષા અપનાવવામાં મદદ કરીને મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.

લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP) અને તેનું નિર્ધારણ

- પંજાબ અને હરિયાણા સહિત દેશભરના વિવિધ રાજ્યોના ખેડૂતો દ્વારા રાજધાની દિલ્હીની સરહદો પર તાજેતરના કૃષિ કાયદાઓ વિરુદ્ધ દેખાવો કરવામાં આવી રહ્યા છે. વિરોધ કરી રહેલા ખેડૂતોની મુખ્ય માંગમાંની એક એ છે કે સરકાર લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP) સિસ્ટમ વિશે લેખિત બાંહેધરી પૂરી પાડે, જે તેમના પાક માટેના ચોક્કસ ભાવની ખાતરી આપે છે.
- તાજેતરમાં ઘડેલા ત્રણ કૃષિ કાયદા અને વીજળી (સુધારા) બિલ 2020 સામે ખેડૂતો દ્વારા દેખાવો યોજવામાં આવી રહ્યા છે.

Back to Basics : લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP)

- લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP) એ કોઈપણ પાકની 'લઘુત્તમ કિંમત' હોય છે, જે સરકાર દ્વારા ખેડુતોને મહેનતાણું તરીકે સ્વીકારવામાં આવે છે.
- આમ 'ન્યુનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ' એ ભારત સરકાર દ્વારા કૃષિ ઉત્પાદકોને કોઈ પણ તીવ્ર ઘટાડા સામે કૃષિ ઉત્પાદકોને સુરક્ષા પૂરી પાડવા માટે અપનાવવામાં આવતી બજારની દબલની સિસ્ટમ છે.
- તે કોઈપણ પાકની કિંમત હોય છે, જે પાકની ખરીદી કરતી વખતે સરકારી એજન્સી દ્વારા ચુકવવામાં આવે છે.
- નાણાંકીય વર્ષ 2018-19ના કેન્દ્રીય બજેટમાં સરકારે ખેડુતોના ઉત્પાદન ખર્ચના દોઢ ગણા લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP) ની જાહેરાત કરી હતી.

કયા પાકને લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ(MSP)

- 'કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ' સરકારને 22 ફરજિયાત પાક માટે 'લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ' (MSP) અને શેરડી માટે 'યોગ્ય અને મહેનતાણું ભાવ' (FRP) ની ભલામણ કરે છે.
- કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ (CACP): તે ભારત સરકારના કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયની જોડાયેલ ઓફિસ છે.
- તે જાન્યુઆરી 1965 માં અસ્તિત્વમાં આવી છે.
- તે એક સલાહકાર સંસ્થા છે જેની ભલામણો સરકારને બંધનકર્તા નથી.
- ઉલ્લેખિત પાકમાં 14 ખરીફ પાક, 6 રવી પાક અને અન્ય બે વ્યાપારી પાકનો સમાવેશ થાય છે.
- આ ઉપરાંત રેપસીડ (લાહી) અને નાળિયેરના MSP અનુક્રમે સરસવ અને સૂકા નાળિયેરના ન્યુનતમ સપોર્ટ વેલ્યુ (MSP) ના આધારે નક્કી કરવામાં આવે છે.

પાકની સૂચિ

- અનાજ (7):
- ડાંગર, ઘઉં, જવ, જુવાર, બાજરી, મકાઈ અને રાગી
- દાળ (5):
- ચણા, અરહર, મગ, અડદ અને મસૂરની દાળ
- તેલીબિયાં (8):
- મગફળી, સરસવ, રેપસીડ (લાહી), સોયાબીન, સૂર્યમુખીના દાણા, તલ, કેસરના દાણા, રામતલના દાણા
- કાચો કપાસ, કાચો જૂટ, નાળિયેર, સૂકું નાળિયેર
- શેરડી (વાજબી અને મહેનતાણું ભાવ)
- ન્યુનતમ ટેકાના ભાવ (MSP) નક્કી કરતી વખતે કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ (CACP) દ્વારા વાવેતરના ખર્ચ સહિતના વિવિધ પરિબળો ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.
- કમિશન દ્વારા વાવેતર ખર્ચ ઉપરાંત, ઉત્પાદનની માંગ અને પુરવઠો, સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારભાવના વલણો, ઉપભોક્તા (ફુગાવા) માટેના ભાવના સૂચનો, પર્યાવરણ (માટી અને પાણીનો ઉપયોગ) અને કૃષિ અને બિન-કૃષિ ક્ષેત્રો વચ્ચેના વેપારની સ્થિતિ વગેરે પણ ગણવામાં આવે છે.

વર્ષ 2018-19ના કેન્દ્રીય બજેટમાં ફેરફાર

- 2018-19ના બજેટમાં તત્કાલીન નાણાં પ્રધાને કહ્યું હતું કે 'પૂર્વ-નિર્ધારિત સિદ્ધાંત' તરીકે લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP) પાકના ઉત્પાદનના ખર્ચના દોઢ ગણા નક્કી કરવામાં આવશે.
- આમ, કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ (CACP) નું કાર્ય હવે ફક્ત એક જ મોસમ માટે પાકના ઉત્પાદન ખર્ચનો અંદાજ કાઢવાનો છે અને 1.5 ગણું સૂત્ર લાગુ કરીને MSPની ભલામણ કરવાની છે.

ઉત્પાદન ખર્ચ નિર્ધારણની પદ્ધતિ

- કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ (CACP) દ્વારા ગ્રાઉન્ડ લેવલ સર્વે દ્વારા પાકના ઉત્પાદનની કિંમત નક્કી કરવામાં આવતી નથી.
- ઊલટાનું, આયોગ, કૃષિ મંત્રાલય હેઠળ આર્થિક અને આંકડા નિયામકશ્રી દ્વારા પ્રદાન થયેલ રાજ્ય મુજબના અને પાક-વિશિષ્ટ ઉત્પાદન ખર્ચ અંદાજોનો ઉપયોગ પાકના ઉત્પાદન ખર્ચ નક્કી કરવા માટે કરે છે.
- જો કે, આ આંકડાઓ ફક્ત ત્રણ વર્ષના અંતરાલ પછી જ ઉપલબ્ધ છે.
- CACP બંને રાજ્ય અને અખિલ ભારતીય સ્તરે દરેક પાક માટે ત્રણ પ્રકારના ઉત્પાદન ખર્ચનો અંદાજ રાખે છે.
- 'A2':
- આ અંતર્ગત, ખેડુતો દ્વારા બિયારણ, ખાતરો, જંતુનાશકો, મજૂરી, લીઝ્ડ જમીન, બળતણ, સિંચાઈ વગેરે પરનો સીધો ખર્ચ શામેલ છે.
- 'A2 + FL':
- આમાં 'A2' તેમજ અવેતન કુટુંબિક મજૂરીનું એક અધીરોપિત મૂલ્ય શામેલ છે.
- 'C2':
- આ એક વધુ વિસ્તૃત ખ્યાલ છે કારણ કે તે હેઠળ 'A2 + FL' જમીનના ભાડા અને ખેડૂતની માલિકીની સ્થાવર મિલકત પરના વ્યાજ અને શામેલ છે.

ભાવોથી સંબંધિત મદ્દાઓ

- વર્ષ 2018-19ના કેન્દ્રીય બજેટ ભાષણમાં સરકારે ઉત્પાદન કિંમતનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી જેના આધારે સૂત્રની 1.5 ગણી ગણતરી કરવાની હતી.
- CACPના 'ખરીફ પાક માટેના ભાવ નીતિ: સત્ર 2018-19' અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે તેની ભલામણો 'A2 + FL' ખર્ચ પર આધારિત છે.
- વિરોધ કરી રહેલા ખેડુતો માંગ કરી રહ્યા છે કે કૃષિ વૈજ્ઞાનિક એમ.એસ. સ્વામિનાથનના નેતૃત્વમાં રાષ્ટ્રીય ખેડૂત આયોગ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવેલી 1.5 ગણા MSP ફોર્મ્યુલાને 'C2' ખર્ચ પર લાગુ કરવો જોઈએ.

સરકારનો પક્ષ

- કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો માટેનું આયોગ (CACP) તમામ ખર્ચને વિસ્તૃત રીતે ધ્યાનમાં લે છે, જે સમય-સમય પર નિષ્ણાત સમિતિઓ દ્વારા સૂચવેલ પદ્ધતિ પર આધારિત છે.

- > ન્યૂનતમ સપોર્ટ પ્રાઈસ (MSP) ની ભલામણ કરતી વખતે CACP દ્વારા બંને 'A2 + FL' અને 'C2' ખર્ચ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે.
- > 'A2 + FL' ખર્ચ પરના MSPની ગણતરી વળતર માટે કૃષિ ખર્ચ અને કિંમતો આયોગ (CACP) દ્વારા કરવામાં આવે છે, જ્યારે 'C2' ખર્ચ પરના MSPને બેંચમાર્ક ખર્ચ માટે ગણવામાં આવે છે.

ઇથેરિયમ 2.0

- > ઇથેરિયમ એ ક્રિપ્ટો ચલણ છે. તાજેતરમાં, તે એક ઝડપી, સસ્તા અને વધુ પર્યાવરણને અનુકૂળ પ્લેટફોર્મમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, કારણ કે અપગ્રેડ કરેલા સંસ્કરણને 'ઇથેરિયમ 2.0' કહેવામાં આવે છે.
- > ઇથેરિયમ એ વિકેન્દ્રિત અને ખુલ્લા સ્ત્રોત બ્લોકચેન પ્લેટફોર્મ છે, જે ક્રિપ્ટોગ્રાફિક બ્લોકચેનની વધતી જતી સૂચિ છે. ઇથર (ETH) એ ઇથેરિયમ પ્લેટફોર્મનું ક્રિપ્ટોકરન્સી ટોકન છે.
- > તે બિટકોઈન પછી જ, બજારના મૂડીકરણ દ્વારા વિશ્વની બીજી સૌથી મોટી ક્રિપ્ટોકરન્સી છે. તે વિશ્વની સૌથી વધુ સક્રિય રીતે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી બ્લોકચેન પણ છે.

Back to Basics

- > ઇથેરિયમની રજૂઆત 2013 માં રશિયન-કેનેડિયન ક્રિપ્ટોકરન્સી સંશોધનકાર અને પ્રોગ્રામર વિતાલિક બ્યુટરિન દ્વારા પ્રથમ કરવામાં આવી હતી.
- > સૌથી મોટો ક્રિપ્ટોકરન્સી 'બિટકોઈન' માઈનિંગના સિદ્ધાંત પર કાર્ય કરે છે, જેને બદલામાં વીજળીનો મોટો વપરાશ થાય છે તેવા જટિલ સમસ્યાઓ હલ કરવાની જરૂર છે.
- > આ અપડેટ થયેલ ઇથેરિયમ 2.0 આ સિસ્ટમને 'પુરાવાના પુરાવા' માં પરિવર્તિત કરે છે, જે ઇથેરની માત્રાને વેલિડેટર તરીકે પસંદગી સાથે જોડે છે.
- > ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝનો ઉપયોગ ભારતમાં કાનૂની ચલણ તરીકે થઈ શકતો નથી.

ભારતમાં હાલના ક્રિપ્ટોકરન્સી નિયમો

- > ડિસેમ્બર 2017 માં, ભારત સરકારે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે વર્ચુઅલ કરન્સીની ભારતમાં સુરક્ષા અથવા નિયમનકારની પરવાનગી નથી. 2018-19ના બજેટમાં નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામણે જાહેરાત કરી હતી કે ભારત સરકાર દેશમાં ચુકવણી પ્રણાલીના ભાગ રૂપે ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝના ઉપયોગને દૂર કરવા તમામ પગલાં લેશે. 2018 માં, ભારતીય રિઝર્વ બેંકે સૂચન આપ્યું કે તેના હેઠળ કાર્યરત એન્ટિટીઓ ક્રિપ્ટોકરન્સી સાથે વ્યવહાર ન કરે.

ક્રિપ્ટોકરન્સી

- > તે એક વિશિષ્ટ પ્રકારનું વર્ચુઅલ ચલણ છે જે ક્રિપ્ટોગ્રાફિક એન્ક્રિપ્શન તકનીકો દ્વારા સુરક્ષિત છે. કેટલીક લોકપ્રિય ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝ રીપલ, બિટકોઈન, ઇથેરિયમ છે. વ્યવહારો રેકોર્ડ કરવા માટે કોઈ કેન્દ્રિય સત્તા નથી. ક્રિપ્ટોકરન્સીસ ટ્રાંઝેક્શન ડેટા સ્ટોર કરવા માટે ડિસ્ટ્રિબ્યુટેડ લેજર ટેકનોલોજી અથવા બ્લોકચેન ટેકનોલોજી જેવી તકનીકીઓનો ઉપયોગ કરે છે.
- > ક્રિપ્ટોકરન્સી અંગે સુભાષચંદ્ર ગર્ગ સમિતિ એ સુભાષચંદ્ર ગર્ગની અપ્રયક્ષતામાં રચાયેલી આંતર-મંત્રી સમિતિએ ડ્રાફ્ટ બિલ, "પ્રતિબંધ અને ઓફિશ્યલ ડિજિટલ ચલણ બિલનું નિયમન, 2019" સૂચવતા પોતાનો અહેવાલ આપ્યો છે.

ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્રને ઉદ્યોગનો દરજ્જો

- > મહારાષ્ટ્ર સરકાર રાજ્યમાં ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્રને ઉદ્યોગનો દરજ્જો આપવાની વિચારણા કરી રહી છે અને ટૂંક સમયમાં આ અંગે રાજ્યના પ્રધાનમંડળ સમક્ષ પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવશે.
- > તે જાણવું રહ્યું કે ભારતમાં ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્ર મોટી સંખ્યામાં લોકોને રોજગારી પૂરી પાડે છે અને જો તેને ઉદ્યોગનો દરજ્જો આપવામાં આવે તો તેને મોટી સંખ્યામાં ધૂટછાટો મળશે, જે આ ક્ષેત્રના વિકાસ માટે અને સમગ્ર અર્થતંત્ર માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- > ભારતભરમાં ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્ર, જેમાં ટેલિવિઝન, ડિજિટલ મીડિયા, લાઈવ ઇવેન્ટ્સ, એનિમેશન, સિનેમા, રેડિયો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, તે ઝડપથી ગતિએ આગળ વધી રહ્યો છે અને ભવિષ્યમાં આ ક્ષેત્રના વધુ વિકાસ માટે તેને ઉદ્યોગનો દરજ્જો આપવો જરૂરી છે. તે આગળ વધવા માટે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.
- > ખરેખર 'ઉદ્યોગની સ્થિતિ' એ ભારતના કોઈપણ કાયદામાં વિશેષ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી નથી, પરંતુ તે એક પ્રતીકાત્મક સ્થિતિ છે, જે ચોક્કસ ક્ષેત્રની રાજ્ય / કેન્દ્રિય એકોગિક નીતિમાં સમાવિષ્ટ છે (દા.ત. ફિલ્મ અને મનોરંજન ક્ષેત્ર). ઉદાહરણ તરીકે, આ વર્ષે મે મહિનામાં, મિઝોરમ 'રમતો'ને ઉદ્યોગનો દરજ્જો આપનાર પ્રથમ રાજ્ય બન્યું હતું.

રાજ્યોના મૂડી ખર્ચ માટે વિશેષ સહાય યોજના

- > તમિળનાડુ સિવાયના તમામ રાજ્યોએ 'રાજ્યોના મૂડી ખર્ચ માટે વિશેષ સહાય યોજના' નો લાભ લીધો છે.
- > નાણાં મંત્રાલયે આ યોજના 'આત્મનિર્ભર ભારત પેકેજ' હેઠળ જાહેર કરી હતી.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > 'આત્મનિર્ભર ભારત પેકેજ' હેઠળ, કેન્દ્ર સરકારે જાહેરાત કરી હતી કે તે રાજ્યોને (ખાસ કરીને મૂડી ખર્ચ માટે) 50 વર્ષ માટે 12,000 કરોડ રૂપિયાની ખાસ વ્યાજ મુક્ત લોન આપશે.

■ ઉદ્દેશ્ય:

- > આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય રાજ્ય સરકારોના મૂડી ખર્ચમાં વધારો કરવાનો છે, જેઓ આ વર્ષે કોવીડ-19 રોગચાળાને કારણે વેરાની આવકમાં ઘટાડો થવાને કારણે મુશ્કેલ નાણાકીય પરિસ્થિતિનો સામનો કરી રહ્યા છે.

ત્રણ ભાગો

- > ભાગ-I ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્રને આવરી લે છે (નિશ્ચિત રકમ 200 કરોડ).
- > બીજા બધા રાજ્યો માટે ભાગ-II (નિયત રકમ રૂ. 7500 કરોડ)
- > ભાગ-II હેઠળની યોજનાનો હેતુ રાજ્યોમાં વિવિધ નાગરિક-કેન્દ્રિત સુધારાઓ કરવાનો છે.
- > ભાગ-III હેઠળ 2000 કરોડ રાખવામાં આવ્યા છે.
- > આ રકમ ફક્ત તે રાજ્યોને જ ઉપલબ્ધ હશે કે જે નાણાં મંત્રાલય દ્વારા ઉલ્લેખિત ચાર વધારાના સુધારાઓમાંથી ઓછામાં ઓછા ત્રણને લાગુ કરે.
- > આ ચાર સુધારાઓ આ છે: વન નેશન વન રેશનકાર્ડ, ઈઝ ઓફ ડૂઈંગ બિઝનેસ, અર્બન લોકલ બોડીઝ / યુટિલિટી રિફોર્મ્સ અને પાવર સેક્ટર રિફોર્મ્સ.

વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- > નાણાં મંત્રાલયે 27 રાજ્યોના મૂડી ખર્ચ દરખાસ્તો હેઠળ રૂ. 9,879.61 કરોડને મંજૂરી આપી છે.
- > તેમાંથી 4,939.81 કરોડ રૂપિયા પ્રથમ હપ્તા તરીકે બહાર પાડવામાં આવ્યા છે.
- > આરોગ્ય, ગ્રામીણ વિકાસ, પાણી પુરવઠો, સિંચાઈ, વીજળી, પરિવહન, શિક્ષણ, શહેરી વિકાસ જેવા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં મૂડી ખર્ચના પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

મૂડી ખર્ચ

- > મૂડી ખર્ચ એ સરકાર દ્વારા મશીનરી, ઉપકરણો, મકાનો, આરોગ્ય સુવિધાઓ, શિક્ષણ વગેરેના વિકાસ માટે ખર્ચવામાં આવતા નાણાં છે.
- > મૂડી ખર્ચ એ મૂડી રોકાણોના રૂપમાં પુનરાવર્તિત પ્રકારના ખર્ચ છે.
- > આ પ્રકારના ખર્ચથી અર્થતંત્રની ઉત્પાદક ક્ષમતામાં સુધારો થવાની અપેક્ષા છે.
- > મૂડી ખર્ચમાં નીચેની વસ્તુઓ શામેલ છે – રોકાણ, લોન ચુકવણી, લોન વિતરણ, શેરની ખરીદી, જમીન, મકાનો, મશીનો અને સાધનો પરનો ખર્ચ વગેરે.

કે.વી. કામથ સમિતિ

- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકે કે.વી. કામથ હેઠળ પાંચ સભ્યોની નિષ્ણાત સમિતિની રચના કરી હતી. તેઓ ICICI બેંકના પૂર્વ સી.ઈ.ઓ. હતા. સર્વોચ્ચ બેન્કે તાજેતરમાં જ સૂચિત કર્યું છે કે તે TLTRO (લક્ષિત લાંબા ગાળાના રેપો ઓપરેશન્સ) યોજના હેઠળ ઇવીસ તણાવવાળા ક્ષેત્રોને આવરી લેવાની છે. કેવી કામથ સમિતિ દ્વારા આ ઇવીસ તણાવપૂર્ણ ક્ષેત્રોની ઓળખ કરવામાં આવી હતી.

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તણાવપૂર્ણ ક્ષેત્રોને ધિરાણ સહાય આપવા બેંકોને ECLGS 2.0 (ઈમર્જન્સી ક્રેડિટ લાઈન ગેરંટી સ્કીમ) અને TLRO યોજના, જેમ કે નાણાં મેળવવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે. TLRO યોજના અંતર્ગત, બેન્કો કોર્પોરેટ બોન્ડ્સ, નોન-કન્વર્ટિબલ ડિબેન્ચર્સ અને વિશિષ્ટ ક્ષેત્રોમાં સંસ્થાઓ દ્વારા જારી કરાયેલા વ્યાપારી કાગળોમાં રોકાણ કરી શકે છે.

- > TLRO ની યોજના નાના અને મધ્યમ કદના કોર્પોરેટરો, માર્કેટ ફાઈનાન્સ સંસ્થાઓ અને નોન-બેંકિંગ ફાઈનાન્સિયલ કોર્પોરેશનને પ્રવાહિતા લાવવાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. RBI પોલિસી રેપો રેટ સાથે જોડાયેલા ફ્લોટિંગ રેટ પર ત્રણ વર્ષ સુધી ઓન-ટેપ TLRO ચલાવવાની છે.
- > કે.વી. કામથ સમિતિ દ્વારા ઓળખાતા ઇવીસ તણાવવાળા ક્ષેત્રોને 100% કોલેટરલ મફત અતિરિક્ત ક્રેડિટ આપવા માટે ભારત સરકારે ECLGS 2.0 ની શરૂઆત કરી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ કોવીડ રોગચાળા અને સંબંધિત રાષ્ટ્રીય લોક ડાઉન દરમિયાન ઋણ લેનારા ડિફોલ્ટને પહોંચી વળવા માટે 'કોવિડ સંબંધિત તણાવના નિરાકરણ' માટે એક માળખું બહાર પાડ્યું છે. માળખામાં જણાવ્યું છે કે, રિઝોલ્યુશન ફેમવર્ક લાગુ કરતી વખતે અભ્યાસ કરવા જરૂરી નાણાકીય પરિમાણો અંગે ભલામણો કરવા માટે RBI દ્વારા એક નિષ્ણાત સમિતિની રચના કરવામાં આવશે. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, RBIએ ICICI બેંકના ભૂતપૂર્વ ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ કે.વી. કામથની અપ્રયક્ષતામાં પાંચ સભ્યોની સમિતિની રચના કરી. સમિતિએ એક વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને ભલામણ કરી હતી કે તમામ ધિરાણ આપતી સંસ્થાઓએ લોનનાં કોવીડ સંબંધિત પુનર્ગઠન દરમિયાન 5 મહત્વપૂર્ણ નાણાકીય રાશિને ફરજિયાત ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ. ઉપરાંત, સમિતિએ ક્ષેત્રના વિશિષ્ટ રેશનની નાણાકીય સંસ્થાઓ દ્વારા પાલન કરવાની ભલામણ કરી હતી. આ ભલામણોને ભારતીય રિઝર્વ બેંકે સ્વીકારી લીધી છે અને તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો છે.

HSN કોડ

- > સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ઈન્ડાયરેક્ટ ટેક્સ અને કસ્ટમ્સ (CBIC) એ GST ઈન્વોઈસ જારી કરતી વખતે 49 કેમિકલ આધારિત ઉત્પાદનો માટે ટેક્સ ઈન્વોઈસમાં 8 અંકનો HSN કોડનો ઉલ્લેખ કરવો ફરજિયાત બનાવ્યો છે. આ પગલાથી કરચોરી ઓછી થવાની ધારણા છે. HSN અથવા નામકરણ કોડની સંવાદિતા સિસ્ટમ એ વિશ્વભરના માલના વર્ગીકરણ માટેની સિસ્ટમ છે. આ વર્ગીકરણનો ઉપયોગ કરવેરામાં મદદ કરવા માટે થાય છે એટલે કે તે ઓળખવામાં મદદ કરે છે કે ઉત્પાદન પર કયા ટેક્સના દરો લાગુ છે.

Back to basics : HSN કોડ શું છે?

- > HSN નામકરણની સંવાદિતા સિસ્ટમ છે. HS કોડને ભારતમાં HSN કોડ કહેવામાં આવે છે. HS કોડ એ છે

અંકનો ઓળખ કોડ છે. કોડમાં પ્રથમ બે અંકો HS અધ્યાયને સૂચવે છે, પછીના બે અંકો HS મથાળા છે અને છેલ્લા બે અંકો HS ઉપશીર્ષક છે. HS એ 'હાર્મોનાઇઝડ સિસ્ટમ' છે. તેનો વિકાસ વર્લ્ડ કસ્ટમ્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. તે એક બહુહેતુક આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્પાદન નામકરણ છે. કોડને માલ માટેની સાર્વત્રિક આર્થિક ભાષા કહેવામાં આવે છે. કોડમાં 5000 થી વધુ કોમોડિટી જૂથોનો સમાવેશ છે.

- ભારતમાં કોડ 8 અંકોનો ઉપયોગ કરે છે.
- HSN કોડમાં 21 વિભાગો, 99 પ્રકરણો, 1,244 શીર્ષક અને 5,224 સબહેડિંગ્સ શામેલ છે. ઉદાહરણ તરીકે, ડુંગળીનું HSN 07031010 છે. '07' એ "ખાદ્ય શાકભાજી" ના અધ્યાયને સૂચવે છે, '03' ડુંગળી, લસણ, છીછરા, લીક્સ જેવા પ્રકરણમાં શીર્ષક સૂચવે છે. બાકીના સબહેડિંગ સૂચવે છે. અહીં સબહેડિંગ ફેશ અથવા ચિહ્ન(ઠંડુ) છે.

ઉપયોગો

- HSN કોડ મુખ્યત્વે કરવેરા હેતુ માટે વપરાય છે. તે દેશમાં કોઈ ઉત્પાદન પર લાગુ કરના દરને ઓળખવામાં મદદ કરે છે.
- કોડસનો ઉપયોગ આંકડાકીય એજન્સીઓ, કસ્ટમ અધિકારીઓ અને અન્ય સરકારી નિયમનકારી સંસ્થાઓ દ્વારા ચીજવસ્તુઓના આયાત અને નિકાસને નિયંત્રિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે. આ કોડ મુખ્યત્વે તેની એપ્લિકેશનને વૈવિધ્યપૂર્ણ ટેરિફ, ઇન્ટરનેટ પહોંચનો સંગ્રહ, આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના આંકડા સંગ્રહ, પરિવહન ટેરિફ અને આંકડા સંગ્રહ, વૈવિધ્યપૂર્ણ નિયંત્રણ અને કાર્યવાહીના ક્ષેત્રો, માદક દ્રવ્યો જેવા નિયંત્રિત માલનું નિરીક્ષણ, રાસાયણિક શસ્ત્રો, જોખમમાં મુકેલી પ્રજાતિઓ, ઓઝોન સ્તરનો ઘટાડો અને પદાર્થો અને વન્ય જીવન વેપાર.

HSN કોડ કેમ મહત્વપૂર્ણ છે?

- 200 જેટલા દેશો આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના આંકડા, કસ્ટમ ટેરિફ એકત્રિત કરવા અને માલ ઉપર નજર રાખવા અને વેપાર નીતિઓ બનાવવા માટે સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે. તેથી, સિસ્ટમ વેપાર પ્રક્રિયાઓને સુમેળ કરવામાં મદદ કરે છે અને આખરે આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારમાં ખર્ચ ઘટાડે છે.

GSTમાં HSNનું મહત્વ

- તે GSTને વ્યવસ્થિત અને વૈશ્વિક સ્તરે સ્વીકૃત બનાવે છે. HSN કોડ્સનો ઉપયોગ કરીને, માલના વિગતવાર વર્ણન અપલોડ કરવાની જરૂર નથી. આ GST રીટર્નના ઓટોમેશનમાં મદદ કરે છે. આમ, તે ટેક્સ અધિકારીઓ માટે પૈસા અને સમય બચાવવા માટે મદદ કરે છે.

RBIએ HDFC બેંકને તેના ડિજિટલ પ્રારંભોને રોકવા માટે નિર્દેશ આપ્યો

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાએ તાજેતરમાં HDFC બેંકને તેના ડિજિટલ 2.0 પ્રોગ્રામ હેઠળ તેના તમામ લોન્ચિંગોને અસ્થાયીરૂપે બંધ કરવા જણાવ્યું છે.

HDFC બેંક સામે RBIએ કેમ કાર્યવાહી કરી?

- RBIએ બેંક સામેના આકોશને ધ્યાનમાં રાખીને આ આદેશ આપ્યો હતો. પાછલા બે વર્ષમાં મોબાઇલ બેન્કિંગ, ઇન્ટરનેટ બેન્કિંગ અને બેંકની ચુકવણી ઉપયોગિતાઓમાં આકોશની ઘટના સંદર્ભે આ આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

આ મુદ્દો શું છે?

- નવેમ્બર 2020 માં તેના પ્રાથમિક ડેટા સેન્ટરમાં થયેલી વીજળીની નિષ્ફળતાને કારણે બેંકને આખા દેશમાં આકોશનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. ડિસેમ્બર 2019 માં પણ, ગ્રાહકોએ લોન EMI ચુકવવા અને ક્રેડિટ કાર્ડ બીલો સમાધાન કરવામાં આવતા મુદ્દાઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો ત્યારે બેંકને આકરી ટીકાઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.

Back to basics : ડિજિટલ 2.0

- ડિજિટલ 2.0 ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ્સને એક તરીકે ફરીથી વ્યાખ્યા કરવા વિશે છે. પહેલ અંતર્ગત બેંકે ટેકનોલોજી દ્વારા ગ્રાહકોને જોડવાની યોજના બનાવી હતી. તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ગ્રાહકોને એક જ વ્યવહારમાંથી વીમા, વેપાર, રોકાણ, વગેરે જેવી બધી આર્થિક જરૂરિયાતો પૂરી કરવા તરફ લઈ જવાનો હતો.
- તે દેશની પ્રથમ બેંક હતી જે 10 સેકન્ડ ડિજિટલ લોન લઈને બહાર આવી હતી. તે દેશની બીજી સૌથી મોટી બેંક છે. તે આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ, મશીન લર્નિંગ, રોબોટિક પ્રોસેસ ઓટોમેશન અને બ્લોકચેન જેવી નવી તકનીકમાં કામ કરતું હતું.
- RBIના આદેશ અનુસાર, HDFC બેંકે તેની જવાબદારી ઠીક કરવી જોઈએ. RBI બેંકના પાલન અંગે સંતુષ્ટ થયા પછી આ નિયંત્રણો હટાવવામાં આવશે.

બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટ

- RBI બેંકિંગ રેગ્યુલેશન એક્ટ મુજબ દેશની જાહેર અને ખાનગી બેન્કો સહિતની કોઈપણ બેંકના કામમાં આદેશો, જાહેરનામું અને દખલ કરશે. આ અધિનિયમના આધારે HDFC પર તાજેતરના નિયંત્રણો લાદવામાં આવ્યા છે. આમ, RBI દેશમાં વ્યાપારી બેંકોના વાલી તરીકે કાર્ય કરે છે. આ અધિનિયમ દેશમાં બેન્કિંગ સિસ્ટમના નિયંત્રણ અને દેખરેખ માટે ટોચની બેન્કને વ્યાપક સત્તાઓ પ્રદાન કરે છે.

ડાયમ (Diam)

- ફેસબુક દ્વારા સમર્થિત ક્રિપ્ટોકરન્સી લિબ્રાને પ્રોજેક્ટમાં "સંગઠનાત્મક સ્વતંત્રતા" છે તેના પર ભાર મૂકીને નિયમનકારી મંજૂરી મેળવવા માટે "ડાયમ" તરીકે ફરીથી નામ આપવામાં આવ્યું છે. લિબ્રાના પ્રોજેક્ટમાં ચાલતી સ્વતંત્ર સંસ્થા, લિબ્રા એસોસિએશનનું નામ પણ ડાયમ એસોસિએશન રાખવામાં આવશે. ડાઈમ એ લેટિન શબ્દ છે જેનો અર્થ છે "દિવસ". લિબ્રાને ટીકા મળી હતી કારણ કે તે સરકાર દ્વારા સંચાલિત પરંપરાગત નાણાકીય સિસ્ટમોને ભય આપવાની સંભાવનાને કારણે છે, જેના પરિણામે નાણાકીય સ્થિરતાની વૃદ્ધિ થઈ શકે છે અને ગુપ્તતાનો ભય મળી શકે છે.

- > ડાયમ એક સ્થિર સિક્કો છે. અન્ય ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝથી વિપરીત, ડાયમ એ પરવાનગીવાળા બ્લોકચેનનો ઉપયોગ કરવાનો છે. અન્ય મોટાભાગના ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝ પરવાનગી વિનાના બ્લોકચેનનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to basics : સ્થિર સિક્કો

- > સ્થિર સિક્કા ક્રિપ્ટોકરન્સી છે. સ્થિર સિક્કામાં એકમાત્ર તફાવત એ છે કે આ ક્રિપ્ટોક્યુરન્સીઝ રિઝર્વ એસેટ દ્વારા સમર્થિત છે. તેમનું બજાર મૂલ્ય કેટલાક બાહ્ય સંદર્ભ પર આધારિત છે. હમણાં પૂરતું, તે સોનાના મૂલ્ય અથવા યુ.એસ. ડોલરની કિંમતમાં અથવા લાયર દ્વારા રાખવામાં આવેલી સંપત્તિને પેગ કરી શકાય છે. સ્થિર સિક્કાઓ તેમની સંપત્તિની ખરીદી અને વેચાણની અલ્ગોરિધમની પદ્ધતિ દ્વારા તેમની ઈનામ સ્થિરતા પ્રાપ્ત કરે છે.

પરવાનગીવાળા બ્લોકચેન્સ

- > તે ખાનગી બ્લોકચેન છે. પરવાનગી અને પરવાનગી વગરના બ્લોકચેન વચ્ચેનો એકમાત્ર તફાવત એ છે કે પરવાનગીવાળા બ્લોકચેનમાં એક્સેસ નિયંત્રણ સ્તર છે. સરળ શબ્દોમાં, આનો અર્થ એ છે કે આ કિસ્સામાં બ્લોકચેન, લિબ્રા રાશિનો વપરાશકર્તા, જેની પાસે નેટવર્કની એક્સેસ છે તે શાસન કરી શકે છે.

ડાયમ પર EUનો પ્રતિસાદ

- > યુરોપિયન યુનિયન દ્વારા હજી સુધી સ્થિર સિક્કાઓને તેના ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરવાની મંજૂરી આપવાનું શરૂ કરાયું નથી. EU અનુસાર, તે રાજ્યોની નાણાકીય સાર્વભેમત્વ માટે ખતરો હોઈ શકે છે.

ડાયમ પર યુ.એસ.નો પ્રતિસાદ

- > યુ.એસ. ફેસબુકને ચલણ શરૂ કરતા રોકવા માંગે છે, કારણ કે ક્રિપ્ટોકરન્સી બજારમાં સ્પષ્ટ નિયમનકારી માળખાનો અભાવ છે.

યોજના વિશે

- > લિબ્રા સ્વિસ ફાઈનાન્સિયલ માર્કેટ સુપરવાઈઝરી ઓથોરિટી (FINMA) દ્વારા ચલણ લોચ કરવાની યોજના બનાવી રહ્યાં છે. FINMA એ સ્વિટ્ઝર્લેન્ડનું માર્કેટ વોચડોગ છે.

RBIની નાણાકીય નીતિ સમિતિની બેઠક

- > RBIએ તાજેતરમાં તેની નાણાકીય નીતિ સમિતિની બેઠક યોજી હતી. મીટિંગ દરમિયાન રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ રેપો રેટને યથાવત 4% રાખ્યો છે. રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર RBI બેંકોને ધિરાણ આપે છે. રિવર્સ રેપો રેટ 3.35% પર ચાલુ રાખવાનો છે.

Back to basics : MPC બેઠકની મુખ્ય વિશેષતાઓ

- > મીટિંગમાં નિષ્કર્ષ આવ્યું છે કે નાણાકીય નીતિનું 'સાનુકૂળ વલણ' ચાલુ રાખવાનું છે. સાનુકૂળ વલણનો અર્થ એ છે સર્વોચ્ચ બેંક નાણાકીય પ્રણાલીમાં નાણાં વધારવા માટે

- દર ઘટાડવાનું ચાલુ રાખશે. જ્યારે બેંકના અનુકૂળ વલણને 'તટસ્થ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, ત્યારે તેનો અર્થ એ છે કે દેશમાં ચલણના પ્રવાહને નિયંત્રિત કરવા માટે RBI કોઈપણ દિશામાં દરોમાં ફેરફાર કરી શકે છે.

- > બેંક રેટ અને માર્જિનલ સ્ટેન્ડિંગ સુવિધા 4.25% પર યથાવત રાખવામાં આવી હતી
- > વર્ષ 2020-21 માટેનો વાસ્તવિક GDP -7.5% અંદાજવામાં આવ્યો છે.
- > 2020-21 નો Q3 GDP 0.1% ની વૃદ્ધિનો અંદાજ છે. Q4 માં, GDP 0.7% ની વૃદ્ધિની અપેક્ષા છે.
- > Q3 માટે CPI ફુગાવો 6.8% અને Q4 માટે દર 5.8% અંદાજવામાં આવ્યો હતો.
- > કોન્ટેક્ટલેસ કાર્ડ ટ્રાંઝેક્શનની મર્યાદા રૂ .2000 થી વધારીને 5000 સુધી કરવામાં આવી છે. આનો અમલ જાન્યુઆરી 2021 માં કરવામાં આવશે.
- > RTGS (રીઅલ ટાઈમ ગ્રોસ સેટલમેન્ટ) સિસ્ટમ થોડા દિવસોમાં 24/7 બનાવવાની છે.

મોંઘવારી

- > કોવિડ-19 કટોકટી દરમિયાન, ફુગાવો RBIના લક્ષ્યાંક ફુગાવાના 2% થી 6% ની ઉપરની બાજુએ સતત રહ્યો હતો. CPIના આધારે ગણતરી કરવામાં આવેલ રિટેલ ફુગાવામાં ઓક્ટોબર 2020 સુધીનો વધારો સતત 7.61% સુધી પહોંચ્યો હતો. મે 2014 પછીનો આ સેથી વધુ છૂટક ફુગાવો છે. મે 2014 માં, તે 8.33% હતો.

RBI દ્વારા GDP પ્રોજેક્શન્સ

- > ઓક્ટોબરમાં, RBIએ તેની MPCની બેઠકમાં કહ્યું હતું કે ભારતનો વાસ્તવિક GDP વૃદ્ધિદર -9.5% થવાનો છે. 2020 ના Q2 (જુલાઈ, ઓગસ્ટ અને સપ્ટેમ્બર) માં, GDP 2019 ની તુલનામાં 7.5% ઘટ્યો હતો. 2019 ની તુલનામાં કોવિડ-19 ની અસરને લીધે Q1 માં 23.9% જેટલો ઘટાડો થયો છે.
- > આને “V-આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ” કહેવામાં આવે છે. તે ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાના ઝડપી સ્થિતિસ્થાપકતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

માર્જિનલ સ્ટેન્ડિંગ સુવિધા

- > માર્જિનલ સ્ટેન્ડિંગ સુવિધા એ RBI પાસેથી પૈસા ઉધાર લઈ પ્રવાહિતા વધારવાનું સાધન છે. તે નાણાકીય નીતિ સુધારણા ક્વાયટ દરમિયાન 2011-12 માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ ઉધાર રેપો રેટ કરતા વધુ વ્યાજ દરે છે. આ દંડ વ્યાજ દરને MSF રેટ કહેવામાં આવે છે. RBIએ પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો (RRB) માં માર્જિનલ સ્ટેન્ડિંગ સુવિધા વધારવાનો નિર્ણય લીધો છે. હમણાં સુધી, RRBને ટોચની બેંકની તરલતા વિંડોને એક્સેસ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી નથી.

V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ

- > V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ એ આર્થિક મંદી અને પુનઃપ્રાપ્તિનો એક પ્રકાર છે જે ચાર્ટિંગમાં મૂળાક્ષરો Vના આકાર જેવું લાગે છે. V-આકારની પુનઃપ્રાપ્તિમાં તીવ્ર ઘટાડા પછી અર્થતંત્રને પાછલા શિખરે તીવ્ર પુનર્જીવન શામેલ છે. નાણાં મંત્રાલયના છેલ્લાં માસિક આર્થિક સમીક્ષાના અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે ભારતીય અર્થવ્યવસ્થામાં V-આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ જોવા મળી રહી છે, કારણ કે GDPમાં ઘટાડો એપ્રિલ-જૂન ક્વાર્ટરના 23.9 ટકાથી 2020-21 ના બીજા ક્વાર્ટરમાં 7.5% થઈ ગયો છે.

Back to basics : V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિની મુખ્ય

લાક્ષણિકતાઓ

- > નામ 'V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ' એ મંદી અને અર્થતંત્રના પુનરુત્થાનને રજૂ કરતા ગ્રાફના આકારમાંથી લેવામાં આવ્યું છે, જે મૂળાક્ષર V જેવું લાગે છે.
- > આ ખાસ પુનઃપ્રાપ્તિમાં અર્થશાસ્ત્રમાં ઊંડી મંદી શામેલ છે, ત્યારબાદ તીવ્ર વૃદ્ધિ થાય છે.
- > આવું સરકાર દ્વારા આપવામાં આવતી આર્થિક ઉત્તેજના અને સેન્ટ્રલ બેન્ક દ્વારા સરળ પૈસાની નીતિનું પરિણામ છે.
- > V આકારના વળાંકવાળા નિરીક્ષકોમાં પુનઃપ્રાપ્તિએ ઉત્પાદન સ્તર અને ગ્રાહકની મજબૂત માંગમાં સુધારો કર્યો.
- > V આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ એ શ્રેષ્ઠ પરિસ્થિતિઓમાંનું એક માનવામાં આવે છે, કારણ કે આર્થિક તાણ તરત જ મેક્રો ઈકોનોમિક પ્રભાવના મુખ્ય પરિમાણોમાં ઝડપી પુનઃપ્રાપ્તિ દ્વારા અનુસરવામાં આવે છે.

આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિના અન્ય આકારો

- > આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિના અન્ય આકારોમાં Z આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ, U આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ, W આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ, L આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ અને વિસ્તરેલ U આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ છે. આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિના આ વિવિધ આકાર વચ્ચેનો મુખ્ય તફાવત એ છે કે આર્થિક પ્રવૃત્તિને સામાન્ય થવા માટેનો સમય. અન્ય પાસાઓમાં સરકાર દ્વારા લેવામાં આવતા નીતિપૂર્ણ પ્રતિસાદનો સમાવેશ, નોકરીઓ અને ઘરની આવક પર રોગચાળાની અસરનો સમાવેશ થાય છે.
- > તમામ આકારોમાંથી, Z-આકારની પુનઃપ્રાપ્તિ એ સૌથી આશાવાદી પુનઃપ્રાપ્તિ છે કારણ કે કેશ થયા પછી અર્થવ્યવસ્થા ખૂબ ઝડપથી વૃદ્ધિ પામે છે.
- > દેશને ઝડપી દરે પુનઃપ્રાપ્તિ કરવામાં સહાય માટે, RBIએ તેની તાજેતરની નાણાકીય નીતિ સમિતિની બેઠકમાં તેના રેપો અને રિવર્સ રેપો રેટને યથાવત રાખ્યા છે. રેપો રેટ 4% અને રિવર્સ રેપો રેટ 3.35% જાળવી રાખ્યો હતો.

લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટી

- > તાજેતરમાં, ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) એ લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટી (LAF) ને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો (RRB) માં વધારવાનો નિર્ણય કર્યો છે, જેથી પ્રવાહીતા સંચાલનને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવવામાં આવે. બેન્કિંગ સેક્ટર રિફોર્મ્સ પર નરસિમ્હન કમિટીની ભલામણોને આધારે 1998 માં LAFની રજૂઆત RBIમાં કરવામાં આવી હતી. તે એક નાણાકીય નીતિ સાધન છે જે બેન્કોને ફરીથી ખરીદી કરાર અથવા રીપોઝ દ્વારા અસ્થાયી રોકડની અછત નિવારવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. તે રોકડ ઊભી કરવા માટે રિવર્સ-રિપો દ્વારા પણ RBIને લોન આપી શકે છે.
- > લિક્વિડિટી નિયંત્રિત કરવા માટે RBI દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા અન્ય ટૂલ્સ
- > RBI દેશમાં પ્રવાહિતાના પ્રવાહને નિયંત્રણમાં રાખવા માટે ચાર ટૂલ્સનો ઉપયોગ કરે છે. તેઓ છે કેશ રિઝર્વ રેશિયો (CRR), લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટી (રેપો રેટ અને રિવર્સ રેપો રેટ શામેલ છે), કાનૂની લિક્વિડિટી રેશિયો અને ઓપન માર્કેટ ઓપરેશન્સ.

લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટીના બે મુખ્ય ઘટક

- > લિક્વિડિટી એડજસ્ટમેન્ટ ફેસેલિટીના બે મુખ્ય ઘટકો રેપો રેટ અને રિવર્સ રેપો રેટ છે. રેપો રેટ તે દર છે કે જેના પર બેંકો રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા પાસેથી નાણાં લે છે. પૈસા ઉધાર લેતી વખતે, બેંકો સરકારી સિક્યુરિટીઝને કોલેટરલ તરીકે મુકશે. રિવર્સ રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર RBI બેંકો પાસેથી પૈસા લે છે. રિવર્સ રેપો સિસ્ટમમાંથી પ્રવાહીતાને શોષી લેવામાં મદદ કરે છે.

નરસિમ્હન સમિતિ

- > નરસિમ્હન સમિતિએ મૂળભૂત રીતે બેંકિંગ અને નાણાકીય પ્રણાલીઓના કામમાં ફેરફારની ભલામણ કરી હતી. સમિતિએ નીચેની ભલામણો કરી હતી
- > કેશ રિઝર્વ રેશિયો અને વૈધાનિક લિક્વિડિટી ગુણોત્તરનું ઊંચું પ્રમાણ ઘટાડવું.
- > સમિતિએ જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોની સંખ્યા ઘટાડવાની અને દેશમાં ત્રણથી ચાર મોટી બેંકોને આંતરરાષ્ટ્રીય બેંકમાં વિકસિત કરવાની ભલામણ કરી.
- > તેમાં એસેટ રિકન્સ્ટ્રક્શન ફંડની સ્થાપના કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે. આ બેંકોને તેમના ખરાબ દેવાથી મુક્ત થવા માટે મદદ કરશે.
- > મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ, વેપારી બેંકો, લીઝિંગ કંપનીઓ, ફેક્ટર કંપનીઓ વગેરે જેવા નાણાકીય સંસ્થાઓની દેખરેખ રાખવા માટે નવી એજન્સીની સ્થાપના કરવી.

ડિજિટલ પેમેન્ટ સિક્યુરિટી કંટ્રોલ્સ ડાયરેક્શન

- > RBI ડિજિટલ પેમેન્ટ ચેનલોની સુરક્ષા સુધારવા અને ગ્રાહક સેવા સુધારવા માટે નિયમનકારી સંસ્થાઓ માટે ડિજિટલ યુકવણી સુરક્ષા નિયંત્રણ દિશાઓ રજૂ કરશે. પાછલા બે વર્ષથી બેંકમાં સર્વિસ બંધ થવાને કારણે સેન્ટ્રલ બેન્કે નવા ક્રેડિટ કાર્ડ વેચવા અથવા નવી ડિજિટલ બેન્કિંગ પહેલ શરૂ કરવા પર અસ્થાયી રૂપે સેથી મોટી ખાનગી બેંક HDFC પર પ્રતિબંધ મૂક્યા પછી આ જાહેરાત કરવામાં આવી છે.

Back to basics : ડિજિટલ પેમેન્ટ સિક્યુરિટી કંટ્રોલ દિશા નિર્દેશો વિશે

- > દિશા નિર્દેશો મજબૂત શાસન બંધારણની સ્થાપનાની દરખાસ્ત કરે છે. તેમાં ડિજિટલ યુકવણીઓ શામેલ છે, મોબાઇલ બેન્કિંગ, ઈન્ટરનેટ, કાર્ડ યુકવણી જેવા સુરક્ષા નિયંત્રણના સામાન્ય લઘુત્તમ ધોરણો લાગુ કરવા. તે મોબાઇલ બેન્કિંગ, ઈન્ટરનેટ અને કાર્ડ યુકવણી જેવા ચેનલોના ધોરણોને લાવશે.
- > નોંધનીય છે કે SBIની ડિજિટલ બેંકિંગ એપ્લિકેશન પણ તાજેતરમાં સેવાના આકોશનો સામનો કરી રહી હતી. તેથી, થાપણદારોની સ્થિરતા જાળવવા આ દિશાઓ શરૂ કરવી મહત્વપૂર્ણ છે.
- આ નિર્દેશો નીચે આપેલ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે
- > મોબાઇલ બેન્કિંગ અને ઈન્ટરનેટ, કાર્ડ યુકવણી, વગેરે જેવી ચેનલો માટેના સામાન્ય સુરક્ષા નિયંત્રણ પરના ઓછામાં ઓછા ધોરણોને મોનિટર કરવા
- > સખત શાસન માટેની જરૂરીયાતો.

ગ્રાહકો પર અસર

- > ગ્રાહકો ઓનલાઇન યુકવણી એપ્લિકેશનોનો ઉપયોગ જેવી રીતે કરે છે તેમાં કોઈ પરિવર્તન આવશે નહીં
- > હાલમાં, ક્રેડિટ કાર્ડ, ડેબિટ કાર્ડ અથવા મોબાઇલ વોલેટ યુકવણીમાં કોઈ સુરક્ષા પ્રોટોકોલ અને પ્રમાણીકરણ પદ્ધતિઓ ઉમેરવામાં આવી નથી. તેથી, ડિજિટલ પેમેન્ટ સિક્યુરિટી કંટ્રોલ્સ ડિરેક્શન આ વિસ્તારોમાં સુરક્ષા વધારવામાં મદદ કરશે.

મહત્વ

- > UPI (યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઈન્ટરફેસ) વ્યવહારો સતત વધી રહ્યા છે. ઉપરાંત, ભારતીય રાષ્ટ્રીય યુકવણી નિગમ અનુસાર, કોવીડ-19 રોગચાળામાં ડિજિટલ પેમેન્ટમાં સંક્રમણ ઝડપથી વધ્યું છે. ઓક્ટોબર 2020 થી નવેમ્બર 2020ની વચ્ચે ક્રેડિટ કાર્ડ ટ્રાન્ઝેક્શનમાં 6.7% નો વધારો થયો છે. સપ્ટેમ્બર 2020 માં, ક્રેડિટ કાર્ડ ટ્રાન્ઝેક્શનની સંખ્યા 1.8 મિલિયન હતી. તે ઓક્ટોબરમાં વધીને 2.07 અબજ અને નવેમ્બરમાં 2.21 અબજ થઈ ગઈ છે. આ ડિજિટલ પેમેન્ટ તરફ ભારતનું ઝડપી સંક્રમણ બતાવે છે.

રેપો રેટ

- > રેપો રેટ એ દર છે કે જેના પર ભંડોળની તંગીના કિસ્સામાં કેન્દ્રીય બેંક વ્યાપારી બેન્કોને નાણાં આપે છે. તે મોંઘવારીને અંકુશમાં રાખવા માટે નાણાકીય અધિકારીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતું એક સાધન છે. રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) ની નાણાકીય નીતિ સમિતિ (MPC) એ 2 ડિસેમ્બરથી શરૂ થયેલી 3 દિવસીય બેઠક દરમિયાન રેપો રેટને 4% પર યથાવત રાખવાનો અને COVID-19 અસર ઓછી થાય ત્યાં સુધી અનુકૂળ પોલિસી વલણ જાળવવાનો નિર્ણય લીધો છે

Back to basics : રેપો રેટ કુગાવાને કેવી રીતે નિયંત્રિત કરે છે?

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા જ્યારે દેશમાં કુગાવાનો દર વધારે છે ત્યારે રેપો રેટમાં વધારો કરે છે. આખરે પૈસાની સપ્લાય ઘટાડવા માટે કરવામાં આવે છે.
- > હાલમાં RBIએ તેનો રેપો રેટ યથાવત (નીચો) રાખ્યો છે. તે COVID-19 કટોકટીથી તેના રેપો રેટ ઘટાડતો રહ્યો છે. તેનાથી દેશમાં મોંઘવારી ઓછી થશે. રેપો રેટ એ વ્યાજ દર છે કે જેના પર બેન્કો રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા પાસેથી પૈસા લે છે. જ્યારે રેપો રેટ વધારે હોય ત્યારે બેંકો દ્વારા લેવામાં આવતી લોન ઓછી હોય છે. જ્યારે રેપો રેટ ઓછા હોય છે ત્યારે બેંકો દ્વારા લેવામાં આવતી લોન વધારે હોય છે. જ્યારે બેંકો દ્વારા ઉધાર લેવામાં આવતી લોન વધારે હોય છે, ત્યારે તેમની પાસે ઉદ્યોગો અને જાહેર લોકોને દેવા માટે પૂરતા નાણાકીય સંસાધનો હશે. તેથી, બેંકો બદલામાં નીચા દરે ધિરાણ આપશે. તેનાથી ઉદ્યોગો અને જાહેરમાં બેંક તરફથી લોન મેળવવાની સંખ્યામાં વધારો થશે. નાગરિકોના હાથમાં હવે પૂરતી રોકડ હશે. તેનાથી શાકભાજી, ફળો, કરિયાણા, વાહનોના વેચાણમાં વૃદ્ધિ થશે, એદ્યોગિક માલના ઉત્પાદનમાં વધારો થશે. આનાથી આખરે માલ અને સેવાઓની માંગમાં વધારો થશે અને તેમના ભાવ ઘટશે. આમ, કુગાવો ઓછો થાય છે.
- > રેપો રેટનું મહત્વ RBIના અન્ય તમામ નાણાકીય સાધનોમાં રેપો રેટ સેથી નોંધપાત્ર દર છે. આ એટલા માટે છે કારણ કે કાર લોન, હોમ લોન, થાપણો પર વળતર સુધીની લોન પરના વ્યાજ દર, બધા રેપો રેટથી પ્રભાવિત છે.

તકનીકી કાપડ માટે સમર્પિત નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ

- > કાપડ મંત્રાલયે સમર્પિત નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ (EPC) ની રચના માટેની દરખાસ્તોને આમંત્રણ આપ્યું છે.
- > તકનીકી કાપડ માટે નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ રાષ્ટ્રીય તકનીકી કાપડ મિશનનો એક ભાગ છે.
- > કાઉન્સિલ આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારના પ્રમોશન અને વિકાસના સંદર્ભમાં કેન્દ્ર સરકારની તમામ સૂચનાઓનું પાલન કરશે.

Back to Basics: રાષ્ટ્રીય તકનીકી કાપડ મિશન

- 1420 કરોડના કુલ ખર્ચ સાથે ફેબ્રુઆરી, 2020 માં તેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- તકનીકી કાપડમાં દેશને વૈશ્વિક નેતા તરીકે સ્થાન આપવું અને સ્થાનિક બજારમાં તકનીકી કાપડનો ઉપયોગ વધારવાનો હેતુ છે.
- 2024 સુધીમાં સ્થાનિક બજારના વેપારને 40 અબજ ડોલરથી વધારીને 50 અબજ ડોલર કરવાનું લક્ષ્ય રાખ્યું છે.
- તે વર્ષ 2020-2021 થી ચાર વર્ષ માટે લાગુ કરવામાં આવશે અને તેના ચાર ઘટકો છે:

■ પ્રથમ ઘટક:

- તે સંશોધન, વિકાસ અને રૂ. 1000 કરોડના ખર્ચ સાથે નવીનતા પર કેન્દ્રિત છે.
- જીઓ-કાપડ, કૃષિ-કાપડ, મેડિકલ-કાપડ, મોબાઇલ-કાપડ અને રમત-કાપડ અને બાયો-કાપડ તકનીકના વિકાસ પર આધારિત સંશોધન એપ્લિકેશનો બંને પર આધારિત હશે.
- સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ સ્વદેશી મશીનરી અને પ્રક્રિયા સાધનોના વિકાસ પર પણ પ્રયાન કેન્દ્રિત કરશે.

■ બીજો ઘટક:

- તેનો ઉદ્દેશ તકનીકી કાપડ માટે બજારને પ્રોત્સાહન અને વિકસિત કરવાનું છે.

■ ત્રીજો ઘટક:

- 2021-22 સુધીમાં તકનીકી કાપડની નિકાસ 20,000 કરોડ રૂપિયા સુધી વધારવાનો લક્ષ્યાંક છે જે હાલમાં રૂ. 14,000 કરોડની આસપાસ છે તેમજ દર વર્ષે નિકાસમાં સરેરાશ 10 ટકાનો વધારો સુનિશ્ચિત કરવાનું છે.

■ ચોથો ઘટક:

- તે શિક્ષણ, તાલીમ અને કૌશલ્ય વિકાસ પર પ્રયાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- મિશનના અમલીકરણ માટે ટેક્સટાઇલ મંત્રાલયમાં મિશન ડિરેક્ટોરેટ કાર્યરત છે.

તકનીકી વસ્ત્રો

- તકનીકી કાપડ એ સૈદ્ધ્યલક્ષી લાક્ષણિકતાઓને બદલે મુખ્યત્વે તકનીકી પ્રદર્શન અને કાર્યાત્મક ગુણધર્મો માટે બનાવવામાં આવતી કાપડ સામગ્રી અને ઉત્પાદનો છે.
- તકનીકી કાપડ એ કાર્યાત્મક કાપડ છે જેનો ઉપયોગ કાપડના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં થાય છે જેમ કે ઓટોમોબાઇલ્સ, સિવિલ એન્જિનિયરિંગ અને બાંધકામ, કૃષિ, આરોગ્ય, એદ્યોગિક સલામતી (ફાયર પ્રૂફ જેકેટ્સ), વ્યક્તિગત સલામતી (બુલેટ પ્રૂફ જેકેટ્સ, ઉચ્ચ ઊંચાઈ લડાઈ ગિઅર) અને અવકાશ એપ્લિકેશન તેમજ વિવિધ ઉદ્યોગોમાં પણ વપરાય છે.
- પ્રયોગના આધારે, ત્યાં 12 તકનીકી કાપડ વિભાગો છે:
- એપ્રોટેક, મેડિટેક, બિલ્ડટેક, મોબિલટેક, ફ્લોટેક, ઓઈટેક, જિઓટેક, પેક્ટેક, હોમટેક, પ્રોટેક, ઈન્ડુટેક અને સ્પોર્ટટેક.
- મોબિલટેક સીટ બેલ્ટ અને એરબેગ્સ, વાહનોમાં વિમાનની બેઠકો જેવા ઉત્પાદનોનો સંદર્ભ આપે છે.
- જીઓટેક, જે આકસ્મિક રીતે સેથી ઝડપી ઉભરી રહેલો ભાગ છે, જેનો ઉપયોગ માટી વગેરે જોડીમાં રાખવા માટે થાય છે.

**GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO,
નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે
વિવિધ સ્પર્ધાત્મક તેમજ ટેકનિકલ પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક**

નવી પરીક્ષા પદ્ધતિ
અનુસાર તૈયાર કરાયેલું પુસ્તક

બિનસચિવાલય અને કૃષિ
યુનિવર્સિટીના Special New
Topicનો સમાવેશ

MS Office 2003 અને
2013ની પરીક્ષાલક્ષી માહિતી

CPT માટે મહત્વના Excel
Functionની વિસ્તૃત સમજૂતી

COMPUTER
1700+ પ્રશ્નો

Appendix
મુજબ G

કમ્પ્યુટર
1700+ પ્રશ્નો

COMING SOON

SCO ઓનલાઇન આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શન

- તાજેતરમાં ભારતના ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વેંકેયા નાયડુએ વિડિઓ કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા વહેંચાયેલ બૌદ્ધ વારસા પરનું પ્રથમ SCO ઓનલાઇન આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શન શરૂ કર્યું છે.
- આ આંતરરાષ્ટ્રીય ઓનલાઇન પ્રદર્શનની શરૂઆત શાંઘાઈ સહકાર સંગઠનની સરકારના વડાઓના પરિષદની 19 મી બેઠક દરમિયાન કરવામાં આવી હતી.
- બેઠક દરમિયાન ભારતે એ હકીકત પર પ્રકાશ પાડ્યો કે ભારત સહિત શાંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગનાઇઝેશન (SCO) ના સભ્ય દેશો માટે સરહદ આતંકવાદ એ મોટો પડકાર છે.

Back to Basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ઓનલાઇન પ્રદર્શન

- અન્ય SCO દેશોના સક્રિય સમર્થનથી નવી દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય સંગ્રહાલય દ્વારા વહેંચાયેલ બૌદ્ધ હેરિટેજ પર તેના પ્રકારનું આ પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય ઓનલાઇન પ્રદર્શન યોજવામાં આવ્યું છે.
- ભાગ લેનાર:
 - ભારત સિવાય કઝાકિસ્તાન, ચીન, કિર્ગિઝ રિપબ્લિક, પાકિસ્તાન, રશિયા અને તાજિકિસ્તાનના સંગ્રહાલયો પણ આ આંતરરાષ્ટ્રીય ઓનલાઇન પ્રદર્શનમાં ભાગ લેશે.

મહત્વ

- જૌદ્ધ તત્વજ્ઞાન સાથે જોડાણ:
 - મધ્ય એશિયામાં બૌદ્ધ તત્વજ્ઞાન અને કળા SCOના દેશોને એકબીજા સાથે જોડે છે, વત્તા આ ઓનલાઇન પ્રદર્શન એક જ પ્લેટફોર્મ પર SCOના સભ્ય દેશોમાં જોવા મળેલી બૌદ્ધ કલા પ્રાચીનકાળમાં પ્રવેશ આપવા માટે એક ઉત્તમ રીત રજૂ કરે છે.
 - વિવિધ બૌદ્ધ કલા શૈલીઓ વિશેની માહિતી: મુલાકાતીઓ ગાંધારા અને મથુરા કળા શૈલીઓ, નાલંદા, અમરાવતી, સારનાથ વગેરે કિંમતી ભારતીય બૌદ્ધ ખજાના વિશે 3D વર્ચ્યુઅલ ફોર્મેટમાં માહિતી મેળવી શકે છે.
- કલાત્મક સમૃદ્ધિ અને શ્રેષ્ઠતા:
 - આ આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રદર્શન એશિયાના વિવિધ સંગ્રહાલયોમાં પ્રદર્શિત કલાત્મક સમૃદ્ધિની ઝલક પ્રદાન કરે છે અને એક અલગ ઐતિહાસિક કલાત્મક શ્રેષ્ઠતાને પણ રજૂ કરે છે.

વિશેષતા

- આ ઓનલાઇન પ્રદર્શનમાં સિદ્ધાર્થના ઉપવાસ અને સિકરીના બુદ્ધના પદચિહ્ન અને સાહિરી બહલોઈના ધ્યાન બુદ્ધ સહિતના પાકિસ્તાનના સંગ્રહાલયો દ્વારા પ્રભાવશાળી ગાંધાર કલાના સંગ્રહ દ્વારા ગેતમ બુદ્ધના જીવન અને બૌદ્ધ કલાને દર્શાવવામાં આવ્યું છે.
- સ્ટેટ ઓરિએન્ટલ આર્ટ મ્યુઝિયમ, મોસ્કો, પેટર્ન, રિવાજો, સાધુ પરંપરાઓ, વગેરે દ્વારા રશિયાની બૌદ્ધ કલાને દર્શાવે છે.

- ચીનની ડુન હુઆંગ એકેડેમીએ ડુન હુઆંગની બૌદ્ધ કલાનું સમૃદ્ધ પ્રદર્શન પ્રસ્તુત કર્યું છે, જેમાં સરળ આર્કિટેક્ચર, દીવો મ્યુરલ્સ, સુશોભન ડિઝાઇન, પોશાકો અને વધુ શામેલ છે.

શાંઘાઈ સહકાર સંગઠન (SCO)

- SCO એ વર્ષ 2001 માં સ્થપાયેલી કાયમી આંતર-સરકારી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે અને યુરેશિયન રાજકીય, આર્થિક અને સુરક્ષા સંસ્થા છે, જેનો હેતુ સંબંધિત ક્ષેત્રમાં શાંતિ, સલામતી અને સ્થિરતા જાળવવાનું છે.
- એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં તેની વધતી કેન્દ્રિયતાને કારણે SCOને 'પૂર્વનું જોડાણ' તરીકે વ્યાપકપણે માનવામાં આવે છે અને તે આ ક્ષેત્રના પ્રાથમિક સુરક્ષા સ્તંભ તરીકે સેવા આપે છે.
- તે ભૌગોલિક કવચ અને વસ્તીની દ્રષ્ટિએ વિશ્વની સૌથી મોટી પ્રાદેશિક સંસ્થા છે, જેમાં યુરેશિયા ખંડના 3/5 ભાગ અને માનવ વસ્તીના અડધા ભાગનો સમાવેશ થાય છે.
- રશિયન અને ચાઈનીઝ એ SCOની સત્તાવાર ભાષાઓ છે.
- સભ્ય દેશો:
 - હાલમાં, તેના સભ્ય દેશો કઝાકિસ્તાન, ચીન, કિર્ગિઝસ્તાન, રશિયા, તાજિકિસ્તાન, ઉઝબેકિસ્તાન, ભારત અને પાકિસ્તાન છે.
- નિરીક્ષક દેશો:
 - અફઘાનિસ્તાન, બેરુલાસ, ઈરાન અને મંગોલિયા.
- સંવાદ ભાગીદાર દેશો:
 - અઝરબૈજાન, આર્મેનિયા, કંબોડિયા, નેપાળ, તુર્કી અને શ્રીલંકા.

રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ડોમેન જાગરૂકતા કેન્દ્ર

- નેવીનું 'ઈન્ફર્મેશન મેનેજમેન્ટ એન્ડ એનાલિસિસ સેન્ટર' (IMAC), જે દરિયાઈ ડેટા ફ્યુઝન માટેની નોડલ એજન્સી છે તેની 2008 ના 26/11 ના મુંબઈ હુમલા પછી તરત જ સ્થાપના કરી હતી તે થોડા સમયમાં 'રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ડોમેન જાગરૂકતા (NDMA) સેન્ટર' તરીકે બદલાઈ જશે.
- દરિયાઈ ડોમેન જાગરૂકતા-MDA એ દરિયાકાંઠાની સુરક્ષામાં વધારો કરવા સાથે સંકળાયેલ ક્ષેત્રોમાંથી એક મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્ર છે, જો કે તે એક ખૂબ જ પડકારજનક કાર્ય છે કારણ કે ભારત વિશ્વના સૌથી વ્યસ્ત દરિયાઈ ટ્રાફિક વિસ્તારોમાં એક પર સ્થિત છે.
- તે જ વર્ષે ભારત હિંદ મહાસાગર આયોગ (IOC) માં નિરીક્ષક તરીકે જોડાયો, જે પશ્ચિમ / આફ્રિકન હિંદ મહાસાગરની એક મહત્વપૂર્ણ પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.

Back to Basics

- 2018 ની શરૂઆતમાં, દરિયાઈ સુરક્ષા અંગેના પ્રાદેશિક દેશો સાથે સંકલન કરવા અને દરિયાઈ ડેટાના પ્રાદેશિક ભંડાર તરીકે કાર્ય કરવા માટે, 'ઈન્ફર્મેશન ફ્યુઝન સેન્ટર - ઈન્ડિયન ઓશન રિજિયન' (IFC-IOR) ની સ્થાપના IMAC કેમ્પસ

પર કરવામાં આવી હતી. હાલમાં તેના વિશ્વના 21 ભાગીદાર દેશો અને 22 મલ્ટિ-નેશનલ એજન્સીઓ સાથે સંપર્કો છે.

- > હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્ર (IOR) એશિયાના ઘણા દેશોને વૈશ્વિક બજારમાં જોડતો વ્યવસાયિક ધોરીમાર્ગ તરીકે કામ કરે છે અને ઘણા દેશોની સમૃદ્ધિ માટે તે ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે. આવી સ્થિતિમાં આ ક્ષેત્રને દરિયાઈ આતંકવાદ, ચાંચિયાગીરી, દાણચોરી, ગેરકાયદેસર માછલી શિકાર જેવા જોખમોથી બચાવવું જરૂરી છે.

દરિયાઈ ડોમેન જાગરૂકતા-MDA

- > આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) ના અનુસાર, MDA દરિયાઈ ડોમેનથી સંબંધિત દરેક બાબતની અસરકારક સમજનો સંદર્ભ આપે છે જે સુરક્ષા, અર્થતંત્ર અથવા પર્યાવરણને અસર કરી શકે છે.
- > દરિયાઈ સમુદ્ર, મહાસાગર અથવા અન્ય નેવિગેબલ જળ માર્ગ, સરહદોની વહેંચણી અથવા કોઈ રીતે સંબંધિત હોય તેવા તમામ ક્ષેત્ર અને ઓબ્જેક્ટ્સનો સંદર્ભ દરિયાઈ ડોમેન આપે છે.
- > આમાં તમામ દરિયાઈ પ્રવૃત્તિઓ, માળખાગત સુવિધાઓ, લોકો, કાર્ગો વહાણો અને અન્ય સંદેશાવ્યવહાર વગેરે શામેલ છે.

સૂચિત 'રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ડોમેન જાગરૂકતા કેન્દ્ર'

- > તે એક મલ્ટી એજન્સી કેન્દ્ર હશે જે મત્સ્યોદ્યોગ વિભાગ અને સ્થાનિક પોલીસ અધિકારીઓ સહિતના વિવિધ હોદ્દેદારોને દરિયાઈ ક્ષેત્રમાં કુદરતી, માનવતાવાદી અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓ વિશેની માહિતી પ્રદાન કરશે.
- > આ સુનિશ્ચિત કરશે કે કોઈપણ જોખમ, ખાસ કરીને આંતરરાષ્ટ્રીય જોખમને અટકાવવામાં આવે.

માહિતી વ્યવસ્થાપન અને વિશ્લેષણ કેન્દ્ર- IMAC

- > IMAC દરિયાકાંઠાની દેખરેખ માટે ભારતીય નૌકાદળનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે. તે ગુરુગ્રામ (હરિયાણા) માં સ્થિત છે અને વર્ષ 2014 માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- > IMAC એ ભારતીય નૌકાદળ, કોસ્ટગાર્ડ અને ભારત ઈલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડની સંયુક્ત પહેલ છે અને રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સલાહકાર (NSA) હેઠળ કાર્યરત છે.
- > તે નેશનલ કમાન્ડ કંટ્રોલ કમ્યુનિકેશન્સ એન્ડ ઈન્ટેલિજન્સ નેટવર્ક (NC3I નેટવર્ક) નું નોડલ સેન્ટર છે.
- > IMAC આંતરરાષ્ટ્રીય વોટરશોડમાં વહાણની હિલચાલનું નિરીક્ષણ કરે છે અને તે દરિયાકાંઠાના રડાર, વ્હાઈટ શિપિંગ એગ્રીમેન્ટ્સ, ઓટોમેટેડ આઈડેન્ટિફિકેશન સિસ્ટમ (AIS) ટ્રાન્સપોન્ડર્સ માટે વેપારી જહાજો, હવા અને ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ્સ અને વૈશ્વિક શિપિંગ ડેટાબેસેસ પાસેથી ડેટા પ્રાપ્ત કરે છે. તે સાગર પહેલ અંતર્ગત બધા માટે સલામતી અને વૃદ્ધિ માટે સૂચિબદ્ધ સિદ્ધાંતો અનુસાર કાર્ય કરે છે.

IMAC દ્વારા તાજેતરની પહેલ

- > વર્ષ 2019 માં, તેણે બિમસ્ટેક દેશો માટે દરિયાઈ સુરક્ષા વર્કશોપનું આયોજન કર્યું હતું.

> શ્રીલંકાના દરિયાકાંઠે આવેલા એમટી ન્યૂ ડાયમંડ (જહાજ) પર આગની ઘટના દરમિયાન સંસાધનોની ઝડપી ગતિમાં IFC-IORએ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી, પરિણામે આ ઘટનાની તાત્કાલિક પ્રતિક્રિયા કરાઈ હતી.

- > નેશનલ કમાન્ડ કંટ્રોલ કમ્યુનિકેશન એન્ડ ઈન્ટેલિજન્સ નેટવર્ક- NC3IN
- > ભારતીય નેસેનાએ એક નોડલ ઈન્ફર્મેશન મેનેજમેન્ટ અને એનાલિસિસ સેન્ટર (IMAC) સાથે એક NC3IN સ્થાપ્યું છે, જેમાં 20 નેવલ અને 31 કોસ્ટગાર્ડ સ્ટેશન સહિત કુલ 51 સ્ટેશનોને જોડવામાં આવે છે.
- > NC3IN એ એક જ બિંદુ છે જે તમામ દરિયાકાંઠાના રડાર (RADAR) ને જોડતો હોય છે અને લગભગ 7,500 કિલોમીટર લાંબા દરિયાકિનારાની એકીકૃત અને વાસ્તવિક સ્થિતિ પ્રદર્શિત કરે છે.

વ્હાઈટ શિપિંગ કરાર

- > 'વ્હાઈટ શિપિંગ' કરાર વ્યાપારી અને બિન-સૈન્ય જહાજોની ઓળખ અને હિલચાલ પર સંબંધિત અગાઉથી માહિતીની આપ-લેનો સંદર્ભ આપે છે.
- > સમુદ્રી જહાજોને મુખ્યત્વે 'વ્હાઈટ' (વ્યાપારી અને બિન-સૈન્ય જહાજો), 'ગ્રે' (લશ્કરી જહાજો) અને 'બ્લેક' (ગેરકાયદેસર જહાજો) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

ઓટોમેટિક આઈડેન્ટિફિકેશન સિસ્ટમ-AIS

- > તે એક સ્વચાલિત ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ છે કે જે ચોક્કસ ભારના તમામ વેપારી જહાજો પર સ્થાપિત થાય છે (ટનમાં).
- > 26/11 ના આતંકવાદી હુમલા પછી, 20 મીટરથી વધુ લાંબા તમામ ફિશિંગ જહાજો માટે AIS ટ્રાન્સપોન્ડરો લગાવવાનું ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું હતું. હાલમાં, 20 મીટર અથવા તેનાથી ઓછી લંબાઈવાળા માછીમારીવાળા જહાજો માટે પણ આવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી રહી છે.

ઓમાન-ભારત મૈત્રી સંઘ

- > ઓમાનના વિદેશ પ્રધાને, પશ્ચિમ એશિયામાં ભારતના સૌથી પ્રાચીન વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર, ઓમાન-ભારત મૈત્રી સંઘની સ્થાપનાની જાહેરાત કરી છે.
- > ઓમાન-ભારત મૈત્રી સંઘની સ્થાપનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એક મંચની સ્થાપના કરવાનો છે જે ઓમાન અને ભારત વચ્ચે પરસ્પર હિતની બાબતોને પ્રોત્સાહન આપી શકે.
- > આ મંચ દ્વારા, માત્ર બંને દેશો વચ્ચેના વ્યાપારિક હિતોને પ્રોત્સાહન મળશે, પરંતુ તે બંને સમુદાયો વચ્ચે પરસ્પર સહયોગ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે ઓમાન અરબી દ્વીપકલ્પના દક્ષિણપૂર્વ કિનારે સ્થિત એક અરબ દેશ છે. તે તેની પશ્ચિમી પશ્ચિમમાં સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE), પશ્ચિમમાં સાઉદી અરેબિયા અને દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં યમન સાથે તેની જમીનની સરહદ વહેંચે છે.
- > આ સિવાય તે ઈરાન અને પાકિસ્તાન સાથે તેની દરિયાઈ સરહદ પણ વહેંચે છે.

ભાંગ: માદક પદાર્થોની સૂચિમાંથી બહાર

- તાજેતરમાં, યુનાઈટેડ નેશન્સ માદક પદાર્થ આયોગ દ્વારા પ્રતિબંધિત માદક પદાર્થોના 63મા સત્રમાં, વિવિધ મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લેવામાં આવ્યા, જેમાં ભાંગને માદક પદાર્થોની સૌથી ખતરનાક કેટેગરી બહાર કાઢવામાં આવ્યું છે.

Back to Basics

- જાન્યુઆરી 2019 માં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ યુ.એન. સંધિઓમાં ભાંગની સૂચિને લગતી છ ભલામણો કરી હતી, જેમાં નારકોટિક્સ ડ્રગ્સ પરના એકલ સંમેલનની કલમ 4 માંથી ગાંજા અને ભાંગને દૂર કરવા સહિતનો સમાવેશ થાય છે.
- શિડયુલ IV એ દવાઓનો વર્ગ છે જે અન્ય દવાઓની તુલનામાં ખાસ કરીને જોખમી માનવામાં આવે છે.
- આ દરખાસ્તો માર્ચ 2019 માં CND સત્રમાં વિચારણા માટે મુકવાની હતી, પરંતુ સભ્યોએ વધુ સમયની વિનંતી કરી આ વિષય પર મતદાન મુલતવી રાખ્યું હતું.

વૈશ્વિક નિર્ણય

- **દીર્ઘકાલિન સ્થિતિ:**
 - CND દ્વારા લેવામાં આવેલા આ નિર્ણયમાં ભાંગને શેડયુલ-4 થી બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે, જ્યાં તેને હેરોઈન સહિતના અન્ય જીવલેણ ઓપીયોઈડ વ્યસનો સાથે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી.
- **વર્તમાન સ્થિતિ:** બંને ભાંગ અને ભાંગ રેઝિન (ચરસ) હવે શેડયુલ I માં મૂકવામાં આવશે જે પદાર્થોના ઓછામાં ઓછા જોખમી વર્ગને આવરી લે છે.
 - જે દેશો આ નિર્ણયની તરફેણમાં હતા: CND સભ્ય દેશોમાં થી, ભારત, અમેરિકા અને મોટાભાગના યુરોપિયન દેશો સહિતના 27 દેશોએ આ પ્રસ્તાવની તરફેણમાં મત આપ્યો.
 - જે દેશો આ નિર્ણયની તરફેણમાં ન હતા: ચીન, પાકિસ્તાન અને રશિયા સહિત 25 દેશો તેના પક્ષમાં ન હતા, જ્યારે યુકેને મતદાનમાં ભાગ લીધો ન હતો.

મહત્વ

- આ સંમેલન વર્ષ 1961 માં ઘડવામાં આવ્યું હોવાથી, ભાંગ કડક નિયંત્રણ હેઠળ હતી, જેના કારણે તબીબી હેતુઓ માટે તેનો ઉપયોગ પણ ખૂબ મર્યાદિત હતો.
- જોકે ભાંગને ફરીથી વર્ગીકૃત કરવાનો નિર્ણય ખૂબ મહત્વનો છે, ત્યાં સુધી તેની સ્થિતિ વિશ્વભરમાં બદલાશે નહીં ત્યાં સુધી વિવિધ દેશો તેમના હાલના નિયમોનું પાલન કરશે.
- જો કે આ પ્રક્રિયાને અસર કરશે, કારણ કે વિવિધ રાષ્ટ્રો તેમના કાયદા બનાવતી વખતે આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રોટોકોલનું પાલન કરે છે.
- આ ઐતિહાસિક નિર્ણય સાથે, CNDએ ભાંગની ઔષધીય અને ઉપચારાત્મક સંભાવનાને ઓળખવા માટે વિવિધ દરવાજા ખોલ્યા છે.

ભારતનું વલણ અને નિયમો

- સંમેલનમાં સૌથી ખતરનાક પદાર્થોની સૂચિમાંથી ભાંગ અને ભાંગ રેઝિન એટલે કે ચરસને દૂર કરવાના પક્ષમાં ભારતે મત આપ્યો છે.
- ભારતના નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ 1985 હેઠળ ભાંગના ઉત્પાદન, માલિકી, વેચાણ, ખરીદી, પરિવહન અને ઉપયોગને શિક્ષાપાત્ર ગુનો માનવામાં આવે છે.
- આ અધિનિયમ 1985 ની સાલમાં અમલમાં આવ્યો હતો અને ડેન્જરસ ડ્રગ્સ એક્ટ 1930 ની જગ્યાએ બદલી કરવામાં આવી હતી.
- નાર્કોટિક્સ કંટ્રોલ બ્યુરો (NCB) ને ગેરકાયદેસર ઉપયોગ અને માદક દ્રવ્યોના સપ્લાય સંબંધિત કેસોમાં વ્યક્તિઓ સામેના આરોપોની તપાસ કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.

માદક પદાર્થ આયોગ (CND)

- તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક એજન્સી છે, જે વૈશ્વિક સ્તરે ડ્રગ્સ સંબંધિત સંમેલનોમાં માદક અથવા ખતરનાક પદાર્થોની સૂચિ બનાવે છે અને તેમના નિયંત્રણનો અવકાશ નક્કી કરે છે.
- તેની સ્થાપના વર્ષ 1946 માં કરવામાં આવી હતી અને તેનું મુખ્ય મથક વિયેનામાં છે.
- 1961 માં નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ પર સિંગલ કન્વેન્શનની રજૂઆત થઈ ત્યારથી, ભાંગ પ્રત્યેના વૈશ્વિક વલણમાં ઘણો ફેરફાર થયો છે, ઘણા વિસ્તારોમાં ભાંગનો ઉપયોગ મનોરંજન અને દવા માટે કરવામાં આવે છે, અથવા બંને માટે કરવામાં આવે છે.
- હાલમાં ઔષધીય હેતુઓ માટે ભાંગના ઉપયોગની મંજૂરી 50થી વધુ દેશોમાં આપવામાં આવી છે અને કેનેડા, ઉરુગ્વે અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના 15 રાજ્યોમાં મનોરંજનના ઉપયોગની મંજૂરી છે.

ઈમર્જન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન

- તાજેતરમાં, ઘણા દવા ઉત્પાદકો કોવિડ-19 રસી માટે ઈમર્જન્સી યુઝ ઓથોરિટી (EUA) ની શોધ કરી રહ્યા છે. Pfizerએ યુકેમાં EUA માટે અરજી કરી હતી અને દેશની મેડિસીન્સ અને હેલ્થકેર પ્રોડક્ટ્સ રેગ્યુલેટરી એજન્સી દ્વારા તેને મંજૂરી આપવામાં આવી છે. ઉપરાંત, સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા અને મોડર્નાએ પણ કોવિડ-19 રસીના ઈમર્જન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન માટે અરજી કરી છે.

Back to Basics : ઈમર્જન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન એટલે શું?

- ભારતમાં સેન્ટ્રલ ડ્રગ્સ સ્ટાન્ડર્ડ્સ કંટ્રોલ ઓર્ગેનાઈઝેશનથી રસી, દવાઓ, ડાયગ્નોસ્ટિક પરીક્ષણો અને તબીબી ઉપકરણોના ઉપયોગ માટે મંજૂરીની જરૂર છે. તેની મંજૂરી અને તેની અસરકારકતાના આકારણી પછી આ મંજૂરી આપવામાં આવે છે. આ સામાન્ય રીતે લાંબી પ્રક્રિયા છે. ઈમર્જન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન (EUA) એ નિયમનકારી સંસ્થાઓ દ્વારા કટોકટીના કિસ્સામાં વચગાળાની મંજૂરી આપવા માટે

ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી એક પદ્ધતિ છે. જ્યારે પૂરતા પુરાવા હોય ત્યારે જ આ કરવામાં આવે છે. જોકે અંતિમ મંજૂરી ટ્રાયલ પૂરા થયા પછી આપવામાં આવે છે.

ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન ક્યારે આપી શકાય?

- યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકામાં, ફૂડ એન્ડ ડ્રગ એડમિનિસ્ટ્રેશન, રસીના સંભવિત ફાયદાઓ સંભવિત જોખમો કરતા વધારે હોવાનું સાબિત થયા પછી જ ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન આપે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન ફક્ત તબક્કો 3 ના અંતમાં પૂરતી અસરકારકતા ડેટા જનરેટ થયા પછી જ પ્રદાન કરવામાં આવે છે. તબક્કો 1 અથવા તબક્કો 2 ટ્રાયલ્સથી પૂરા પાડવામાં આવેલા ડેટાના આધારે ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન પ્રદાન કરી શકાતા નથી.
- કોવિડ-19 રસી માટે, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના ફૂડ એન્ડ ડ્રગ એડમિનિસ્ટ્રેશન દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે તે ફક્ત ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન માટેની અરજી પર વિચારણા કરશે, જો તબક્કો 3 ડેટા આ રોગને રોકવામાં ઓછામાં ઓછી 50% અસરકારકતા સાબિત કરે. 3000 થી વધુ સ્વયંસેવકો પાસેથી ડેટા જનરેટ કરવાનો છે.

ભારતમાં ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન

- ભારતમાં ડ્રગના નિયમોમાં ઇમરજન્સી યુઝ ઓથોરાઇઝેશન માટેની જોગવાઈઓ નથી. જો કે, સેન્ટ્રલ ડ્રગ્સ સ્ટાન્ડર્ડ કંટ્રોલ ઓર્ગેનાઇઝેશન (CDSCO) કોવિડ-19 દવાઓને પ્રતિબંધિત કટોકટી મંજૂરી આપી રહી છે. દાખલા તરીકે, CDSCOએ જૂન મહિનામાં Favipiravir અને Remdesivir અને જુલાઈમાં Itolizumab માટે પ્રતિબંધિત કટોકટી મંજૂરી આપી.

ચંદ્ર પર ધ્વજ ફરકાવનાર ચીન બીજો દેશ

- યુ.એસ.એ ચંદ્ર સપાટી પર પ્રથમ રાષ્ટ્રધ્વજ લહેરાવ્યાના 50 વર્ષ પછી, ચંદ્રની સપાટી પર રાષ્ટ્રધ્વજ ફરકાવનાર ચીન વિશ્વનો બીજો દેશ બન્યો છે.
- ચીનના અવકાશયાન, 'ચાંગ ઈ-5', 04 ડિસેમ્બરે ચંદ્રની સપાટી પર ચાઈનીઝ ધ્વજ લહેરાવ્યો હતો, તે સારી રીતે જાણે છે કે લગભગ 4 દાયકા પછી, ચીની અવકાશયાન પ્રથમ વખત પૃથ્વી પરથી ચંદ્ર પર પાછો ફર્યો હતો.
- પૃથ્વી પરથી ચંદ્રની સપાટી પર ઉતરનાર તે ચીનનું ત્રીજું અવકાશયાન છે, જ્યારે તે ચંદ્રની સપાટીથી પાછું ફરનાર પ્રથમ અવકાશયાન હશે.
- યુ.એસ.એ પહેલી વાર 1969 માં એપોલો 11 મિશન દરમિયાન ચંદ્ર પર ધ્વજ ફરકાવ્યો હતો.
- ચીનના 'ચાંગ ઈ-5' મિશનનો હેતુ ચંદ્રની સપાટી પરથી આશરે બે કિલોગ્રામ ખડકના નમૂનાઓ એકત્રિત કરીને અભ્યાસ માટે પૃથ્વી પર લાવવાનો છે.

વિશેષ ચિંતાવાળા દેશો

- યુએસ સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટે તાજેતરમાં જ પાકિસ્તાન અને ચીન તેમજ અન્ય આઠ દેશોને ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘનને કારણે વિશેષ ચિંતાવાળા દેશો—CPCના દેશોની યાદીમાં શામેલ કર્યા છે.
- આ અગાઉ, યુએસ સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટે તેનો વાર્ષિક આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા—IRF રિપોર્ટ 2019 જાહેર કર્યો હતો, જે વિશ્વવ્યાપી ધાર્મિક સ્વતંત્રતા સર્વેક્ષણ દર્શાવે છે.

Back to basics : વિશેષ ચિંતાના દેશો (CPC)

- આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘનના કિસ્સામાં CPCમાં સમાવિષ્ટ કરવાની ભલામણ યુ.એસ. કમિશન દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા—USCIRF દ્વારા કરવામાં આવેલ ઉચ્ચ-સ્તરની ભલામણ છે. ગંભીર ઉલ્લંઘનના કિસ્સામાં, તે પછી ખાસ વોચ સૂચિવાળા દેશો દ્વારા અનુસરે છે.
- આ 1998 ના આંતરરાષ્ટ્રીય ધાર્મિક સ્વતંત્રતા અધિનિયમની અનુરૂપ છે જે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની વિદેશ નીતિ તરીકે ધાર્મિક સ્વતંત્રતાને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- એફટનો ઉદ્દેશ એવા દેશોમાં વધુ ધાર્મિક સ્વતંત્રતાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે કે જ્યાં લોકો ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના ઉલ્લંઘનમાં સંલગ્ન હોય અથવા સહન કરે છે. આ કાયદો વિદેશમાં ધાર્મિક માન્યતાઓ અને પ્રવૃત્તિઓ માટે સતાવણી કરેલી વ્યક્તિઓને પણ ટેકો આપે છે.
- પાકિસ્તાન, ચીન, મ્યાનમાર, એરિટ્રીઆ, ઈરાન, નાઈજીરિયા, ઉત્તર કોરિયા, સાઉદી અરેબિયા, તાજિકિસ્તાન અને તુર્કમેનિસ્તાનને CPCમાં સમાવવામાં આવ્યા છે કારણ કે આ દેશો કાં તો 'ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના વ્યવસ્થિત, સતત અને સ્થિર ઉલ્લંઘન' માં સામેલ છે અથવા પછી ઉલ્લંઘનને મંજૂરી આપવામાં આવી રહી છે.
- નાઈજીરિયા એ પ્રથમ ધર્મનિરપેક્ષ લોકશાહી છે, જેનું નામ CPCમાં શામેલ કરવામાં આવ્યું છે.
- નોંધનીય છે કે યુ.એસ. સ્ટેટ ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા ભારત, રશિયા, સીરિયા અને વિયેતનામને CPC તરીકે નિયુક્ત કરવાની ભલામણને USCIRF દ્વારા પણ સ્વીકારવામાં આવી નથી.
- અગાઉ, USCIRFએ ભારતની ધાર્મિક સ્વતંત્રતાને વિશેષ ચિંતા કરતા સૌથી નીચા ક્રમાંકિત દેશોમાં સામેલ કરી હતી, એટલે કે CPCમાં.

ભારતનું વલણ

- ભારત સરકારે આ અહેવાલને નકારી કાઢતાં કહ્યું હતું કે, વિદેશી સરકાર પાસે તેના (ભારતીય) નાગરિકોના બંધારણીય રૂપે સુરક્ષિત અધિકારો અંગે કોઈ ટિપ્પણી કરવાની અધિસ્થિતિ નથી.
- વિશેષ દેખરેખની સૂચિ:
 - આ સૂચિમાં એવી સરકારો શામેલ છે કે જે કાં તો 'ધાર્મિક સ્વતંત્રતાના સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન' માં વ્યસ્ત છે અથવા ઉલ્લંઘનને મંજૂરી આપી રહી છે.

- > કોમોરોઝ, ક્યુબા, નિકારાગુઆ અને રશિયા આ સૂચિમાં શામેલ છે.
- > પાછલા વર્ષ દરમિયાન સુદાન અને ઉઝબેકિસ્તાનને તેમની સંબંધિત સરકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી નોંધપાત્ર, નક્કર પ્રગતિના આધારે આ સૂચિમાંથી દૂર કરવામાં આવ્યા છે.
- વિશેષ ચિંતાવાળી સંસ્થાઓ:
 - > આ સૂચિમાં અલ-કાયદા, બોકો હરામ (નાઈજીરીયા આધારિત), હુતી (યમન), ISIS (ઈસ્લામિક રાજ્ય), ISIS-ગ્રેટર સહારા, ISIS-પશ્ચિમ આફ્રિકા અને તાલિબાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતમાં ધાર્મિક સ્વતંત્રતા

- > ધાર્મિક સ્વતંત્રતા એ ભારતીય બંધારણની કલમ 25-28 દ્વારા બાંધધરી આપવામાં આવતો મૂળભૂત અધિકાર છે.
- > કલમ 25 (અંતઃકરણની સ્વતંત્રતા અને મુક્ત માન્યતા, આચાર અને ધર્મનો પ્રચાર)
- > કલમ 26 (ધાર્મિક બાબતોનું સંચાલન કરવાની સ્વતંત્રતા)
- > કલમ 27 (ધર્મના પ્રમોશન માટે કર ચૂકવણીથી સ્વતંત્રતા)
- > કલમ 28 (અમુક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ધાર્મિક શિક્ષણ અથવા ધાર્મિક ઉપાસનામાં હાજરી અંગેની સ્વતંત્રતા)
- > આ સિવાય બંધારણના આર્ટિકલ 29 અને 30 લઘુમતીઓના હિતોના રક્ષણ સાથે સંબંધિત છે.

આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક-પ્લસ (ADMM-PLUS)

- > તાજેતરમાં ભારતના સંરક્ષણ પ્રધાને 14મી આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની મીટિંગ પ્લસમાં ભાગ લીધો હતો: ADMM-PLUS, વિયેતનામના હનોઈમાં ઓનલાઈન યોજાયો હતો.
- > ADMM-PLUS ફોરમની સ્થાપનાનું આ 10મું વર્ષ છે.
- > એસોસિયેશન ઓફ સાઉથ ઈસ્ટ એશિયન નેશન્સ-ASEAN, પ્રાદેશિક સંગઠન જે એશિયા-પેસિફિકના વસાહતી રાષ્ટ્રોમાં વધતા તનાવ વચ્ચે રાજકીય અને સામાજિક સ્થિરતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સ્થાપિત એક પ્રાદેશિક સંસ્થા છે.

Back to basics: આસિયાન સંરક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક વિશે

- સ્થાપના:
 - > વર્ષ 2007 માં સિંગાપોરમાં મળેલી ADMMની બીજી બેઠકમાં ADMM-PLUSની રચના વિશે વાત કરવામાં આવી હતી.
 - > ADMM-PLUSની પ્રથમ બેઠક 2010માં હનોઈ (વિયેતનામ) માં મળી હતી.
- ઉદ્દેશ:
 - > ADMM-PLUS આસિયાન અને તેના આઠ સંવાદ ભાગીદાર દેશોના સુરક્ષા સંબંધિત વ્યૂહાત્મક સંવાદ અને સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે યોગ્ય પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.

- સભ્યપદ:
 - > ADMM-PLUSમાં હાલમાં આસિયાનના દસ સભ્ય દેશો ઉપરાંત ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, ભારત, જાપાન, ન્યુઝીલેન્ડ, કોરિયા પ્રજાસત્તાક, રશિયન ફેડરેશન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ શામેલ છે.
- અધ્યક્ષ:
 - > ADMM-PLUSની અધ્યક્ષતા ADMMના સભ્ય દેશો દ્વારા કરવામાં આવે છે.
 - > આ વર્ષે વિયેતનામની અધ્યક્ષતામાં આ બેઠક મળી હતી.
- ઉદ્દેશ:
 - > વધુ સંવાદ અને પારદર્શિતા દ્વારા સંરક્ષણ મથકો વચ્ચે પરસ્પર વિશ્વાસ અને સંકલનને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય છે.
- સહકારના ક્ષેત્રો:
 - > આમાં દરિયાઈ સુરક્ષા, આતંકવાદ વિરોધી કાર્યવાહી, માનવતાવાદી સહાય અને આપત્તિ રાહત, શાંતિપૂર્ણ કામગીરી અને લશ્કરી તબીબી ક્ષેત્રનો સમાવેશ થાય છે.
 - > હાલની બેઠક એવા સમયે યોજવામાં આવી છે જ્યારે લદ્દાખમાં વાસ્તવિક નિયંત્રણ લાઈનની સાથે ભારત અને ચીન સામ-સામે છે, તેમજ દક્ષિણ ચીન સમુદ્રમાં તનાવ છે.

બેઠકમાં ભારતની સ્થિતિ

- ભવિષ્ય:
 - > દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયન દેશોના ભાવિની વ્યાખ્યા આઝાદી, સમાવિષ્ટતા અને સ્પષ્ટતાના મૂળ સિદ્ધાંતોના આધારે આ પ્રદેશમાં અસ્તિત્વ ધરાવતા પડકારોને સામૂહિકરૂપે કરવાની તેમની ક્ષમતા દ્વારા કરવામાં આવશે.
- કોવિડ-19:
 - > રોગચાળાને પહોંચી વળવા સામૂહિક અને સહકાર આપવાની જરૂર છે.
- પડકારો:
 - > નિયમ આધારિત હુકમ, દરિયાઈ સુરક્ષા, સાયબર સંબંધિત ગુના અને આતંકવાદનો ખતરો.
 - > ટ્રાન્સબાઉન્ડ્રી પડકારો ઝડપથી વધી રહ્યાં છે, જેને ADMM-PLUS દેશો વચ્ચે લશ્કરી સંવાદ અને સહકારની જરૂર છે.
- સહયોગ માટેનાં પગલાં:
 - > ADMM-PLUS દેશો વચ્ચે પ્રાદેશિક તાલીમ અને ટેબલ-ટોપ ક્વાયટનું સંચાલન એ એક બીજાને સમજવા, સુરક્ષા વધારવા અને આ ક્ષેત્રમાં શાંતિ જાળવવાના લક્ષ્ય છે.
- ઉદાહરણ:
 - > MAITREE, જે એક વાર્ષિક તાલીમ કાર્યક્રમ છે, તે વર્ષ 2006 થી ભારત અને થાઈલેન્ડમાં વૈકલ્પિક રીતે યોજવામાં આવે છે.

સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ માટે લેન્સેટ સિટિઝન્સ કમિશન

- તાજેતરમાં, લેન્સેટ સિટિઝન્સ કમિશનના સહયોગથી, ભારતમાં દસ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ માટે એક માળખું બનાવવા અને દરેક નાગરિક માટે ગુણવત્તાયુક્ત અને પોષણક્ષમ આરોગ્યસંભાળની ખાતરી કરવા માટે પેનલ રચાય છે.

ભારતની આરોગ્ય પ્રણાલી પર લેન્સેટ સિટિઝન્સ કમિશન

- સહભાગી:**
 - વિશ્વની અગ્રણી આરોગ્ય સામયિક ધ લેન્સેટ, લક્ષ્મી મિત્તલ એન્ડ ફેમેલી દક્ષિણ એશિયા સંસ્થા અને હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીના સહયોગથી શરૂ થયેલી આ પ્રકારની દેશવ્યાપી પહેલ છે.
- ઉદ્દેશ્ય:**
 - યુનિવર્સલ હેલ્થ ક્વરેજ (UHC) ના અમલીકરણમાં લોકોની ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે નાગરિક માળખા વિકસાવવા.

Back to basics : મિશન

- તમામ હિસ્સેદારો સાથે આગામી દાયકામાં ભારતમાં UHC હાંસલ કરવાનો માર્ગ મોકળો કરવો.
- તમામ નાગરિકોને વ્યાપક, જવાબદાર, સુલભ, વ્યાપક અને સસ્તું ગુણવત્તાવાળું આરોગ્યસંભાળ પૂરું પાડતી ભારતમાં અનુકૂળ આરોગ્ય પ્રણાલીને સાકાર કરવા માટેનો એક માર્ગમેપ તૈયાર કરવો.
- ગ્રાઉન્ડ લેવલ સર્વે, જાહેર પરામર્શ અને ઓનલાઈન ચર્ચા દ્વારા સમગ્ર ભારતમાંથી તમામ માહિતી એકઠી કરવી.
- શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, નાગરિક સમાજ અને અન્ય હિસ્સેદારો સાથે ભાગીદારી વિકસાવવા અને તમામ ક્ષેત્રોમાં જ્ઞાન વહેંચવું.
- ફોકસ:**
 - તે ભારતની આરોગ્ય પ્રણાલીના નિર્માણ અથવા રચના પર સંપૂર્ણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- સિદ્ધાંતો:**
 - આયોગ ચાર સિદ્ધાંતો દ્વારા માર્ગદર્શન આપશે:
 - તમામ આરોગ્યની ચિંતાઓ UHC હેઠળ આવરી લેવામાં આવે છે.
 - નિવારણ અને લાંબા ગાળાની સંભાળ પર વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ.
 - તમામ આરોગ્ય ખર્ચ માટે આર્થિક સુરક્ષા પૂરી પાડવી જોઈએ.
 - આરોગ્ય પ્રણાલી માટેની આકાંક્ષા કે જે બધાને સમાન ગુણવત્તાવાળા લાભ પ્રદાન કરી શકે.

સાર્વત્રિક આરોગ્ય ક્વરેજ

- UHCનો અર્થ એ છે કે તમામ વ્યક્તિઓ અને સમુદાયોને આર્થિક મુશ્કેલી વિના આરોગ્ય સેવાઓનો વપરાશ છે. તે આરોગ્ય પ્રમોશન, નિવારણ, ઉપચાર, પુનર્વસન અને ઉપશામક સંભાળથી લઈને આવશ્યક અને ગુણવત્તાયુક્ત આરોગ્ય સેવાઓની સંપૂર્ણ શ્રેણીનો સમાવેશ કરે છે.
- UHCનું લક્ષ્ય:**
 - બધા માટે સમાન ગુણવત્તાવાળી આરોગ્યસંભાળ સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો 3 નું સૌથી મહત્વપૂર્ણ છે.

ભારત-કતાર ઍનર્જી ટાસ્ક ફોર્સ

- ભારત અને કતાર ઉર્જા પર ટાસ્ક ફોર્સ સ્થાપિત કરવાના છે. ટાસ્ક ફોર્સનું પ્રતિનિધિત્વ ભારતના પેટ્રોલિયમ મંત્રાલયના વરિષ્ઠ અધિકારી અને કતાર પેટ્રોલિયમના ઉપપ્રમુખ કરશે. ટાસ્ક ફોર્સ કતાર રોકાણો માટે ભારતીય ઉર્જા ક્ષેત્રમાં પ્રોજેક્ટ્સને ઓળખવાનું છે. પેટ્રોલિયમ અને કુદરતી ગેસ અને સ્ટીલ પ્રધાન શ્રી ધર્મેન્દ્ર પ્રધાન અને તેમના કતાર સમકક્ષ વચ્ચે ટેલિફોન વાતચીત પછી આ ઘોષણા કરવામાં આવી છે.

Back to basics : કતારમાં તેલનો ભંડાર

- કતાર પાસે વિશ્વના તેલનો આશરે 1.5% ભંડાર છે. વિશ્વમાં તેલના ઉત્પાદનમાં તે 14 માં ક્રમે છે. કતારનું તેલ ઉત્પાદન તે તેલ વપરાશના 402 ગણું છે.

કતારમાં તાજેતરના મજૂર સુધારા

- સપ્ટેમ્બર 2020 માં, કતારે નવા મજૂર કાયદા લાવ્યા. આ કાયદાઓએ ગેરવાજબી 'કાફલા સિસ્ટમ' નાબૂદ કરી. આ સિસ્ટમ હેઠળ, સ્થળાંતર કામદારોને નોકરી બદલતા પહેલા તેમના એમ્પ્લોયર પાસેથી વાંધા પ્રમાણપત્ર મેળવવું પડતું હતું. તેમજ કાયદા હેઠળ લઘુત્તમ વેતનમાં 25% વધારો કરાયો હતો.

કાફલા સિસ્ટમ

- કાફલાનો અર્થ અરબીમાં ખાતરી આપવી અથવા તેની કાળજી લેવી છે. સિસ્ટમ હેઠળ, સ્થળાંતરિત કામદારો કાફિલની લેખિત મંજૂરી વિના દેશમાં પ્રવેશ કરી શકશે નહીં, દેશ છોડી શકશે નહીં અથવા રોજગાર સ્થાનાંતરિત કરી શકશે નહીં. કાફિલનો અર્થ તે છે જે સંભાળ રાખે છે અથવા જે ટેકો આપે છે. આ સિસ્ટમ ઓમાન, કુવૈત, બહેરેન, સાઉદી અરેબિયા અને યુએઈના દેશોમાં ચાલે છે. જોર્ડન અને લેબેનોનમાં પણ તેનો અભ્યાસ કરવામાં આવે છે.
- કાફલા સિસ્ટમની શરૂઆત 1950 ના દાયકામાં થઈ જ્યારે આરબ દેશો અને મધ્ય પૂર્વના દેશોએ તેલ સંશોધનમાં તેમના વિકાસને વેગ આપવા માટે વિદેશી કામદારોની ભરતી શરૂ કરી.

ભારત-કતાર

- > ઝૈ-અલ-બહર એ ભારત અને કતાર વચ્ચે સંયુક્ત વાર્ષિક કવાયત છે.
- > કતાર ભારતમાં 16.8 અબજ ડોલરનો માલ નિકાસ કરે છે.
- > વર્ષ 2008 માં ભારત અને કતાર વચ્ચે દરિયાઈ સંરક્ષણ કરાર પર હસ્તાક્ષર થયા હતા. ભારત સરકાર દ્વારા કરારને લેન્ડમાર્ક કરાર માનવામાં આવે છે કારણ કે તે પરસ્પર મેરીટાઈમ સંરક્ષણ પ્રશિક્ષણને મંજૂરી આપશે અને પરસ્પર મુલાકાતોને સરળ બનાવશે. કરાર અંતર્ગત દેશો ખાસ કરીને હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં ઉગ્રવાદીઓ દ્વારા ઉદ્ભવેલા ધમકીઓને દૂર કરવામાં સહાય માટે માહિતી શેર કરશે.

સિનેમાસ્કોપ(CinemaSCOpe)

- > સિનેમાસ્કોપ એક મૂવી સિરીઝ છે જે બેઈજિંગમાં ભારતીય દૂતાવાસ દ્વારા શંઘાઈ કોઓપરેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન (SCO) દેશો માટે ખાસ શરૂ કરવામાં આવી છે. દૂતાવાસ રશિયન ભાષામાં માસિક ધોરણે બે ડઝનથી વધુ ભારતીય મૂવીઝનું પ્રદર્શન કરશે. 2023 માં SCOની 'કાઉન્સિલ ઓફ હેડ્સ ઓફ સ્ટેટ' ની બેઠકની ભારતની અધ્યક્ષતા સુધી આ કરવામાં આવશે. સોફ્ટ પાવર ડિપ્લોમસી અને લોકોથી લોકોના જોડાણો સિમેન્ટિંગ દ્વારા SCO દેશોમાં આ રાજદ્વારી પહોંચ છે.

Back to basics : SCO

- > શંઘાઈ સહકાર સંગઠનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આ ક્ષેત્રમાં શાંતિ, સલામતી અને સ્થિરતા જાળવવાનો છે. ભારત અને પાકિસ્તાન 2017 માં SCOના સંપૂર્ણ સમયના સભ્યો બન્યા હતા. રશિયા દ્વારા ભારતના SCOના સભ્યપદને ભારપૂર્વક દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > SCO સૌથી મોટા ટ્રાન્સ-પ્રાદેશિક આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠન તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. આ વિશ્વની વસ્તીના 44% હિસ્સો ધરાવે છે જે આર્કટિક મહાસાગરથી હિંદ મહાસાગર અને પેસિફિક મહાસાગરથી બાલ્ટિક સમુદ્ર સુધી ફેલાયેલો છે. SCO સુરક્ષા સંબંધિત સહયોગ વધારવા અને SCOનું પ્રાદેશિક આતંકવાદ વિરોધી માળખું (RATS) ખાસ કરીને સુરક્ષા અને સંરક્ષણને લગતા મુદ્દાઓ સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ઉત્સુક છે.

ભારત અને SCO

- > SCOમાં તેની વધતી ભૂમિકાને જોતા ભારતને વધુ ફાયદો થવાની સંભાવના છે. આ મુખ્યત્વે એટલા માટે છે કારણ કે યુરોશિયન ક્ષેત્રમાં SCOની મોટી ભૂમિકા છે. SCO ભારતને આ ક્ષેત્રમાં આતંકવાદ અને ધાર્મિક ઉગ્રવાદથી ઉદ્ભવતા કેન્દ્રત્યાગી દળોને નિષ્ક્રિય કરવા સક્ષમ બનાવશે.
- > SCO ભારત માટે મહત્વનું છે કારણ કે RCEP, BBIN અને સાર્ક જેવા અન્ય બહુપક્ષીય જૂથો સાથે તેની એન્ગેજમેન્ટ ઘટી રહી છે. SCO ભારતને મધ્ય એશિયા સાથે જોડવાની સંભાવના ધરાવે છે. ભારતની કનેક્ટ સેન્ટ્રલ એશિયા પોલિસી દ્વારા આ પ્રાપ્ત થવાનું છે.

SCOમાં ભારતના પડકારો

- > ભારતને પાકિસ્તાન અને અફઘાનિસ્તાન સાથેના મુદ્દાઓને કારણે સીધી જમીન જોડાણનો ઈનકાર કરવો પડી રહ્યો છે. આને કારણે, ભારત અને મધ્ય એશિયા વચ્ચેનો દ્વિપક્ષીય વેપાર 2 અબજ ડોલર અને રશિયા સાથે 2017 સુધીમાં 10 અબજ યુએસ ડોલર છે.
- > આ ક્ષેત્રમાં ચીનની શક્તિને સંતુલિત કરવા રશિયાએ ભારતના SCOના સભ્યપદને દબાણ કર્યું.
- > ભારતે ચીનની BRE પહેલનો ખુલ્લેઆમ વિરોધ કર્યો હતો, જ્યારે અન્ય તમામ SCO સભ્યોએ આ પ્રોજેક્ટને સ્વીકાર્યો છે.

રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ડોમેન જાગૃક્તા કેન્દ્ર

(3)

- > 3RF એટલે સુધારણા, પુનઃપ્રાપ્તિ અને પુનર્નિર્માણ ફેમવર્ક. તે યુનાઈટેડ નેશન્સ દ્વારા બેરૂતને જીવંત બનાવવા માટે શરૂ કરાયું હતું. આ ફેમવર્ક યુનાઈટેડ નેશન્સ, વર્લ્ડ બેંક અને યુરોપિયન યુનિયન દ્વારા તૈયાર કરાયું હતું.

Back to basics : બેરૂટ વિસ્ફોટ

- > ઓગસ્ટ 4, 2020 ના રોજ, લેબેનોનની રાજધાની બેરૂતમાં એક જીવલેણ વિસ્ફોટમાં 200 થી વધુ લોકો માર્યા ગયા. તેમાં એક મિલિયન લોકો બેઘર થયા. આના પગલે COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે વિરોધ પ્રદર્શિત થયો હતો.
- > આખરે લેબેનોનના વડા પ્રધાન હસન દિબે રાજીનામું આપ્યું. વિસ્ફોટ એ એક વેરહાઉસમાં સંગ્રહિત એમોનિયમ નાઈટ્રેટને કારણે થયો હતો.
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશને વિસ્ફોટના પગલે વિશ્વને 15 મિલિયન ડોલરના ઈમરજન્સી ક્વર માટે અપીલ કરી છે.
- > અપીલ બાદ ભારતે લેબેનોનમાં માનવતાવાદી સહાય મોકલી હતી.

3RF શું છે?

- > ફેમવર્ક દેશની વસ્તીની જરૂરિયાતો સામે આવતા સપોર્ટના સ્તરનું મૂલ્યાંકન કરશે. તે દેશના સૌથી સંવેદનશીલ લોકો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. પુનઃપ્રાપ્તિ અને પુનર્નિર્માણ ઉપરાંત, માળખા સંકટનાં મૂળ કારણોને ધ્યાનમાં લેવા પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > આ યોજનાનો હેતુ બંદર સુવિધાઓની પુનર્ગઠન, વિસ્ફોટથી પ્રભાવિત જિલ્લાઓનું પુનર્વસન અને શહેર સાથે બંદર સુવિધાના એકીકરણનો છે.

ભંડોળ

- > પુનર્જીવનકરણની યોજનાને વર્લ્ડ બેંક, યુરોપિયન યુનિયન અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા સ્થાપિત મલ્ટિ-ડોનર ટ્રસ્ટ ફંડ દ્વારા ટેકો આપવાનો છે. આ ભંડોળનો ઉપયોગ પ્રાધાન્યતાવાળા ક્ષેત્રો માટે થવાનો છે. 3F યોજનામાં આરોગ્ય, સુશાસન, શિક્ષણ, આવાસ, સામાજિક સુરક્ષા, સંસ્કૃતિ અને વારસોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું છે. આ યોજના નાના અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગોની જરૂરિયાતો પર તાત્કાલિક ધ્યાન આપશે.
- > 'વધુ સારી રીતે સંચાલન કરો, વધુ સારી રીતે પુનઃનિર્માણ કરો અને પારદર્શક રીતે નિર્ણય કરો' એવા મુખ્ય શબ્દોથી શહેરની બંદર સુવિધાઓનું પુનઃનિર્માણ થવાનું છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > લેબનોન હાલમાં ઉચ્ચ નાણાકીય નાદારી હેઠળ છે. લેબનોનનો વર્તમાન ગરીબી દર 55% છે. તે ભાર મહિના પહેલાં 28% હતો. પરિસ્થિતિ હોવા છતાં, રાજકીય અસ્થિરતાને કારણે જરૂરી સુધારાઓ અવરોધિત રહે છે.

CLMV દેશો

- > છઠ્ઠી ભારત-CLMV બિઝનેસ કોનકલેવ 2020 તાજેતરમાં યોજાઈ હતી. કોન્કલેવ દરમિયાન, ભારતે CLMV દેશોને આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સ અને રેઝિલિએન્ટ સપ્લાય ચેઇન ઈનિશિયેટિવમાં જોડાવા આમંત્રણ આપ્યું હતું. 'Building Bridges for Constructive Development yesterday' થીમ હેઠળ કોનકલેવ યોજવામાં આવી હતી.
- > કોન્કલેવ દરમિયાન ભારતે જણાવ્યું હતું કે તેઓ CLMV દેશો સાથે કોવિડ-19 રસી વહેંચવા માટે તૈયાર છે. રસી રાષ્ટ્રવાદ અટકાવવા માટે દરેક અગ્રણી અર્થવ્યવસ્થાઓ માટે આ મહત્વપૂર્ણ છે.

Back to basics : CLMV દેશો

- > CLMV દેશો કંબોડિયા, લાઓસ, મ્યાનમાર અને વિયેતનામ છે. CLMV દેશો દક્ષિણપૂર્વ એશિયા ક્ષેત્રમાં એક વિશિષ્ટ સ્થાન ધરાવે છે. વિવિધ વેપાર કરારને કારણે યુરોપિયન યુનિયન અને ચીન અને અન્ય બજારોમાં માર્કેટ પ્રવેશ માટેના પ્રવેશદ્વાર તરીકે દેશો કામ કરે છે. ચાર દેશોમાં તાંબુ, તેલ, કુદરતી ગેસ, રત્ન અને સાગ જેવા સમૃદ્ધ કુદરતી સંસાધનો છે.

CLMV દેશોનું મહત્વ

- > તેઓ વિશ્વની ત્રીજી સૌથી મોટી અર્થવ્યવસ્થા છે. છેલ્લા દાયકામાં, ભારતનો આ દેશો સાથેનો વેપાર 1.5 અબજ ડોલરથી 10 અબજ ડોલર થયો છે.

ભારત CLMV દેશોમાં કેમ રસ લે છે?

- > ભારત આ દેશોમાં તેના વેપાર અને રોકાણમાં વધારો કરવાનો ઈરાદો ધરાવે છે કારણ કે તેઓ ચીન જેવા દેશો સાથે મુક્ત વેપાર કરારનો લાભ ધરાવે છે. આ માર્ગ દ્વારા ચીનનો ભારતનો વેપાર વધુ સસ્તો થશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો,

ભારત આ દેશોમાં રોકાણ કરશે અને ચીન પરત નિકાસ કરીને ફાયદાઓ મેળવશે.

ભારત-CLMV

- > CLMV ક્ષેત્રે ભારતે દવાઓ અને તબીબી પુરવઠો પૂરો પાડ્યો છે. ઉપરાંત, ભારતે I-TEC યોજના હેઠળ આ ક્ષેત્રના તબીબી કર્મચારીઓને તાલીમ આપી છે. ભારતે CLMV ક્ષેત્ર માટે 500 કરોડના ભંડોળ સાથે પ્રોજેક્ટ ડેવલપમેન્ટ ફંડ સ્થાપ્યું છે. આ CLMV ક્ષેત્રમાં મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ સ્થાપવા માટે ભારતીય ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ સિવાય ભારતે અન્ય અનેક માળખાગત પહેલ પણ કરી છે. આમાં કલાદાન મલ્ટીમોડલ ટ્રાંઝિટ-ટ્રાન્સપોર્ટ પ્રોજેક્ટનું નિર્માણ શામેલ છે. ભારત નવીનીકરણીય ઊર્જાના વિકાસ માટે આ ક્ષેત્રની સાથે નજીકથી કાર્ય કરી રહ્યું છે અને વૈશ્વિક મૂલ્યની સાંકળોમાં પ્રવેશ કરવા ભાગીદારી પણ રચે છે.

બૌદ્ધિક સંપત્તિ સહયોગ**અંગે ભારત-યુએસએ MOU**

- > ભારત અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સે તાજેતરમાં બૌદ્ધિક સંપત્તિ સહકાર અંગેના સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યાં. આ કરાર પર પ્રમોશન ઊદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર (DPIIT) અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ પેટન્ટ અને ટ્રેડમાર્ક ઓફિસ (USPTO) વચ્ચે હસ્તાક્ષર થયા હતા. આ કરારથી દેશો વચ્ચે બૌદ્ધિક સંપત્તિ સહયોગ વધશે.
- > કેન્દ્રીય કેબિનેટે MOUમાં પ્રવેશવાની મંજૂરીના દસ મહિના પછી કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યાં હતા.

Back to basics : MOUની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ

- > આ કરારથી ઉદ્યોગો, સંશોધન અને વિકાસ સંગઠનો, યુનિવર્સિટીઓ અને નાના અને મધ્યમ કદના સાહસો વચ્ચેની શ્રેષ્ઠ પ્રથાઓ, અનુભવની આપ-લે કરવામાં સુવિધા મળશે.
- > કરાર નિષ્ણાતોના વિનિમય, તાલીમ કાર્યક્રમો, આઉટરીચ પ્રવૃત્તિઓ અને તકનીકી વિનિમયમાં સહયોગને પ્રોત્સાહિત કરશે.
- > તે ટ્રેડમાર્ક્સ, ભૌગોલિક સંકેતો, પેટન્ટ્સ અને એદ્યોગિક ડિઝાઇનની એપ્લિકેશનની પરીક્ષા માટેની પ્રક્રિયાઓ પરની શ્રેષ્ઠ પ્રથા પ્રદાન કરશે. તેમાં અમલીકરણ, સુરક્ષા અને બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોનો ઉપયોગ શામેલ હશે.
- > તે આધુનિકીકરણ પ્રોજેક્ટ્સ, બૌદ્ધિક પેટન્ટ ઓફિસ સેવાઓના સંચાલન માટેની પ્રક્રિયા અને બૌદ્ધિક પેટન્ટમાં દસ્તાવેજીકરણ અને માહિતી પ્રણાલીની માહિતીની આપ-લે કરવામાં મદદ કરશે.
- > આ કરાર પરંપરાગત જ્ઞાનને લગતા વિવિધ મુદ્દાઓ પર દેશો વચ્ચેના સહયોગને પ્રોત્સાહન આપશે.
- > કરારનો અમલ દ્વિવાર્ષિક વર્ક પ્લાન થકી કરવામાં આવશે જે સહકાર પ્રવૃત્તિઓની વિગતવાર હશે.
- > હસ્તાક્ષર થયેલ કરાર સપ્ટેમ્બર 2020 માં ડેનમાર્ક સાથે હસ્તાક્ષર કરેલા જેવો જ હતો.

ભારત-ડેનમાર્ક IP

- > ભારતે તાજેતરમાં બૌદ્ધિક સંપત્તિ સહકાર અંગે ડેનમાર્ક સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. કરાર દ્વારા, દેશોએ બંને દેશોમાં જાહેર, સંશોધન અને શિક્ષણ સંસ્થાઓ અને વ્યવસાયોમાં બૌદ્ધિક પેટન્ટની જાગૃતિ વધારવાનો લક્ષ્યાંક રાખ્યો છે. કરારમાં નિષ્ણાતોના વિનિમય, તાલીમ કાર્યક્રમો અને પહોંચ પ્રવૃત્તિઓ માટે સહયોગની હાકલ કરવામાં આવી હતી.
- > આ સમજૂતી પર ભારત વતી DPHT દ્વારા પણ સહી કરવામાં આવી હતી. કરાર હેઠળના દેશો ટ્રેડમાર્ક, GI ટેગ્સ, પેટન્ટ વગેરે પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે ભારત-ડેનમાર્ક દ્વિવાર્ષિક વર્ક પ્લાન ભારત-યુએસ કરાર અંતર્ગત કરવામાં આવનાર છે.

WTO ફિશરીઝ નેગોશીએશનમાં ભારત

- > ભારતે તાજેતરમાં વિશ્વ વેપાર સંગઠન (WTO) માં હાનિકારક મત્સ્યઉદ્યોગની સબસિડી અટકાવવા અંગેની ચાલુ વાટાઘાટો પર પોતાનો પ્રસ્તાવ રજૂ કર્યો હતો. WTO મુજબ નુકસાનકારક મત્સ્યઉદ્યોગ સબસિડી 14 અબજ યુએસ ડોલરથી 20.5 અબજ યુએસ ડોલર હોવાનો અંદાજ છે તેમ વાટાઘાટો થઈ રહી છે.

Back to basics : ભારત દ્વારા શું દરખાસ્તો મૂકવામાં આવી છે?

- > વિશ્વ વેપાર સંગઠન સમક્ષ તેની દરખાસ્ત હેઠળ ભારતે સૂચન કર્યું છે કે દરિયાકાંઠાના ક્ષેત્રોના મત્સ્યોદ્યોગ સંચાલનમાં વિવાદ સમાધાન પેનલની ભૂમિકા મર્યાદિત હોવી જોઈએ. ભારતે પણ સૂચન આપ્યું છે કે સભ્યને આ બાબતમાં પોતાની સાર્વભેમત્વ જાળવી રાખવા દેવી જોઈએ. ભારત મુજબ WTOને પ્રાદેશિક મત્સ્યઉદ્યોગ વ્યવસ્થાપન સંસ્થાઓના નિર્ધારકો દ્વારા જીતવાની જરૂર છે.

પ્રાદેશિક મત્સ્યઉદ્યોગ સંચાલન સંસ્થાઓ

- > આ આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ છે જે મત્સ્યઉદ્યોગ ક્ષેત્રે સામાન્ય હિતોવાળા દેશો દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. આ સંગઠનો દરિયાકાંઠાના રાજ્યો, આ પ્રદેશના દેશો અથવા મત્સ્યઉદ્યોગમાં રસ ધરાવતા દેશો માટે ખુલ્લા છે. તેમની પાસે માછીમારી પ્રયત્નોની મર્યાદાઓને સંચાલિત કરવાની શક્તિ છે. ઉપરાંત, જવાબદારીઓ સંસ્થાઓના સભ્યો માટે બંધનકર્તા છે.

ભારતની અગાઉની દરખાસ્તો

- > ભારતે અગાઉ દેશોને તેમની રાષ્ટ્રીય આવકના આધારે સબસિડી ઘટાડાની પ્રતિબદ્ધતાઓમાંથી મુક્તિ આપવાની દરખાસ્ત કરી હતી. તેમ છતાં, વિકસિત દેશોએ આ દરખાસ્ત અંગે ટીકાઓ ઉભા કરી, તે મંત્રણા સમિતિના અધ્યક્ષે સ્વીકારી હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા વર્ષ 2007 માં દોહા ખાતે પ્રધાનમંત્રી પરિષદ દરમિયાન 'મત્સ્યઉદ્યોગ સબસિડી' પર વાટાઘાટો શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > મત્સ્યઉદ્યોગમાં આપવામાં આવતી સબસિડી અંગેના WTOની હાલની માર્ગદર્શિકામાં સુધારો લાવવા અને સ્પષ્ટ કરવાના હેતુથી આ વાટાઘાટ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > 2005 માં ડોંગકોંગના મંત્રી મંત્રી પરિષદ દરમિયાન ફિશરીઝ નેગોશીએશનનો અવકાશ વધુ વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ફિશિંગ સબસિડીના કેટલાક પ્રકારો કે જે માછલી પકડવાની તરફ દોરી જાય છે તે પર પ્રતિબંધિત હતો.
- > 2017 માં બ્યુનોસ એરેસમાં યોજાયેલી મંત્રી મંત્રી પરિષદમાં, ફિશરીઝના સંદર્ભમાં એક ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક અપનાવવામાં આવ્યો હતો.
- > સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ 14.6 જણાવે છે કે 2020 સુધીમાં, મત્સ્યઉદ્યોગની સબસિડીના કેટલાક

આઝાદ પટ્ટન હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ

- > આઝાદ પટ્ટન પ્રોજેક્ટ એ હાઇડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ છે જેનું નિર્માણ પાકિસ્તાનના કબજા હેઠળના કાશ્મીરમાં થવાનું છે. તે જેલમ નદી પર બનાવવામાં આવનાર છે અને તેમાં 700 મેગાવોટ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિસિટી ઉત્પન્ન કરવાની ક્ષમતા હશે. આ એક 1.35 અબજ ડોલરનો પ્રોજેક્ટ છે જે ચીન અને પાકિસ્તાન દ્વારા ચીન-પાકિસ્તાન આર્થિક કોરિડોર (CPEC) ના ભાગ રૂપે સંયુક્ત રીતે હાથ ધરવામાં આવનાર છે. CPEC એ ચીની સરકારનો ફેલેગસીપ પ્રોજેક્ટ છે જે પાકિસ્તાનના ગ્વાદર બંદર અને ચીનના ઝિનજિયાંગને જોડે છે.

Back to basics : આઝાદ પટ્ટન હાઇડ્રો પાવર વિશે

- > તે જેલમ નદી પર બનાવવામાં આવેલી પાંચ હાઇડ્રો પાવર યોજનાઓમાંથી એક છે. અન્ય ચાર કોહલા, માહલ, કરોટ અને ચકોઠી હાટિયન છે. તેમાંથી કોહલા, આઝાદ પટ્ટન અને કરોટ CPEC નેટવર્ક હેઠળ વિકસિત થવાની છે. 2024 સુધીમાં આઝાદ પટ્ટન શરૂ થઈ જશે.
- > તે નદી યોજનાનો એક રન-ઓફ છે. રન-ઓફ-રિવર સ્કીમ હેઠળ, નદીનું પાણી વહેતી નદીમાંથી ફેરવવામાં આવે છે અને એક નદીને માર્ગદર્શન આપે છે જે જનરેટિંગ પ્રવાહ તરફ દોરી જાય છે.

આઝાદ પટ્ટન અંગે ભારતની ચિંતા

- > ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે વિવાદ હેઠળ રહેલા ક્ષેત્રમાં ડેમનું નિર્માણ થવાનું છે. ગિલગિટ-બાલ્ટિસ્તાન ક્ષેત્રમાં સિંધુ નદી પાર ડાયમર-બાશા ડેમ બનાવવાની પણ ભારતે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.
- > ભારતના મતે, ચીન અને પાકિસ્તાન આ ક્ષેત્રમાં તેમની હાજરીને એકીકૃત કરી રહ્યા છે.
- > પાકિસ્તાનના કબજા હેઠળના કાશ્મીરમાં લાગુ કરવામાં આવતા પ્રોજેક્ટ આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણોનું પાલન કરતા નથી.

- > આ પ્રોજેક્ટ્સ પશ્ચિમી હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં ચીનીઓને ભૌગોલિક રાજકીય લાભ આપે છે.
- > આ તેની ભૌતિક રાજકીય લાભ વધારવા માટે તેની આર્થિક શક્તિનો ઉપયોગ કરવાની ચીનની વ્યૂહરચનાને મજબૂત બનાવશે. અગાઉ ઈરાનમાં પણ આ જ વ્યૂહરચનાનો ઉપયોગ થતો હતો. ચીન અને ઈરાન ભારતની સહાય વિના ચાબહાર રેલ પ્રોજેક્ટ સાથે આગળ વધ્યા હતા. દેશોએ તેમના આ પગલા માટે ભારત તરફથી ભંડોળના વિલંબને ટાંક્યા. ચાબહાર ચીન-પાકિસ્તાન આર્થિક કોરિડોરનો સામનો કરવા ભારતની ચાલ હતી.

PASSEX: ભારત-રશિયા

- > ભારતીય નૌકાદળના દિવસે (4 ડિસેમ્બર), ભારત અને રશિયાએ પૂર્વ હિંદ મહાસાગરમાં બે દિવસીય PASSEX કવાયત કરી હતી. આ કવાયત આંતરવ્યવહારિકતામાં વધારો કરવા, ઉત્તમ પ્રથાઓ આત્મસાત કરવા અને નેવી વચ્ચે સમજણક્ષમતામાં સુધારવાના હેતુથી છે. કવાયત દરમિયાન, નૌકાદળોએ હથિયારથી ફાયરિંગ, અદ્યતન સપાટી યુદ્ધ યુદ્ધની કવાયત અને અદ્યતન એન્ટિ-સબમરીન કવાયત, હેલિકોપ્ટર ઓપરેશન, સીમેનશીપ કવાયત હાથ ધરાઈ હતી
- > ભારતીય નૌકાદળનું પ્રતિનિધિત્વ એન્ટિ-સબમરીન કોર્વેટ કદમટ્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જે સ્વદેશી નિર્માણ પામેલ માર્ગદર્શક મિસાઈલ ફિગેટ શિવાલિક છે. રશિયન નૌકાદળનું પ્રતિનિધિત્વ એન્ટિ-સબમરીન એડમિરલ પેટેલેયેવ અને મધ્યમ સમુદ્રના ટેન્કર પેર્યોગા દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ કવાયત ભારત અને રશિયા વચ્ચે લાંબા ગાળાના વ્યૂહાત્મક સંબંધનો સંકેત આપે છે.

Back to basics : ભારત અને રશિયા વચ્ચેની

અન્ય કવાયતો

ઈન્દ્ર

- > ઈન્દ્ર ભારત અને રશિયા વચ્ચે સંયુક્ત દ્વિ-વાર્ષિક કવાયત છે. તે 2003 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ કવાયતમાં સબ-સબરીન વિરોધી કામગીરી અને જીવંત ફાયરિંગ કવાયત શામેલ છે

TSENTR

- > ભારતે 2019 માં TSENTRમાં ભાગ લીધો હતો. તે કવાયતની વાર્ષિક શ્રેણીનો એક ભાગ છે જે રશિયન સશસ્ત્ર દળના વાર્ષિક પ્રશિક્ષણ ચક્રનો એક ભાગ છે. કવાયતની વાર્ષિક શ્રેણી રશિયાના ચાર મુખ્ય વ્યૂહાત્મક આદેશો દ્વારા ફેરવાય છે. તેઓ ZAPAD (પશ્ચિમ), VOSTOK (પૂર્વ), TSENTR (મધ્ય), KAVKAS (દક્ષિણ) છે.
- > ભારતની સાથે કઝાકિસ્તાન, ચીન, તાજિકિસ્તાન, પાકિસ્તાન, ઉઝબેકિસ્તાન, કિર્ગિસ્તાન જેવા અન્ય દેશોએ પણ આ કવાયતમાં ભાગ લીધો હતો.

ભારત-રશિયા

- > ભારત અને રશિયા વચ્ચે સંબંધો સંરક્ષણ, રાજકારણ, નાગરિક અણુ ઊર્જા, અવકાશ અને આતંકવાદ વિરોધી સહયોગ જેવા પાંચ મોટા ભાગો પર બનાવવામાં આવ્યા છે. તાજેતરમાં, દેશોના સંરક્ષણ સંબંધો વચ્ચે આર્થિક ઘટક ઉમેરવામાં આવ્યો છે. દેશોએ 2025 સુધીમાં 30 અબજ ડોલર સંરક્ષણ વેપારનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનું નક્કી કર્યું છે.
- > ભારત હાલમાં રશિયન સંરક્ષણ ઉદ્યોગ માટેનું બીજું સૌથી મોટું બજાર છે. 2017 માં, લગભગ 68% ભારતીય સૈન્ય હાર્ડવેર આયાત રશિયાથી થઈ હતી.
- > રશિયનો ભારતને ચીન, બેરુલાસ, સીરિયા અને કઝાકિસ્તાનની સાથે સાથે તેમના ટોચના પાંચ મિત્રોમાંનો એક માને છે.

IAIS

- > ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન ઓફ ઈન્સ્યુરન્સ સુપરવાઈઝર્સ (IAIS) એ વીમા સુપરવાઈઝર્સ અને 200 થી વધુ અધિકારક્ષેત્રોની સ્વૈચ્છિક સભ્યપદ સંસ્થા છે, જે વિશ્વના વીમા પ્રીમિયમના 92% ભાગ ધરાવે છે. તે વીમા ક્ષેત્રની દેખરેખ માટે સિદ્ધાંતો, ધોરણો અને અન્ય સહાયક સામગ્રીના વિકાસ અને સહાયતા માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણની સેટિંગ બોડી છે. ભારતની આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવાઓ કેન્દ્રો સત્તામંડળ અને ભારતીય વીમા નિયમનકારી અને વિકાસ સત્તામંડળ હાલમાં તેના સભ્યો છે.

Back to basics : IAIS વિશે

- > તે વીમા ક્ષેત્રની આંતરરાષ્ટ્રીય ધોરણની સેટિંગ સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના 1994 માં કરવામાં આવી હતી. સ્વિસ સિવિલ લો હેઠળ તે કાર્ય કરે છે. તેનો ઉદ્દેશ વૈશ્વિક નાણાકીય સ્થિરતા જાળવવા અને યોગદાન આપવાનો છે અને નીતિધારકોના રક્ષણ માટે સ્થિર વીમા બજારોનો વિકાસ થાય છે.

ભારતમાં વીમા ક્ષેત્ર

- > ભારતીય જીવન વીમા કંપનીઓ અધિનિયમ, 1912 એ ભારતમાં વીમા વ્યવસાયને નિયંત્રિત કરવા માટેનો પ્રથમ વૈધાનિક અધિનિયમ હતો. જાન્યુઆરી 1956 માં, જીવન વીમા નિગમ અને જીવન વીમા ક્ષેત્રને રાષ્ટ્રીયકૃત કરવા માટે વટહુકમ બહાર પાડવામાં આવ્યો.
- > 1972 માં, જનરલ ઈન્સ્યુરન્સ બિઝનેસ (રાષ્ટ્રીયકૃત) એક્ટ પસાર થયો. એક્ટ હેઠળ, આશરે 107 વીમાદાતાઓનું જોડાણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > 1993 માં, મલ્હોત્રા સમિતિની સ્થાપના વીમા ક્ષેત્રમાં સુધારા માટેની ભલામણો કરવા માટે કરવામાં આવી હતી. ઈન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (IRDAI) ની રચના કમિટીએ કરેલી ભલામણોને આધારે કરી હતી.

IRDAI

- > IRDAIએ એપ્રિલ 2000 માં વૈધાનિક દરજ્જો મેળવ્યો હતો. IRDAIના મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય ગ્રાહકોનો સંતોષ વધારવા અને વીમા ક્ષેત્રમાં સ્પર્ધાને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

તાજેતરના વિકાસ

- > 2000 માં વિમા ક્ષેત્ર બંને વિદેશી ખેલાડીઓ અને ખાનગી ખેલાડીઓ માટે ખોલવામાં આવ્યું હતું. વિદેશી રોકાણની આવક 2015 માં 26% થી વધારીને 49% કરવામાં આવી હતી. કેન્દ્રિય બજેટ 2019-20 દરમિયાન, વીમા ક્ષેત્ર 100% FDI માટે ખોલવામાં આવ્યું હતું (સીધું વિદેશી રોકાણ).

આર્જન્ટિના-કરોડપતિ કર

- > આર્જન્ટિનાની સંસદે દેશના લગભગ 12,000 ધનિક લોકો પર કોરોનાવાયરસ પ્રતિસ્પર્ધક ભંડોળ માટે 'કરોડપતિ કર' લાદ્યો છે. આ યોજના હેઠળ, 200 મિલિયન પેસોસથી વધુની ઘોષિત સંપત્તિવાળા લોકો આર્જન્ટિનામાં સંપત્તિ પર 3.5% અને દેશની બહારની સંપત્તિ પર 5.25% સુધીનો પ્રગતિશીલ દર ચૂકવશે. આ કરમાંથી થતી આવકનો ઉપયોગ આરોગ્ય, સામાજિક વિકાસ, વિદ્યાર્થી શિષ્યવૃત્તિ અને કુદરતી ગેસ સાહસો માટે કરવામાં આવશે. દેશના ગરીબ અને નાના ઉદ્યોગોને રાહત મળે તે માટે આ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > કરોડપતિઓનો કર એક સમયનો ફાળો છે. તે અર્જન્ટિનાને લગભગ 7.7 અબજ ડોલરની સહાય કરશે. આ કર દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવેલાં નાણાં નાના અને મધ્યમ ધંધા, તબીબી ઉપકરણો અને પુસ્તકો, કુદરતી ગેસ પ્રોજેક્ટને ભંડોળ અને વિદ્યાર્થીઓ અને સામાજિક કાર્યક્રમોને સપોર્ટ કરવા માટે ફાળવવામાં આવનાર છે.

Back to basics

- આ ક્ષેત્રોમાં ભંડોળનું વિભાજન નીચે મુજબ છે:
 - > 20% તબીબી પુસ્તકો પર
 - > 20% નાના અને મધ્યમ કદના વ્યવસાયમાં જશે
 - > 20% વિદ્યાર્થી શિષ્યવૃત્તિ માટે
 - > 15% સામાજિક વિકાસ માટે
 - > 25% કુદરતી ગેસ સાહસોમાં
 - > આ યોજના 12000ને અસર કરશે કરદાતાઓ. જો કે, તે દેશની એકંદર અર્થવ્યવસ્થાને વેગ આપશે

પૃષ્ઠભૂમિ

- > આર્જન્ટિનાની વસ્તી 44 મિલિયન છે અને જોન્સ હોપકિન્સ યુનિવર્સિટીના જણાવ્યા અનુસાર કોવીડ-19ના કારણે લગભગ 1.4 મિલિયન પર બરાબ અસર પડી છે. ઉપરાંત, આર્જન્ટિના હાલમાં મંદીના સીધા ત્રીજા વર્ષનો સામનો કરી રહ્યું છે. 2020 માં દેશની આર્થિક પ્રવૃત્તિ ઘટીને 12% થઈ ગઈ છે.

ન્યૂ જર્સી

- > સમાન કાયદો યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકાના ન્યૂ જર્સી દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. સપ્ટેમ્બર 2020 માં ન્યૂ જર્સી સરકારે વાર્ષિક 1 મિલિયન ડોલરથી વધુ આવક ધરાવતા ન્યૂ જર્સીયનોના ટેક્સ દરમાં વધારો કર્યો. તેમના વેરા દર 8.97 ટકાથી વધારીને 10.75% કરવામાં આવ્યા હતા. અગાઉ 10.75% ટેક્સ રેટ ફક્ત વાર્ષિક 5 મિલિયન ડોલરથી વધુ કમાતા લોકોને જ લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. જો કે, કરોડપતિ કરનો શબ્દ 2004 માં ન્યૂ જર્સીમાં રજૂ થયો હતો.

ભારત

- > ભારતમાં, સંપત્તિ વેરો 2016 માં નાબૂદ કરવામાં આવ્યો હતો. દેશના સુપર શ્રીમંત વ્યક્તિઓ પર તેને 2% સરચાર્જથી બદલવામાં આવ્યો હતો. સુપર ધનિક વ્યક્તિઓ એવી હોય છે જેમની આવક વાર્ષિક રૂ.10 કરોડથી વધુ હોય છે.

યુએન ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એવોર્ડ ભારતને રોકાણ કરવા માટે

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) એ તાજેતરમાં યુનાઈટેડ નેશન્સ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એવોર્ડ, 2020 નો વિજેતા તરીકે 'ઈન્વેસ્ટ ઈન્ડિયા' જાહેર કર્યો હતો. આ એવોર્ડ સમગ્ર વિશ્વમાં ફેલાયેલી રોકાણ પ્રમોશન એજન્સીઓની ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધિઓને માન્યતા આપે છે. 2020 માં લગભગ 180 જેટલી એજન્સીઓને એવોર્ડ માટે શોર્ટલિસ્ટ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > UNCTAD એ વિશ્વમાં ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એજન્સીઓ મોનીટર કરવા એક ટીમ રચના કરી હતી. આ ટીમની રચના માર્ચ 2020 માં કરવામાં આવી હતી, મુખ્યત્વે COVID-19 રોગચાળાને ધ્યાનમાં રાખીને અપનાવવામાં આવેલી શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓનું નિરીક્ષણ કરવા. IPA પ્રતિસાદ 2020 યુનાઈટેડ નેશન્સ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એવોર્ડનું મૂલ્યાંકન બની ગયું છે. આનાથી સાબિત થાય છે કે વિશ્વનો બીજો સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ હોવા છતાં, ભારતની નવીનતાએ દેશમાં COVID-19 ના ફેલાવાને અંકુશમાં રાખવામાં મદદ કરી હતી.

વેપાર અને વિકાસ અંગે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન

- > UNCTAD વેપાર, રોકાણ અને વિકાસના મુદ્દાઓ સાથે કામ કરે છે. સંગઠનનું મુખ્ય લક્ષ્ય મહત્તમ વેપાર અને રોકાણ છે. તેની સ્થાપના 1964 માં કરવામાં આવી હતી. તે ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ રિપોર્ટ અને વર્લ્ડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ રિપોર્ટ જેવા અહેવાલો રજૂ કરે છે.

વિશ્વ રોકાણ અહેવાલ, 2020

- જૂન 2020 માં UNCTAD દ્વારા રિપોર્ટ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. રિપોર્ટ અનુસાર, વર્ષ 2019 ની તુલનામાં 2020 માં FDI પ્રવાહ 40% ઘટ્યો હતો. પ્રથમ વખત, વૈશ્વિક FDI પ્રવાહ 2005 થી 1 ટ્રિલિયન ડોલરની નીચે રહેશે. તેવું અનુમાન છે. 2021 સુધીમાં FDI 5% ઘટીને 10% થશે.
- અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે, 2019 માં FDI પ્રવાહમાં ભારત 9 માં સ્થાને પહોંચી ગયું હતું. FDIનો પ્રવાહ ભારતમાં 51 અબજ ડોલર હતો. 2018 માં ભારત 12 માં સ્થાન પર હતું.
- અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે જાહેર બાહ્ય દેવું 2020-21માં 2 ટ્રિલિયન યુએસ ડોલરથી વધીને 3.6 ટ્રિલિયન યુ.એસ. ડોલર થઈ શકે છે.

યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સિટી

- મધ્ય પ્રદેશના ઓઈર્લા અને ગ્વાલિયર શહેરોને યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ શહેરોની સૂચિમાં શામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : ઓરછા શહેર

- આ શહેર તેના મહેલો અને મંદિરો માટે પ્રખ્યાત છે અને 16 મી સદીમાં બુંદેલા કિંગડમની રાજધાની હતી. શહેરના પ્રખ્યાત સ્થળોમાં જહાંગીર મહેલ, રાજ મહેલ, રાય પ્રવીણ મહેલ, રામ રાજા મંદિર અને લક્ષ્મી નારાયણ મંદિર છે. આ શહેરને વર્લ્ડ હેરિટેજ સિટી લિસ્ટમાં શામેલ કર્યા પછી, ગુજારી મહેલ, માનસિંહ મહેલ અને સહસ્ત્ર બહુ મંદિર જેવા ઐતિહાસિક સ્થળો પર રાસાયણિક સારવાર કરવામાં આવશે. આ સ્થાનો પર કળાની કળા વધુ દર્શ્યમાન બનાવવા માટે આ કરવાનું છે. વળી, ભારતીય પરંપરા મુજબ પ્રવાસીઓનું સ્વાગત કરવા આ સ્થળોએ ગાર્ડ મૂકવામાં આવનાર છે.

ગ્વાલિયર

- ગ્વાલિયર શહેર તેના મંદિરો અને મહેલો માટે જાણીતું છે. ગ્વાલિયર કિલ્લો એક વાઈન્ડીંગ માર્ગ દ્વારા પવિત્ર જૈન પ્રતિમાઓ સાથે એકસેસ કરવામાં આવે છે અને તે રેતીના પથ્થરો ધરાવે છે. હવે તે 15 મી સદીની ઊંચી દિવાલો સાથે એક પુરાતત્વીય સંગ્રહાલય છે. ગ્વાલિયર શહેરની સ્થાપના 9 મી સદીમાં કરવામાં આવી હતી અને રાજવંશ, બગેલ કચ્છવાહો, તોમર અને સિંધિયાઓ દ્વારા શાસન કરવામાં આવ્યું હતું.

યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંસ્થા, યુનેસ્કો દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ ટેગ્સ પ્રદાન કરવામાં આવ્યા છે. આ ટેગ્સ સમગ્ર વિશ્વમાં ફેલાયેલ કુદરતી વારસો અને સાંસ્કૃતિક વારસો માટે પ્રદાન કરવામાં આવે છે. આ વારસો માનવતામાં મૂલ્ય ઉમેરવામાં ઉત્કૃષ્ટ માનવામાં આવે છે.

- વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટની સૂચિ યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ કમિટી દ્વારા સંચાલિત છે. સમિતિમાં 21 રાજ્ય પક્ષોનો સમાવેશ થાય છે અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભા દ્વારા ચૂંટાય છે. આ પ્રોગ્રામની શરૂઆત યુનેસ્કો દ્વારા 1972 માં કરવામાં આવી હતી અને અત્યાર સુધીમાં 193 દેશોએ સંમેલનને બહાલી આપી છે.
- સૂચિમાં શામેલ થવા માટે, સ્થળનો એક અનન્ય સીમાચિહ્ન હોવો જોઈએ. તેઓ ઐતિહાસિક અને ભૌગોલિક રૂપે ઓળખવા યોગ્ય હોવા જોઈએ.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રો રોગચાળાની તૈયારી દિવસને મંજૂરી આપી

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાનું તાજેતરમાં જ ઠરાવને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી જેમાં 27 ડિસેમ્બરને આંતરરાષ્ટ્રીય રોગચાળાની સજ્જતાના દિવસ તરીકે ઉજવવાનું જાહેર કરાયું હતું.
- આ દિવસને માહિતીની આપ-લે, વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાનના પ્રસારણ અને સ્થાનિક, પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે શ્રેષ્ઠ પ્રયાસોની સુવિધા માટે ચિહ્નિત થયેલ છે. આ રોગચાળાને રોકવા અને તેનો પ્રતિસાદ આપવામાં મદદ કરશે. ઠરાવ દત્તક લેવામાં રોગચાળા અને ચેપી રોગો દ્વારા સર્જાયેલી અસરો અંગે ગંભીર ચિંતા વ્યક્ત કરાઈ હતી. સહમતિ દરમિયાન કોવિડ -19 નો દાખલો આપવામાં આવ્યો હતો.
- આ દિવસનો હેતુ મુખ્યત્વે COVID-19 જેવી પરિસ્થિતિઓને રોકવા અને આવા દર્શ્યો સામે લડવા માટે વિશ્વને સજ્જ કરવાનું છે.

Back to basics : વિશ્વમાં મુખ્ય રોગચાળો

- રોગચાળો મોટાભાગે ચેપી રોગોનો સમાવેશ કરે છે. કેન્સર અને રક્વાહિની રોગો અને અન્ય બિન-કમ્યુનિકેબલ રોગો શામેલ નથી. રોગચાળો એ એક રોગ છે જે ટૂંકા ગાળામાં મોટી સંખ્યામાં લોકોમાં ઝડપથી ફેલાય છે.
- ઈ.સ. પૂર્વે 1200 માં, બેબીલોન ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રોગચાળો પર્સિયન, મેસોપોટેમીયન્સ, મધ્ય એશિયા અને દક્ષિણ એશિયામાં આવ્યો.
- ઈ.સ. પૂર્વે 429 અને ઈ.સ. પૂર્વે 426 વચ્ચે પ્લેગથી લીબિયા, ગ્રીસ, ઈજિપ્ત અને ઈથોપિયાના પ્રદેશોમાં ચેપ લાગ્યો હતો. ત્યારથી 14 મી સદી સુધી પ્લેગના વિવિધ સ્વરૂપોએ મોટી સંખ્યામાં લોકોને ચેપ લગાવવાનું શરૂ કર્યું. તેઓ મુખ્યત્વે બ્યુ બોનિક પ્લેગ હતા.
- ઈ.સ. પૂર્વે 737 માં શીતળાનો જાપાનમાં ચેપ લાગ્યો.
- 2019 માં, નાઈજીરીયામાં લસા તાવનો પ્રકોપ થયો.
- 2018 માં, નિપાહ વાયરસ ભારતમાં ઘણા કેરાલાઈટ્સને ચેપ લાગ્યો હતો.
- 2017 માં, જાપાની એન્સેફાલીટીસને ભારતના યુપી રાજ્યમાં ચેપ લાગ્યો.

- > 2016 માં, યમનમાં કોલેરાનો પ્રકોપ થયો અને આજ સુધી ચાલુ છે.
- > 2015 થી 2016 ની વચ્ચે, ઝિકા વાયરસએ વિશ્વના વિવિધ પ્રદેશોને અસર કરી.
- > 2015 માં ભારતે સ્વાઈન ફ્લૂનો પ્રકોપ સહન કર્યો હતો.
- > 2014 માં, ભારતના ઓડિશા રાજ્યમાં કમળો થવાના રોગનો સામનો કરવો પડ્યો હતો, મુખ્યત્વે હિપેટાઈટિસ A.
- > 2013 માં, ચિકનગુનિયાના ફાટી નીકળવાની અસર યુ.એસ.માં
- > 2011 માં, વિયેતનામમાં હાથ, પગ અને મોઢાના રોગો ફાટી નીકળ્યા.
- > 2010 માં, આફ્રિકન મેનિન્જાઈટિસ ફાટી નીકળ્યો પશ્ચિમ આફ્રિકામાં

ઓક્સફર્ડ રસી Pfizer રસી કરતા શા માટે વધુ સારી છે?

- > ઓક્સફર્ડ રસીએ Pfizer રસી કરતાં વધુ સારી અસરકારકતા દર્શાવી. મોડર્ના અને Pfizer BioNTech રસી ઓક્સફર્ડ રસીથી વિપરિત નકારાત્મક 20 થી 80 ડિગ્રી સેલ્સિયસમાં પરિવહન થવી જ જોઈએ. ઓક્સફર્ડ રસી સામાન્ય બેથી આઠ ડિગ્રી સેલ્સિયસમાં પરિવહન કરી શકાય છે.
- > Pfizerને તેની રસી ફરજિયાતરૂપે વિશિષ્ટ રીતે ડિઝાઈન કરેલા 'થર્મલ શિપર' માં વહેંચવાની છે જે નકારાત્મક ઍસી ડિગ્રી સેલ્સિયસ જાળવવા માટે શુષ્ક બરફનો ઉપયોગ કરે છે.
- > ઉપરાંત, તાજેતરમાં તે સાબિત થયું હતું કે ઓક્સફર્ડ રસીનો અડધો ડોઝ વધારે સંરક્ષણ આપે તેવી સંભાવના છે. આ સામાન્ય લોકોને વધુ ડોઝ ઉપલબ્ધ કરશે.

UK: કોવિડ-19 રસી લોન્ચ કરનાર પ્રથમ દેશ

- > યુનાઈટેડ કિંગડમ વિશ્વમાં કોવિડ-19 રસી લોન્ચ કરનાર પ્રથમ દેશ બન્યો છે. બ્રિટિશ સરકારે તાજેતરમાં Pfizer અને BioNTech દ્વારા વિકસિત કોવિડ-19 રસી બહાર પાડી.

Back to basics : યોજના

- > યુનાઈટેડ કિંગડમના 70 થી વધુ હોસ્પિટલ હબ્સ 80 વર્ષથી વધુ લોકોનો ઈનોક્યુલેટ કરે છે. 21 દિવસના સમયગાળાની અંતર્ગત આ રસી બે ઈન્જેક્શન તરીકે આપવામાં આવે છે. રસી ઈન્જેક્ટ કરાયેલ વ્યક્તિ બીજા ડોઝના સાત દિવસ પછી સંપૂર્ણ પ્રતિરક્ષા પ્રાપ્ત કરશે.

રશિયા અને ચીન

- > ચીન અને રશિયાએ અંતિમ સલામતી અને અસરકારકતાના પરીક્ષણો પૂરા કર્યા પહેલા જ તેમની વસ્તીને રસી આપવાનું શરૂ કર્યું છે.

કોવિડ-19 ની રસી

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનના જણાવ્યા પ્રમાણે, રસી જાહેરમાં ઉપલબ્ધ થવા માટે લેવામાં આવેલ સરેરાશ સમયને 16 વર્ષ થયા છે. COVID-19 ની રસી નજીક આવે છે તે રસી ગાલપયોગિયાંની રસી છે. ગાલપયોગિયાંની રસીએ બધી જરૂરી મંજૂરીઓ અને લાઈસન્સ મેળવવા માટે ચાર વર્ષનો સમય લીધો હતો.

Pfizer રસી

- > Pfizer રસીએ 43,538 સહભાગીઓમાં 94 થી વધુ કોવિડ-19 ચેપનું મૂલ્યાંકન કર્યું હતું. Pfizer રસી MRNA ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરે છે. યુ.એસ. ફૂડ એન્ડ ડ્રગ એડમિનિસ્ટ્રેશન દ્વારા COVID-19 રસી માટે નિર્ધારિત તે અસરકારકતાના 50% ઉપર સારી રીતે સાબિત થઈ છે.

પશ્ચિમ બંગાળ પબ્લિક ફાઇનાન્સ

મેનેજમેન્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામ

- > ભારત સરકાર અને એશિયન વિકાસ બેંકે તાજેતરમાં એક કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે, જે હેઠળ બેંક 50 કરોડ ડોલરની લોન આપશે. તે પોલિસી આધારિત લોન છે. આ ઋણનો ઉપયોગ નાણાકીય વ્યવસ્થાપન પ્રક્રિયાઓમાં સુધારો કરવા, જાણકાર નિર્ણય લેવામાં પ્રોત્સાહન આપવા, કાર્યકારી કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવા માટે થાય છે જેનો હેતુ વધુ નાણાકીય બચત હાંસલ કરવા અને પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યમાં સેવા પહોંચાડવા માટેના છે. મૂળભૂત રીતે, ભંડોળ નો ઉપયોગ પશ્ચિમ બંગાળના જાહેર ફાઇનાન્સ મેનેજમેન્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામને લાગુ કરવા માટે થવાનો છે.

Back to basics : જાહેર ફાઇનાન્સ મેનેજમેન્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ

પ્રોગ્રામ

- > પશ્ચિમ બંગાળ પબ્લિક ફાઇનાન્સ મેનેજમેન્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રોગ્રામનો હેતુ નાણાકીય બચાવની સુનિશ્ચિત કરવા, રાજ્યમાં સુચનાપૂર્ણ નિર્ણય લેવા અને સર્વિસ ડિલીવરીમાં સુધારો કરવા માટે નાણાકીય વ્યવસ્થાપન પ્રક્રિયાઓ અને ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાનો છે. આ કાર્યક્રમનો અમલ સંપૂર્ણ સરકારી અભિગમના આધારે કરવામાં આવશે. શાસન સુધારવામાં મદદ માટે તે રાજ્યની નાણાકીય અને માહિતી પ્રણાલીઓને એકીકૃત કરશે.

પ્રોગ્રામની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- > આ કાર્યક્રમ રાજ્યની નાણાકીય માહિતી પ્રણાલીને એકીકૃત કરશે. આ જાહેર સેવાઓની પહોંચમાં સુધારો કરવામાં અને શારીરિક બચત કરવામાં મદદ કરશે. આખરે એકીકરણ રાજ્યને તેની નાણાકીય વૃદ્ધિ કરવામાં મદદ કરશે.
- > આ કાર્યક્રમ ઈન્ટરઓએરેબલ સરકારી પ્લેટફોર્મને સમર્થન આપશે.
- > તે કર ચૂકવણી જેવા સામાજિક સુરક્ષા લાભોને સુવ્યવસ્થિત કરવાની સુનિશ્ચિત કરશે, અને લિંગના ભેદભાવવાળા ડેટા, પેન્શન અને પ્રોવિડન્ટ ફંડ અને આવક સંગ્રહને સરળ બનાવશે.

- > પ્રોગ્રામમાં એક ઈનબિલ્ટ મોડ્યુલ છે જે મુખ્યત્વે સિસ્ટમની અંદર વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સને ટ્રેકિંગ અને મોનિટર કરવા પર કેન્દ્રિત છે.
- > કાર્યક્રમ અંતર્ગત સેન્ટર ફોર પબ્લિક ફાઇનાન્સ અને નાણાકીય નીતિની સ્થાપના થવાની છે. આનાથી રાજ્યના સરકારી અધિકારીની જાહેર ફાઇનાન્સ મેનેજમેન્ટ પરની ક્ષમતા વધુ ઊંડી થશે. આ બદલામાં વેબ-આધારિત ફરિયાદ નિવારણ સિસ્ટમોને ટેકો આપશે. બોટમ લાઇન પ્રોગ્રામ વિશ્વસનીય નાગરિક સરકારનું ઈન્ટરફેસ પ્રદાન કરશે.
- > તકનીકી સહાય માટે વધારાના 350,000 ડોલર ફાળવવાના છે. આ તકનીકીઓનો ઉપયોગ ઈન્ટીગ્રેટેડ ફાઇનાન્સિયલ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ રિફોર્મને મોનિટર કરવા માટે કરવામાં આવશે.

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય કલાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાત તથા ભારત સરકારની યોજના

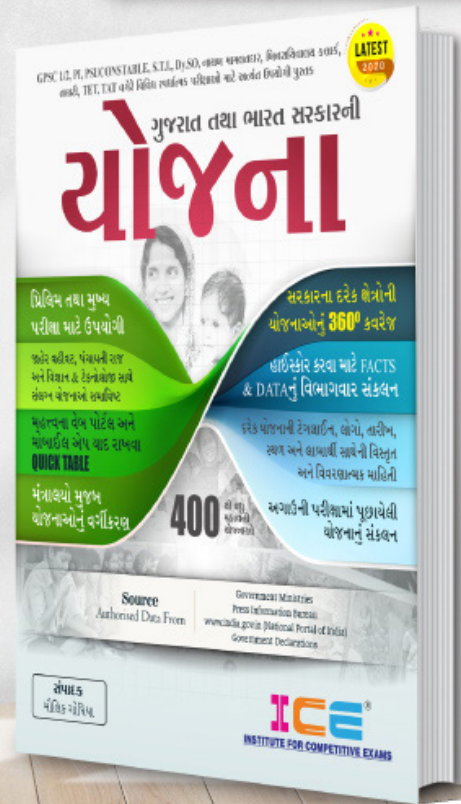
400 થી વધુ મહત્વની યોજનાઓ

NOW AVAILABLE

Source
Authorised Data From

Government Ministries
Press Information Bureau
www.india.gov.in (National Portal of India)
Government Declarations

- પ્રિલિમ તથા મુખ્ય પરીક્ષા માટે ઉપયોગી
- જાહેર વહીવટ, પંચાયતી રાજ અને વિજ્ઞાન & ટેકનોલોજી સાથે સંલગ્ન યોજનાઓ સમાવિષ્ટ
- મહત્વના વેબ પોર્ટલ અને મોબાઇલ એપ યાદ રાખવા QUICK TABLE
- મંત્રાલયો મુજબ યોજનાઓનું વર્ગીકરણ
- સરકારના દરેક ક્ષેત્રોની યોજનાઓનું 360° કવરેજ
- હાઈસ્કોર કરવા માટે FACTS & DATAનું વિભાગવાર સંકલન
- દરેક યોજનાની ટેગલાઈન, લોગો, તારીખ, સ્થળ અને લાભાર્થી સાથેની વિસ્તૃત અને વિવરણાત્મક માહિતી
- અગાઉની પરીક્ષામાં પૂછાયેલી યોજનાનું સંકલન

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Available at
amazon

વધુ માહિતી માટે
CALL
93753-01110

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર પર ઉપલબ્ધ

100 ઓક્ટેન પ્રીમિયમ પેટ્રોલ

- કેન્દ્રીય પ્રધાન ધર્મેન્દ્ર પ્રધાને તાજેતરમાં ઈન્ડિયન ઓઈલ કોર્પોરેશન (IOC) દ્વારા વિકસિત દેશના પ્રથમ 100 ઓક્ટેન પ્રીમિયમ પેટ્રોલનો પ્રારંભ કર્યો છે, જેણે ભારતને વૈશ્વિક સ્તરે પસંદ કરેલા દેશોની સૂચિ બનાવી છે, જેમાં વધુ સારી ગુણવત્તાનું બળતણ છે.
- પ્રીમિયમ પેટ્રોલ XP100 બ્રાન્ડ નામ હેઠળ વેચવામાં આવશે અને શરૂઆતમાં તે ફક્ત 10 મોટા શહેરો – દિલ્હી, ગુરુગ્રામ, નોઈડા, આગ્રા, જયપુર, ચંદીગઢ, લુધિયાણા, મુંબઈ, પુણે અને અમદાવાદમાં પસંદગીના સ્થળો પર ઉપલબ્ધ થશે.
- તે જાણીતું છે કે ઓક્ટેન એ બળતણની સ્થિરતાનું એક માપ છે. તે મુખ્યત્વે 'નોક' ટકી રહેવાની ઈંધણની ક્ષમતાને માપે છે, 'નોક' એ એવી સ્થિતિ છે જ્યારે એન્જિન સિલિન્ડરમાં બળતણ અસમાન રીતે સળગાવવામાં આવે છે, જે એન્જિનની કાર્યક્ષમતા ઘટાડે છે અને તે એન્જિન માટે નુકસાનકારક હોઈ શકે છે આમ, બળતણની ઓક્ટેન ક્ષમતા જેટલી વધારે છે, તે 'નોક' થી એન્જિનને વધુ સાચવે છે.
- 100 ઓક્ટેન ઈંધણનો ઉપયોગ વિશ્વભરના ખર્ચાળ વાહનોમાં થાય છે અને આજ સુધી તે ફક્ત છ દેશોમાં જ ઉપલબ્ધ હતું – અમેરિકા, જર્મની, ગ્રીસ, ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા અને ઈઝરાઈલ. મહત્વપૂર્ણ છે કે અગાઉ હિન્દુસ્તાન પેટ્રોલિયમ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (HPCL) એ પણ 99 ઓક્ટેન ફ્યુઅલ શરૂ કર્યું હતું.
- સામાન્ય રીતે, લગભગ તમામ ઈંધણમાં 87 ઓક્ટેન મળી આવે છે.

C32 LH2 ટેન્ક

- તાજેતરમાં હિન્દુસ્તાન એરોનોટિકલ લિમિટેડ (HAL) એ સૌથી મોટી કાયોજેનિક પ્રોપેલેન્ટ ટેન્ક C32 LH2 (કાયોજેનિક પ્રોપેલેન્ટ ટેન્ક) ઈસરોને સોંપી છે.

Back to Basics : C32 LH2 વિશે

- આ ટેન્ક GSLV MK-III ના લોન્ચિંગ વાહનની પેલોડ ક્ષમતાને 4 ટનથી વધારીને 6 ટન કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે.

લાભ

- હમણાં સુધી ભારતે ભારે સંદેશાવ્યવહાર ઉપગ્રહોને લોન્ચ કરવા માટે ફ્રેન્ચ એરિયન 5 રોકેટ પર આધાર રાખ્યો હતો. આ ટેન્ક ભારતના અન્ય દેશો પરની નિર્ભરતા ઘટાડશે અને તે તેના પોતાના ભારે ઉપગ્રહો મોકલી શકશે.
- અંતરિક્ષ સંશોધનમાં ભારતને આત્મનિર્ભર બનાવવા માટે ઈસરોનું નવીનતમ કાયોજેનિક પ્રોપેલેન્ટ ટેન્ક એ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.

- પ્રોપેલેન્ટ ટેન્ક કાર્યક્ષમ અને ખર્ચ અસરકારક પ્રક્ષેપણ વાહનના વિકાસમાં મદદરૂપ થશે કારણ કે ભારત અન્ય દેશોના ઉપગ્રહો લોન્ચ કરીને આર્થિક લાભ મેળવી શકે છે.

કાયોજેનિક પ્રોપેલેન્ટ

- કાયોજેનિક પ્રોપેલેન્ટમાં લિક્વિફાઈડ વાયુઓ હોય છે, જે ખૂબ નીચા તાપમાને સંગ્રહિત થાય છે.
- તે પ્રવાહી હાઈડ્રોજન (LH2) ને બળતણ તરીકે અને પ્રવાહી ઓક્સિજન (LO2 અથવા LOX) નો ઉપયોગ ઓક્સિડાઈઝર તરીકે કરે છે.
- હાઈડ્રોજન અને ઓક્સિજન અનુક્રમે -253° સે (-243° ફે) અને -183° સે (-297° ફે) ના તાપમાને પ્રવાહી સ્થિતિમાં રહે છે.

સંરક્ષણ જીઓ ઇન્ફોર્મેટિક્સ સંશોધન સ્થાપના

- ડિકેન્સ રિસર્ચ ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગનાઈઝેશન દ્વારા તાજેતરમાં ડિકેન્સ જીઓ ઇન્ફોર્મેટિક્સ રિસર્ચ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ નવી પ્રયોગશાળા શરૂ કરવામાં આવી. મનાલી સ્થિત સ્નો અને હિમપ્રપાત અભ્યાસ અધિષ્ઠાપન (SASE) અને દિલ્હી સ્થિત સંરક્ષણ ટેરેન રિસર્ચ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ-હાલની લેબ્સને મર્જ કરીને નવી પ્રયોગશાળાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ નવી લેબ ચીન અને પાકિસ્તાન સાથેની સરહદો પર ભૂપ્રદેશ અને હિમપ્રપાત પર સંશોધન કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. મર્જર એ DRDOના વધુ પરિણામલક્ષી બનવાના લક્ષ્યનો એક ભાગ છે.
- સ્થાપનાએ દેશના વિવિધ ભાગોમાં, ખાસ કરીને સશસ્ત્ર દળોને તૈનાત કરાયેલા ભૂપ્રદેશમાં 3000 થી વધુ ઓન-રોડ સ્થાન માટે હિમપ્રપાત એટલાસ તૈયાર કર્યા હતા.

Back to Basics : DTRL

- સ્થાપના 1954 માં કરવામાં આવી હતી. પ્રયોગશાળાના પ્રાથમિક કાર્યનું મૂલ્યાંકન કરવું અને દુર્ગમ વિસ્તારોની ગતિશીલતાની સંભાવનાનું મૂલ્યાંકન કરવાનું હતું. તે વિશ્વસનીય સિસ્ટમો વિકસાવી કે જેણે આધુનિક તકનીકીઓના આધારે વર્તમાન લાક્ષણિકતાઓ વિવિધ પ્રકારના ત્રિકોણની આગાહી કરી છે. તેમજ પ્રયોગશાળાએ નવીનતમ તકનીકીઓ અને સંશોધન સાથે માળખાગત સુવિધાઓ વિકસાવી છે.
- પ્રયોગશાળાનું ઉદ્દેશ વપરાશકર્તાઓ માટે ટેરેન ઇન્ટેલિજન્સ અહેવાલો અને વિષયોના નકશા બનાવવા અને અપડેટ કરવાનું હતું.

બ્રહ્મોસના એન્ટી-શિપ સંસ્કરણનું પરીક્ષણ

- ભારતીય નેવીએ અંદમાન અને નિકોબાર ટાપુઓ ક્ષેત્રમાં બ્રહ્મોસ સુપરસોનિક ક્રુઝ મિસાઈલના એન્ટી શિપ સંસ્કરણનું પરીક્ષણ કર્યું. પૂર્વી લદ્દાખમાં ચીન સાથે સરહદ તનાવ વચ્ચે આ આવ્યું છે. આ સફળ પરીક્ષણ એ ત્રણ સેવાઓ દ્વારા હાથ

ધરવામાં આવતી શ્રેણીબદ્ધ કામગીરીનો એક ભાગ છે. બ્રહ્મોસ એરોસ્પેસ એ ભારત અને રશિયાનું સંયુક્ત સાહસ છે, જેનો હેતુ ઘાતક હથિયારનું નિર્માણ કરવાનો છે જેને સબમરીન, જહાજો, વિમાન અને જમીનથી લોચ કરી શકાય છે.

Back to Basics : બ્રહ્મોસ વિશે

- > ઓપરેશનમાં વિશ્વની સૌથી ઝડપી કુઝ મિસાઈલ છે. ભારતે MTCR (મિસાઈલ ટેકનોલોજી કંટ્રોલ રીજીમ) પર હસ્તાક્ષર કર્યા પછી, રશિયા ભારત સાથે નવી પેઢીના બ્રહ્મોસ વિકસાવવાની યોજના બનાવી રહ્યું છે. નવી મિસાઈલ 800 કિલોમીટર પ્લસ રેન્જની હશે. ભારત હાલમાં તેની તમામ મિસાઈલ રેન્જમાં વધારો કરી રહ્યું છે. આ નિર્ણય 2019 માં લેવામાં આવ્યો હતો.
- > MTCR એ બહુપક્ષીય નિકાસ નિયંત્રણ રીજીમ છે. 1987 માં G-7 દેશો દ્વારા તેની રચના કરવામાં આવી હતી. MTCRનો હેતુ સામૂહિક વિનાશના શસ્ત્રોના પ્રસારના જોખમને મર્યાદિત કરવાનો છે. ભારત 2016 માં MTCRમાં જોડાયો.

ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર

કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડર

- > ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડર (ASKAP) કોમનવેલ્થ સાયન્ટિફિક એન્ડ એદ્યોગિક સંશોધન સંસ્થા (CSIRO) દ્વારા વિકસિત એક નવા પ્રકારનું રેડિયો ટેલિસ્કોપ છે. તે 36 નાના ડીશ એન્ટેનાના સંકેતોને જોડીને ઉચ્ચ-રીઝોલ્યુશન છબીઓ બનાવે છે. તાજેતરમાં, આ ટેલિસ્કોપે 'બ્રહ્માંડનું નવું એટલાસ' બનાવવામાં લગભગ 300 કલાકમાં આશરે 300 મિલિયન તારાવિશ્વોનો નકશો બનાવવામાં મદદ કરી હતી.

Back to Basics : ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે

પાથફાઇન્ડર

- > ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડરનો પ્રથમ પ્રકાશ ઓક્ટોબર 2012 માં હતો. ખગોળશાસ્ત્રમાં પ્રથમ પ્રકાશનો અર્થ થાય છે ટેલિસ્કોપનો પ્રથમ ઉપયોગ.
- > એરેમાં 36 સમાન પેરાબોલિક એન્ટેના હોય છે. એન્ટેના એક જ ખગોળીય ઈન્ફોર્મિટર તરીકે કામ કરે છે. દરેક એન્ટેનાનો વ્યાસ 12 મીટર છે. એન્ટેના 4000 ચોરસ મીટરના સંગ્રહ વિસ્તાર પર ફેલાયેલા છે.
- > દરેક એન્ટેના તબક્કાવાર એરે ફીડથી સજજ છે. તબક્કાવાર એરે ફીડ એ રેડિયો તરંગોનો ભીમ બનાવે છે જે એન્ટેનાને ખસેડ્યા વિના ઈલેક્ટ્રોનિક રીતે જુદી જુદી દિશામાં નિર્દેશ કરવા માટે માર્ગદર્શન આપી શકે છે. આ ટેલિસ્કોપના દર્શનું ક્ષેત્ર વધે છે.

એસ્ટ્રોનોમિકલ ઇન્ફોર્મિટર

- > તે અલગ દૂરબીનનો એક એરે છે જે ન્યુબ્યુલસ, તારાઓ અને તારાવિશ્વો જેવા ખગોળીય પદાર્થોની છબીઓનું ઉચ્ચ રીઝોલ્યુશન પ્રદાન કરવા માટે એકમાત્ર ટેલિસ્કોપ તરીકે કામ કરે છે.

ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડરના

સર્વે વિજ્ઞાન પ્રોજેક્ટ્સ

- > મોટા સર્વેક્ષણ વિજ્ઞાન પ્રોજેક્ટ્સ માટે ટેલિસ્કોપનો નિરીક્ષણ કરતા લગભગ 75% સમયનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. તેનો હેતુ બ્રહ્માંડમાં ગેસ ઉત્ક્રાંતિ અને ગેલેક્સી રચનાનો અભ્યાસ કરવાનો છે. તે પણ ગેલેક્સીઝમાં ચુંબકીય ક્ષેત્રના વિકાસ અને આકાશગંગાઓની રચના વિશે અભ્યાસ કરવાનું લક્ષ્ય રાખે છે.

બ્રહ્માંડ પ્રોજેક્ટનો ઉત્ક્રાંતિ નકશો

- > બ્રહ્માંડનો ઉત્ક્રાંતિ નકશો એ ઓસ્ટ્રેલિયન સ્ક્વેર કિલોમીટર એરે પાથફાઇન્ડરનો મોટો પ્રોજેક્ટ છે. આકાશમાં રેડિયો સ્ત્રોતોની વસ્તી ગણતરી કરવા માટે ટેલિસ્કોપનો ઉપયોગ કરીને બ્રહ્માંડનો નકશો બનાવવાનો છે. રેડિયો સ્ત્રોતોને શોધી કાઢીને ગેલેક્સીઝ, પ્લેક હોલ અને અન્ય ઘણા સાર્વત્રિક સંસ્થાઓ શોધી શકાય છે. આ પ્રોજેક્ટ દ્વારા 70 કરોડથી વધુ રેડિયો સ્ત્રોત શોધવાની અપેક્ષા છે.

જિયુઝાન્ગ કમ્પ્યુટર

- > ચીનના વૈજ્ઞાનીકોએ વિશ્વના પ્રથમ પ્રકાશ આધારિત ક્વોન્ટમ કમ્પ્યુટરના વિકાસનો દાવો કર્યો છે, જે પરંપરાગત સુપર કમ્પ્યુટર કરતા પણ વધુ ઝડપથી સમસ્યાઓનો ઉકેલ લાવી શકે છે.
- > 'ક્વોન્ટમ સુપ્રિમેસી' હોવાનો દાવો કરતા ચીને કહ્યું હતું કે તેના 'જિયુઝાન્ગ' કમ્પ્યુટરે માત્ર 200 સેકન્ડમાં એક અત્યંત જટિલ ગણતરી પૂર્ણ કરી છે, જ્યારે વિશ્વનું ત્રીજું સૌથી શક્તિશાળી સુપર કોમ્પ્યુટર 'સનવે તાઈહુલાઈટ'એ તેની ગણતરી કરવામાં 2.5 અબજ વર્ષનો સમય લીધો છે.
- > ચીન પહેલા, યુ.એસ. ટેકનોલોજીની વિશાળ કંપની ગૂગલે પણ ક્વોન્ટમ સુપ્રિમેસીનો દાવો કર્યો હતો.
- > એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે ક્વોન્ટમ કમ્પ્યુટર કોઈપણ ગણતરી કરી શકે છે કે જે આધુનિક સુપરકોમ્પ્યુટર્સ કરવા માટે સક્ષમ નથી.
- > જ્યારે ગણતરી, જે આધુનિક સુપરકોમ્પ્યુટર્સ દ્વારા કરવાનું લગભગ અશક્ય છે અને ક્વોન્ટમ કમ્પ્યુટર દ્વારા ટૂંક સમયમાં પૂર્ણ થાય છે, ત્યારે તેને 'ક્વોન્ટમ સુપ્રિમેસી' કહેવામાં આવે છે.

બેરેશીટ-2 પ્રોજેક્ટ

- > તાજેતરમાં ઈઝરાયેલે ચંદ્ર પર માનવરહિત વાહન ઉતારવાનાં લક્ષ્ય સાથે વર્ષ 2024 માં બેરેશીટ-2 પ્રોજેક્ટ શરૂ કર્યો હતો.
- > અગાઉ, ઈઝરાયેલનું બેરેશીટ પ્રોબ ચંદ્ર પર ઉતરતી વખતે કેશ થઈ ગયું હતું.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > ઈઝરાયેલની નફાકારક સંસ્થા સ્પેસિલનું બેરેશીટ મૂન ઓફ પ્રોબ એક ખાનગી મિશન હતું.
- > હેબરવેટમાં (ઈઝરાયેલમાં બોલાય છે તે) બેરેશીટનો અર્થ ઉત્પત્તિ થાય છે.

- > તેને ફેબ્રુઆરી 2019 માં કેપ કેનાવરલ (યુએસએ) થી ફાલ્કન 9 રોકેટ દ્વારા સફળતાપૂર્વક લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું અને એપ્રિલ 2019 માં ચંદ્રની કક્ષામાં પહોંચ્યું હતું.
- > એન્જિન નિષ્ફળતાને કારણે તે ચંદ્રની સપાટી પર અચાનક ક્રેશ થયું હતું.

બેરેશીટ-2

- ઉદ્દેશ:
 - > પ્રયોગો કરવા અને શાળાના વિદ્યાર્થીઓ માટે ડેટા એકત્રિત કરવા.
- માળખું:
 - > આમાં બે ઉતરાણ ક્રાફ્ટ અને એક ઓર્બિટર શામેલ હશે જે વર્ષો સુધી ચંદ્રનું ભ્રમણ કરશે.
- કિંમત:
 - > તેની કિંમત આશરે 100 મિલિયન થશે, જે આંતરરાષ્ટ્રીય ભાગીદારો અને દાતાઓ પાસેથી ઉભા કરવામાં આવશે.
- લાભ:
 - > યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, પૂર્વ સોવિયત સંઘ અને ચીન પછી ચંદ્ર પર અવકાશયાન ઉતારનાર ઈઝરાઈલ ચોથો રાષ્ટ્ર બનશે.

ચંદ્ર પર અન્ય મિશન

- > ભારતે ચંદ્રયાન-3 નામના નવા ચંદ્ર મિશનની યોજના બનાવી છે. તે 2021ની શરૂઆતમાં લોન્ચ થવાની સંભાવના છે.
- > ચંદ્રયાન-3 મિશન ચંદ્રયાન-2 મિશનના ઉદ્દેશ્ય જેમ જ હશે અને તેમાં ચંદ્રયાન-2 જેવું લેન્ડર અને રોવર શામેલ હશે, પરંતુ તેમાં ઓર્બિટર નહીં હોય.
- > ચંદ્રયાન-2 ની નિષ્ફળતાએ તેના પ્રથમ પ્રયાસમાં ચંદ્ર સપાટી પર સફળતાપૂર્વક ઉતરનાર પ્રથમ રાષ્ટ્ર બનવાનું ભારતનું સ્વપ્ન તોડ્યું હતું.
- > સંયુક્ત આરબ અમીરાત (યુએઈ) એ વર્ષ 2024 માં માનવરહિત અવકાશયાન ચંદ્ર પર મોકલવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > આર્ટેમિસ એ નેશનલ એરોનોટિક્સ અને સ્પેસ એડમિનિસ્ટ્રેશન (નાસા) નો કુ સ્પેસ પ્રોગ્રામ છે જેનો હેતુ વર્ષ 2024 સુધીમાં 'પ્રથમ મહિલા અને પછી પુષ' ઉતરાણ કરવાનો છે, ખાસ કરીને ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવ વિસ્તારમાં.

નેરો બેન્ડ IoT નેટવર્ક

- > 10 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ, BSNLએ સ્કાયલોની ભાગીદારીમાં ભારતમાં વિશ્વના પ્રથમ ઉપગ્રહ આધારિત નેરો બેન્ડ ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ નેટવર્કની જાહેરાત કરી. આ ચીજોની તકનીકીના સેટેલાઈટ આધારિત ટૂરબેન્ડ ઈન્ટરનેટ પર સફળતા લાવવાની છે. તે ભારતમાં ખેડૂતો, માછીમારો, અર્થ, બાંધકામ અને લોજિસ્ટિક એન્ટરપ્રાઇઝને મદદ કરવામાં ડિજિટલ ઈન્ડિયા મિશનના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં પણ મદદ કરશે.
- > આ મેડ ઈન ઈન્ડિયા સોલ્યુશન BSNLના સેટેલાઈટ ગ્રાઉન્ડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને ભારતીય સમુદ્રો સહિત જોડશે. આ નવીન અને સસ્તું ટેલિકોમ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે BSNLના લાભ પ્રદાન માટેના ટેકનોલોજીથી રજૂ કરવામાં આવી છે. આ સિવાય NB-IoT 5G નેટવર્કને ખૂબ સપોર્ટ કરે છે.

Back to basics : નેરો બેન્ડ ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ

- > તે લો પાવર વાઈડ એરિયા (LPWA) તકનીક છે જે વસ્તુ ઓના ઉપકરણોના વિશાળ ઈન્ટરનેટને સક્ષમ કરવા માટે વિકસાવવામાં આવી છે. તે મુખ્યત્વે ઉપકરણોનો વીજ વપરાશ, સ્પેક્ટ્રમ કાર્યક્ષમતા અને સિસ્ટમ ક્ષમતામાં સુધારો કરે છે. આ તકનીક હેઠળ 10 વર્ષથી વધુની બેટરી જીવન ઉપકરણોમાં પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.
- > બે વાહનો અને અન્ય IoT ઉપકરણોને કનેક્ટ કરવા માટે તકનીકી ખૂબ સસ્તું છે.
- > તકનીકમાં ચેનલો અને ભૌતિક સ્તરના સંકેતો વિસ્તૃત ક્વેરેજની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યા છે, ખાસ કરીને દરવાજા અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઊંડા તે GPRS અથવા GSM ટેકનોલોજીઓ કરતા ખૂબ સરળ છે.
- > નોંધનીય છે કે નોકિયાએ તાજેતરમાં ભારતમાં તેનું 5G NR ઉપકરણોનું ઉત્પાદન શરૂ કર્યું હતું. આ કહે છે કે ભારત તેના નવીન ઉકેલોને વિસ્તૃત કરીને દેશમાં ઈન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે દરેક પગલા લઈ રહ્યું છે.

GPRS અને GSM

- > GPRS એ જનરલ પેકેટ રેડિયો સેવા છે. GSM એ મોબાઈલ કમ્યુનિકેશન માટેની ગ્લોબલ સિસ્ટમ છે.
- > GSM 2G ડિજિટલ સેલ્યુલર નેટવર્કના પ્રોટોકોલ્સનું વર્ણન કરવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યું હતું. તે પ્રથમવાર ફિનલેન્ડમાં 1991 માં લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું. 2010 ના દાયકામાં, તે મોબાઈલ સંચાર માટે વૈશ્વિક ધોરણ બની ગયું હતું જે 90% કરતા વધારે બજાર હિસ્સો પ્રાપ્ત કરે છે.
- > GPRS એ 2G અને 3G સેલ્યુલર નેટવર્ક્સ માટે લૉચ કરાયેલ મોબાઈલ ડેટા સ્ટાન્ડર્ડ છે. GSM અને GPRS બંનેની સ્થાપના યુરોપિયન ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ સ્ટાન્ડર્ડ્સ સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- > NB-IoT 2G, 3G અને 4G મોબાઈલ નેટવર્ક સાથે મળીને રહી શકે છે.

ભારતની પ્રથમ mRNA રસી

- > HGC019 તે દેશની પ્રથમ સ્વદેશી ઉત્પાદિત mRNA રસી છે. રસીના પ્રથમ તબક્કા અને બીજા તબક્કાના ક્લિનિકલ ટ્રાયલ્સને તાજેતરમાં ભારતના ડ્રગ કંટ્રોલર જનરલ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. રસી એ જ પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરે છે જેનો ઉપયોગ Pfizer અને મોડર્ના દ્વારા વિકસિત COVID-19 રસીઓ દ્વારા કરવામાં આવે છે. HGC019 રસી યુએસની HDT બાયોટેક કોર્પોરેશનના સહયોગથી વિકસાવવામાં આવી હતી.

Back to basics : HGC019 રસી વિશે

- > રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયા પેદા કરવા માટે રસી પરંપરાગત મોડેલનો ઉપયોગ કરતી નથી. ઊલટાનું તે કૃત્રિમ RNA દ્વારા શરીરમાં પ્રોટીન બનાવવા માટે પરમાણુ સૂચનોનો ઉપયોગ કરે છે.
- > રસી 2-8 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સ્થિર છે. ભારત-CEPI મિશન અંતર્ગત આ રસીને બીજા અનુદાન સાથે ટેકો આપવામાં આવે છે.

ભારત- CEPI મિશન

- આ મિશનનો હેતુ રોગચાળાની સંભાવનાના રોગો માટે રસી વિકાસને મજબૂત બનાવવાનો છે. આ કાર્યક્રમ ફાટી નીકળવાના ભય દરમિયાન ઓછામાં ઓછા બે થી ત્રણ નવી રસીના વિકાસને ટેકો આપે છે. તે રસી પરીક્ષણના બીજા તબક્કા સુધી ભંડોળ પૂરું પાડે છે. તે ક્ષમતા નિર્માણ અને કૌશલ્ય વિકાસને સપોર્ટ કરે છે. તે રસી વિકાસની જરૂરિયાતોને ટેકો આપવા માટે માળખાગત સુવિધાને મજબૂત બનાવે છે.

mRNA રસીઓ

- mRNA રસીઓને સલામત માનવામાં આવે છે કારણ કે તે પ્રકૃતિમાં એકીકૃત નથી, બિન-ચેપી છે અને માનક સેલ્યુલર મિકેનિઝમ દ્વારા અધોગતિ કરે છે. તેઓ કૃત્રિમ હોય છે અને તેથી વિકાસ માટે યજમાનની જરૂર હોતી નથી, જેમ કે ઈડા, બેક્ટેરિયા, વગેરે. તેઓ સસ્તી રીતે ઝડપથી ઉત્પાદન કરી શકે છે અને તેથી તેને કોવિડ -19 રોગચાળો માટે યોગ્ય માનવામાં આવે છે.
- ઉપરાંત, mRNA રસીઓને ખૂબ અસરકારક માનવામાં આવે છે કારણ કે તેમની પાસે સેલ સાયટોપ્લાઝમની અંદર પ્રોટીન રચનામાં ભાષાંતર કરવાની સ્વાભાવિક ક્ષમતા છે.

પ્લેનેટ નાઈન

- પ્લેનેટ નાઈન એક કાલ્પનિક ગ્રહ છે જે પૃથ્વીના કદના 10 ગણો હોવાનું કહેવાય છે અને નેપ્ચ્યુનની બહાર સૂર્યની આજુબાજુ ની એક ખૂબ તરંગી ભ્રમણકક્ષા છે. નેપ્ચ્યુનની ભ્રમણકક્ષાની બહાર ડ્રાફ્ટ ગ્રહોની ભ્રમણકક્ષામાં અવ્યવસ્થિતતાને સમજાવવા માટે સે પ્રથમ 2012 માં પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો, જેને કુપિયર બેલ્ટ ઓબ્જેક્ટ્સ કહેવામાં આવે છે. તેના અસ્તિત્વની પુષ્ટિ થવાની બાકી છે. તાજેતરમાં, પૃથ્વીના 336 પ્રકાશ વર્ષોમાં એક એક્ઝોપ્લેનેટ તેની સ્ટાર સિસ્ટમમાં પ્લેનેટ નાઈન જેવી લાક્ષણિકતાઓ હોવાનું જાણવા મળ્યું છે. તેનું નામ HD106906B રાખવામાં આવ્યું છે. આ નવો શોધાયેલ ઓબ્જેક્ટ વિવિધ પદાર્થોની જેમ તેની વર્તણૂકને સૌરમંડળમાં પ્લેનેટ નાઈનની જેમ પ્રભાવિત કરતો જોવા મળે છે.
- HD106906B ગુના વજનના 11 ગણા છે. તે અસામાન્ય રીતે તેના પ્લેનેટ નાઈનની જેમ હોસ્ટ સ્ટારની જોડીથી ખૂબ દૂર છે. HD106906Bનો દ્વિસંગી તારો 15 મિલિયન વર્ષ જૂનો છે, જ્યારે સૂર્ય 6.6 અબજ વર્ષ જૂનો છે.

Back to basics : પ્લેનેટ નાઈન

- તે નવી શોધ નથી. હબલ સ્પેસ ટેલિસ્કોપ દ્વારા 2004 માં લેવામાં આવેલી છબીઓમાં પ્લેનેટ નાઈન દેખાયો હતો. ખગોળશાસ્ત્રીના જણાવ્યા મુજબ, કુપિયર પટ્ટામાંની વસ્તુઓ પ્લેનેટ નાઈનને કારણે વિચિત્ર રીતે બનાવવામાં આવી છે. ઉપરાંત, 2018 માં, ખગોળશાસ્ત્રીઓએ સૌર સિસ્ટમની પરિભ્રમણ કરતા 2015 BP519 નામની એક વિચિત્ર વસ્તુ મળી. અન્ય ગ્રહોની તુલનામાં તે 54 ડિગ્રી સેલ્ટીયસ ઝુકાવ પર સૌરમંડળની પરિભ્રમણ કરતી હોવાથી ઓબ્જેક્ટ વિચિત્ર હતું. ઝુકાવ અસ્પષ્ટ હતો.

- ખગોળશાસ્ત્રીઓ માને છે કે નેપ્ચ્યુન, ગુરુ જેવા સૌરમંડળના વિશાળ પ્લેનેટ વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાએ આંતરિક સૌર પ્રણાલીમાંથી પ્લેનેટ નાઈનને લાત આપી છે.

નવું એક્ઝોપ્લેનેટ પ્લેનેટ નાઈનની તુલનામાં કેમ છે?

- નવું શોધાયેલ એક્ઝોપ્લેનેટ અને પ્લેનેટ નાઈન બંને તેમની તારાઓની સિસ્ટમમાં ખૂબ દૂર છે. આત્યંતિક ઝુકાવ પર તેઓ તેમના સંબંધિત તારાઓનું ભ્રમણ કરે છે. તેઓ અન્ય પદાર્થોના વર્તનને પ્રભાવિત કરવા માટે બંને વિશાળ છે

વિજ્ઞાન યાત્રા

- વિજ્ઞાન યાત્રા વૈજ્ઞાનિક સ્વભાવને પ્રોત્સાહન આપવા એક પ્રમોશનલ પ્રવૃત્તિ છે. તે ભારત આંતરરાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન મહોત્સવના ભાગ રૂપે હાથ ધરવામાં આવી રહ્યું છે.

Back to basics : વિજ્ઞાન યાત્રા વિશે

- વિજ્ઞાન યાત્રા ભારત આંતરરાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન મહોત્સવની છટ્ટી આવૃત્તિની પ્રમોશનલ પ્રવૃત્તિ છે. આ તહેવારનું આયોજન વિજ્ઞાન અને તકનીકી મંત્રાલયે કર્યું છે.
- વાન, કે જે મોબાઈલ વિજ્ઞાન પ્રદર્શનો તરીકે સેવા આપે છે, આ પહેલના ભાગરૂપે વિવિધ શહેરોમાંથી ધ્વજવંદન કરવામાં આવે છે. તે તમામ સ્થાનિક શાળાઓ અને યુનિવર્સિટીઓને આવરી લેશે. તે વિજ્ઞાનની સંસ્કૃતિને જનતા સુધી પહોંચવામાં પણ મદદ કરે છે. આવી વિજ્ઞાન યાત્રાઓ માટે દેશભરમાં લગભગ 30 સ્થળોની ઓળખ કરવામાં આવી છે.

ભારત આંતરરાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન મહોત્સવ

- તે વિજ્ઞાન અને તકનીકીને પ્રોત્સાહન આપવાની ઉજવણી છે. તે દર્શાવે છે કે વિજ્ઞાન ટૂંકા ગાળામાં ભારતને વિકાસ તરફ કેવી રીતે લઈ શકે છે. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલયે વિજ્ઞાન ભારતી સાથે મળીને VIBHA કહેવા માટે અને ઉત્સુકતાને પ્રેરણા આપવા અને ભણતરને વધુ લાભદાયક બનાવવા માટે એક અનોખું મંચ બનાવ્યું છે. IISF હેઠળના કાર્યક્રમોની સંખ્યા નવા પડકારોનો સામનો કરવા STI (વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી અને ઈનોવેશન) ઉકેલો 28 થી વધીને 41 થઈ ગયા છે. 2020 માં, ઊર્જા, ક્યારો, સ્વચ્છ હવા અને સ્વચ્છતા પર 12 નવી ઘટનાઓ ઉમેરવામાં આવી છે.
- આ વર્ષે, ઉત્સવ નીચેની થીમ હેઠળ ઉજવવામાં આવે છે
- થીમ:
- આત્મનિર્ભર ભારત અને વૈશ્વિક કલ્યાણ માટે વિજ્ઞાન

IISFના ઉદ્દેશો

- યુવા વૈજ્ઞાનિકોને સમાજના સળગતા પ્રશ્નોના સમાધાન શોધવા પ્રેરણા આપવી.
- વિજ્ઞાન સાથે જાહેરમાં જોડાવા અને વિજ્ઞાનનો આનંદ ઉજવવા.
- વિજ્ઞાન, ટેકનોલોજી, ઈજનેરી અને ગણિત લોકોના જીવનમાં સુધારો લાવવા કેવી રીતે ઉકેલો પ્રદાન કરશે તે માર્ગો બતાવવા.

મહત્વ

- વિજ્ઞાન તહેવારો અને પ્રમોશન યાત્રાઓ દેશના વિજ્ઞાન અને તકનીકીનું મહત્વ દર્શાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે. તે શોધકર્તાઓ, વૈજ્ઞાનિકો અને સંશોધકોને નાગરિકો અને વિદ્યાર્થીઓ સાથે નિકટતાથી સંવાદ કરવાની તક પૂરી પાડે છે. આ તહેવારોનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે નાગરિકોને તે રીતે સશક્તિકરણ અને પ્રેરણાદાયી રીતે વિજ્ઞાન સાથે જોડવું.

INS વિરાટ

- INS વિરાટ એ ભારતીય નૌકાદળનું એક વિમાનવાહક જહાજ છે જે હાલમાં ગુજરાતના અલંગ શિપ બ્રેકિંગ યાર્ડમાં તૂટી રહ્યું છે. તે ઓપરેશન જુપિટર અને ઓપરેશન પરાક્રમમાં તેની ભાગીદારી માટે જાણીતું છે. તેને 2017માં નિવૃત્ત કરાયું હતું. તેને દરિયાઈ સંગ્રહાલયમાં રૂપાંતરિત કરવાની ઓફર કરવામાં આવી છે. પરંતુ વોરશીપને સ્કેપ્સ માટે વેચી દેવામાં આવી છે કારણ કે કેન્દ્રએ 'ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ' આપ્યું નથી. તાજેતરમાં, મહારાષ્ટ્ર સરકારે ઐતિહાસિક યુદ્ધ જહાજને પુનઃ સ્થાપિત કરવા સંરક્ષણ મંત્રાલયને સહકાર આપવાની ઓફર કરી હતી.

Back to basics : INS વિરાટના મુખ્ય તથ્યો

- તે ભારતીય નૌકાદળનું સેન્ટર વર્ગનું વિમાનવાહક જહાજ છે.
- INS વિરાટ 1987 માં ભારતીય નૌકાદળમાં કાર્યરત થયા પહેલા 27 વર્ષ સુધી બ્રિટીશ નેવીમાં સેવા આપી હતી.
- INS વિક્રમાદિત્ય 2013 માં શરૂ થયા પહેલા INS વિરાટ ભારતીય નૌકાદળનો મુખ્ય ધ્વજ હતો.
- 1958 અને 1970 ની વચ્ચે, INS વિરાટ રોયલ નેવીના ચાર સ્ટ્રાઈક કેરિયર્સમાંના એક તરીકે સેવા આપી હતી.
- ઉપરાંત INS વિરાટે ફોકલેન્ડ યુદ્ધોમાં સેવા આપી હતી.
- 1986 માં, ભારતીય સંસદમાં એવી જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે, HMS હર્મસને રોયલ નેવી પાસેથી 63 મિલિયન યુરોમાં ખરીદવામાં આવશે.

INS વિરાટ દ્વારા સંચાલિત એરક્રાફ્ટ

- શિપમાં સીક્રિંગ 42B (એન્ટિ-સબમરીન હેલિકોપ્ટર), ચેતક (એંગલ્સ-SAR હેલિકોપ્ટર) અને સી હેરિયર (ફાઈટર એરક્રાફ્ટ) સંચાલિત હતા.

આંતરરાષ્ટ્રીય સંયુક્ત ક્વાયતો

- INS વિરાટે નીચેની સંયુક્ત ક્વાયતમાં ભાગ લીધો
- યુ.એસ. નેવી સાથે મલાબાર ક્વાયત
- ફ્રેન્ચ સાથે વણા ક્વાયત.
- નસીમ-અલ-બહર ઓમાન નેવી સાથે ક્વાયત
- TROPEX: વાર્ષિક થિયેટર કક્ષાની ઓપરેશન ક્વાયત.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઊંચા સંચાલન ખર્ચ અને જાળવણી ખર્ચને કારણે ભારતીય નૌકાદળએ ક્વાયત વિરાટને નિવૃત્ત કર્યું.
- 2015 માં, એવી જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે તેને 20 કરોડના ખર્ચે સંગ્રહાલયમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે આંધ્રપ્રદેશ

સરકારને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. જો કે, આખરે યોજનાઓ છોડી દેવામાં આવી.

- 2018 માં, મહારાષ્ટ્ર સરકારે INS વિરાટને ભારતના પ્રથમ દરિયાઈ સંગ્રહાલયમાં રૂપાંતરિત કરવાની મંજૂરી આપી. જો કે, ઊંચી કિંમત હોવાને કારણે દરખાસ્ત ટેન્ડરને આકર્ષિત કરી ન હતી. 2019 માં આ યોજના છોડી દેવામાં આવી હતી.
- જુલાઈ 2020 માં, કેન્દ્ર સરકારે ઓનલાઈન હરાજમાં વિમાનવાહક જહાજનો ભંગ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

સેન્ટર વર્ગ વિમાનવાહક જહાજો

- તેઓ બીજા વિશ્વ યુદ્ધના અંતિમ વર્ષો દરમિયાન રચાયેલ રોયલ નેવીના વિમાનવાહક હતા. સેન્ટર ક્લાસ એરક્રાફ્ટ કેરિયર્સ HMS સેન્ટર, HMS બુલવાર્ક, HMS હર્મસ, HMS પોલિફેમસ, HMS મોનમાઉથ અને HMS એરોગન્ટ છે. INS વિરાટ HMS હર્મસ હતું.

INS વિરાટનું સંચાલન

- INS વિરાટને ઓપરેશન પરાક્રમ, ઓપરેશન જુપિટર નામના બે મુખ્ય કામગીરીમાં તૈનાત કરાયું હતું.
- ઓપરેશન જુપિટર અંતર્ગત INS વિરાટને શ્રીલંકામાં ભારતીય શાંતિ જાળવણી કામગીરીના ભાગ રૂપે તૈનાત કરવામાં આવ્યું હતું. 1986 ના ભારત-શ્રીલંકન એકોર્ડના ભંગાણને પગલે આ કરવામાં આવ્યું હતું.
- 2001-2002માં ભારત-પાકિસ્તાન સ્ટેન્ડઓફ દરમિયાન, ભારતે ઓપરેશન પરાક્રમ શરૂ કર્યું. રશિયાના એમીડ કોલ ઓપરેશન અંતર્ગત સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ભારતે તેના સૈનિકોને ભારતીય પંજાબ અને કાશ્મીરમાં તૈનાત કર્યા હતા. 1971 ના સંઘર્ષ પછી આ ભારતનું સૌથી મોટું લશ્કરી ગતિશીલતા હતું.

પ્રોજેક્ટ 17Aનું હિમગીરી

- ગાર્ડન રીચ શિપબિલ્ડર્સ એન્ડ એન્જિનિયર્સ (GRSE) એ તાજેતરમાં ભારતીય નૌસેના માટે હિમગીરી નામનું એક નવું પ્રોજેક્ટ 17A શિપ લોન્ચ કર્યું હતું. આ જહાજ હુગલી નદીના પાણીમાં ઉતારવામાં આવ્યું હતું. તે નીલગિરિ-વર્ગનું સ્ટીલ્થ ફ્રિગેટ છે.

Back to basics : પ્રોજેક્ટ 17A

- આ પ્રોજેક્ટને ભારત સરકાર દ્વારા 2015 માં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ભારતીય નૌસેનાને કુલ સાત અદ્યતન ફ્રિગેટ્સ પહોંચાડવાના છે. આમાંના ચારનું નિર્માણ મઝગાવ ડોક શિપબિલ્ડર્સ લિમિટેડ દ્વારા કરવાનું છે અને ત્રણ GRSE દ્વારા શરૂ કરવામાં આવનાર છે. પ્રોજેક્ટની કિંમત 7 અબજ યુએસ ડોલરની હતી. આ પ્રોજેક્ટને પગલે 2,000 થી વધુ ભારતીય કંપનીઓ અને MSME માટે રોજગારની તકો ઊભી થઈ.
- પ્રોજેક્ટ 17A વહાણો માર્ગદર્શિત મિસાઈલ ફ્રિગેટ્સ છે. આ દરેક વહાણ 149 મીટર લાંબુ છે. તેમની પાસે આશરે 6,670 ટનનું વિસ્થાપન અને 28 કનોટની ગતિ છે. પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત નિર્માણ પામેલા વહાણો નવીનતમ સંકલિત

બાંધકામ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે. તેઓએ બિલ્ડ સમયગાળો ઘટાડ્યો છે અને વૃદ્ધિ ગુણવત્તામાં પ્રી-આઉટફિટિંગ વધાર્યું છે. વહાણો સ્વદેશી રીતે વિકસિત સ્ટીલનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવે છે. તેઓ સ્વદેશી સોનાર સિસ્ટમ અને બ્રહ્મોસ મિસાઈલ, LRSM જેવા શસ્ત્રો સાથે એકીકૃત છે.

હિમગીરી

- GRSE દ્વારા બનાવવામાં આવેલા ત્રણ વહાણોમાં તે પ્રથમ છે. પ્રોજેક્ટ 17A વહાણો અદ્યતન સેન્સર, સ્વદેશી શસ્ત્રોથી સજ્જ છે અને ગેસ ટર્બાઈન પ્રોપલ્શનથી સજ્જ છે. અગાઉ હિમગીરીને 1974 માં ભારતીય નૌકાદળમાં કાર્યરત કરવામાં આવ્યું હતું અને 2005 માં તેને નિવૃત્તિ આપવામાં આવી હતી. હવે એક નવું જહાજ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

નીલગીરી-વર્ગના ફિગેટ્સ

- તેઓ લિએન્ડર વર્ગનો અપડેટ કરેલ વર્ગ છે. ફિગેટ એક પ્રકારનું યુદ્ધ જહાજ છે જેમાં સમય જતાં જુદી જુદી ભૂમિકાઓ હોય છે. ઉપરાંત, ફિગેટ્સ વિવિધ કદના હોય છે. ભારતીય નૌકાદળના નિલગીરી વર્ગના ફિગેટ્સમાં હિમગીરી, દુનાગીરી, ઉદયગીરી, વિંપ્રયાગીરી અને તારાગીરી છે. વહાણોનું નામ ભારતમાં પહાડો પર રાખવામાં આવ્યા છે.

એડવાન્સ ટોલ્સ આર્ટિલરી ગન સિસ્ટમ

- સ્વદેશી બિલ્ડ એડવાન્સ ટોલ્સ આર્ટિલરી ગન સિસ્ટમ (ATAGS) ના વપરાશકર્તા અજમાયશને ડિસેમ્બર 2020 માં ફરી શરૂ કરવામાં આવશે. સપ્ટેમ્બર 2020માં બંદૂક બેરલ વિસ્ફોટ થતાં ATAGSની અજમાયશ થોભાવવામાં આવી હતી. બેરલ ફાટ્ટયા બાદ વિસ્ફોટનું કારણ નક્કી કરવા ભારતીય સેનાના પ્રતિનિધિઓ, DRDO વૈજ્ઞાનિકો અને ઓર્ડિનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડના અધિકારીઓ સાથે એક સમિતિ બનાવવામાં આવી હતી. બંદૂકો શિયાળાની કસોટી માટે બાલાસોર પરીક્ષણ શ્રેણીમાં ખસેડવાની છે.
- હાલમાં ભારત સરકાર ઈઝરાઈલથી 1,580 ATAGS આયાત કરશે.

Back to basics : એડવાન્સ ટોલ્સ આર્ટિલરી ગન

સિસ્ટમ વિશે

- ATAGS એ એક ટોલ્સ હોવિત્સર છે, જે સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન દ્વારા ભારતીય સેના માટે વિકસિત કરવામાં આવી છે.
- 155 મીમી / 52 કેલિબર આર્ટિલરી ગન DRDO દ્વારા ખાનગી ખેલાડીઓ ભારત ફોર્જ (કલ્યાણી ગ્રુપ) અને ટાટા પાવર SEDની ભાગીદારીમાં સંયુક્ત રીતે વિકસિત કરવામાં આવી છે.
- ATAGS પ્રોજેક્ટને વર્ષ 2013 માં DRDO દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ભારતીય સૈન્યમાં જૂની બંદૂકોને આધુનિક 155 મીમી આર્ટિલરી બંદૂકોથી બદલવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2017 માં, બંદૂકે 47.2 કિલોમીટરના અંતરે રાઉન્ડ ફાયરિંગ કરીને વર્લ્ડ રેકોર્ડ બનાવ્યો.

ATAGS થી સંબંધિત વિવાદો

- ઓગસ્ટ 2020 માં, સંરક્ષણ મંત્રાલયે આત્મા નિર્ભર ભારત પહેલને ટાંકીને ડિસેમ્બર 2020 થી આર્ટિલરી ગનની આયાત પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. જો કે, ઘોષણાના બાર દિવસ પછી સંરક્ષણ મંત્રાલયે વધારાના વર્ષ માટે આયાતને મંજૂરી આપી હતી. આનાથી ઈઝરાઈલની પેટી એલિબટ સિસ્ટમ્સ પાસોથી 1,580 બંદૂકોની આયાત કરવાની બાબતે વિવાદ હતો.

પૃષ્ઠભૂમિ

- સંરક્ષણ મંત્રાલયે 101 વસ્તુઓની સૂચિ તૈયાર કરી હતી જેના આયાત પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો હતો. તેમાં 155-મીમી, 52 કેલિબર આર્ટિલરી બંદૂકો શામેલ છે. ડિસેમ્બર 2020 સુધીમાં તેનો અમલ થવાનો હતો, ત્યારે તેને ડિસેમ્બર 2021 સુધી મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો.
- ઓગસ્ટ 2018 માં, સંરક્ષણ એકિવિઝિશન કાઉન્સિલે 3,365 કરોડના ખર્ચે આ બંદૂકોમાંથી 150 બંદૂકોની ખરીદીને મંજૂરી આપી હતી.

ATAGS શા માટે આયાત કરવામાં આવી રહ્યું છે?

- હાલમાં ભારતીય સેનાને આમાંથી 1,580 બંદૂકોની જરૂર છે. આ બંદૂકો સ્વદેશી ઉત્પાદિત કરતા ઓછી વજનની હોય છે અને પર્વતોમાં વહન કરવા આદર્શ છે. LOC સાથે ચીન અને સરહદના દૃશ્યો સાથે હાલના સ્ટેન્ડ-ઓફની સાથે, શિયાળા દરમિયાન ભારતીય સહાયકોને યોગ્ય આર્ટિલરીથી સજ્જ કરવું જરૂરી છે. સૈનિકોને વહેલી તકે શસ્ત્રો ઉપલબ્ધ કરાવવા બંદૂકોની આયાત કરવામાં આવી રહી છે.

સ્વદેશી વિમાનવાહક INS વિકાંત

- સ્વદેશી વિમાનવાહક જહાજને 2021 ના અંતમાં અથવા 2022ની શરૂઆતમાં સેવામાં શરૂ કરવામાં આવશે. આત્મનિર્ભર ભારત પહેલને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રોજેક્ટ મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે તેની 75% સામગ્રી અને ઓનબોર્ડ સાધનો સ્વદેશી રીતે વિકસિત છે. વાહક કોચિન શિપયાર્ડ લિમિટેડ ખાતે તેના નિર્માણના અંતિમ તબક્કામાં છે બેસિન ટ્રાયલ્સ, જે તરતી સ્થિતિમાં મશીનરી અને ઉપકરણોનું પરીક્ષણ છે, તે તાજેતરમાં સફળતાપૂર્વક હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. આ પછી 2021 ની શરૂઆતમાં દરિયાઈ કસોટીઓ થવાની છે.

Back to basics : INS વિકાંત

- તેને સ્વદેશી વિમાનવાહક કેરીઅર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે ભારતીય નૌકાદળ માટે કેરળના કોચિન શિપયાર્ડમાં નિર્માણાધીન છે.
- INS વિકાંતનો પ્રોજેક્ટ ખર્ચ 2014 માં વધીને 3.5 અબજ ડોલર થયો હતો.
- તે શોર્ટ ટેક ઓફ પરંતુ પર એરેસ્ટેડ રિકવરી મિકેનિઝમ (STOBAR) પર કામ કરે છે. આ મિકેનિઝમ હાલના વાહક INS વિકમાદિત્યમાં મિકેનિઝમની સમાન છે. INS વિકાંત 4 જનરલ ઈલેક્ટ્રિક ગેસ ટર્બાઈનથી ચાલે છે.

INS વિકાંતનું સૂત્ર

- > આઈએનએસ વિકાંતનું સૂત્ર છે 'Jayema Sam Yudhi Sprdhah'. તે ઋગ્વેદથી લેવામાં આવ્યું હતું. તેનો અર્થ છે કે 'હું મારી સામે લડનારાઓને હરાવીશ'.

INS વિશાલ

- > તેને સ્વદેશી વિમાનવાહક કેરીઅર ટુ પણ કહેવામાં આવે છે. તે પ્રસ્તાવિત વિમાનવાહક જહાજ છે જે કોચીન શિપયાર્ડ લિમિટેડમાં બનાવવામાં આવનાર છે. તે CATOBAR (કેટપલ્ટ આધારિત એરક્રાફ્ટ લોન્ચ મિકેનિઝમ) પર બનાવવાનું છે. આ યુ.એસ. ઇલેક્ટ્રોમેગ્નેટિક એરક્રાફ્ટ લોન્ચ સિસ્ટમ (EMALS) જેવું જ છે

STOBAR

- > STOBAR વર્ટિકલ ઉતરાણ અને ટૂંકા ટેક ઓફના તત્વોને જોડે છે. તે એક સિસ્ટમ છે જેનો ઉપયોગ વિમાનવાહક કેરિયરથી વિમાન લોન્ચ કરવા અને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે થાય છે. આ સિસ્ટમો CATOBARની તુલનામાં નિર્માણ માટે સરળ છે. ઉપરાંત, તે ઓછા ખર્ચાળ છે. STOBARની મુખ્ય મર્યાદા એ છે કે તે ફક્ત ફાઈટર એરક્રાફ્ટ સાથે કામ કરે છે જે વજનના પ્રમાણમાં ઊંચું દબાણ ધરાવે છે. વજનના પ્રમાણમાં ઉચ્ચ દબાણવાળા કેટલાક ફાઈટર જેટ MiG-29K અને Su-33 છે.

અરેસિબો(Arecibo) ટેલિસ્કોપ

- > પ્યુર્ટો રિકોના અરેસિબો ટેલિસ્કોપ 1963 માં બનાવવામાં આવ્યું હતું. તે વિશ્વનું બીજું સૌથી મોટું સિંગલ-ડીશ રેડિયો ટેલિસ્કોપ છે. તે તાજેતરમાં તેના પતનને કારણે સમાચારમાં હતું. તેની માલિકી યુ.એસ. નેશનલ સાયન્સ ફાઉન્ડેશનની છે. તે તેના શોધ માટે જાણીતું છે કે બુધ 88 દિવસમાં નહીં પણ 59 દિવસમાં (મૂળ ગણતરી) ફરે છે. તેના વૈજ્ઞાનિક યોગદાન ઉપરાંત, તે પ્યુર્ટો રિકોનું સાંસ્કૃતિક પ્રતીક છે. તે વાર્ષિક 90,000 મુલાકાતીઓને આકર્ષે છે.

Back to basics : અરેસિબો ટેલિસ્કોપ વિશે

- > અરેસિબો ટેલિસ્કોપમાં એસ્ટરોઈડ, ગ્રહો અને આયનોસ્ફિયર નિરીક્ષણ માટે કાર્યરત સૌથી શક્તિશાળી રડાર છે. ટેલિસ્કોપે દૂરના તારાવિશ્વો અને પ્રથમ મિલિસેકન્ડ પલ્સરમાં પ્રથમ એક્ઝોપ્લેનેટ પ્રિબાયોટિક અણુ શોધી કાઢ્યા છે. પ્રિબાયોટિક અણુ તે બાબત છે જે જીવનની ઉત્પત્તિ તરફ દોરી જાય છે.
- > ટેલિસ્કોપે બહારના પાર્થિવ જીવનની શોધમાં એક કેન્દ્ર તરીકે સેવા આપી હતી અને પરાયું સંસ્કૃતિમાંથી ઘણા રેડિયો સંકેતો લીધાં છે. પૃથ્વી તરફ જતા કિલર એસ્ટરોઈડને ટ્રેકિંગ કરવામાં તેમાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી છે.
- > 1993 માં, વિજ્ઞાનીઓ જોસેફ ટેલર અને રસેલ હુલ્સે ભૌતિકશાસ્ત્રના નોબેલ પુરસ્કારથી નવાજવામાં આવ્યા હતા. વેદશાળાની મદદથી તેઓએ દ્વિસંગી પલ્સરની દેખરેખ કરી હતી. ગુત્વાકર્ષણ તરંગોના અસ્તિત્વ માટેનો તે પ્રથમ પુરાવો હતો.
- > ટેલિસ્કોપ પ્યુર્ટો રિકોનું પ્રતીક બની ગયું હતું.

અરેસિબો ટેલિસ્કોપ કેમ પતન થયું?

- > 19 નવેમ્બર, 2020 ના રોજ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની નેશનલ સાયન્સ ફાઉન્ડેશન દ્વારા ટેલિસ્કોપને કાબૂમાં રાખવાની ભલામણ કરવામાં આવી, કારણ કે બે કેબલ્સ તૂટીને વેદશાળાના અસ્તિત્વને જોખમમાં મૂકતા હતા. ફાઉન્ડેશન આ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી ઘણી આકારણીઓ જાણવા મળી કે ટેલિસ્કોપ બંધારણ આપત્તિજનક નિષ્ફળતાના ભયમાં છે અને ટેલિસ્કોપના કેબલ્સ હવે તેનું વજન વહન કરવામાં સક્ષમ નથી. એકલા ટેલિસ્કોપના રીસીવર પ્લેટફોર્મનું વજન 900 ટન છે. રીસીવર પ્લેટફોર્મ 1000 ફીટ પહોળી ડીશમાં 450 ફૂટ તૂટી પડ્યું.
- > અગાઉ, ટેલિસ્કોપ અનેક વાવાઝોડા અને ભૂકંપથી બચી ગયું હતું.

લશ્કરી કામગીરી અને વ્યૂહરચનાત્મક યોજના માટેના નાયબ ચીફ

- > સંરક્ષણ મંત્રાલયે સૈન્યમાં ડેપ્યુટી ચીફ-લશ્કરી કામગીરી અને વ્યૂહરચનાત્મક યોજનામાં નવી પોસ્ટ બનાવવાની મંજૂરી આપી છે. ડેપ્યુટી ચીફ વ્યૂહાત્મક આયોજન, સૈન્ય કામગીરી, ગુપ્તચર અને ઓપરેશનલ લોજિસ્ટિક્સ સાથે કામ કરશે. સૈન્યમાં ડેપ્યુટી ચીફનું આ ત્રીજું પદ છે. આ ઉપરાંત બીજી એક નવી પોસ્ટ, માહિતી યુદ્ધના ડાયરેક્ટર જનરલ પણ બનાવવામાં આવી રહી છે. આ આર્મી હેડક્વાર્ટરમાં ચાલી રહેલા સુધારાઓનો એક ભાગ છે.
- > લેફ્ટનન્ટ જનરલ પરમજીત સિંહ પ્રથમ ડેપ્યુટી ચીફ ઓફ આર્મી સ્ટાફ (સ્ટ્રેટેજી) તરીકે આવવાના છે.

Back to basics : લશ્કરી કામગીરી અને વ્યૂહરચનાત્મક યોજના માટે નાયબ ચીફની ભૂમિકા

- > આર્મી હેડક્વાર્ટરે નવી વ્યૂહરચના, લશ્કરી ગુપ્તચર, લશ્કરી કામગીરી અને ઓપરેશનલ લોજિસ્ટિક્સ માટે નવી પોસ્ટ માટે ચાર મુખ્ય ભૂમિકાઓ રજૂ કરી હતી.

માહિતી યુદ્ધના મહાનિર્દેશક

- > સંરક્ષણ મંત્રાલયે માહિતી યુદ્ધના મહાનિર્દેશક તરીકે ઓળખાતી બીજી પોસ્ટ પણ બનાવી છે. તેની ભૂમિકાઓ હાઈબ્રીડ યુદ્ધ, ભાવિ યુદ્ધના ક્ષેત્ર અને સોશિયલ મીડિયા વાસ્તવિકતાઓની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા માટે હશે.

પોસ્ટની ભલામણ

- > ભારતીય સૈન્યના ચાર અધ્યયન દ્વારા આ પોસ્ટની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. આર્મી કમાન્ડર્સ કોન્ફરન્સ, 2018 દરમિયાન, ભારતીય સેનાના મુખ્ય મથકોએ બજેટ ખર્ચમાં વૃદ્ધિ, આધુનિકીકરણની સુવિધા, ઓપરેશનલ અને કાર્યાત્મક કાર્યક્ષમતા વધારવા અને આકાંક્ષાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ઉદ્દેશ્ય સાથે ચાર અધ્યયનની સ્થાપના કરી.

પૃથ્થભૂમિ

- > 2016 માં ચીન સાથેના ડોકલામ કટોકટી પછી બંને પદોની રચનાની પ્રક્રિયા શરૂ થઈ હતી. કટોકટી દરમિયાન, આર્મીમાં ઉચ્ચ અધિકારીઓ મુખ્ય મથક સાથે સીધું સંકલન કરવા ઈચ્છતા હતા.

ડોકલામ કટોકટી

- > ડોકલામ પઠાર ભારત, ચીન અને ભૂટાનના ત્રિવેશનમાં આવેલો છે. આ સંકટની શરૂઆત ભારતે આ ક્ષેત્રમાં ચીની માર્ગ બાંધકામના વાંધા સાથે કરી હતી. ભારત અને ભૂટાન અનુસાર, આ પ્રદેશ ભૂટાનના પ્રદેશ તરીકે ઓળખાય છે. ચીને પણ નાથુ-લા પાસ થઈને કૈલાસ-માનસરોવર તરફ જતા યાત્રાળુઓને મંજૂરી આપવાનું બંધ કરી દીધું હતું. જેના પગલે ભારત અને ચીન વચ્ચે ડોકલામ સ્ટેન્ડ-ઓફ થઈ ગયું.
- > વળી, નિષ્ણાતોનું માનવું છે કે, બેકએન્ડમાં, ચીન આ ક્ષેત્રમાં સિલિગુરી કોરિડોર કાપી નાખવા માગતો હતો. જો ચીને આ સાંકડા કોરિડોરને કબજે કરી લેશે, તો ભારત ઉત્તર પૂર્વ ક્ષેત્ર અને ભારતીય મુખ્ય ભૂમિ વચ્ચેની સંપૂર્ણ કડી ગુમાવશે.

2020 SO

- > 2020 SO, એક નજીકનું અર્થ ઓબ્જેક્ટ (NEO), સેન્ટર અપર સ્ટેજ રોકેટ બૂસ્ટર હોવાનું ઓળખાયું છે જેણે નાસાને તેના સર્વેયર સ્પેસક્રાફ્ટને 1966 માં ચંદ્ર તરફ લઈ જવામાં મદદ કરી હતી. 'NEO' શબ્દનો ઉપયોગ એક પદાર્થ સાથેના પદાર્થને સંદર્ભિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે જે તેને પૃથ્વીની નજીકમાં લાવે છે. જ્યારે આવા NEO પૂરતા પ્રમાણમાં વિશાળ હોય છે અને પૃથ્વીની કક્ષાને પાર કરતું એક ભ્રમણકક્ષા હોય છે, ત્યારે તેને 'સંભવિત જોખમી એસ્ટરોઈડ' કહેવામાં આવે છે.

Back to basics : 2020 SO શું છે?

- > પૃથ્વીની તુલનામાં તેનું વેગ ઓછું હોવાથી પદાર્થ કૃત્રિમ પદાર્થ હોવાની શંકા હતી. ઉપરાંત, સૌર કિરણોત્સર્ગ દબાણનું પાલન કરવાના કારણોસર. સૂર્યના કિરણોત્સર્ગની નજીકના અંતરે આવેલા તમામ અવકાશી પદાર્થોમાં સૌર કિરણોત્સર્ગ દબાણ જોવા મળે છે. ઉપગ્રહોમાં તે વધારે છે. પૃથ્વી પર સૂર્યપ્રકાશનું સૌર વિકિરણ દબાણ $10 \mu\text{N} / \text{m}^2$ છે. જ્યારે ઉપગ્રહો મોટા પરિભ્રમણ કરતા બોડીની છાયા પાછળ ન હોય ત્યારે ઉપગ્રહો દબાણનો અનુભવ કરે છે.
- > પુષ્ટિ એ છે કે 2020 SO સર્વેયર અવકાશયાનનો એક ભાગ છે જે સ્પેક્ટ્રલ વિશ્લેષણ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યો હતો. આ એક અન્ય સેન્ટર રોકેટ સિસ્ટમના સ્પેક્ટ્રાની તુલના કરીને કરવામાં આવ્યું હતું જે 1971 માં 2020 SO સાથે લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.

સર્વેયર 2

- > સ્કૂડ અમેરિકન સર્વેયર પ્રોગ્રામ હેઠળ તે બીજો ચંદ્ર લેન્ડર હતો. તે 1966 માં શરૂ કરાયું હતું. જો કે, એક થ્રસ્ટર્સ સળ ગાવવામાં નિષ્ફળ જતા મિશન નિષ્ફળ ગયું હતું. તેનાથી અવકાશયાનનો સંપર્ક તૂટી ગયો હતો.
- > સેન્ટર રોકેટ જે અંતરિક્ષયાન શરૂ કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યું હતું તે તેના મૂળ પાથમાં ચાલુ રહ્યું હતું. તે પછી બૂસ્ટરને અનટ્રેક કરવામાં આવ્યું હતું. આ ખોવાયેલ સેન્ટર 2020 SO આવું જ સમાન બૂસ્ટરે 2002માં પૃથ્વીની કક્ષામાં ફરી પ્રવેશ કર્યો હતો. તે એપોલો 12 નો હતો.
- > પૃથ્વી પર ફોટોગ્રાફિક ડેટા ટ્રાન્સમિટ કરવા માટે સર્વેયર 2 ની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. ચંદ્ર સપાટીના રડાર પ્રતિબિંબને પાછા આપવાની પણ યોજના હતી. વળી, નાસાએ અવકાશયાનના તાપમાનના આધારે ચંદ્ર સપાટીના તાપમાનને શોધવાની યોજના બનાવી હતી.

HL-2M ટોકમાક રિએક્ટર

- > HL-2M ટોકમાક રિએક્ટર એ ચીનનું સૌથી મોટું અને સૌથી અદ્યતન પરમાણુ ફ્યુઝન પ્રાયોગિક ઉપકરણ છે. દક્ષિણપશ્ચિમ સિયુઆન પ્રાંતમાં સ્થિત, તે ઉત્પન્ન કરે છે તે ગરમી અને શક્તિના કારણે રિએક્ટરને ઘણીવાર 'કૃત્રિમ સૂર્ય' કહેવામાં આવે છે. તે ગયા વર્ષે પૂર્ણ થયું હતું અને તેમાં શક્તિશાળી સ્વચ્છ ઊર્જા સ્ત્રોતને અનલોક કરવાની સંભાવના છે. પરમાણુ ઊર્જા સંશોધન ક્ષમતામાં થયેલ પ્રગતિઓને ચિન્હિત કરતા ચીને પ્રથમ વખત આ રિએક્ટરને સફળતાપૂર્વક સંચાલિત કર્યું છે.

Back to basics : HL-2M ટોકમાક રિએક્ટર વિશે

- > રિએક્ટર ગરમ પ્લાઝ્માને ફ્યુઝન કરવા માટે શક્તિશાળી ચુંબકીય ક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરે છે. રિએક્ટર 150 મિલિયન ડિગ્રી સેલ્સિયસ તાપમાન સુધી પહોંચી શકે છે. ફ્યુઝન પ્રતિક્રિયાઓને પૂરતા તાપમાન અને દબાણની જરૂર પડે છે, પ્લાઝ્મા બનાવવા માટે મર્યાદિત વાતાવરણ જ્યાં ફ્યુઝન આવી શકે છે.

ચીનની યોજના

- > ચીન તેની વ્યૂહાત્મક ઊર્જા જરૂરિયાતોને હલ કરવા માટે પરમાણુ ફ્યુઝન ઊર્જા વિકસાવી રહ્યું છે. ઉપરાંત, પરમાણુ ફ્યુઝન ઊર્જાના વિકાસનો ઉદ્દેશ ચીનની ઊર્જા જરૂરિયાતોને ટકાવી રાખવાનો છે. ચીન આંતરરાષ્ટ્રીય થર્મોન્યુક્લિયર પ્રાયોગિક રિએક્ટર સાથે પણ સહયોગ કરી રહ્યું છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય થર્મોન્યુકલિયર પ્રાયોગિક રિએક્ટર

- તે વિશ્વનો સૌથી મોટો પરમાણુ ક્યુઝન સંશોધન પ્રોજેક્ટ છે. તે ફ્રાંસ સ્થિત છે અને 2025 માં પૂર્ણ થવાની ધારણા છે. આંતરરાષ્ટ્રીય થર્મોન્યુકલિયર પ્રાયોગિક રિએક્ટર પ્રોજેક્ટના સભ્યો ભારત, ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, જાપાન, કોરિયા, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને રશિયા છે. વીજળીના વ્યવસાયિક ઉત્પાદન માટે પરમાણુ ક્યુઝન પ્રતિક્રિયાનું પરીક્ષણ કરનાર તે પ્રથમ ક્યુઝન ઉપકરણ છે. તે તારાઓ અને સૂર્યને શક્તિ આપવા માટેના સમાન સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ કરે છે. તે ઊર્જાનો કાર્બન મુક્ત સ્ત્રોત છે.

આકાશ મિસાઇલો

- આકાશ એક મધ્યમ રેન્જની મોબાઇલ સપાટીથી હવા-મિસાઇલ સંરક્ષણ પ્રણાલી છે. તે સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા વિકસિત કરવામાં આવ્યું હતું અને ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ દ્વારા ઉત્પાદિત. આમાંથી 10 મિસાઇલોનું પરીક્ષણ તાજેતરમાં ભારતીય વાયુસેના દ્વારા સૂર્યલાન્કા ટેસ્ટફાયર રેન્જ આંધ્રપ્રદેશમાં કમ્બાઈન્ડ ગાઈડેડ વેપન્સ ફાયરિંગ 2020 ક્વાયટના ભાગ રૂપે કરવામાં આવ્યું હતું. આમાંની મોટાભાગની મિસાઇલો લક્ષ્ય પર સીધી ફટકારી હતી. LACની સાથે ચીની એરફોર્સ દ્વારા ઉભા કરવામાં આવેલા જોખમની વચ્ચે આ ક્વાયટ કરવામાં આવી છે.

Back to basics : આકાશ મિસાઇલ વિશે

- નિર્માણ ભારત ડાયનામિક્સ લિમિટેડ, ટાટા પાવર સ્ટ્રેટિજિક એન્જિનિયરિંગ વિભાગ, લાર્સન અને ટુઓ, ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું હતું. સંસ્થા. તે 30 કિ.મી. સુધીના વિમાનને લક્ષ્ય બનાવી શકે છે. આ મિસાઇલમાં કુલ મિસાઇલો, હવાથી સપાટી મિસાઇલો, ફાઈટર જેટ અને બેલિસ્ટિક મિસાઇલો જેવા હવાઈ લક્ષ્યોને બેઅસર કરવાની ક્ષમતા છે.
- આકાશ મિસાઇલની પહેલી પરીક્ષણ ફ્લાઈટ 1990 માં હાથ ધરવામાં આવી હતી. આકાશ મિસાઇલો હજાર કરોડ અથવા 200 કરોડ ડોલરના ખર્ચે વિકસાવવામાં આવી છે. અન્ય દેશોમાં સમાન સિસ્ટમોના વિકાસના ખર્ચ કરતા આ કિંમત 8 થી 10 ગણી ઓછી છે.
- આકાશ મિસાઇલની વિશિષ્ટ સુવિધાઓ ડિજિટલી કોડેડ આદેશ માર્ગદર્શન, ધારણા લક્ષ્ય સુધી તમામ રીતે સંચાલિત ફ્લાઈટ, સંપૂર્ણ સ્વચાલિત ઓપરેશન અને મલ્ટીપલ ટાર્ગેટ હેન્ડલિંગ ક્ષમતા છે.
- આકાશ મિસાઇલની બેટરી ચાર લૉયનો સમાવેશ કરે છે જેમાં પ્રત્યેક ત્રણ મિસાઇલો છે. આકાશ મિસાઇલની દરેક બેટરી 64 લક્ષ્યો સુધી ટ્રેક કરી શકે છે અને તેમાંથી 12 હુમલા કરી શકે છે. આકાશ મિસાઇલ 60 કિલોગ્રામ ઊંચા વિસ્ફોટક વહન કરે છે.
- આકાશ મિસાઇલની દરેક બેટરીમાં રાજેન્દ્ર તરીકે ઓળખાતા બેટરી લેવલના રડાર હોય છે.

રાજેન્દ્ર રડાર

- રાજેન્દ્ર એ એક નિષ્ક્રીય ઇલેક્ટ્રોનિક સ્કેન કરેલા એરે રડાર છે. તેનો વિકાસ સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. ઇલેક્ટ્રોનિકલી સ્કેન થયેલ એરે એક એન્ટેના છે જે ઇલેક્ટ્રોનિકલી જુદી જુદી દિશામાં લઈ શકાય છે. રાજેન્દ્ર રડાર ગ્રાઉન્ડ સર્વેલન્સ રડાર છે અને તેમાં 20 ગીગાહર્ટ્ઝની ઓપરેટિંગ ફ્રીક્વન્સી છે. તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે દુશ્મન ઇન્સ્ટોલેશનને ટ્રેક કરવા માટે થાય છે.

આંધ્રપ્રદેશમાં રહસ્યમય રોગ

- આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યમાં એક રહસ્યમય રોગ ફાટી નીકળ્યો છે. આ રોગથી 400 થી વધુ લોકો પ્રભાવિત થયા છે. આ રોગમાં અત્યાર સુધીમાં એક વ્યક્તિનું મોત નીપજ્યું છે અને ફાટી નીકળવાનું કારણ હજી જાણી શકાયું નથી.

Back to basics : રોગ વિશે

- આંધ્રપ્રદેશના ઇલુ જિલ્લામાં લોકો ઉબકા અને ચેતનાથી પીડાઈ રહ્યા છે. કેટલાક અન્ય આંચકી, આંચકી અને ન્યુરોલોજીકલ લક્ષણોની ફરિયાદ કરી રહ્યા છે. આ રોગનો પ્રથમ કેસ 5 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ થયો હતો.

વર્તમાન દશ્ય

- તે સાબિત થયું છે કે આમાંથી કોઈ પણ દર્દીને કોવિડ -19 ચેપ લાગ્યો નથી. રોગનો ચેપ લાગતા નગરોમાં અને આસપાસના પાણીના નમૂનાઓ આ રોગ ફાટી નીકળવાના કારણને નિર્ધારિત કરવામાં અને એકત્રિત કરવામાં આવ્યા છે. એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે કે જળ પ્રદૂષણથી કે વાયરલ ચેપથી ન તો પાણીના રોગથી રોગ ફેલાયો છે.
- જાપાનના એન્સેફાલીટીસ, ચિકનગુનિયા, ડેન્જુના વાયરસના પરીક્ષણોનાં પરિણામો નકારાત્મક આવ્યા છે. મેનિન્જાઈટિસ સહિતના બેક્ટેરિયલ ઇન્ફેક્શન જેવા અન્ય પરીક્ષણો પણ નકારાત્મક બન્યા છે.
- જો કે, ડોક્ટરોની ટીમ ઓર્ગેનોક્લોરિન સંબંધિત લેબોરેટરી રિપોર્ટની રાહ જોઈ રહી છે. ડોક્ટરોની ટીમના જણાવ્યા અનુસાર ઓર્ગેનોક્લોરિન એ એક બિમારીનું કારણ બને છે. તેઓ માને છે કે હાલ રોગનું ફાટી નીકળવું એ ઓર્ગેનોક્લોરિનને કારણે હોઈ શકે છે. ઓર્ગેનોક્લોરિન સંયોજનો એ મચ્છરોના નિયંત્રણમાં અને કૃષિમાં ઉપયોગમાં લેવાતા પેસ્ટિસાઈડ્સ છે.

ઓર્ગેનોક્લોરિન

- ભારતમાં ઓર્ગેનો ક્લોરાઈડ જંતુનાશકો પર પ્રતિબંધ છે. ઓર્ગેનોક્લોરાઈડ્સ ઝેરી છે કારણ કે જ્યારે ક્લોરિનની હાજરીમાં સળગાવવામાં આવે છે ત્યારે આ સંયોજનોમાં ડાયોક્સિન સતત કાર્બનિક પ્રદૂષક તત્વો ઉત્પન્ન કરે છે. આ કાર્બનિક પ્રદૂષકો પર્યાવરણ માટે જોખમો પોસ્ટ કરે છે. તેઓ ખોરાકની સાંકળોમાં એકઠા થાય છે અને પ્રજનન સમસ્યાઓનું કારણ બને છે. દાખલા તરીકે, તે પક્ષીઓની ચોક્કસ જાતોમાં ઈડા શેલ પાતળા કરવાનું કારણ બને છે.

- > DDT, ડિકલોરો ડિક્લોરોએથેન એક એવું જ એક ઓર્ગેનોક્લોરાઈડ છે. તેઓ ગતિશીલતામાં ખૂબ ઊંચા હોય છે અને એન્ટાર્કટિકામાં પણ કેમિકલનો ક્યારેય ઉપયોગ થયો ન હોવાના નિશાન જોવા મળ્યા છે. નાઈટ્રોજન મસ્ટર્ડ્સ, સલ્ફર મસ્ટર્ડ્સ અને લેવિસાઈટ જેવા અન્ય ઓર્ગેનોક્લોરિન સંયોજનો તેમના ઝેરી દવાને કારણે કેમિકલ શસ્ત્રો તરીકે ઉપયોગમાં લેવાય છે.

હવાના સિન્ડ્રોમ

- > નેશનલ એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસને તાજેતરમાં જ શોધી કાઢ્યું છે કે હવાના સિન્ડ્રોમ નામની રહસ્યમય ન્યુ રોલોજીકલ બીમારીનું મુખ્ય કારણ માઈક્રોવેવ રેડિયેશન છે. હવાના સિન્ડ્રોમે છલ્લાં ચાર વર્ષથી વધુ સમયથી ચાઈના, ક્યુબા અને અન્ય દેશોમાં સ્થિત અમેરિકન રાજદ્વારીઓ અને ગુપ્તચર અધિકારીઓને ચેપ લગાડવાનું શરૂ કર્યું. જો કે, રાજ્ય વિભાગે માઈક્રોવેવ શસ્ત્રોને સિન્ડ્રોમનું કારણ જાહેરમાં દર્શાવ્યું નથી.

Back to basics : માઈક્રોવેવ શસ્ત્રો

- > આ શસ્ત્રો સીધા ઊર્જા શસ્ત્રો છે જે લેસર અથવા માઈક્રોવેવ્સના રૂપમાં ખૂબ ધ્યાન કેન્દ્રિત ઊર્જા ઉત્પન્ન કરે છે. આ હથિયારોનો ભોગ બનેલા લોકો તેમના માથાની અંદરથી સતત ગુંજારતા અવાજ અથવા કિલક અવાજની જાણ કરે છે. આ શસ્ત્રોમાં શારીરિક નુકસાનના કોઈ ચિહ્નો વિના લાંબા ગાળાના અને તીવ્ર નુકસાન છે.

હવાના સિન્ડ્રોમ એટલે શું?

- > 2016 માં, હવાનામાં મુકાયેલા યુ.એસ. રાજદ્વારીઓ અને ગુપ્તચર અધિકારીઓએ તેમના ઘરો અને હોટલના રૂમમાં વિચિત્ર અવાજો અને શારીરિક સંવેદના સાંભળવાની જાણ કરી. વિચિત્ર શારીરિક સંવેદના સાથે ગંભીર માથાનો દુઃખાવો, ઊબકા, ચક્કર, થાક, સુનાવણીમાં ઘટાડો અને ઊંઘની સમસ્યાઓ હતી. ત્યારથી આ સ્થિતિ હવાના સિન્ડ્રોમ તરીકે જાણીતી થઈ.
- > ચીન અને ક્યુબામાં અત્યાર સુધીમાં બે ડઝનથી વધુ અમેરિકન રાજદ્વારીઓ અને તેમના કુટુંબના સભ્યોએ આવા લક્ષણોનો અનુભવ કર્યો હોવાના અહેવાલ છે.

નેશનલ એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસના

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > નેશનલ એકેડેમી ઓફ સાયન્સિસના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે ત્યાં ચાર સંભાવનાઓ છે જે કદાચ લક્ષણોનું કારણ બની શકે. તે રસાયણો, ચેપ, માનસિક પરિબળો અને માઈક્રોવેવ ઊર્જા છે. જો કે, અહેવાલમાં એવું તારણ કાઢ્યું છે કે સિન્ડ્રોમનું કારણ બની શકે તેવું સૌથી બુદ્ધિગમ્ય મિકેનિઝમ એ નિર્દેશિત પલ્સ રેડિયોફ્રેકવન્સી ઊર્જા છે. નિર્દેશિત અને સ્પંદિત શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને, અહેવાલમાં એવું તારણ કાઢ્યું છે કે પીડિતોને લક્ષ્ય બનાવવાનું હતું અને માઈક્રોવેવ ઊર્જાના સામાન્ય સ્ત્રોતથી અસર થઈ નથી.

LiDAR ટેકનિક

- > ભારતીય રેલ્વે દિલ્હી વારાણસી હાઈ સ્પીડ રેલ કોરિડોર માટે ગ્રાઉન્ડ સર્વે કરવા માટે LiDAR તકનીકનો ઉપયોગ કરશે. LiDAR એ લાઈટ ડિટેક્શન અને રેગિંગ તકનીક છે.

Back to basics : યોજના

- > ભારતીય રેલ્વેએ હેલિકોપ્ટર પર લોડ LiDAR તકનીકનો ઉપયોગ કરવાનો છે. મુંબઈ અમદાવાદ બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટમાં તેની સફળતા પછી આ પહેલીવાર કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > તકનીકી સચોટ સર્વે આપવા માટે GPS ડેટા, લેઝર ડેટા, ફ્લાઈટ પરિમાણોના સંયોજનનો ઉપયોગ કરે છે.
- > દિલ્હી વારાણસી કોરિડોરની લંબાઈ આશરે 800 કિલોમીટર છે અને સ્ટેશનોની ગોઠવણી સર્વેના આધારે અને સરકારની પરામર્શના આધારે નક્કી કરવાની છે. આ કોરિડોર રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રને આગ્રા, લખનઉ, મથુરા, પ્રયાગરાજ, રાયબરેલી, ઈટાવાહ, ભદોહી, અયોધ્યા અને વારાણસી જેવા મોટા શહેરો સાથે જોડવાનો છે.
- > તકનીકી ખૂબ જ ટૂંકા અંતરાલમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા ડેટા પ્રદાન કરે છે. આ ડેટાનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે ભૂસ્ખલન, રસ્તાઓ, સપાટી પરિવહન, કેનાલ, સિંચાઈ અને શહેર આયોજનથી સંબંધિત પ્રોજેક્ટ્સમાં થાય છે.

LiDAR

- > તે એક રીમોટ સેન્સિંગ પદ્ધતિ છે જે પૃથ્વી પર ઉપલબ્ધ અંતરને માપવા માટે સ્પંદિત લેસરના રૂપમાં પ્રકાશનો ઉપયોગ કરે છે. સિસ્ટમમાં પ્રકાશ ગોળ પૃથ્વીના આકાર અને તેની સપાટીની લાક્ષણિકતાઓ વિશે ત્રિ-પરિમાણીય માહિતી ઉત્પન્ન કરે છે. LiDAR ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટમાં સ્કેનર, લેસર અને GPS રીસીવર હોય છે. LiDAR ડેટા મેળવવા માટે હેલિકોપ્ટર અને વિમાન એ સૌથી સામાન્ય રીતે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા પ્લેટફોર્મ છે.
- > ત્યાં બે પ્રકારનાં LiDAR છે જેમ કે ટોપોગ્રાફિક અને બાથિમેટ્રિક. ટોપોગ્રાફિક LiDAR જમીનના નકશા માટે ઈન્ફ્રારેડ લેસરનો ઉપયોગ કરે છે. બીજી બાજુ, બાથિમેટ્રિક LiDAR પાણીમાં ઘૂસી ગ્રીન લાઈટનો ઉપયોગ કરે છે અને નદીના તળિયાની ઉંચાઈ અને દરિયાઈ ઊંડાઈને માપે છે.
- > ટેકનોલોજીમાં વપરાયેલી તરંગલંબાઈ 10 માઈક્રોમીટર્સની વચ્ચે છે જે ઈન્ફ્રારેડ પ્રદેશમાં આવે છે અને 250 નેનોમીટર જે અલ્ટ્રાવાયોલેટ ક્ષેત્રમાં આવે છે.
- > ટેકનોલોજીમાં સ્કેટરિંગ ઈફેક્ટ્સનો ઉપયોગ થાય છે તે છે રમન સ્કેટરિંગ, રેલેઈગ સ્કેટરિંગ, માઈ સ્કેટરિંગ.
- > તકનીક પૃથ્વીની સપાટી પર રચનાના આકારને બનાવવા માટે કંપનવિસ્તારના ફેરફારો અથવા પ્રતિબિંબિત પ્રકાશના તબક્કામાં થતા ફેરફારોને માપે છે.

5G NR

- > નોકિયાએ ભારતમાં તેની આગામી પેઢીના 5G સાધનોનું ઉત્પાદન શરૂ કર્યું છે. ભારતમાં 5G NRનું ઉત્પાદન કરનારી તે ભારતમાં પ્રથમ છે.

Back to basics : 5G NR

- > 5G NR 5G ન્યૂ રેડિયો છે. તે પાંચમી પેઢીના મોબાઇલ નેટવર્ક માટે વિકસિત નવી રેડિયો એકસેસ તકનીક છે. તે 5G નેટવર્કના ઈન્ટરફેસના ધોરણ માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યું હતું. 5G ન્યૂ રેડિયો (NR) એ ટેલિકમ્યુનિકેશન સિસ્ટમનો તાજેતરનો વિકાસ છે અને 5G નેટવર્કના એર ઈન્ટરફેસ માટેનો બેંચમાર્ક બનવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યો છે.
- > 5G NR સંબંધિત અભ્યાસ 2015 માં શરૂ થયો હતો અને હવે નોકિયા, એરિક્સન વગેરે જેવી અગ્રણી ટેલિકમ્યુનિકેશન કંપનીઓ દ્વારા તેને અપનાવવામાં આવ્યો છે.
- > 5G NR પાવર વપરાશ અને સ્પેક્ટ્રમ બંને દ્રષ્ટિએ વધુ સારી ઓપરેશનલ લવચીકતા, માપનીયતા અને કાર્યક્ષમતા જેવા નોંધપાત્ર ઉન્નતીકરણો પ્રદાન કરે છે.
- > નવી તકનીક ઉચ્ચ બેન્ડની પહોળાઈના સંદેશાવ્યવહાર જેવા કે ખૂબ ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા વિડિઓને સ્ટ્રીમ કરી શકે છે તેમજ નીચી વિલંબતા સંચાર જેવા કે રીમોટ કંટ્રોલ વાહન સંચાર, મશીનરી નિયંત્રણ વગેરે પ્રદાન કરી શકે છે.
- > વિશ્વમાં મોબાઇલનો ઉપયોગ ઝડપથી વધી રહ્યો છે અને 5G આ વલણને વેગ આપશે. સામાન્ય રીતે, ઉચ્ચ આવર્તનનો ઉપયોગ કરવાનો ફાયદો એ છે કે તે ખૂબ વ્યાપક છે અને ઉચ્ચ સિગ્નલ બેન્ડવિડથ્સને મંજૂરી આપે છે. તેઓ ઊંચા ડેટા શ્રુપુટ રેટને સમર્થન આપે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > નોકિયાએ તાજેતરમાં 5G ન્યૂ રેડિયો દ્વારા સામનો કરાયેલી એન્ટેનાની સમસ્યાનું નિરાકરણ લાવ્યા પછી તેનું નિર્માણ શરૂ કર્યું છે. કોમસ્કોપ સાથે નોકિયાએ એક નવું ઈન્ટરલિસ પેસિવ-એક્ટિવ એન્ટેના (IPAA) રેડિયો પ્લેટફોર્મ બનાવ્યું છે. આ એન્ટેના 700 મેગાહર્ટઝ અને 3.4 થી 3.8 ગીગાહર્ટઝની રેન્જમાં આવર્તનને સપોર્ટ કરે છે.
- > સમસ્યાનું નિરાકરણ લાવવા માટે ફીક્વન્સી ઈન્ટરલેવિંગનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

ભારતમાં 5G

- > 2019 માં, દક્ષિણ કોરિયા 5G નેટવર્ક રોલઆઉટ કરનાર પ્રથમ દેશ બન્યો હતો. ભારત સરકારે અગાઉ 2020 સુધીમાં 5G નેટવર્કનું વેપારીકરણ કરવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો હતો. 5G નેટવર્ક ઓદ્યોગિક ક્રાંતિ 4.0ને સક્ષમ કરવામાં મદદ કરશે. તેમ છતાં, ભારતે 5G અમલ કરવામાં ઉતાવળ કરવી જોઈએ નહીં કારણ કે તે મોંઘું છે, તેના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર્સ હજી પણ તેને સાયબર-એટેક માટે જાણી જોઈને નિર્ણાયક છે.

સાર્વજનિક વાઇ-ફાઇ એક્સેસ નેટવર્ક ઈન્ટરફેસ (PM-WANI)

- > વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીની અપ્રયક્ષતાવાળી કેન્દ્રીય કેબિનેટે તાજેતરમાં જ આખા ભારતમાં વાઇ-ફાઇ નેટવર્ક સ્થાપવાની મંજૂરી આપી છે. જેને સાર્વજનિક વાઇ-ફાઇ એક્સેસ નેટવર્ક ઈન્ટરફેસને PM-WANI કહેવામાં આવે છે. PM-WANI દેશમાં વાઇ-ફાઇ નેટવર્કના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપશે. આનાથી દેશમાં એક વિશાળ Wi-Fi ક્રાંતિ લાવવાની અપેક્ષા છે. આ PCO મોડેલ (પબ્લિક કોલ ઓફિસ) જેવું જ છે.

Back to basics : યોજના

- > જંગી વાઇ-ફાઇ નેટવર્ક શરૂ કરવા માટે આશરે એક કરોડ ડેટા સેન્ટર્સ સ્થાપિત કરવાના છે. વાઇ-ફાઇ નેટવર્ક અથવા ડેટા સેન્ટર્સ સેટ કરવા માટે કોઈ નોંધણી ફી નહીં લાઈસન્સ ફી રહેશે. સાર્વજનિક Wi-Fi નેટવર્ક્સ પબ્લિક ડેટા ઓફિસ એગ્રેગિએટર્સ (PDOAs) દ્વારા ગોઠવાશે. જાહેર Wi-Fi સેવાઓ જાહેર ડેટા ઓફિસો દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવે છે.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- > સાર્વજનિક ડેટા ઓફિસ, WANI સુસંગત Wi-Fi એક્સેસ પોઈન્ટને જાળવશે, સ્થાપિત કરશે અને તેનું સંચાલન કરશે. આ PDO ગ્રાહકોને બ્રોડબેન્ડ સેવાઓ પહોંચાડશે.
- > સાર્વજનિક ડેટા ઓફિસ એકત્રીકરણકર્તાઓએ એકાઉન્ટિંગ અને અધિકૃતતાના કાર્યો કરવાના છે.
- > એપ્લિકેશન પ્રદાતા વપરાશકર્તાઓને રજીસ્ટર કરવા માટે એક એપ્લિકેશન વિકસાવવા માટે છે. તે નજીકના વિસ્તારોમાં WANI સુસંગત Wi-Fi હોટસ્પોટ્સ શોધી કાઢશે.
- > સેન્ટ્રલ રજિસ્ટ્રી PDO, PDOAની વિગતો જાળવવાની છે. તેનું સંચાલન C-DoT દ્વારા કરવામાં આવશે.
- > PDOA અથવા PDO માટે નોંધણીની આવશ્યકતા નથી. એપ્લિકેશન પ્રદાતાઓ નોંધણી ફી વિના પોતાને DoT સાથે નોંધણી કરાવી લેશે. નોંધણી અરજીના સાત દિવસની અંદર આપવામાં આવશે.

PM-WANI ના ફાયદા

- > તે દેશમાં જાહેર Wi-Fi નેટવર્કના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપશે. આ બદલામાં બ્રોડબેન્ડ ઈન્ટરનેટ, રોજગાર, આવક વધારવા અને સશક્તિકરણમાં મદદ કરશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > નેશનલ ડિજિટલ કમ્યુનિકેશન પોલિસી, 2018 એ 2020 સુધીમાં 5 મિલિયન લોકો અને 2022 સુધીમાં 10 કરોડ લોકો સુધી ઈન્ટરનેટ પહોંચવાનો લક્ષ્યાંક આપ્યો છે. આ લક્ષ્યો પાછળ ભારતનો માર્ગ છે. તેથી, દેશમાં Wi-Fi પ્રોગ્રામોને વેગ આપવા જરૂરી છે.

ઉન્નત ભારત અભિયાન યોજના

- તાજેતરમાં ઉન્નત ભારત અભિયાન યોજના-UBAની પ્રગતિ સંબંધિત સમીક્ષા બેઠક વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવી હતી.
- **બેઠકની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ:**
 - કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાને નીચેના મદાઓ પર ભાર મૂક્યો:
 - બધા ગામોમાં ત્રણથી પાંચ સામાન્ય મુદ્દાઓ ઓળખો, જેમાં થી કેટલાક સ્થાનિક મુદ્દાઓ પર આધારિત છે અને તેના પર કામ કરે છે.
 - વધુમાં વધુ ગામોને ફાયદો થાય તે માટે, આ યોજના હેઠળ ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની સંખ્યા વધારવાના પ્રયાસો કરવા જોઈએ.
 - 2020 ની રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ સંબંધિત શાળાના શિક્ષકોને સંવેદના આપવા માટે UBAનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.
 - પોર્ટલની જરૂરિયાત પર પ્રકાશ પાડ્યો હતો જે વિવિધ સંસ્થાઓ માટે ઇન્ટરેક્ટિવ પ્લેટફોર્મ તરીકે કાર્ય કરશે.
 - સાક્ષરતા, આરોગ્યસંભાળ વગેરેમાં સુધારણા જેવા UBA હેઠળ નિર્ધારિત પરિમાણો અંગે રાજ્ય મુજબનો અભ્યાસ અને લક્ષ્યો નક્કી કરો.

Back to Basic : ઉન્નત ભારત અભિયાન

- શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા વર્ષ 2014 માં આ અભિયાનની ઔપચારિક શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓને પાંચ ગામોના જૂથ સાથે જોડવાનું લક્ષ્ય છે જેથી આ સંસ્થાઓ તેમના જ્ઞાનના આધારે આ ગ્રામીણ સમુદાયોની આર્થિક અને સામાજિક સુધારણામાં ફાળો આપી શકે છે
- તેમાં ગામોના સર્વાંગી વિકાસ માટે બે મોટા ડોમેન્સનો સમાવેશ થાય છે – માનવ વિકાસ અને આર્થિક વિકાસ.
- ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી દિલ્હીને UBA યોજના માટે રાષ્ટ્રીય સંકલન સંસ્થા-NCI તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે.

મુખ્ય હેતુ

- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં વિકાસના મુદ્દાઓને ઓળખવા અને તે મુદ્દાઓના ટકાઉ ઉકેલો શોધવા માટે ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓની ફેકલ્ટી અને વિદ્યાર્થીઓ રોકાયેલા છે.
- હાલની નવી તકનીકીઓને ઓળખવા અને પસંદ કરવા, લોકોની જરૂરિયાતો અનુસાર નવા ઉકેલો માટે તકનીકીઓના અનુકૂલનને સક્ષમ કરવા અથવા અમલીકરણની પદ્ધતિઓ વિકસિત કરવી.
- વિવિધ સરકારી કાર્યક્રમોના સરળ અમલીકરણ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓને વિકાસશીલ સિસ્ટમોમાં ફાળો આપવા માટે મંજૂરી.

ઉન્નત ભારત અભિયાન 2.0

- ઉન્નત ભારત અભિયાન 2.0 એ ઉન્નત ભારત અભિયાન 1.0 નું સુધારેલું વર્ઝન છે. તેને વર્ષ 2018 માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- UBA 1.0 એ એક પ્રકારનું આમંત્રણ મોડ હતું જેમાં ભાગ લેતી સંસ્થાઓને UBAનો ભાગ બનવા આમંત્રણ અપાયું હતું.
- જ્યારે UBA 2.0 એ ઉન્નત ભારત અભિયાન કાર્યક્રમનો એક પડકારરૂપ મોડ છે, જ્યાં તમામ ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓએ ઓછામાં ઓછા 5 ગામોને દત્તક લેવાની આવશ્યકતા છે. UBA 2.0 મોડ હાલમાં ચાલી રહ્યું છે.

વિશ્વ મેલેરિયા રિપોર્ટ 2020

- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) એ તાજેતરમાં જ વર્લ્ડ મેલેરિયા રિપોર્ટ (WMR) 2020 જાહેર કર્યો છે.
- આ અહેવાલમાં વૈશ્વિક અને પ્રાદેશિક સ્તરે મેલેરિયાથી સંબંધિત આંકડા અને વલણો અંગેના વિસ્તૃત અપડેટ્સ પ્રદાન કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં રોગની રોકથામ, નિદાન, ઉપચાર, નાબૂદી અને દેખરેખ સંબંધિત માહિતીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- રિપોર્ટ બતાવે છે કે ભારતે મેલેરિયાના કેસમાં ઘટાડો કરવામાં અસરકારક પ્રગતિ કરી છે.

Back to Basic : વૈશ્વિક વિશ્લેષણ

- વૈશ્વિક સ્તરે, દર વર્ષે મેલેરિયાના લગભગ 229 મિલિયન કેસ નોંધાય છે, જેનો વાર્ષિક અંદાજ છેલ્લા ચાર વર્ષોમાં વર્યુઅલ રીતે યથાવત રહ્યો છે.
- વર્ષ 2019 માં 4,09,000 લોકો મેલેરિયાને કારણે મૃત્યુ પામ્યા હતા જ્યારે વર્ષ 2018 માં આ આંકડો 4,11,000 હતો.
- રિપોર્ટ અનુસાર, મેલેરિયાના સેથી વધુ કેસ 11 દેશોમાં નોંધાયા છે – બુર્કિના ફાસો, કેમરૂન, ડેમોક્રેટિક રિપબ્લિક ઓફ કોંગો, ઘાના, ભારત, માલી, મોઝામ્બિક, નાઈજર, નાઈજીરીયા, યુગાન્ડા અને તાંઝાનિયા. આ દેશો કુલ અંદાજિત વૈશ્વિક કેસોના 70 ટકા અને મેલેરિયાથી થતાં અંદાજિત મૃત્યુના 71 ટકા માટે જવાબદાર હતા.
- દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયાના દેશોએ ખાસ કરીને રોગ નિયંત્રણમાં મજબૂત પ્રગતિ કરી છે, જેમાં મેલેરિયા અને તેનાથી થતા મૃત્યુના કેસોમાં 73% અને 74% ઘટાડો થયો છે.

ભારતીય વિશ્લેષણ

- ભારત એકમાત્ર અત્યંત સ્થાનિક દેશ છે જેણે વર્ષ 2018 ની તુલનામાં વર્ષ 2019 માં 17.6% નો ઘટાડો નોંધાવ્યો હતો.
- વર્ષ 2018 ની તુલનામાં વર્ષ 2019 માં વાર્ષિક પરોપજીવી ઘટનાઓ એટલે કે API (1000 વસ્તી દીઠ નવા ચેપની સંખ્યા) માં 18.4% ઘટાડો થયો છે.

- > ભારતે 2012 થી એક કરતા ઓછા સમય સુધી API જાળવી રાખી છે.
- > ભારતે પણ મેલેરિયાના ક્ષેત્રવાર કેસોમાં સેથી વધુ ઘટાડા માટે ફાળો આપ્યો છે, જે 20 કરોડથી આશરે 6 મિલિયન છે.
- > 2000 થી 2019 ની વચ્ચે, મેલેરિયાના કેસમાં 71.8 ટકા અને મૃત્યુના કેસમાં 73.9 ટકા ઘટાડો થયો છે.
- > વર્ષ 2000 થી 2019 દરમિયાન મેલેરિયાના દર્દીઓની સંખ્યામાં 83.34 ટકાનો ઘટાડો થયો છે અને રોગથી મૃત્યુના કેસોમાં 92 ટકાનો ઘટાડો થયો છે અને આ રીતે મિલેનિયમ ડેવલપમેન્ટ ગોલ-MDG) એ છટ્ટો પ્રયેય હાંસલ કર્યો છે (2000 થી 2019 ની વચ્ચે મેલેરિયાના કેસમાં 50-75 ટકા ઘટાડો).
- > ભારતે 2000 થી 2019 ની વચ્ચે મેલેરિયાના કેસમાં 83.34% ઘટાડો અને MDG 6 લક્ષ્યાંક હાંસલ કરતાં મેલેરિયાના મૃત્યુ દરમાં 92% ઘટાડો હાંસલ કર્યો હતો.
- > MDG નો હેતુ HIV / એઈડ્સ, મેલેરિયા અને અન્ય રોગોનો સામનો કરવાનો છે, જેનો ગ્રામીણ વિકાસ, કૃષિ ઉત્પાદકતા અને ખોરાક અને પોષક સુરક્ષા પર સીધો અને આડકતરી અસર પડે છે.
- > MDGની જગ્યાએ સ્થિર વિકાસ લક્ષ્યો લાગુ કરવામાં આવ્યા છે.
- > ઓડિશા, છત્તીસગઢ, ઝારખંડ, મેઘાલય અને મપ્રય પ્રદેશ (અત્યંત સ્થાનિક રાજ્યો) માં વર્ષ 2019માં મેલેરિયાના લગભગ 45.47 કેસ નોંધાયા છે.
- > આ રાજ્યોમાં પણ 63.64% મેલેરિયાથી થતા મૃત્યુ થયા છે.
- > છેલ્લા બે દાયકાના આંકડા અને વલણો સ્પષ્ટ રીતે મેલેરિયામાં મોટો ઘટાડો દર્શાવે છે, તેથી એવું કહી શકાય કે 2030 સુધીમાં, મેલેરિયાને નાબૂદ કરવાનું લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરી શકાય છે.

મેલેરિયાને કાબૂમાં લેવા પ્રયત્નો

- > ભારતમાં મેલેરિયા નાબૂદીના પ્રયત્નોની શરૂઆત વર્ષ 2015 માં થઈ હતી અને આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયના મેલેરિયા એલિમિનેશન (NFME) માટે રાષ્ટ્રીય ફેમવર્ક રજૂ કર્યા પછી, 2016 માં તેને વધુ વેગ મળ્યો હતો.
- > NFME મેલેરિયા માટે WHOની વૈશ્વિક તકનીકી વ્યૂહરચના 2016-2030 (GTS) ની અનુરૂપ છે. પ્રયાન રાખો કે વૈશ્વિક તકનીકી વ્યૂહરચના WHOના ગ્લોબલ મેલેરિયા પ્રોગ્રામ (GMP) ને માર્ગદર્શન આપે છે, જે મેલેરિયાને નિયંત્રિત કરવા અને નાબૂદ કરવા માટે WHOના વૈશ્વિક પ્રયાસોને સંકલન માટે જવાબદાર છે.
- > જુલાઈ 2017 માં, મેલેરિયાના નાબૂદી માટેના રાષ્ટ્રીય વ્યૂહાત્મક યોજના (2017 થી 2022) શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં આગામી પાંચ વર્ષ માટે એક વ્યૂહરચના તૈયાર કરવામાં આવી હતી.
- > આ અંતર્ગત મેલેરિયાના ફેલાવાના આધારે દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં વાર્ષિક ધોરણે નાબૂદી લક્ષ્ય આપવામાં આવે છે.
- > જુલાઈ 2019 માં ભારતના ચાર રાજ્યો (પશ્ચિમ બંગાળ, ઝારખંડ, છત્તીસગઢ અને મપ્રયપ્રદેશ) માં 'હાઈ બર્ડન ટુ હાઈ ઇમ્પેક્ટ' (HBHI) પહેલનો અમલ શરૂ થયો હતો.
- > 2018 માં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન અને RBM પાર્ટનરશિપ દ્વારા મેલેરિયાને સમાપ્ત કરવા માટે ભારત

- સહિત 11 દેશોમાં 'હાઈ બર્ડન ટુ હાઈ ઇમ્પેક્ટ' (HBHI) પહેલ શરૂ કરી હતી.
- > છેલ્લા બે વર્ષમાં, આ પહેલના ખૂબ સારા પરિણામો જોવા મળ્યા છે અને મેલેરિયાના કેસમાં કુલ 18 ટકા અને મેલેરિયાના મૃત્યુમાં 20 ટકા ઘટાડા નોંધાયા છે.
- > ઉત્તર-પૂર્વના 7 રાજ્યોમાં માર્કોસ્કોપ સાધનો અને લાંબા ગાળાના જંતુનાશક તત્વો ધરાવતા મચ્છરો (લાંબા ગાળાની જંતુનાશક જાળી-LLINs) નું વિતરણ, ભારત, છત્તીસગઢ, ઝારખંડ, મપ્રયપ્રદેશ અને ઓડિશા જેવા મેલેરિયાના વિતરણ માટેના ભારત સરકારના પ્રયત્નો ઘણા અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં આ રોગના વ્યાપમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થયો છે.
- > LLIN એ મચ્છરદાની છે જે જંતુનાશક દવા સિન્થેટિક પાયરેથાઈરાઈડને નાયલોનની શ્રેડમાં ભળીને બનાવવામાં આવે છે. જંતુનાશક મચ્છરદાનીમાં ઉપયોગમાં લેવાતા જંતુ નાશકો 3 વર્ષ સુધી અને 20 વખત ધોવા માટે અસરકારક છે.
- > લોકોએ મોટા પાયે LLINsનો ઉપયોગ શરૂ કર્યા પછી દેશભરમાં મેલેરિયાના કેસોમાં ભારે ઘટાડો થયો છે.

વિશ્વ વેપાર સંગઠનો વિશ્વ વેપાર અહેવાલ

- > વિશ્વ વેપાર સંગઠને તાજેતરમાં જ વર્લ્ડ ટ્રેડ રિપોર્ટ, 2020 જાહેર કર્યો હતો. રિપોર્ટ તકનીકી પ્રગતિ અને ડિજિટલ નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા સરકારની નીતિઓ અપનાવવાનું વિશ્લેષણ કરે છે. રિપોર્ટ કહે છે કે કોવિડ-19 કટોકટીને કારણે, લગભગ 115 દેશોએ ડિજિટલ અર્થવ્યવસ્થા તરફ સંક્રમણને વધુ ઝડપી બનાવવા માટે નવી ડિજિટલ અને ઔદ્યોગિક વ્યૂહરચનાઓ અપનાવી છે. આમાં મુખ્યત્વે ડિજિટલ નવીનીકરણની સુવિધા માટે કર વિરામ, ડેટાની પહોંચને સંબોધવાની નીતિઓ, જ્ઞાનનો ફેલાવો અને સંશોધન અને વિકાસ અહેવાલને મહત્તમ બનાવવા માટે તકનીકી હબ શામેલ છે.
- > ડિજિટલ વિશ્વમાં ડેટાનું વધતું મહત્વ ડેટા સ્થાનિકીકરણ, ગોપનીયતા સુરક્ષા અને ડેટા ટ્રાન્સફર પર નવા આંતરરાષ્ટ્રીય નિયમોની ઊંચી માંગ ઉભી કરી રહ્યાં છે.

Back to Basics : અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અહેવાલમાં પ્રકાશિત કરાયું છે કે વિશ્વ વેપાર સંગઠને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી કરાર દ્વારા ટેરિફને દૂર કરીને નવીનતાને ટેકો આપ્યો છે.
- > અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે એશિયાઈ પાવર હાઉસ કે જેઓ ભારત ચાઈના અને જાપાન ધરાવે છે, તેમણે વર્ષ 2017 માં વિશ્વ સંશોધન અને વિકાસમાં 40% યોગદાન આપ્યું હતું. 1996 માં આ યોગદાન 8.2% હતું.
- > રિપોર્ટ અનુસાર બ્રેઈન ગેઈન ઇફેક્ટ્સ રશિયા અને ચીનમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે પરંતુ ભારતમાં નથી. બ્રેઈન ગેઈન એ દેશમાં રહેવા અને કાર્ય કરવા માટે પ્રવેશતા બુદ્ધિશાળી અને પ્રશિક્ષિત વ્યાવસાયિકોની સંખ્યામાં વધારો છે કારણ કે દેશ વધુ તકો પ્રદાન કરે છે.
- > અહેવાલ મુજબ, રોગચાળાની શરૂઆતથી ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ્સમાં નોંધપાત્ર વિકાસ થયો છે. ઉદાહરણ તરીકે, મર્કાડોલિબ્રેએ 2020 ના પ્રથમ ત્રિમાસિક ગાળામાં 70.5%

આવકમાં વધારો નોંધાયો હતો. એ જ રીતે, પ્રથમ ક્વાર્ટરમાં અલીબાબાના વેચાણમાં 22% નો વધારો નોંધાયો હતો.

- બદલાતા ડિજિટલ વિશ્વમાં રહેલું મુખ્ય પડકાર એ સંક્રમણને સરળ બનાવવા માટે જરૂરી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બનાવવાનું છે.

વિશ્વ વેપાર અહેવાલ વિશે

- તે વાર્ષિક પ્રકાશિત થાય છે. તેનો ઉદ્દેશ વેપાર, મુદ્દાઓ, નીતિઓના વલણો વિશેની ઊંડી સમજ છે. વર્લ્ડ ટ્રેડ રિપોર્ટ, 2020, વર્તમાન ડિજિટલાઇઝિંગ વિશ્વના અર્થતંત્રમાં તકનીકી અને નવીનતા નીતિઓ પર પ્રયાન કેન્દ્રિત કર્યું છે. રિપોર્ટ બદલાતા વિશ્વમાં વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઇઝેશનની ભૂમિકા સમજાવે છે.

નર્મદા પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય પુનઃસ્થાપના પરિયોજના

- નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન-NTPC લિમિટેડે નર્મદા પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય પુનઃસ્થાપના પરિયોજના-NLRPN અમલીકરણ માટે ભોપાલની ભારતીય વન વ્યવસ્થાપન-IIFM સાથે એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- NTPC લિમિટેડ એ પાવર મંત્રાલય હેઠળનું એક સેન્ટ્રલ પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઇઝ (PSU) છે. મે 2010 માં તેને મહારાજ કંપનીનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : નર્મદા પ્રાકૃતિક સૌંદર્ય પુનઃસ્થાપના પરિયોજના

- તે એક સહયોગી અને સહભાગી અભિગમ છે જે જળ સંસાધનો પર નદી સંસાધનો અને વન અને કૃષિ પદ્ધતિઓની સાતત્યનું સંચાલન કરશે.
- આ પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એક પ્રોત્સાહન પ્રણાલીની સ્થાપના છે જે નર્મદા નદી ખીણની ઉપનદીઓ અને કૃષિ સમુદાયોના ટકાઉ લેન્ડસ્કેપને જાળવવામાં મદદ કરે છે.
- લેન્ડસ્કેપ મેનેજમેન્ટનો અર્થ સામાજિક, આર્થિક અને પર્યાવરણીય પ્રક્રિયાઓને લીધે થતા ફેરફારોનું નેતૃત્વ અને સમાધાન કરવું છે, તેમજ સ્થિર વિકાસના દૃષ્ટિકોણથી લેન્ડસ્કેપ / કુદરતી સૌંદર્યની નિયમિત જાળવણીની ખાતરી કરવી છે.

બંડોળ સિસ્ટમ

- આ કાર્યક્રમ NTPC લિમિટેડ (કોર્પોરેટ સોશિયલ રિસ્પોન્સિબિલિટી ઇનિશિયેટિવ હેઠળ) અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એજન્સી ફોર ઇન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ (USAID) ની ભાગીદારીમાં સમાન પ્રમાણમાં અનુદાન સહાય સાથે શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- USAID એ વિશ્વની અગ્રિમ આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ એજન્સી છે જે વિકાસના પરિણામોને વેગ આપવા માટે કામ કરે છે.

- USAIDનું કાર્ય અમેરિકાની રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને આર્થિક સમૃદ્ધિનું નિદર્શન કરવાનું છે, જે અમેરિકન ઉદારતાને પ્રતિબિંબિત કરે છે અને પ્રાપ્તકર્તા માટે આત્મનિર્ભરતા અને સાનુકૂળતા / અનુકૂળનક્ષમતા / પરિવર્તનનો માર્ગ બનાવે છે.

અમલીકરણ

- આ 4 વર્ષીય પ્રોજેક્ટ મધ્યપ્રદેશના ખારગોન જિલ્લામાં ઓમકારેશ્વર અને મહેશ્વર ડેમો વચ્ચે નર્મદા નદીની પસંદ કરેલી ઉપનદીઓના કેચમેન્ટ વિસ્તારમાં લાગુ કરવામાં આવશે.

ઓમકારેશ્વર ડેમ

- ઓમકારેશ્વર ડેમ નર્મદા અને કાવેરીના કાંઠે સ્થિત ઈન્દિરા સાગર પ્રોજેક્ટના મુખ્ય ડાઉનસ્ટ્રીમ ડેમોમાંથી એક છે.
- ઈન્દિરા સાગર એક બહુહેતુક પ્રોજેક્ટ છે જેમાં નર્મદા નદી પર વિવિધ ડેમો બનાવવાની કામગીરી શામેલ છે.
- ઓમકારેશ્વર જ્યોતિર્લિંગ, 12 જ્યોતિર્લિંગમાંથી એક, નર્મદા અને કાવેરી નદીના સંગમ પર સ્થિત છે.

મહેશ્વર ડેમ

- 400 મેગાવોટ વીજળી પૂરી પાડવાના ઉદ્દેશ્યથી નર્મદા ખીણ પર આયોજિત મોટા ડેમોમાં મહેશ્વર એક છે.

અમલ કરતી એજન્સીઓ

- ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફોરેસ્ટ મેનેજમેન્ટ (IIFM), ભોપાલ જે પર્યાવરણ, વન અને હવામાન પરિવર્તન મંત્રાલય (MOEF અને CC) હેઠળ સ્વાયત સરકાર સહાયિત સંસ્થા છે, તે પ્રોજેક્ટને ગ્લોબલ ગ્રીન ગ્રોથ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (GGGI) સાથે સંયુક્ત રીતે અમલમાં મૂકશે.

ગ્લોબલ ગ્રીન ગ્રોથ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (GGGI)

- ટકાઉ વિકાસ પરના રિયો +20 યુનાઇટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ દરમિયાન રિયો +20 સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન દરમિયાન GGGIની સ્થાપના વર્ષ 2012 માં કરવામાં આવી હતી.
- તેનું મિશન એક મજબૂત, સમાવિષ્ટ અને ટકાઉ વિકાસ અને નિમ્ન-કાર્બન લવચીક વિશ્વનું નિર્માણ કરવાનું છે અને મિશનના સભ્ય દેશો તેમની અર્થવ્યવસ્થાને ગ્રીન વિકાસના આર્થિક મોડેલમાં પરિવર્તિત કરવામાં મદદ કરશે.
- ભારત સભ્ય નથી, પરંતુ ભાગીદાર દેશ છે.
- મુખ્ય મથક:
સિયોલ, દક્ષિણ કોરિયા.

નર્મદા નદી

- નર્મદા દીપકલ્પના વિસ્તારમાં પશ્ચિમમાં વહેતી નદી છે. તે ઉત્તરમાં વિંધ્યા રેંજ અને દક્ષિણમાં સાતપુડા રેન્જ વચ્ચેની અસ્થિર ખીણમાંથી વહે છે.
- તે મધ્યપ્રદેશના અમરકંટક નજીક મૈકલ રેન્જથી નીકળે છે.
- તેના રનઅફ ક્ષેત્રનો મોટો ભાગ મધ્યપ્રદેશમાં છે અને વધુમાં મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાતમાં છે.
- આ નદી જબલપુર (મધ્યપ્રદેશ) નજીક 'ધુવાધાર ધોધ' બનાવે છે.

- નર્મદા નદીના મુખમાં ઘણા ટાપુઓ છે જેમાંથી અલીયાબેટ સેથી મોટો છે.
- મુખ્ય ઉપનદીઓ:
 - હરણ, ઓરસંગ, બરના અને કોલાર વગેરે.
 - ઈન્દિરા સાગર, સરદાર સરોવર વગેરે આ નદીના તટમાં સ્થિત મુખ્ય જળવિદ્યુત પ્રોજેક્ટ છે.

નર્મદા બચાવો આંદોલન (NBA)

- તે નર્મદા નદી પર વિવિધ મોટા ડેમ પ્રોજેક્ટ સામે સ્થાનિક જનજાતિઓ (આદિવાસીઓ), ખેડુતો, પર્યાવરણવાદીઓ, માનવ અધિકાર અધિકારીઓ દ્વારા આયોજિત એક સામાજિક ચળવળ છે.
- ગુજરાતનો સરદાર સરોવર ડેમ આ નદી પર બાંધવામાં આવેલા સેથી મોટા ડેમોમાંથી એક છે અને તે આંદોલનના પ્રારંભિક કેન્દ્રિય મુદ્દાઓમાંનો એક હતો.

ઉત્સર્જન ગેપ રિપોર્ટ, 2020

- તાજેતરમાં યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNEP) એ ઉત્સર્જન ગેપ રિપોર્ટ, 2020 બહાર પાડ્યો છે.
- UNEPના વાર્ષિક અહેવાલમાં આ સદીમાં વૈશ્વિક તાપમાનમાં વૃદ્ધિને પૂર્વ-એદ્યોગિક સ્તરે 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસ નીચે રાખવા માટે અનુમાનિત ઉત્સર્જન અને સ્તર વચ્ચેનો તફાવત છે, જે પેરિસ કરારના લક્ષ્યોને અનુરૂપ છે.

Back to basics : વર્ષ 2019 માટે વિશ્લેષણ

- રેકોર્ડ હાઇ ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG):
 - જો રિપોર્ટમાં આપેલા આંકડા જોઈએ તો સતત ત્રીજા વર્ષે વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના ઉત્સર્જનમાં વધારો નોંધવામાં આવ્યો છે. જે 2019 માં અત્યાર સુધીમાં 59.1 ગીગાટોન્સ (ગ્રીનહાઉસ ગેસ + જમીન વપરાશમાં ફેરફાર) ની વિક્રમી સપાટીએ પહોંચી ગઈ છે.
 - કેટલાક એવા સંકેતો છે જે વૈશ્વિક GHG ઉત્સર્જનમાં ધીમી વૃદ્ધિ સૂચવે છે.
 - જોકે આર્થિક સહકાર અને વિકાસ સંગઠન-OECD અર્થવ્યવસ્થામાં GHG ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થઈ રહ્યો છે, જ્યારે OECD સિવાયની અર્થવ્યવસ્થામાં વધારો થઈ રહ્યો છે.

કાર્બન ઉત્સર્જન

- અશ્મિભૂત કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO₂) ઉત્સર્જન (અશ્મિભૂત ઈંધણ અને કાર્બોનેટથી) કુલ GHG ઉત્સર્જનમાં વધારે છે.
- વર્ષ 2019માં અશ્મિભૂત CO₂ ઉત્સર્જન રેકોર્ડ 38.0 GtoCO₂ પર પહોંચ્યું છે.
- વનીકરણને લીધે વધેલા GHG ઉત્સર્જન:
- વર્ષ 2010 થી વૈશ્વિક GHG ઉત્સર્જનમાં સરેરાશ દર વર્ષે 1.4% નો વધારો થયો છે, જે વર્ષ 2019 માં 2.6% નો વધારો વનીકરણની ઘટનામાં થયો છે.

G20 દેશો દ્વારા મોટા પ્રમાણમાં ઉત્સર્જન

- પાછલા દાયકામાં, ટોચના ચાર ઉત્સર્જન કરનારા દેશો (ચાઇના, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, EU27 + યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ભારત) એ ભૂમિ ઉપયોગ ફેરફારો વિના (LUC) કુલ GHG ઉત્સર્જનમાં 55% ફાળો આપ્યો છે.
- ટોચના સાત ઉત્સર્જકો (રશિયન ફેડરેશન, જાપાન અને આંતરરાષ્ટ્રીય પરિવહન સહિત) એ 65% નું યોગદાન આપ્યું, જેમાં G20 સભ્યો 78% હિસ્સો ધરાવે છે.
- જ્યારે માથાદીઠ ઉત્સર્જન શામેલ હોય ત્યારે દેશોની રેન્કિંગમાં ફેરફાર થાય છે.

વપરાશ-આધારિત ઉત્સર્જન

- બંને પ્રકારના ઉત્સર્જન સમાન દરે ઘટ્યા છે.
- એક સામાન્ય વલણ છે કે વપરાશ-આધારિત ઉત્સર્જન (ઉત્સર્જન તે દેશમાં ફાળવવામાં આવે છે જ્યાં માલ ઉત્પન્ન થવાને બદલે ખરીદવામાં આવે છે અને વપરાશ કરવામાં આવે છે) સમૃદ્ધ દેશોમાં ક્ષેત્ર-આધારિત ઉત્સર્જન કરતા વધારે હોય છે, કારણ કે તેમાં સામાન્ય રીતે હોય છે. પરંતુ કલીનર ઉત્પાદન, વધુ સેવાઓ અને પ્રાથમિક અને માધ્યમિક ઉત્પાદનો વધુ આયાત કરવામાં આવે છે.

રોગચાળાની અસર

- ઉત્સર્જન સ્તર:
 - નોન-CO₂ ની ઓછી અસર થવાની અપેક્ષા સાથે, GHG ઉત્સર્જનથી વર્ષ 2019 ના ઉત્સર્જન સ્તરની તુલનામાં વર્ષ 2020 માં CO₂ ઉત્સર્જનમાં લગભગ 7% ઘટાડો થવાની અપેક્ષા છે.
 - GHG જેવા મિથેન (CH₄) અને નાઈટ્રસ ઓક્સાઈડ (N₂O) ના ઉત્સર્જનના પરિણામે 2019 અને 2020 માં વાતાવરણીય સાંદ્રતામાં વધારો થતો રહ્યો.
- રોગચાળાને લીધે ઉત્સર્જનમાં સૌથી ઓછો ઘટાડો નોંધાયેલા વિસ્તારો:
 - મર્યાદિત ગતિશીલતાને કારણે પરિવહન ક્ષેત્રે સૌથી મોટો ફેરફાર થયો છે, જોકે અન્ય વિસ્તારોમાં કાપ મૂકવામાં આવ્યો છે.

મુદ્દાઓ અને શક્ય ઉકેલો

- વિશ્વ હજી પણ આ સદીમાં 3° સે કરતા વધુ તાપમાનમાં વધારો તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.
- આ કાર્યવાહી પેરિસ કરારના મહત્તમકાંક્ષી લક્ષ્ય 2° સે માટે ત્રણ ગણી અને વર્તમાનમાં 1.5° સે માટે પાંચ ગણી જેટલી ઝડપી હોવી જોઈએ.
- વૈશ્વિક તાપમાનમાં 3° સે વધારો વિશ્વભરના હવામાનને લગતી આપત્તિજનક ઘટનાઓનું કારણ બની શકે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના નિષ્ણાતો માને છે કે કોવિડ પ્રેરિત આર્થિક મંદીનો સામનો કરી રહેલા દેશો માટે આને ટાળવાની રીત ગ્રીન પુનઃપ્રાપ્તિ નીતિઓ અને કાર્યક્રમોને પ્રોત્સાહિત કરવી છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અનુસાર ગ્રીન પુનઃપ્રાપ્તિમાં ઝીરો ઉત્સર્જન તકનીક અને માળખાગત સુવિધામાં રોકાણ, અશ્મિભૂત ઈંધણ સબસિડીમાં ઘટાડો, નવા કોલસાના પ્લાન્ટ્સ બંધ કરવા અને પ્રકૃતિ આધારિત ઉકેલોને પ્રોત્સાહન આપવું છે.

- આવી કાર્યવાહીથી વર્ષ 2030 સુધીમાં અંદાજિત ઉત્સર્જન 25% સુધીનો ઘટાડો થઈ શકે છે અને પેરિસ સંધિ દ્વારા નિર્ધારિત 2° સે લાંબા ગાળાના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવાની સંભાવનામાં 66% વધારો થઈ શકે છે.

એશિયન વિકાસ આઉટલુક

- એશિયન વિકાસ બેંકે તાજેતરમાં જ એશિયન વિકાસ આઉટલુક બહાર પાડ્યો છે. તેના દષ્ટિકોણ હેઠળ, એશિયન વિકાસ બેંકે અંદાજ મૂક્યો છે કે નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાનો વૃદ્ધિદર 8% રહેશે. અગાઉ બેંક દ્વારા અનુમાન કરવામાં આવ્યું હતું કે ભારતનો વૃદ્ધિદર 9% રહેશે. બેંક દ્વારા ભારતની આ GDPની આગાહી છે. વૃદ્ધિનો અંદાજ 8% રાખવામાં આવ્યો છે. આ ઘોષણાઓ એશિયન ડેવલપમેન્ટ આઉટલુકનો એક ભાગ છે.
- એશિયન ડેવલપમેન્ટ ઓફ આઉટલુક મુજબ, વિકાસશીલ એશિયા 2020 માં 0.4% વૃદ્ધિદર રહેશે અને 2021 માં 6.8% વૃદ્ધિ કરશે. એશિયન વિકાસ બેંકે પણ જાહેર કર્યું કે નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં દક્ષિણ એશિયાનો વૃદ્ધિદર 7.2%ની સપાટીએ રહેશે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા એશિયન ડેવલપમેન્ટ આઉટલુક અનુસાર, આગામી મહિનાઓમાં ફુગાવો હળવો થવાની ધારણા છે. રિપોર્ટ પ્રમાણે ભારતમાં તેનું પ્રમાણ 4% ટકા રાખવાનું છે. રિપોર્ટમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે ભારતમાં સખ્લાય ચેઈન વિક્ષેપને લીધે ખાદ્ય ફુગાવાનો દર વધીને 2020 ના પહેલા સાત મહિનામાં 9.1% થયો હતો.
- રિપોર્ટ અનુસાર, ભારતમાં કૃષિ ઉત્પાદન વિકસી રહ્યું છે અને નિશ્ચિત રોકાણ ઘટી રહ્યું છે. ચોખ્ખી નિકાસએ Q2 માં 3.4% વૃદ્ધિ માટે ફાળો આપ્યો છે. રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ પણ તેની તાજેતરની નાણાકીય નીતિ સમીક્ષા દરમિયાન જાહેરાત કરી છે કે ભારત ધારણા કરતા ઝડપથી સુધરી રહ્યું છે.

ભારતીય રિઝર્વ બેંક

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા ધારણા કરે છે કે ભારતનો વૃદ્ધિદર 7.5% રહેશે. અગાઉ બેંકે અનુમાન લગાવ્યું હતું કે સંકોચન 9.5% થશે.

આગળ રસ્તો

- રસીઓના તાજેતરના વિકાસથી આર્થિક સંકટનો ભય સતાવતો હોય છે. અહેવાલમાં તારણ કાઢ્યું છે કે વિકાસશીલ અર્થવ્યવસ્થાઓને સલામત અને સમયસર રસી પહોંચાડવા અર્થવ્યવસ્થા ફરીથી ખોલવા માટે જરૂરી છે.

ફિટનેસ કા ડોઝ આઘા ઘંટા રોજ અભિયાન

- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા હાલમાં જ ફિટનેસ કા ડોઝ આઘા ઘંટા રોજ અભિયાનને બિરદાવ્યું હતું. શારીરિક પ્રવૃત્તિને પ્રોત્સાહન આપવા માટેની તેની પહેલ માટે આ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. ફીટ ઈન્ડિયા ચળવળના ભાગ રૂપે આ અભિયાન શરૂ કરાયું હતું. કેન્દ્રીય યુવા બાબતો અને રમત ગમત મંત્રી કિરન રિજ્જુએ તેની શરૂઆત કરી હતી. આ અભિયાનને તાજેતરમાં રમતગમતના વ્યક્તિઓ, ડોક્ટરો, બોલીવુડ અને ફિટનેસ પ્રભાવકો સહિત વિવિધ ક્ષેત્રની હસ્તીઓનો ટેકો મળ્યો છે. આ અભિયાનમાં ભારતીય નાગરિકોને દરરોજ 30 મિનિટની તંદુરસ્તીને અનુસરવાની વિનંતી છે.
- આ અગાઉ વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા ભારત સરકાર દ્વારા કોવિડ-19 સામેની તેની લડતમાં શરૂ કરવામાં આવેલી આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશનને બિરદાવી હતી.

Back to basics : તંદુરસ્તી કા ડોઝ આઘા ઘંટા રોજ અભિયાન

- ભારતમાં જીવનશૈલીના રોગો વધી રહ્યા છે. જીવનશૈલી સિન્ડ્રોમમાં સ્થૂળતા, હતાશા, હૃદય સંબંધી રોગો, ડાયાબિટીસ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, જેમ કે ચેન્નાઈ, દિલ્હી અને હૈદરાબાદ જેવા મુખ્ય શહેરોમાં 57% થી વધુ વસ્તી વધારે વજન ધરાવે છે.
- ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ અનુસાર ભારતમાં બિન-કમ્યુનિકેબલ રોગોને કારણે મૃત્યુ 1990 માં 37% થી વધીને 2016 માં 61.8% થઈ ગયું છે.
- ફિટનેસ કા ડોઝ આઘા ઘંટા રોજ કેમ્પેઈનનો ખ્યાલ નરેન્દ્ર મોદીએ ફીટ ઈન્ડિયા સંવાદ દરમિયાન રજૂ કર્યો હતો.

ફિટ ઈન્ડિયા સંવાદ

- સપ્ટેમ્બર 2020 માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ ફીટ ઈન્ડિયા સંવાદમાં તેમના વિચારો શેર કર્યા. તે એક વર્ચુઅલ ઇવેન્ટ હતી જે ફિટ ઈન્ડિયા મૂવમેન્ટની પ્રથમ વર્ષગાંઠની ઉજવણી માટે યોજવામાં આવી હતી. ક્રિકેટર વિરાટ કોહલી સહિત અનેક હસ્તીઓએ સંવાદમાં ભાગ લીધો હતો. સંવાદ દરમિયાન વડા પ્રધાને ફિટ ભારત માટે યોગ્ય ફીટનેસ પ્રોટોકોલ શરૂ કર્યા.

ફિટ ભારત ચળવળ

- જેની શરૂઆત વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વર્ષ 2019 માં રાષ્ટ્રીય રમતગમત દિવસ નિમિત્તે કરી હતી. આ બહુ-મંત્રીની પહેલ છે. તેનો હેતુ ભારતીયોના રોજિંદા જીવનમાં તંદુરસ્તી પ્રથાઓ રજૂ કરીને વર્તણૂકીય પરિવર્તન લાવવાનું છે.

રાષ્ટ્રીય રમતગમત દિવસ

- દર વર્ષે 29 ઓગસ્ટે હોકી ખેલાડી મેજર ધ્યાનચંદ સિંહના સન્માન માટે રાષ્ટ્રીય રમતગમત દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. રાષ્ટ્રીય રમતગમત દિવસ પર ભારતના રાષ્ટ્રપતિ

ખેલ રત્ન, દ્રોણાચાર્ય એવોર્ડ, અર્જુન એવોર્ડ્સ, ધ્યાનચંદ્ર એવોર્ડ જેવા એવોર્ડ આપીને જાણીતા રમતવીરોનું સન્માન કરે છે.

વિઝન 2035: ભારતમાં જાહેર આરોગ્ય સર્વેલન્સ

- નીતિ આયોગે તાજેતરમાં એક વ્હાઈટપેપર વિઝન 2035 પ્રકાશિત કર્યું છે: ભારતમાં જાહેર આરોગ્ય સર્વેલન્સ. તે ભારતમાં આરોગ્ય પ્રણાલીઓને મજબૂત બનાવવાના તેના કાર્યનો એક ભાગ છે. આ કાગળમાં ભારતમાં હેલ્થકેર સિસ્ટમના ત્રણ સ્તરો (પ્રાથમિક, ગેણ અને તૃતીય) ને આયુષ્માન ભારતમાં એકીકૃત કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે. તે વિસ્તૃત લેબ ક્ષમતા અને વિસ્તૃત રેફરલ નેટવર્ક માટે પણ કહે છે. તે વિશ્લેષણાત્મક, આરોગ્ય માહિતી અને ડેટા વિજ્ઞાનનો ઉપયોગ કરતી નવી માહિતી વહેંચણી પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવાની દરખાસ્ત કરે છે.

Back to basics : વિઝન

- જાહેર આરોગ્ય દેખરેખ પ્રણાલીને વધુ આગાહીયુક્ત અને પ્રતિભાવ આપવા અને તમામ સ્તરે કાર્યવાહી માટેની તૈયારી વધારવી.
- કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે ડેટા શેરિંગ મિકેનિઝમ સુધારવા માટે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ચિંતાઓની પબ્લિક હેલ્થ ઇમરજન્સી સિસ્ટમો વિકસિત કરવાનો ઈવેન્ટ્સના સંચાલનમાં પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક નેતૃત્વ પ્રદાન કરવું.
- વ્યક્તિગત ગોપનીયતા અને ગપ્તતાની ખાતરી કરવા માટે.

ભારતમાં વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- વ્હાઈટપેપર મુજબ ભારતમાં આરોગ્ય ક્ષેત્રની હાલની સ્થિતિ નીચે મુજબ છે
- 75% ફરીથી ઉભરતા અથવા ઊભરતાં રોગો જૂનોટિક છે.
- 61% મૃત્યુ અને 55% અપંગતા બિન-કમ્યુનિકેબલ રોગોના કારણે થઈ હતી.
- એન્ટિ-માઈક્રોબાયલ રેજિસ્ટ્રેશનનો વ્યાપ અને જટિલતા વધી રહી છે. 2008 થી 2019 ની વચ્ચે, એન્ટિ-માઈક્રોબાયલ રેજિસ્ટ્રેશન જનીન 100 થી વધુ દેશોમાં મળી આવી છે. એપ્રિલ, 2017 માં, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે એન્ટિ-માઈક્રોબાયલ રેજિસ્ટ્રેશન પર રાષ્ટ્રીય એક્શન પ્લાન શરૂ કર્યો.

જાહેર આરોગ્ય સર્વેલન્સમાં પડકારો

- નીતિ આયોગના વ્હાઈટ પેપર મુજબ ભારતના પબ્લિક હેલ્થ સર્વેલન્સમાં નીચે આપેલા પડકારો છે
- મુખ્ય અમલીકરણ પડકાર એ સિસ્ટમ ડિઝાઈનનો મદો છે. રોગોની સારવાર માટે સેવાના નાગરિક ઉપયોગ અંગેના ડેટા રોગ ફાટી નીકળવાની સૂચના પદ્ધતિઓ કરતા અલગ છે.

- સમાન ડેટા અનેક સંસ્થાઓ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવે છે. એકત્રિત કરેલા ડેટાના એકીકૃત ઉપયોગ માટે કોઈ સામાન્ય પ્લેટફોર્મ અથવા મિકેનિઝમ નથી.
- સર્વેલન્સમાં ખાનગી ક્ષેત્રની સંડોવણી મર્યાદિત છે.
- મૃત્યુદર સાથેની અસ્થિરતાનું અપૂરતું જોડાણ.
- સર્વેલન્સમાં સામાજિક, ડિજિટલ અને પ્રિન્ટ મીડિયાનો મર્યાદિત ઉપયોગ
- સર્વેલન્સમાં બિન-કોમ્યુનિકેબલ રોગો પર મર્યાદિત પ્રયાન કેન્દ્રિત કરવું.

સ્વાસ્થ્ય સાથી યોજના

- સ્વાસ્થ્ય સાથી યોજના પશ્ચિમ બંગાળ સરકારની આરોગ્ય વીમા યોજના છે. તે 2016 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને હવે તે રાજ્યની સમગ્ર વસ્તીને આવરી લેવા માટે વિસ્તૃત કરવામાં આવી છે. તે ગૌણ અને તૃતીય સંભાળ માટે કુટુંબ દીઠ વાર્ષિક 5 લાખ સુધીની મૂળભૂત આરોગ્ય આવરણ પૂરું પાડે છે. સરકારી અને ખાનગી હોસ્પિટલો બંને યોજનાનો ભાગ છે. યોજના અંતર્ગત કાર્ડ પરિવારોની મહિલા વાલીઓને આપવામાં આવે છે.

Back to basics : સ્વાસ્થ્ય સાથી યોજનાની નવી વિસ્તૃત સુવિધાઓ

- રાજ્યના દરેક નાગરિક અને દરેક પરિવારને તેમના વય જૂથને ધ્યાનમાં લીધા વિના યોજનામાં શામેલ કરવાના છે.
- આ યોજનાનું સંપૂર્ણ ભંડોળ પશ્ચિમ બંગાળની રાજ્ય સરકાર દ્વારા આપવામાં આવશે.
- યોજના અંતર્ગત લાભો મેળવવા માટે રાજ્યના દરેક પરિવારને સ્માર્ટ કાર્ડ પ્રદાન કરવામાં આવશે. સ્માર્ટ કાર્ડ પરિવારના મહિલા સભ્યોના નામે આપવામાં આવનાર છે.
- તમામ ખાનગી અને રાજ્ય સંચાલિત હોસ્પિટલો આ યોજના હેઠળ લાવવાના છે.
- યોજના હેઠળ રાજ્ય સરકારના પ્રતિનિધિઓ નોંધણી પ્રક્રિયા પૂર્ણ કરવા માટે દરેક ઘરની મુલાકાત લેશે. આ ડ્યુઅરે ડ્યુઅરી પાસચિમ્બોગો સરકાર પહેલ હેઠળ થવાનું છે.
- આ યોજનાના અમલ માટે પશ્ચિમ બંગાળની રાજ્ય સરકારે 2 હજાર કરોડ રૂપિયા ફાળવવાના છે.
- યોજનામાં અત્યાર સુધીમાં આશરે 1,590 જેટલી હોસ્પિટલોને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે. આ યોજનામાં 1.5 કરોડ પરિવારો એટલે કે 7.5 કરોડ લોકો આવરી લેશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- પશ્ચિમ બંગાળ સરકારે કેન્દ્ર સરકારે શરૂ કરેલી આયુષ્માન ભારત આરોગ્ય યોજનાનો અમલ કર્યો નથી. પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્યમાં 2021માં ચૂંટણીઓ આવવાની છે. રાજ્ય સરકાર તાજેતરમાં વિધાનસભાની ચૂંટણીના પ્રકાશમાં ઘણી યોજનાઓ શરૂ કરી રહી છે અને હાલની યોજનાઓને વિસ્તૃત કરી રહી છે.
- પશ્ચિમ બંગાળ સરકારે તાજેતરમાં ડ્યુઅર સરકાર ઝુંબેશ શરૂ કરી હતી, જે અંતર્ગત સરકારી સેવાઓ દરવાજાના પગથિયા પર પૂરી પાડવાની છે.

અરુણાયલ કીવી

- તાજેતરમાં જ, અરુણાયલ પ્રદેશના કીવીઓને ઓર્ગેનિક સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવ્યા છે. અરુણાયલ પ્રદેશ કીવી માટે આ પ્રમાણપત્ર મેળવનાર દેશનું પહેલું રાજ્ય બન્યું છે.

Back to Basics

- આ પ્રમાણપત્ર ઉત્તર-પૂર્વ ક્ષેત્ર માટેના મિશન ઓર્ગેનિક વેલ્યુ ચેઇન ડેવલપમેન્ટ હેઠળ આપવામાં આવ્યું છે. (Mission Organic Value Chain Development for the North-East Region- MOVCD-NER)
- કોઈપણ ફળ અથવા શાકભાજીને ઓર્ગેનિક સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવે છે જો તેનો વિકાસ કરવા માટે કોઈ પણ તબક્કે કોઈ પણ પ્રકારના બાયોસિડલ / કેમિકલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી.
- કોઈપણ ઉત્પાદને ઓર્ગેનિક સર્ટિફિકેટ નિયમનકારી સંસ્થા કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ નિકાસ વિકાસ પ્રાધિકરણ-APEDA દ્વારા મૂલ્યાંકન પછી જ આપવામાં આવે છે.
- આ ફળ ખાસ કરીને દક્ષિણ અને મધ્ય ચીનના યાંગત્સે નદી ખીણમાં જોવા મળે છે.
- અરુણાયલ પ્રદેશના વાતાવરણમાં ઉગાડવા માટે યોગ્ય હોવાને કારણે, વર્ષ 2000 માં અરુણાયલ પ્રદેશમાં તેને વ્યવસાયિક ફળ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ખાસ કરીને, તે અરુણાયલ પ્રદેશની ઝીરો ખીણમાં 1500-2000 મીટરની ઊંચાઈએ ઉગાડવામાં આવે છે કારણ કે ત્યાંનું વાતાવરણ તેના માટે યોગ્ય છે.
- તેને ચાઈનાનું ચમત્કાર ફળ અને ન્યુઝીલેન્ડનું બાગાયતી વંડર પણ કહેવામાં આવે છે.
- ઉત્તર પૂર્વીય ક્ષેત્ર માટે મિશન ઓર્ગેનિક વેલ્યુ ચેઇન ડેવલપમેન્ટ પ્લાન આ યોજના કેન્દ્ર સરકાર હેઠળના ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યો માટે કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલયે શરૂ કરી હતી.

ચક્રવાત બુરેવી

- ભારતના હવામાન વિભાગ (IMD) અનુસાર, ચક્રવાત બુરેવી આ અઠવાડિયાના અંત સુધીમાં તમિળનાડુના દક્ષિણ જિલ્લા, કન્યાકુમારીના કાંઠે ટકરાશે તેવી આગાહી છે.
- આ ચક્રવાતની અસર તાજેતરના ચક્રવાત નિવારની અસર કરતા ઓછી હશે.

Back to Basics

- ચક્રવાત બુરેવીનું નામ માલદીવ દ્વારા રાખવામાં આવ્યું છે.
- વિશ્વ હવામાન સંગઠન (WMO) ની માર્ગદર્શિકા અનુસાર, દરેક ક્ષેત્રના દેશોને ચક્રવાત નામ આપવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.

- ઉત્તર હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્ર બંગાળની ખાડી અને અરબી સમુદ્ર ઉપર રચાયેલા ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાતને આવરે છે.
- આ ક્ષેત્ર હેઠળના 13 સભ્ય દેશોમાં બાંગ્લાદેશ, ભારત, માલદીવ, મ્યાનમાર, ઓમાન, પાકિસ્તાન, શ્રીલંકા, થાઈલેન્ડ, ઈરાન, કતાર, સાઉદી અરેબિયા, સંયુક્ત આરબ અમીરાત અને યમન છે.
- આ દેશો દ્વારા આ વર્ષ માટે કુલ 169 ચક્રવાત નામો સૂચવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં દરેક દેશ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલા 13 નામોનો સમાવેશ થાય છે.

એવરેસ્ટની નવી ઊંચાઈ

- તાજેતરમાં નેપાળ અને ચીને માઉન્ટ એવરેસ્ટની સુધારેલી ઊંચાઈને 8,848.86 મીટર સુધી જાહેર કરી છે. અગાઉના માપનથી નવી ઊંચાઈ 86 સે.મી. વધુ છે.
- 8488.86 મીટરની નવી ઊંચાઈએ વર્ષ 1954 માં ભારતના સર્વેક્ષણ દ્વારા માપવામાં આવેલી 8848 મીટરની જૂની ઊંચાઈને બદલી નાખી છે.
- નેપાળ દ્વારા 8,847 મીટર ઊંચાઈ અને ચીન દ્વારા 8,844 મીટર ઊંચાઈનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. સર્વેને બે વર્ષ પૂર્ણ કર્યા પછી, માઉન્ટ એવરેસ્ટની નવી ઊંચાઈની સંયુક્ત રીતે જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- ચાઈનીઝ અધિકારીઓ માનતા હતા કે માઉન્ટ એવરેસ્ટની ઊંચાઈને ખડકની ઊંચાઈના આધારે ગણવી જોઈએ, જ્યારે નેપાળ માને છે કે સ્થિર બરફનો એક સ્તર પણ તેની ઊંચાઈની ગણતરીમાં શામેલ થવો જોઈએ.

Back to basics

- એવરેસ્ટ નેપાળમાં સાગરમાથા અને ચીનમાં માઉન્ટ કોમોલાં ગ્મા તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- તે નેપાળ અને તિબેટની સરહદ પર સ્થિત છે અને તેની શિખર પર બંને બાજુથી પહોંચી શકાય છે.

સંબંધિત માહિતી

- તેનું નામ ઓપનિવેશિક યુગના અંગ્રેજી ભૂગોળશાસ્ત્રી સર જ્યોર્જ એવરેસ્ટના નામ પર રાખવામાં આવ્યું, જેમણે 19 મી સદીના મધ્યમાં ભારતના સર્વેયર જનરલ તરીકે સેવા આપી હતી.
- ભારત-નેપાળી તેનઝિંગ નોર્ગે અને ન્યુ ઝિલેન્ડર એડમંડ હિલેરી દ્વારા વર્ષ 1953 માં તે પ્રથમ માપવામાં આવ્યું હતું.

એવરેસ્ટનો પ્રથમ સર્વે

- પ્રથમ પ્રયાસ વર્ષ 1847 માં ભારતના સર્વેયર જનરલ, એન્ડ્રુ વોની આગેવાની હેઠળની ટીમે કર્યો હતો.
- સર્વે ત્રિકોણમિતિ ગણતરી પર આધારિત હતો અને ભારતના મહાન ત્રિકોણમિતિ સર્વે તરીકે ઓળખાય છે.

- > ટીમે શોધી કાઢ્યું કે 'પીક 15' (ત્યારબાદ માઉન્ટ એવરેસ્ટ તરીકે ઓળખાય છે) એ સેથી ઊંચો પર્વત હતો, તે સમયની પ્રવર્તમાન માન્યતાની વિદ્વહ હતું કે માઉન્ટ કાંચનજંગા વિશ્વની સૌથી ઊંચી ટોચ છે (8,582 મીટર અને હવે વિશ્વની ત્રીજી સૌથી ટોચ).
- > માઉન્ટ K2 સમુદ્ર સપાટીથી 8,611 મીટરની ઊંચાઈએ વિશ્વનો બીજો સૌથી ઊંચો પર્વત છે.

અલ નીનો અને દુષ્કાળ

- > 'ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ'ના તાજેતરના અધ્યયન મુજબ અને સેન્ટર ફોર એટમોસ્ફેરીક એન્ડ ઓશનિક સાયન્સ—CAOS અનુસાર, ભારતીય ઉપખંડમાં ઉનાળા દરમિયાન દુષ્કાળ એ અલ—નીનોનું એકમાત્ર કારણ નહોતું.
- > અલ નીનો એ વારંવારની આબોહવાની ઘટના છે, તે દરમિયાન પ્રશાંત મહાસાગરમાં પેરુ નજીક સમુદ્ર કિનારો ગરમ થવાનું શરૂ કરે છે.
- > જૂન અને સપ્ટેમ્બરની વચ્ચે ભારતીય ઉનાળો નિષ્ફળ થવાનું આ એક સામાન્ય કારણ છે.

Back to basics : અભ્યાસ નિષ્કર્ષ

- > ઉત્તર એટલાન્ટિક ક્ષેત્રમાં વાતાવરણીય વિક્ષેપને ગત સદીમાં ભારતીય ઉનાળા દરમિયાન દુષ્કાળની કુલ ઘટનાઓમાં 43% ગણાવી શકાય છે.
- > દુષ્કાળની આ ઘટનાઓ વર્ષો દરમિયાન અલ—નીનો ગેરહાજર રહેતી હતી.

દુષ્કાળની સ્થિતિનું કારણ

- > ઓગસ્ટના અંતમાં વરસાદમાં અચાનક અને ઝડપી ઘટાડો (જે ઉત્તર એટલાન્ટિક મહાસાગરના મધ્ય-અક્ષાંશ ક્ષેત્રમાં વાતાવરણીય વિક્ષેપ સાથે સંકળાયેલ હતો) વાતાવરણીય પ્રવાહોની પેટર્ન બનાવી રહ્યો હતો જે ભારતીય ઉપખંડ અને ભારતીય તરફ આગળ વધી રહ્યો હતો. તે ચોમાસાને 'વિક્ષેપિત' કરી રહ્યું હતું.

અલ નીનો વર્ષો દરમિયાન

- > જૂનના મધ્યભાગથી વરસાદ ઓછો થવા લાગે છે અને આ ઉણપ આખા દેશમાં જોવા મળી રહી છે.

સામાન્ય વર્ષ દરમિયાન

- > સામાન્ય વરસાદ ચોમાસા દરમિયાન થાય છે પરંતુ ઓગસ્ટમાં અચાનક અને ઝડપી ઘટાડો જોવા મળે છે.

ઓગસ્ટ મહિના દરમિયાન વરસાદમાં ઘટાડો થવાનું કારણ

- > મધ્ય અક્ષાંશમાં એક અસામાન્ય વાતાવરણીય ખલેલ.
- > મધ્ય અક્ષાંશ એ પૃથ્વી પર 23° અને 66° ઉત્તરની વચ્ચે અવકાશી ક્ષેત્ર છે.
- > આ અવ્યવસ્થા ઉપલા વાતાવરણમાં પવનને કારણે થાય છે જે અસામાન્ય રીતે ઠંડા ઉત્તર એટલાન્ટિક જળ એકમો ઉપર ચક્રવાત પરિભ્રમણ સાથે સંપર્ક કરે છે.

- > રોસબી વેવ તરીકે ઓળખાતા વાયુરાશિના પરિણામી તરંગ, ઉત્તર એટલાન્ટિકથી તિબેટીયન પઠાર તરફ જાય છે અને ઓગસ્ટના મધ્યમાં ભારતીય ઉપખંડ સાથે ટકરાઈ હતી. તે તરંગો / વરસાદને અવરોધે છે અને દુષ્કાળ જેવી પરિસ્થિતિઓને જન્મ આપે છે.

ભારત જળ ઈમ્પેક્ટ સમિતિ

- > પ્રથમ ભારત જળ ઈમ્પેક્ટ સમિતિ 10 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ શરૂ થઈ હતી. આ વર્ષે સમિતિ નીચેની થીમ હેઠળ યોજાઈ રહી છે.

■ થીમ:

- > વ્યાપક વિશ્લેષણ અને અર્થ ગંગા પર કેન્દ્રિત નદીઓ અને જળ એકમોનું સર્વગ્રાહી વ્યવસ્થાપન. (Comprehensive analysis and Holistic management of rivers and water bodies with a focus on Arth Ganga)

Back to basics : સમિતિ વિશે

- > રાષ્ટ્રીય મિશન ફોર કલીન ગંગા અને સેન્ટર ફોર ગંગા રિવર બેસિન મેનેજમેન્ટ એન્ડ સ્ટડીઝ દ્વારા સમિતિનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. સમિતિ ગંગાને સ્વીકારવાની વિધિની જરૂરિયાત અંગે પ્રસાર અને ચર્ચા કરશે. વળી, તે જળ ક્ષેત્રમાં રોકાણકારો અને હિસ્સેદારો માટેના એક સામાન્ય મંચ તરીકે કાર્ય કરશે. સમિતિ નદી વ્યવસ્થાપન માટે ભારત અને અન્ય ઘણા વિદેશી દેશો વચ્ચે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપશે.

અર્થ ગંગા

- > નમામી ગંગા 'અર્થ ગંગા' ની આસપાસ વિકસે છે. સરળ શબ્દોમાં તે વિકાસ મોડેલ સૂચવે છે જે ગંગાને લગતી આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ પર કેન્દ્રિત છે. આ પ્રક્રિયા અંતર્ગત, ખેડુતોને ટકાઉ કૃષિ પદ્ધતિઓમાં જોડાવા, પ્લાન્ટ નર્સરી બનાવવા, શૂન્ય બજેટની ખેતી અને ગંગા નદીના કાંઠે ફળના ઝાડ રોપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે.
- > ઉપરોક્ત પ્રવૃત્તિઓ સાથે અર્થ ગંગામાં જળ રમતો, ચાલવાના ટ્રેક, શિબિર સ્થળોનો વિકાસ, સાયકલિંગ વગેરે માટેના માળખાકીય સુવિધાઓનો પણ સમાવેશ થશે. આખરે તે હાઈબ્રીડ પર્યટન સંભવિતતાને ટેપ કરવાનું લક્ષ્ય રાખે છે, તે ધાર્મિક અને સાહસ પ્રવાસન બંને છે.

નમામિ ગંગે

- > તેને સ્વચ્છ ગંગા માટે રાષ્ટ્રીય મિશન પણ કહેવામાં આવે છે. તે ગંગાના સંરક્ષણ અને કાયાકલ્પના પ્રદૂષણના ઘટાડા માટે 2014 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. નેશનલ ગંગા કાઉન્સિલ દ્વારા તેનો અમલ કરવામાં આવી રહ્યો છે, જેણે રાષ્ટ્રીય ગંગા નદી બેસિન ઓથોરિટીને 2016 માં બદલી હતી. કાર્યક્રમના મુખ્ય આધારસ્તંભ જૈવવિવિધતા અને વનીકરણ, લોક જાગૃતિ, ગટર વ્યવહાર ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને ઔદ્યોગિક પ્રવાહી દેખરેખ અને રિવરફ્રન્ટ વિકાસ અને નદી સપાટીની સફાઈ છે.
- > મિશન હેઠળ અત્યાર સુધીમાં લગભગ 313 પ્રોજેક્ટ્સને મંજૂરી આપવામાં આવી છે. તેમની કિંમત 25,000 કરોડ રૂપિયા છે.

કોઈલવર બ્રિજ

- 10 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ, કેન્દ્રીય માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રી શ્રી નીતિન ગડકરીએ બિહારની સોન નદી ઉપરના કોઈલવર બ્રિજનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું. આ બ્રિજ 256 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે બનાવવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- બંને માર્ગ અને રેલ્વે ટ્રાફિક માટે નદી ઉપર હાલનો ટૂ-લેન બ્રિજ 138 વર્ષ જૂનો છે. બ્રિજને બદલવામાં આવ્યો છે જેમાં કેરેજ વેના ત્રણ રસ્તાનો સમાવેશ થાય છે. આ પુલ ત્યારબાદ NH-30 અને NH-922 પરનો ટ્રાફિક ઘટાડશે. તે ઉત્તર પ્રદેશ અને બિહાર વચ્ચેની બધી મોટી કડી છે.

કોઈલવર બ્રિજ

- 1862 થી 1900 ની વચ્ચે પુલ ભારતનો સેથી લાંબો પુલ હતો. તેનું ઉદ્ઘાટન ભારતના તત્કાલીન વાઈસરોય લોર્ડ એલ્ગિને કર્યું હતું. આ પુલને અબ્દુલ બારી બ્રિજ પણ કહેવામાં આવે છે.

અબ્દુલ બારી

- તેઓ ભારતીય શૈક્ષણિક અને સમાજ સુધારક હતા. તે ભારતને સામાજિક અસમાનતાથી મુક્ત, ગુલામી અને સાંપ્રદાયિક તકરારથી મુક્ત કરવા માગતા હતા. તેમણે 1921, 1922 અને 1942 માં આઝાદીની લડત દરમિયાન બંગાળ, બિહાર અને ઓરિસ્સા રાજ્યોમાં કામદાર વર્ગને એક કરવામાં મોટી ભૂમિકા ભજવી હતી. તેઓ ટાટા વર્કર યુનિયનના પ્રમુખ હતા.

સોન નદી

- તેને સોણ નદી પણ કહેવામાં આવે છે. સોન નદી ગંગા નદીની એક મુખ્ય ઉપનદી છે. તે મધ્યપ્રદેશના અમરકંટક નજીક ઉદ્ભવે છે. અમરકંટક એક તીર્થસ્થળ શહેર છે અને તે એક વિશિષ્ટ પ્રાકૃતિક હેરિટેજ વિસ્તાર છે અને વિંધ્ય અને સાતપુડા રેન્જનો મિટિંગ પોઈન્ટ છે. અમરકંટક નર્મદા અને જોહિલા નદીનું ઉદ્ભવ બિંદુ પણ છે.

અન્ય ભાવિ બ્રિજ પ્રોજેક્ટ્સ

- સાત કિલોમીટર ફોર લેન કોશી બ્રિજ 2023 સુધીમાં પૂર્ણ થવાનો છે. પુલ નિર્માણની અંદાજિત કિંમત 478 કરોડ રૂપિયા છે.
- વિકમશીલા બ્રિજ આશરે 1,110 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે 2024 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની છે.
- બકસર બ્રિજ 2021 સુધીમાં પૂર્ણ થવાનો છે.
- ઝરખંડ અને બિહારને જોડતો સાહિબગંજ બ્રિજ 1,900 કરોડ રૂપિયાના ખર્ચે બનાવવામાં આવશે અને 2024 સુધીમાં પૂર્ણ થવાનો છે.

ભાવિ આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગ પ્રોજેક્ટ્સ

- નેપાળના જનકપુરી અને ભારતના અયોધ્યા વચ્ચે 240 કિલોમીટર લાંબી રામ જાનકી માર્ગ બનાવવામાં આવશે. આ પ્રોજેક્ટની કિંમત 2,700 કરોડ રૂપિયા હોવાનો અંદાજ છે

માઈકો-કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગ

- ઊર્જા, પર્યાવરણ અને પાણી પર કાઉન્સિલ દ્વારા “હવામાન ઘટનાઓ માટે ભારતની તૈયારી” વિષયનો અભ્યાસ તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયો હતો. આ પહેલીવાર છે જ્યારે ભારતમાં ભારે હવામાનની ઘટનાઓનું કેન્દ્ર બનાવવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- ભારતમાં આત્યંતિક ઘટનાઓની અણધારીતા, તીવ્રતા અને આવર્તન વધ્યું છે. ભારતે 1970 અને 2005 ની વચ્ચે જોયેલી આત્યંતિક વાતાવરણની ઘટનાઓ 250 હતી. બીજી તરફ, 2005 થી 2020 ની વચ્ચે ભારતમાં 310 આત્યંતિક હવામાનની ઘટનાઓ જોવા મળી હતી.
- આ અધ્યયનમાં જાણવા મળ્યું છે કે દેશમાં છેલ્લા 50 વર્ષમાં પૂરની ઘટનાઓની આવર્તન આઠ ગણી વધી છે.
- અધ્યયનના અનુસાર 40% થી વધુ જિલ્લાઓ આત્યંતિક ઘટનાઓની પદ્ધતિમાં ફેરફારનો સામનો કરી રહ્યા છે. અધ્યયનમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે 638 મિલિયન લોકોનાં વસ્તી ધરાવતા ભારતીય જિલ્લાઓમાં લગભગ 75% હવે આત્યંતિક વાતાવરણની ઘટનાઓનું કેન્દ્ર બન્યું છે. આત્યંતિક આબોહવાની ઘટનાઓમાં પૂર, ચક્રવાત, ગરમી અને ઠંડા મોજા શામેલ છે. નાના વિસ્તાર અથવા જિલ્લામાં હવામાન પ્રપ્રધતિમાં થયેલા આ ફેરફારને માઈકો કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગ કહેવામાં આવે છે.
- માઈકો કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગનું મહારાષ્ટ્ર સૌથી અસરગ્રસ્ત રાજ્ય છે. મહારાષ્ટ્રના 80% કરતા વધારે જિલ્લાઓ દુષ્કાળ જેવી પરિસ્થિતિઓથી સંવેદનશીલ છે.

માઈકો કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગ મહારાષ્ટ્ર

- મહારાષ્ટ્રીયન જિલ્લાઓમાં 80 ટકાથી વધુ દુષ્કાળનો શિકાર છે. એકલા પાટનગર મુંબઈમાં છેલ્લા પચાસ વર્ષમાં ભારે પૂરમાં ત્રણ ગણો વધારો થયો છે. રાજ્યના કેટલાક જિલ્લાઓ સુકા ઉનાળાના વાતાવરણમાં ફેરવાઈ ગયા છે.

માઈકો કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગ

- માઈકો કલાઈમેટ ઝોન એ એવા પ્રદેશો છે જ્યાં હવામાન આસપાસના વિસ્તારોથી અલગ છે. માઈકો કલાઈમેટ ઝોન શિક્ષિટંગ માટેના મુખ્ય કારણોમાં ભીનાશ નષ્ટ થવું, જમીનના વપરાશના દાખલાઓમાં ફેરફાર, કુદરતી ઈકોસિસ્ટમ્સ પર અતિક્રમણ અને શહેરી હીટ આઈલેન્ડ છે. શહેરી હીટ આઈલેન્ડ ત્યારે થાય છે જ્યારે કોઈ શહેર અથવા પ્રદેશ નજીકના ગ્રામીણ વિસ્તારોની તુલનામાં ઊંચા તાપમાનનો અનુભવ કરે છે. આ શહેરી હીટ આઈલેન્ડ સ્થાનિક રીતે ગરમીને ફસાવે છે અને તે માઈકો કલાઈમેટ ઝોન સ્થળાંતરનું એક મુખ્ય કારણ છે.

આગળ રસ્તો

- > આ અભ્યાસ સૂચવે છે કે હવામાન અને સ્થિતિ વિષયક માહિતીનું લોકશાહીકરણ આબોહવાની સ્થિતિસ્થાપક દેશોના નિર્માણ માટે જરૂરી છે. ભારતીય કૃષિ, મોટા પાયે ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ અને ઉદ્યોગોની સુરક્ષા માટે જોખમ આકારણીના સિદ્ધાંતો અપનાવવું પણ એટલું જ મહત્વપૂર્ણ છે.

ટકાઉ પર્વત વિકાસ સમિતિ

- > સસ્ટેનેબલ પર્વત વિકાસ સમિતિ (SMDS) ની નવમી આવૃત્તિ 12 ડિસેમ્બરે દહેરાદૂનમાં શરૂ થઈ હતી. આ વર્ષે, સમિતિ નીચેની થીમ હેઠળ યોજાઈ હતી
- > થીમ:
- > **Emerging Pathways for Building Resilient Post COVID-19 Mountain Economy, Adoption, Innovation and Acceleration.**
- > COVID-19 વિશ્વ પછીની મજબૂત અને ટકાઉ પર્વતની અર્થવ્યવસ્થા સુનિશ્ચિત કરવા અને આબોહવા પરિવર્તન સામે લડવા માટેના પગલા લેવાના એકંદર ઉદ્દેશ્ય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવશે. આ કાર્યક્રમમાં ઉત્તરાખંડના મુખ્યમંત્રી ત્રિવેન્દ્રસિંહ રાવત અને મેઘાલયના મુખ્યમંત્રી કોનાર્ડ કે સંગમા હાજર રહ્યા હતા.

Back to basics : સમિતિ વિશે

- > સમિતિનું આયોજન ઈન્ડિયન માઉન્ટેન ઈનિશિયેટિવ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. સમિતિનો હેતુ ભારતીય હિમાલયમાં પાણીની સુરક્ષા, સ્થળાંતર, આબોહવાની સ્થિતિસ્થાપકતા અને આપત્તિ જોખમ ઘટાડવા માટેના નવીન ઉકેલો અને કૃષિ ક્ષેત્ર જેવા મુદ્દાઓ પર ઈરાદાપૂર્વક વિચારણા કરવાનો હતો. સમિતિની પ્રથમ આવૃત્તિ નૈનીતાલમાં 2011 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ભારતમાં પર્વત ઇકોસિસ્ટમ્સ અને તેનું મહત્વ

- > હિમાલય એ ભારતનો મુખ્ય પર્વત ઇકોસિસ્ટમ છે. હિમાલય એ છત્રીસ વિશ્વના જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સમાંનું એક છે. રિપોર્ટ ઈન્ટરનેશનલ સેન્ટર ફોર ઈન્ટિગ્રેટેડ માઉન્ટેન ડેવલપમેન્ટ કહે છે કે હિંદુ કુશ હિમાલયનો સમાવેશ કરેલા ક્ષેત્રમાં 240 મિલિયનથી વધુ લોકો છે. તે એમ પણ કહે છે કે 1.9 અબજથી વધુ લોકો ખોરાક, પાણી અને ઊર્જા માટે હિંદુકુશ હિમાલય ક્ષેત્ર પર નિર્ભર છે. આ ક્ષેત્રને 'ત્રીજો ધ્રુવ' પણ કહેવામાં આવે છે કારણ કે તે વિશ્વના અન્ય કોઈપણ ક્ષેત્રની તુલનામાં વધુ બરફ અને બરફ સંગ્રહ કરે છે. સૌથી વધુ, વિશ્વની 25% થી વધુ વસ્તી હિંદુકુશ હિમાલય ક્ષેત્ર પર સીધી અથવા પરોક્ષ રીતે નિર્ભર છે. તેથી, આ પર્વતોનું સંરક્ષણ કરવું જરૂરી છે.

ત્રીજો ધ્રુવ અને હવામાન પરિવર્તન

- > ત્રીજો ધ્રુવની આબોહવા પરિવર્તન મુખ્ય ચિંતા બની ગયું છે. હવામાન પરિવર્તનની સીધી અસર નદી પ્રણાલી અને તેના નદીઓ પર પડી છે. આનાથી લાખો લોકોની સુખાકારી પર અસર થઈ છે. ત્રીજો ધ્રુવ પ્રદેશમાં વોર્મિંગનો દર વૈશ્વિક સરેરાશ કરતા વધારે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન મહત્વાકાંક્ષા સમિતિ

- > 12 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ, પેરિસ ક્લાઈમેટ કરારથી તેની પાંચમી વર્ષગાંઠ પૂર્ણ થઈ. પેરિસ કરારનો હેતુ ગ્લોબલ વોર્મિંગ તાપમાનમાં થયેલા વધારાને બે ડિગ્રી સેલ્સિયસથી નીચે રાખવાનું લક્ષ્ય રાખ્યું છે. આ પ્રસંગને યાદ રાખવા માટે યુનાઈટેડ કિંગડમ વૈશ્વિક આબોહવા સમિતિ બોલાવી હતી. તેને આંતરરાષ્ટ્રીય આબોહવા મહત્વાકાંક્ષા સમિતિ પણ કહેવામાં આવે છે.
- > ચિલી અને ઈટાલીની ભાગીદારીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને ફ્રાન્સ દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન ક્રિયા સમિતિનું આયોજન અને સહ-આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. સમિતિનો હેતુ શુદ્ધ શૂન્ય કાર્બન ઉત્સર્જન તરફના દેશો, શહેરો, વ્યવસાયની સિદ્ધિઓને પ્રકાશિત કરવા અને આબોહવા નાણાને વધારવાનો છે. આ સમિતિ 2021 માં ગ્લાસગો ખાતે યોજાનારી 26મી COPની પૂર્વગામી છે. સભ્ય દેશોએ NDCO, શૂન્ય ઉત્સર્જન અને અનુકૂળન યોજનાઓ અને નીતિઓ પ્રાપ્ત કરવા માટે લાંબા ગાળાની વ્યૂહરચના અંગે વિસ્તૃત વિચારણા રજૂ કરી.
- > પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, યુ.એસ.માં તમામ ઉત્સર્જનના 25% હિસ્સો હોય છે, યુરોપમાં 22% ઉત્સર્જન હોય છે, ચીનમાં 13% અને ભારત પાસે વિશ્વના ઉત્સર્જનમાં માત્ર 3% છે.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન મહત્વાકાંક્ષા સમિતિ

- > આ સમિતિમાં યુનાઈટેડ કિંગડમ, ભારત, કેનેડા, જાપાન, ચીન, દક્ષિણ કોરિયા અને યુરોપિયન યુનિયનનો સમાવેશ થાય છે. અશિમભૂત ઈંધણના ટેકેદાર ઓસ્ટ્રેલિયાને સમિતિની બહાર રાખવામાં આવ્યો છે. અન્ય નોંધપાત્ર ગેરહાજરીઓમાં બ્રાઝિલ, મેક્સિકો, સાઉદી અરેબિયા, પોલેન્ડ અને તુર્કી હતા. રાષ્ટ્રપતિ ટ્રમ્પ પેરિસ કરારમાંથી બહાર નીકળી ગયા હોવાથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ સમિતિમાં ભાગ લીધો ન હતો.
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ તાજેતરમાં જ એમિશન ગેપ રિપોર્ટ, 2020 બહાર પાડ્યો હતો. રિપોર્ટમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનની આગાહી કરવામાં આવે છે અને 2030 માં આપત્તિજનક વાતાવરણમાં પરિવર્તનની ઘટનાઓને રોકવા માટે શું હોવું જોઈએ તે વચ્ચેના તફાવતની સમીક્ષા આપવામાં આવી છે.

ઉત્સર્જન ગેપ અહેવાલની મુખ્ય તારણો

- આ સદીના અંત સુધીમાં વિશ્વમાં ત્રણ ડિગ્રી સેલ્સિયસ તાપમાનમાં વધારો થશે. COVID-19 કટોકટીએ ઉત્સર્જનનું સ્તર ઘટાડ્યું છે. જો કે, તે ફક્ત ખૂબ જ ટૂંકા ગાળા માટે છે અને હવામાન પરિવર્તન સામેની લડતનું કાયમી સમાધાન નથી.
- ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનમાં 2010 થી 1.4% નો વધારો થયો છે. જોકે, 2019 માં જંગલમાં લાગેલા આગમાં 2.6% નો વધારો થયો છે.

આગળ રસ્તો

- અહેવાલમાં 'ગ્રીન રોગચાળો પુનઃપ્રાપ્તિ' સૂચવે છે. શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન પ્રતિબદ્ધતાઓ દ્વારા આ પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. ઉપરાંત, ઊર્જા ક્ષેત્રને સંપૂર્ણપણે સુશોભિત હોવું જોઈએ. નવીનીકરણીય ઊર્જા પર આધારિત વધુ ઊર્જા ઉકેલો અપનાવવા જોઈએ. કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટ સંપૂર્ણપણે તબક્કાવાર થવું જોઈએ.

વનીકરણની મિયાવાકી પદ્ધતિ

- પંજાબ રાજ્ય પોલીસનું માણસા યુનિટ મિયાવાકી જંગલો વિકસાવી રહ્યું છે. ઉપરાંત, બેંગલુરુ હેનાનાગરા સરોવરને મિયાવાકી જંગલો સાથે નવું જીવન મળવાનું છે.

Back to basics

- મિયાવાકી વન જાપાનમાં વિકસિત વનીકરણની એક પદ્ધતિ છે. તે પ્રમાણમાં ટૂંકા સમયગાળામાં ગાઢ જંગલોની રચનાના પરિણામે નાના વિસ્તારમાં રોપાઓનું વાવેતર કરે છે. પદ્ધતિ ખાસ કરીને શહેરી વિસ્તારોમાં લીલોતરી આવરી લેવા માટે વપરાય છે. પદ્ધતિના કેટલાક ફાયદામાં ઓછી જગ્યાની જરૂરિયાતો અને નીંદણ વૃદ્ધિની ઓછી તકો સામેલ છે કારણ કે ગાઢ છત્ર જમીન પર પહોંચતા સૂર્યપ્રકાશને અટકાવે છે.

મિયાવાકી એફોરેસ્ટેશન પદ્ધતિ વિશે

- તેને પોટેટ સીડલિંગ મેથડ પણ કહેવામાં આવે છે. તકનીકનો ઉપયોગ ગાઢ મલ્ટી-સ્તરવાળા જંગલો બનાવવા માટે થાય છે. તેનું નામ જાપાની વનસ્પતિશાસ્ત્રીના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે જેમણે પદ્ધતિ વિકસાવી. તેમાં નાના વિસ્તારોમાં રોપાઓ વાવવાનો સમાવેશ થાય છે, જેનાથી તેઓ સંસાધનો માટે લડશે અને દસ ગણી ઝડપથી વૃદ્ધિ પામશે.
- કેરળના વન વિભાગે સરકારી શાળાઓ, કચેરીઓમાં અને નકામા જમીનોમાં ઉપયોગમાં લેવા મિયાવાકી વનીકરણ પદ્ધતિ અપનાવી છે.
- આ પદ્ધતિમાં એક ખાડો ખોદવામાં આવે છે. ખાડાનાં પરિમાણો ઉપલબ્ધ જગ્યા પર આધારિત છે. આ ખાડો પછી ખાતરનું એક સ્તર, કુદરતી કચરાનું એક સ્તર, જેમ કે નાળિયેરના શેલો, બોગસીસ અને લાલ માટી સાથે ટોચનું સ્તર ભરવામાં આવે છે. ત્યારબાદ એક વર્ષ સુધી રોપાઓ રોપણી અને જાળવણી કરવામાં આવે છે. આ પદ્ધતિની કિંમત 600 ચોરસ ફૂટ દીઠ 20,000 રૂપિયા હશે.

પદ્ધતિના ફાયદા

- બેક્યાડર્સને મિનિ-વનોમાં ફેરવવા માટેની પદ્ધતિ આદર્શ છે અને તેથી તે શહેરી વનીકરણ માટે આદર્શ છે.
- પદ્ધતિ સૂર્યપ્રકાશને જમીન પર પહોંચતા અટકાવે છે કારણ કે વૃક્ષો શક્ય તેટલું નજીક પ્લાન્ટેડ છે. આ નીંદણ વૃદ્ધિ અટકાવશે.
- પ્રથમ ત્રણ વર્ષ પછી રોપાઓ જાળવણી નિ: શુલ્ક બને છે
- આ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરીને ફક્ત 20 થી 30 વર્ષમાં વન બનાવવામાં આવી શકે છે. બીજી બાજુ, પરંપરાગત પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરીને વન બનાવવામાં 200 થી 300 વર્ષ લાગે છે

ભાશન ચાર આઇલેન્ડ

- ભાશન ચાર આઇલેન્ડ બાંગ્લાદેશનો દૂરસ્થ નિર્જન ટાપુ છે, જે બંગાળની ખાડીમાં સ્થિત છે. તે ચાર પિયા તરીકે પણ ઓળખાય છે. કોક્સ બજારના શરણાર્થી શિબિરમાં થી લગભગ હજારો રોહિંગ્યાઓને ટાપુમાં નવી વિકસિત સુવિધામાં ખસેડવામાં આવી રહ્યા છે. નવા દ્વીપમાં નબળી જીવનનિર્વાહની સ્થિતિના ભયથી માનવતાવાદીઓ આ પગલાનો વિરોધ કરે છે અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા સ્વતંત્ર આકારણી કરવાની માંગ કરે છે. પર્યાવરણવિજ્ઞાનીઓ ચેતવણી આપે છે કે આ ટાપુ પર્યાવરણીય રીતે નાજુક છે પૂર અને ચક્રવાતનું જોખમ છે.

Back to basics : ટાપુ વિશે

- 40 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલ આ ટાપુ હિમાલયની કાંપ દ્વારા 2006 માં જ રચાયો હોવાનું મનાય છે.
- બાંગ્લાદેશ સરકાર રોહિંગ્યા શરણાર્થીઓને મુખ્ય ભૂમિથી 60 કિલોમીટર દૂર આ ટાપુ પર સ્થળાંતર કરી રહી છે.

ભાશન ચાર આઇલેન્ડની સલામતીની આસપાસ શું મુદ્દો છે?

- ભાશન ચાર આઇલેન્ડને ફ્લોટિંગ આઇલેન્ડ પણ કહેવામાં આવે છે. તેઓ હિમાલયથી ધોવાઈ ગયેલ હિમાલયના કાંપમાંથી રચાયેલ છે. આ ટાપુની રચના 10 વર્ષના ગાળામાં જ થઈ હતી. પરંતુ પર્યાવરણ વિજ્ઞાનીઓના મતે, તે દર વર્ષે અડધો કિલોમીટરના દરે પહેલેથી જ ખસી રહ્યો છે. પર્યાવરણવાદીઓ માને છે કે આ ટાપુ ચક્રવાત અને ધોવાણ માટેનું જોખમ છે.
- જો કે, બાંગ્લાદેશ અધિકારીઓના કહેવા પ્રમાણે તાજેતરમાં આવેલા અંકાન ચક્રવાતથી આઇલેન્ડની સલામતી સાબિત થઈ હતી.

ટાપુ સંબંધિત અન્ય ચિંતાઓ

- પૂર અને રફ હવામાન દરમિયાન આ ટાપુ દુર્ગમ બનશે. આ વરસાદી પાણી સંગ્રહ અને ભૂગર્ભ ટાંકી પર આધારિત છે. બાંગ્લાદેશનો વનીકરણ વિભાગ પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત શરૂ થયા બાદથી મેંગ્રોવ વાવેતર કરી રહ્યો છે. જો કે આ જ સમયગાળા દરમિયાન કુદરતી આફતોને કારણે લગભગ 5,000 થી 7,000 એકર જંગલ સમુદ્રમાં ગાયબ થઈ ગયું છે.

- > બાંગ્લાદેશ સરકાર ટાપુ પર પૂર સંરક્ષણ સિસ્ટમ બનાવી રહી છે. સંરક્ષણ પ્રણાલી હેઠળ બે લાંબા ડેમો બનાવવામાં આવી રહ્યા છે. બાહ્ય એક 12 ફુટ ઊંચો અને આંતરિક 33 ફુટ ઊંચો છે.

દરિયાઈ ફેન્સ

- > આસામ અને વાઈલ્ડલાઈફ કાઈમ કંટ્રોલ બ્યુરોના વન અધિકારીઓ દ્વારા સંયુક્ત ઓપરેશનમાં, આસામમાં દરિયાઈ જાંઘળીનો મોટો જમ્મો લેવામાં આવ્યો છે. આ અંતરમાં 50 કિલો દરિયાઈ ફેન્સ છે, જે એક પ્રકારના નરમ કોરલ છે. કોરલ્સ 1972 ના વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમની સૂચિ-I હેઠળ સૂચિબદ્ધ છે. તેનો કબજો અથવા વેચાણ વન્યજીવન અધિનિયમ હેઠળ કડક સજાને આમંત્રણ આપે છે. દરિયાના ફેન્સ અવિભાજ્ય સજીવ છે જે છીછરા પાણીમાં જોવા મળે છે.

Back to basics : જપ્તી વિશે

- > વન અધિકારીઓએ પ્રાચીન કામખ્યા મંદિરમાં 14 કસ્તુરી હરણની શીંગો, મોનિટર ગરોળીના 43 શારીરિક અંગો, કસ્તુરી પોડના બે કિલોગ્રામ ભાંગેલા ટુકડા, 1.5 કિલો ગ્રામ કોર્ક્યુપિન સ્પાઈફ્સ કબજે કર્યા છે. આ મંદિર હિન્દુ ધર્મના સેથી પ્રાચીન શક્તિ પીઠોમાંનું એક છે. અધિકારીઓને શંકા છે કે આ સામગ્રી મંદિરના દર્શનાર્થીઓને ધાર્મિક અથવા પવિત્ર ઉત્પાદનો તરીકે વેચવામાં આવી રહી છે.
- > લોકોને સમજાવવા માટે જાગૃતિ અભિયાન ચલાવવું પડશે કે આ કોઈ પવિત્ર ઉત્પાદનો છે તેનો કોઈ પુરાવો નથી. તે સંવેદનશીલ અને દુર્લભ પ્રજાતિઓ છે અને તેમને સુરક્ષિત રાખવાની જરૂર છે.

શું દરિયાઈ ફેન એન્થોજોઆન છે?

- > હા, દરિયાઈ ફેન એન્થોજોઆન છે. એન્થોજોઆન એટલે ફૂલોવાળા પ્રાણીઓ. વિશ્વમાં હાલમાં એન્થોજોઆનની ફક્ત 212 પ્રજાતિઓ છે. તેમાં મુખ્યત્વે દરિયાઈ હેઈપ અને સમુદ્રના ફેન્સનો સમાવેશ થાય છે. એન્થોજોઆન પ્રજાતિઓ IUCN અનુસાર લપ્ત થવાના ભયના આરે છે.
- > સમુદ્રના ફેન્સ નરમ કોરલ વસાહતોના ગોર્ગોનીયન વર્ગના છે. તેમના આંતરિક હાડપિંજરમાં ગોર્ગોનિન નામના સ્કલેરોપ્રોટીન હોય છે અને તેથી તે ગોર્ગોનિઅન્સના વર્ગના છે.
- > તેઓ સામાન્ય રીતે માળખા જેવા ઝાડ ધરાવે છે. તેઓ અસેક્સ્યુઅલ બર્ડિંગ દ્વારા પુનઃઉત્પાદન કરે છે.
- > દરિયાના ફેન્સની વસાહતમાં દરેક પોલિપમાં આઠ ટેનટેકલ્સ હોય છે. આ પોલિપ્સ તેમના ટેનટેકલ્સને ફેલાવે છે અને પ્લાન્કટોન પકડવાની જાળની રચના કરે છે.
- > દરિયાઈ ફેન્સ સામાન્ય રીતે બર્મુડા, ફ્લોરિડા અને વેસ્ટ ઈન્ડિઝમાં જોવા મળે છે. તેઓ બધા મહાસાગરોના છીછરા પાણીમાં હાજર છે.

આબોહવા પરિવર્તન પ્રદર્શન સૂચકાંક

- > ગ્લોબલ ક્લાયમેટ ચેન્જ પર્ફોર્મન્સ ઈન્ડેક્સ તાજેતરમાં જ નવી ક્લાયમેટ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ, જર્મનવોય અને CAN (ક્લાયમેટ એક્શન નેટવર્ક) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. ઈન્ડેક્સ 2005 થી વિશ્વમાં સિત્તેર ગ્રીનહાઉસ ઉત્સર્કોનું રેટિંગ કરે છે. વૈશ્વિક ઉત્સર્જનમાં આ દેશોનો હિસ્સો 90% છે. આ સૂચકાંકનો હેતુ આંતરરાષ્ટ્રીય આબોહવા રાજકારણમાં પારદર્શિતા વધારવા, શમન પ્રયત્નોની તુલના કરવાનો છે.

Back to basics : મુખ્ય તારણો

- > ભારત સતત બીજા વર્ષે ક્લાયમેટ ચેન્જ પર્ફોર્મન્સ ઈન્ડેક્સમાં ટોપ ટેનમાં રહ્યો છે. ચાઈના, ગ્રીનહાઉસ વાયુઓના સૌથી મોટા ફાળો આપનારાઓમાં 33 મા ક્રમે છે. 2020 માં, ભારત દસમા ક્રમે આવી ગયું. 2014 માં ભારત 31 માં ક્રમે હતું.
- > સૂચકાંક મુજબ, ભારત અને યુકે માત્ર બે G-20 દેશો ઊંચા ક્રમાંકોમાં હતા. બાકીના છ જેવા કે સાઉદી અરેબિયા, યુએસએ, દક્ષિણ કોરિયા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને રશિયા આ સૂચકાંકમાં તળિયે હતા.
- > કોઈ પણ દેશ ટોચના ત્રણ ક્રમાંકમાં ન હતો. આ એટલા માટે હતું કારણ કે કોઈ પણ દેશ તેમના પેરિસ કરારની પ્રતિબદ્ધતાને પૂર્ણ કરવાના માર્ગમાં ન હતો. ત્યારબાદ યુકે, ડેનમાર્ક, મોરોક્કો, નોર્વે, ચિલી પછી સ્વિડન ચોથા સ્થાને હતું.

સૂચકાંક વિશે

- > નવીનીકરણીય ઊર્જા, GHG ઉત્સર્જન, આબોહવા નીતિ અને ઊર્જા વપરાશ જેવા ચાર કેટેગરીમાં સિત્તેર દેશોના પ્રદર્શનનું મૂલ્યાંકન કરીને આ સૂચકાંક તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

હવામાન પલટા અંગે ભારત

- > આબોહવા અનુકૂલન અને આબોહવા ઘટાડવા માટે ભારતે હવામાન પરિવર્તન પર રાષ્ટ્રીય ક્રિયા યોજના શરૂ કરી હતી.
- > સ્વચ્છ ઊર્જાની પહેલને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રાષ્ટ્રીય સ્વચ્છ ઊર્જા નિધિની શરૂઆત 2010 માં કરવામાં આવી હતી.
- > પેરિસ કરાર અંતર્ગત ભારતે ત્રણ કમિટમેન્ટ કર્યા હતા.
- > ભારતનું ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન 2005 ની તુલનામાં 2030 સુધીમાં 33% ઘટીને 35% થઈ જશે.
- > ભારતની 40% પાવર ક્ષમતા બિન-અશિમભૂત બળતણ સ્ત્રોતો પર આધારિત હશે.
- > 2030 સુધીમાં ભારત 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડ સમકક્ષ વધારાના વન કવરનો કાર્બન સિંક બનાવશે.
- > ભારતે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની હવામાન પલટા પરિષદમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સોલર એલાયન્સની સ્થાપના કરી.

ઇકો-બ્રિજ અથવા ઇકો-ડ્યુક્ટ્સ

- ઉત્તરાખંડના નૈનીતાલ જિલ્લામાં રામનગર ફોરેસ્ટ ડિવિઝને નાના સસ્તન પ્રાણીઓ અને સરિસૃપ માટે પ્રથમ ઇકો બ્રિજ બનાવ્યા.

Back to basics : ઇકો-બ્રિજ

- ઇકો-બ્રિજ અથવા ઇકો-ડ્યુક્ટ્સનું નિર્માણ વન્યપ્રાણી કનેક્ટિવિટીને વધારવા માટે કરવામાં આવ્યું છે જે સામાન્ય રીતે લોગિંગ અથવા હાઈવેને કારણે વિક્ષેપિત થાય છે. તેમાં કોંક્રિટ અન્ડરપાસ, કેનોપી બ્રિજ અથવા ઓવરપાસ ટનલ, ઉભયજીવી ટનલ શામેલ છે. આ પુલો સામાન્ય રીતે લેન્ડસ્કેપ સાથે સુસંગત દેખાવ આપવા માટે વિસ્તારમાંથી વાવેતરથી આવરી લેવામાં આવે છે. ઇકો-બ્રિજમાં ઓવરપાસ, ફિશ સીડી, લીલી છત, ટનલ, કેનોપી બ્રિજ શામેલ છે.
- ઇકો બ્રિજ બનાવવા માટેના બે મુખ્ય પાસાં કદ અને સ્થાન છે. આ પુલો પ્રાણીઓની હિલચાલની રીતને આધારે બનાવવા જોઈએ.
- નેચર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશનના સાયન્ટિસ્ટ દિવ્યા મુડપ્પાએ નીલગરી લંગુર અને સિંહ-પૂંછડીવાળા મકાક માટે છત્ર પુલ બનાવ્યા. IUCNની રેડ સૂચિવાળી પ્રજાતિઓ લાયન ટેઈલ્ડ મકાક અને નીલગરી લંગુરને “જોખમમાં મૂકાયેલ” તરીકે સૂચવે છે. લગભગ ત્રણ પુલ ત્રણ કિલો મીટર સુધી પથરાયેલા છે.

જરૂરિયાત

- વાઈલ્ડલાઈફ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઇન્ડિયાના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતમાં પાંચથી છ વર્ષમાં આશરે 50,000 કિલોમીટરના માર્ગ પ્રોજેક્ટ્સ બનાવવામાં આવ્યા છે. ઉપરાંત, કેટલાક રાજમાર્ગોને ચાર રસ્તામાં અપગ્રેડ કરવામાં આવ્યા છે. નેશનલ ટાઈગર કન્સર્વેશન ઓથોરિટીના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રાણીય કોરિડોરને રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગો દ્વારા કાપવામાં આવે છે. તેઓ કર્ણાટકના નાગરોહોલ ટાઈગર રિઝર્વ દ્વારા સ્ટેટ હાઈવે 33, આસામના કાઝીરંગા-કરબી ઍંગલોંગ લેન્ડસ્કેપ દ્વારા નેશનલ હાઈવે 37 છે. તેથી, પ્રાણીઓના પ્રાકૃતિક માર્ગને તેમના કુદરતી સહ-વસવાટમાં વિક્ષેપ ન થાય તે માટે તેનું નિર્માણ કરવું આવશ્યક છે.

ભારતમાં પ્રથમ પાંચ પશુ પુલ

- રણથંભોર વાઈલ્ડલાઈફ કોરિડોરમાં વિક્ષેપ ન થાય તે માટે બ્રિજનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. દિલ્હી-મુંબઈ એક્સપ્રેસ વે પર પહેલા પાંચ એનિમલ બ્રિજ બનાવવાની યોજના છે. આ પ્રાણીઓના પુલ માનવ-પ્રાણીના સંઘર્ષને ટાળવા માટે મદદ કરશે. રણથંભોર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન રાજસ્થાનમાં સ્થિત છે. 1973 માં તેને પ્રોજેક્ટ ટાઈગર રિઝર્વ જાહેર કરાયો હતો.

યમુના નદીમાં ફોથીંગ

- છેલ્લા એક દાયકાથી યમુના નદીમાં ફોથીંગ જોવા મળી રહ્યાં છે અને છેલ્લા 5 વર્ષથી તે સતત વધી રહ્યું છે. આ યમુના નદી ઇકોસિસ્ટમના અધોગતિના મુખ્ય સૂચક તરીકે જોવામાં આવે છે. બંને શારીરિક અને રાસાયણિક પરિબળો ઘટના માટે જવાબદાર છે.

Back to basics : યમુના નદી કેમ ભરાઈ રહી છે?

- ફોથ એટલે પ્રવાહી સપાટી પર નાના પરપોટાનો સમૂહ. તે ઉશ્કેરાયેલા પ્રવાહી પર પરપોટાના એકત્રીકરણનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે. ઓખલા બેરેજમાં યમુના નદીનું પાણી ખૂબ જ ઉંચાઈથી આવે છે, તેથી તે પરપોટાની રચના તરફ દોરી જાય છે. ઉપરાંત, શિયાળા દરમિયાન તાપમાન શૂન્યની નજીક જાય છે. તેથી, ફીણની રચના સાથે છે. ફીણની રચના અને ફોથીંગ માટે જવાબદાર રાસાયણિક પરિબળો એ છે કે સારવાર ન કરાતા ઘરના કચરાથી એમોનીયામાં વધારો અને ઉદ્યોગોમાંથી મુક્ત થતાં પ્રવાહમાં ફોસ્ફરસ વધારો થાય છે. યમુના નદી પરના સરોવર પર્યાવરણ પર માનવસર્જિત પ્રવૃત્તિઓના વિપરીત પ્રભાવને પ્રતિબિંબિત કરે છે અને આ બાબતે વધુ બગાડ અટકાવવા તાત્કાલિક પગલાં લેવામાં આવશે.

યમુના નદીમાં પ્રવાહી કેવી રીતે અને ક્યાં પ્રવેશ કરે છે?

- યમુના નદીનું મોટાભાગનું પ્રદૂષણ વજીરાબાદથી આવે છે જ્યાં તે દિલ્હીમાં પ્રવેશ કરે છે. દિલ્હી પ્રદૂષણ નિયંત્રણ સમિતિ અને CPCB (સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ) ના અનુસાર, શહેરમાં 90% જેટલું ગંદું પાણી યમુના નદીમાં વહે છે. રાષ્ટ્રીય રાજધાનીનો લગભગ 58% કચરો નદીમાં ફેંકી દેવામાં આવે છે. નકામા પાણી મુખ્યત્વે ઘરેલું પ્રવૃત્તિઓમાં થી આવે છે અને તેથી તે ફોસ્ફેટ સંયોજનો, લોન્ડ્રી રસાયણો અને ડીટરજન્ટમાં ખૂબ સમૃદ્ધ છે.
- એકત્રિત કરેલા નમૂનાઓ બતાવે છે કે નદીમાં ફોસ્ફેટની સાંદ્રતા 0.51 મિલિગ્રામ / લિટર છે. તે 0.005 અને 0.05 મિલિગ્રામ / લિટરની વચ્ચે હોવું જોઈએ.
- દરરોજ 800 મિલિયન લિટરથી વધુ સારવાર ન કરાયેલ ગટર યમુનામાં નાખવામાં આવે છે. ઉપરાંત, લગભગ 44 મિલિયન લિટર ઔદ્યોગિક પ્રવાહ નદીમાં છોડવામાં આવે છે. CPCB કહે છે કે નદીના પાણીમાં 100 મિલિલીટર પાણી દીઠ 1.1 અબજ ફેકલ કોલિફોર્મ બેક્ટેરિયા છે. અનુમતિપાત્ર સ્તર એ 100 મિલિલીટર દીઠ 500 કોલિફોર્મ બેક્ટેરિયા છે.

હવાથી પાણી હાર્વેસ્ટિંગ

- > IIT-ગુવાહાટીના સંશોધનકારોની ટીમે ભેજવાળી હવાથી પાણીનો સંગ્રહ કરવાની પદ્ધતિ વિકસાવી છે.

Back to basics : પદ્ધતિ વિશે

- > આ પદ્ધતિમાં સ્પોન્જ જેવી છિદ્રાળુ પોલિમરીક સામગ્રીને સામાન્ય પ્રિંટર કાગળ પર છાંટવી શામેલ છે. સંશોધનકારો મુજબ, આ પદ્ધતિનો ઉપયોગ બાયો-ફોલિંગને રોકવા માટે વહાણો અને સબમરીનનાં પાણીની અંદરના હલોમાં પણ થઈ શકે છે; અને વિમાન વિંડોઝ પર હિમઆચ્છાદન રોકવા માટે. પદ્ધતિ મુખ્યત્વે હાઈડ્રોફોબિસિટીના સિદ્ધાંતનો ઉપયોગ કરે છે. કમળના પાંદડા હાઈડ્રોફોબિસિટીની મિલકત દર્શાવે છે.
- > સંશોધનકારોએ જંતુ ખાનારા પિયર પ્લાન્ટની ક્રિયાનો ઉપયોગ કર્યો છે જેની લપસણી સપાટી તેના પર જંતુઓ ઉતરણ કરે છે અને તેને પાયક થાય છે. તેઓએ ધુમ્મસવાળી હવાથી અસરકારક રીતે પાણી હાર્વેસ્ટ માટે ‘Slippery liquid-infused porous surface’ (SLIPS) નો ઉપયોગ કર્યો. SLIPS બાહ્ય ઠંડક વ્યવસ્થાના ઉપયોગ વિના હવામાંથી પાણીનો સંગ્રહ કરવા માટે સક્ષમ છે.
- > પરંપરાગતરૂપે, વાતાવરણીય જળ જનરેટર (AWG) જે ભેજવાળી વાતાવરણીય હવાથી પાણી કાઢે છે, કન્ડેન્સેશનનો ઉપયોગ કરે છે, ડેસિસેન્ટ્રસના સંપર્કમાં આવે છે અથવા દબાણયુક્ત પાણી બનાવે છે.

વાતાવરણીય પાણી જનરેટર

- > ઓપરેશનનો મુખ્ય સિદ્ધાંત કન્ડેન્સેશન છે. અહીં હવામાં પાણીની વરાળને હવાના દબાણથી, પાણીને તેના ઝાકળની નીચે ઠંડુ કરીને અને હવાને ડિસેસિન્ટ્રસમાં લાવીને પાણી તરીકે કાઢવામાં આવે છે. ડેસીસકેન્ટ એ હાઈગ્રોસ્કોપિક પદાર્થ છે. ડ્યૂ પોઈન્ટ એ એક બિંદુ છે કે જ્યાં તેની વરાળથી સંતૃપ્ત થવા માટે હવાને ઠંડી કરવી જોઈએ. જ્યારે તેને વધુ ઠંડુ કરવામાં આવે, ત્યારે તે પ્રવાહી પાણી (અથવા ઝાકળ) માં ઘટ્ટ થઈ જશે.

ભારતમાં પાણીની તંગી

- > ભારત હાલમાં વિશ્વના સેથી મોટા જળ સંકટનો સામનો કરી રહ્યું છે. 50% થી વધુ ભારતીય વસ્તીને પીવાના પાણીની સલામત પહોંચ નથી. 200,000 થી વધુ લોકો સલામત પાણીની પહોંચના અભાવથી મૃત્યુ પામે છે. 82% થી વધુ ઘરો પાઈપ પાણી પુરવઠા વિનાના છે. સંયુક્ત જળ સંચાલન સૂચકાંક, 2018 એ નોંધ્યું છે કે 2050 સુધીમાં ભારત તેના આર્થિક GDPના 6% ગુમાવશે.

લક્ષદ્વીપ 100% ઓર્ગેનિક બાહર કરાયું

- > કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા કેન્દ્રિય પ્રદેશો લક્ષદ્વીપને જૈવિક કૃષિ ક્ષેત્ર તરીકે ઘોષિત કરવામાં આવ્યો છે. 100% ઓર્ગેનિક ક્ષેત્રનો દરજ્જો પ્રાપ્ત કરવા માટે સિક્કિમ પછી બીજા ક્રમે છે. ભારતનો કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં દરજ્જો મેળવનારા તે પ્રથમ છે.
- > કેન્દ્ર સરકારની પરમપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના (સજીવ ખેતી સુધારણા કાર્યક્રમ) હેઠળ UTનો આખો 32 ચોરસ કિલોમીટર વિસ્તાર ઓર્ગેનિક તરીકે પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યો છે. લક્ષદ્વીપને ભૌગોલિક રૂપે ભારતના મુખ્ય પ્રવાહથી અલગ કરવામાં આવ્યો છે. છેલ્લા 15 વર્ષથી આ ટાપુ જૂથને કેમિકલ્સ અને ખાતરોનું કોઈ જહાજ મોકલવામાં આવ્યું નથી. UT વહીવટીતંત્ર ફક્ત ખાતર, મરઘાં ખાતર, લીલા પાંદડા ખાતર જેવા ઈનપુટ્સનો ઉપયોગ કરીને ખેતીની પ્રેક્ટિસ કરી રહ્યું છે. UT દ્વારા રસાયણોની ખરીદી માટે કોઈ ખર્ચ કરવામાં આવ્યો નથી.

Back to basics : ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ

- > તે તકનીક છે જેમાં કુદરતી રીતે છોડની ખેતી અને પ્રાણીઓના ઉછેરનો સમાવેશ થાય છે. તે જમીનની ફળદ્રુપતા અને ઈકોલોજીકલ સંતુલનને રોકવા માટે કૃત્રિમ પદાર્થોના ઉપયોગને ટાળે છે. આ દ્વારા, જૈવિક ખેતીનો ઉદ્દેશ કચરો અને પ્રદૂષણ ઘટાડવાનો છે. તેમાં જૈવિક પદ્ધતિઓ શામેલ છે.
- > ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ
- > સહભાગી ગેરંટી સિસ્ટમ સર્ટિફિકેટ સાથે ઓર્ગેનિક ખેતીને પ્રોત્સાહન આપવા પરંપરાગત કૃષિ વિકાસ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે તાલીમ, કલસ્ટર રચના, માર્કેટિંગ અને પ્રમાણપત્ર સમાવેશ થાય છે.
- > તેલીબિયાના સિંચાઈ કવચને 26% થી વધારીને 36% કરવા માટે ઓઈલ સીડસ અને ઓઈલ પામ પર નેશનલ મિશન શરૂ કરાયું હતું. તેનો હેતુ બીજ રિપ્લેસમેન્ટ રેશિયો વધારવાનો છે.
- > દેશમાં ટકાઉ ધોરણે ખાદ્ય સુરક્ષાની ખાતરી કરવા માટે ચોખા, ઘઉં અને કઠોળના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવા રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા મિશનની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. મિશન અંતર્ગત બાયો-ખાતરોને આર્થિક સહાય આપવામાં આવી હતી.

અન્ય રાજ્યો અને ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ

- > 2000 માં ઉત્તરાખંડ એ ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ પોલિસી શરૂ કરનાં પહેલું રાજ્ય હતું. 100% ઓર્ગેનિક બનનાર સિક્કિમ પહેલું રાજ્ય હતું.
- લાભો:
- > સજીવ ખેતીના મુખ્ય ફાયદાઓ ઓછા ઈનપુટ ખર્ચ, પર્યાવરણીય મૈત્રીપૂર્ણ, જમીનની રચનામાં સુધારો, પ્રીમિયમ ભાવ વગેરે છે.

હોર્નબિલ ઉત્સવ

- નાગાલેન્ડ સ્ટેટ ફાઉન્ડેશન ડે (1 ડિસેમ્બર, 1963) ના રોજ દર વર્ષે હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલ પ્રથમ વખત વૈશ્વિક કોરોનાવાયરસ રોગચાળાને કારણે ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ દ્વારા શરૂ કરાયો હતો.
- તે હોર્નબિલ ફેસ્ટિવલની 21 મી આવૃત્તિ છે અને 1 થી 5 ડિસેમ્બર, 2020 દરમિયાન યોજાશે.

Back to Basics : નામકરણ અને પ્રારંભ

- આ તહેવારનું નામ હોર્નબિલ પક્ષી પર રાખવામાં આવ્યું છે અને આ તહેવારની શરૂઆત વર્ષ 2000 માં કરવામાં આવી હતી.
- હોર્નબિલ એ અરુણાચલ પ્રદેશ અને કેરળનું રાજ્ય પક્ષી છે.
- તે ભારતીય ખંડ અને દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં જોવા મળે છે.
- IUCN ની રેડ યાદીમાં તે સંવેદનશીલ વર્ગમાં શામેલ છે.
- તે CITIESના પરિશિષ્ટ-I અને વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972 ની સૂચિ 1 માં શામેલ છે.
- રાજ્યના પર્યટન અને કલા અને સંસ્કૃતિ વિભાગ દ્વારા આ ઉત્સવનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

ઉત્સવ વિશે

- આ સાંસ્કૃતિક તહેવાર નાગા સમુદાયની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ અને પરંપરાઓનું કલાત્મક પ્રદર્શન છે જે નાગા સમાજની વિવિધતા દર્શાવે છે, નૃત્ય, સંગીત અને પરંપરાગત ખોરાકની સાથે વર્ષોથી અપનાવવામાં આવે છે.
- તે 'તહેવારોનો તહેવાર' તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- મહોત્સવનો ઉદ્દેશ નાગાલેન્ડની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિને પુનર્જીવિત કરવા અને તેની સાથે સાથે તેની પરંપરાઓને પ્રદર્શિત કરવાનો છે.

હમ્પી મંદિરમાં સ્થિત પથ્થરના રથ

- ભારતીય પુરાતત્વીય સર્વેક્ષણ-ASIએ હમ્પીમાં યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ પર વિટ્કલ મંદિર સંકુલની અંદર પથ્થર રથની સુરક્ષા માટે પગલાં લીધાં છે.
- પુરાતત્વીય સંશોધન અને રાષ્ટ્રની સાંસ્કૃતિક વારસોની જાળવણી માટે સંસ્કૃતિ મંત્રાલય હેઠળ ASI એક અગ્રણી સંસ્થા છે.

Back to basics : હમ્પી રથ

- તે ભારતમાં બાંધવામાં આવેલા ત્રણ પ્રખ્યાત પથ્થર રથોમાંનો એક છે, અન્ય બે કોણાર્ક (ઓડિશા) અને મહાબાલીપુરમ (તામિલનાડુ) માં છે.
- તે 16 મી સદીમાં વિજયનગર શાસક, રાજા કૃષ્ણદેવરાયના કહેવાથી બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- વિજયનગર શાસકોએ 14 મીથી 17 મી સદી સુધી શાસન કર્યું.
- તે ભગવાન વિષ્ણુના આધિકારીક વાહન, ગરુડને સમર્પિત એક મંદિર છે.

વિટ્કલ મંદિર

- તે વિજયનગર સામ્રાજ્યના શાસકોમાંના એક દેવરાય બીજાના શાસન દરમિયાન 15 મી સદીમાં બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- તે વિટ્કલને સમર્પિત છે અને તે વિજયા વિટ્કલ મંદિર તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- વિટ્કલ ભગવાન વિષ્ણુનો અવતાર માનવામાં આવે છે.
- વિટ્કલ મંદિર દક્ષિણ ભારતીય મંદિર સ્થાપત્યની દ્રવિડ શૈલીમાં બનાવવામાં આવ્યું છે.

હમ્પી

- ચૌદમી સદી દરમિયાન મધ્યયુગીન ભારતના મહાન સામ્રાજ્યોમાંનું એક, વિજયનગર સામ્રાજ્યની રાજધાની, હમ્પી કર્ણાટક રાજ્યમાં સ્થિત છે.
- તેની સ્થાપના 1336 માં હરિહર અને બુક્કા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- યુનેસ્કો (વર્ષ 1986) દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે વર્ગીકૃત, તે 'વિશ્વનું સૌથી મોટું ઓપન-એર મ્યુઝિયમ' પણ છે.
- હમ્પીની ઉત્તરે તુંગભદ્રા નદી દ્વારા અને અન્ય ત્રણ બાજુ ખડકાળ ગ્રેનાઈટ પર્વતો દ્વારા સીમિત છે. હમ્પીની ચૌદમી સદીના અવશેષો લગભગ 26 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલા છે.

- > વિજયનગર શહેરના સ્મારકો, જેને વિદ્યા નારાયણ સંતના સન્માનમાં વિદ્યા સાગર તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે હરિહર-1 દ્વારા સદાશિવ રાય રાજાઓએ 1336-1570 ની વચ્ચે બાંધવામાં આવ્યું હતું. અહીંની મોટાભાગની ઈમારતો તુલુવ વંશના મહાન શાસક કૃષ્ણદેવ રાય (ઈ.સ.1509-30) દ્વારા બનાવવામાં આવી હતી.
- > હમ્પીના મંદિરો તેમના વિશાળ પરિમાણો, ફૂલોના શણગારો, આબેહૂબ કોતરણી, વિશાળ સ્તંભો, ભવ્ય મંડપ અને શિલ્પ અને પરંપરાગત પોટ્રેટ રજૂઆતો માટે જાણીતા છે, રામાયણ અને મહાભારતની થીમ્સને આવરી લે છે.
- > હમ્પીનું વિદ્યલ મંદિર, વિજય નગર સામ્રાજ્યની કલાત્મક શૈલીનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. પથ્થરમાંથી બનાવેલ દેવી લક્ષ્મી, નરસિંહા અને ગણેશની મૂર્તિઓ તેમની ભવ્યતા અને વૈભવ માટે નોંધપાત્ર છે. અહીં સ્થિત જૈન મંદિરોમાં કૃષ્ણ મંદિર, પટ્ટભિરામ મંદિર, હજારા રામચંદ્ર અને ચંદ્ર શેખર મંદિર છે.

વિજયનગર સામ્રાજ્ય

- > વિજયનગર અથવા 'વિજયનું શહેર' એ શહેર અને સામ્રાજ્ય બંનેનું નામ હતું.
- > આ સામ્રાજ્યની સ્થાપના ચૌદમી સદી (ઈ.સ.1336) માં સંગમ વંશના હરિહર અને બુક્કા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- > તે ઉત્તરમાં કૃષ્ણ નદીથી દ્વીપકલ્પના ખૂબ દૂર દક્ષિણમાં છે.
- > વિજયનગર સામ્રાજ્ય પર ચાર મહત્વપૂર્ણ રાજવંશોનું શાસન હતું, જે નીચે મુજબ છે:
 - સંગમ
 - સાલુવ
 - તુલુવ
 - અરવિડુ
- > તુલુવ વંશનો કૃષ્ણદેવરાય (1509-29) વિજયનગરનો સૌથી પ્રખ્યાત શાસક હતો.
- > તેમને કેટલાક શ્રેષ્ઠ મંદિરો બનાવવાનો અને ઘણા મહત્વપૂર્ણ દક્ષિણ ભારતીય મંદિરોમાં પ્રભાવશાળી ગોપુરમ ઉમેરવાનો શ્રેય છે. તેમણે વિજયનગર નજીક એક ઉપનગરીય વસાહત પણ સ્થાપી, જેને નાગલપુરમ કહેવામાં આવે છે.
- > તેમણે તેલુગુમાં એક ગ્રંથની રચના કરી, જેને આમુક્તમાલ્યદા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > દ્રવિડિયન સ્થાપત્ય વિજયનગર શાસકોના આશ્રય હેઠળ દક્ષિણ ભારતના કેટલાક ભાગોમાં સચવાય છે.
- > વિજયનગર સ્થાપત્ય એ 'રાણીનું સ્નાન' અને હાથીના તબેલા જેવા બિનસાંપ્રદાયિક ઈમારતોમાં ભારત-ઈસ્લામિક સ્થાપત્યના તત્વોને અપનાવવા માટે પણ જાણીતું છે, જે ખૂબ વિકસિત બહુ-ધાર્મિક અને બહુ-વંશીય સમાજનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિ આહાર

- > પુરાતત્વીય વિજ્ઞાનના જર્નલમાં તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયેલા એક અભ્યાસ મુજબ, માંસ પર સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના લોકોના આહારનો પ્રભાવ હતો, જેમાં બીફનો સમાવેશ થતો હતો.
- > આ સંશોધન સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના માટીકામ પર મળતા ચરબીના અવશેષો પર કરવામાં આવ્યું હતું. આમાં ડુક્કર, ઢોર, ભેંસ, ઘેટાં અને બકરાનાં માંસનું વધુ પ્રમાણ જોવા મળ્યું. પ્રાચીન ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતના શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં મળી આવેલા ઘણા પ્રાચીન વાસણોમાં દૂધના ઘણા ઉત્પાદનોના અવશેષો પણ મળી આવ્યા હતા. હાલમાં આ ક્ષેત્ર હરિયાણા અને ઉત્તર પ્રદેશમાં આવે છે.
- > આલમગિરપુર (મેરઠ), ઉત્તર પ્રદેશ
- હરિયાણા:
 - > મસુદપુર, લોહારીરાઘો, રાખીગઢી નગર (હિસાર), ખાનક (ભિવાની), ફરમાના શહેર (રોહતક)
- > નિષ્કર્ષ:
 - > આ અધ્યયનમાં ડુક્કરનું માંસ, પશુઓ, ભેંસ, ઘેટાં અને બકરી જેવા પ્રાણી ઉત્પાદનો તેમજ સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિની ગ્રામીણ અને શહેરી વસાહતોના ડેરી ઉત્પાદનો મળ્યાં છે.
 - > ઘરેલુ પ્રાણીઓમાં પશુ / ભેંસ પુષ્કળ પ્રમાણમાં મળી આવી હતી, કારણ કે આ સમયે મેળવેલ પ્રાણીના હાડકાંમાંથી 50-60% તેના છે અને બાકીના 10% ઘેટાં / બકરીનાં છે.
 - > સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિમાંથી મેળવેલા ઢોરના હાડકાંનું ઊંચું પ્રમાણ ખોરાકના રૂપમાં માંસના ઉપયોગની પુષ્ટિ કરે છે.
 - > હડપ્પામાં, 90% ઢોર ત્રણ અથવા સાડા ત્રણ વર્ષના થયા ત્યાં સુધી જીવંત રાખવામાં આવ્યા હતા. માદા ડેરીના ઉત્પાદન માટે વપરાતી હતી, જ્યારે પુરુષનો ઉપયોગ કાર્ટ ખેંચવા માટે કરવામાં આવતો હતો.
 - > સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિમાં ખાદ્યપદાર્થો વિશે ઘણા અગાઉના અભ્યાસ થયા છે પરંતુ આ અધ્યયનનું મુખ્ય ધ્યાન પાક પર હતું.

Back to basics : સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિ

- સમય મર્યાદા:
 - > હડપ્પા લિપિનું પ્રથમ ઉદાહરણ ઈ.સ.પૂ. આશરે 3000 ની છે. ઈ.સ.પૂ. 2600 તે સમય સુધીમાં સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિ તેની પરિપક્વ સ્થિતિમાં આવી ગઈ હતી. ઈ.સ.પૂ. 1800માં સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિનો ધીરે ધીરે ઘટાડો શરૂ થયો. તે ઈ.સ.પૂ. 1700નો હોવાનું માનવામાં આવે છે જે સમયે, હડપ્પન સંસ્કૃતિના ઘણા શહેરો સમાપ્ત થઈ ગયા.

- > આ સંસ્કૃતિની શોધ પ્રથમ હડપ્પા નામના સ્થળે થઈ હતી, તેથી તેનું નામ હડપ્પન સંસ્કૃતિ રાખવામાં આવ્યું છે.

ભૌગોલિક ક્ષેત્ર

- > ભૌગોલિક રીતે, આ સંસ્કૃતિ પંજાબ, સિંધ, બલુચિસ્તાન, રાજસ્થાન, ગુજરાત અને પશ્ચિમ ઉત્તર પ્રદેશમાં ફેલાયેલી છે.
- > આમાં પૂર્વમાં સુતકાગોર (બલુચિસ્તાનમાં) થી પૂર્વમાં આલમગિરપુર (પશ્ચિમ યુપી) અને ઉત્તરમાં માંડુ (જમ્મુ) થી દક્ષિણમાં દેમાબાદ (અહમદનગર, મહારાષ્ટ્ર) સુધીના વિસ્તારોનો સમાવેશ થાય છે.
- > અફઘાનિસ્તાનમાં સિંધુ ખીણની કેટલીક જગ્યાઓ પણ મળી આવી છે.

મહત્વપૂર્ણ સ્થાનો

- **ભારતમાં:**
 - > કાલીબંગા (રાજસ્થાન), લોથલ, ધોલાવીરા, રંગપુર, સુરકોટડા (ગુજરાત), બનવાલી (હરિયાણા), રોપર (પંજાબ).
- **પાકિસ્તાનમાં:**
 - > હડપ્પા (રાવિ નદીના કાંઠે), મોહેજોદડો (સિંધમાં સિંધુ નદીના કાંઠે), ચાન્હુદડો (સિંધમાં).

વારાણસી અન્નપૂર્ણા મૂર્તિ

- > કેનેડાથી સદી પછી વારાણસી અન્નપૂર્ણા મૂર્તિને ભારત પાછી લાવવામાં આવી રહી છે. તે લગભગ એક સદી પહેલા વારાણસીના મંદિરમાંથી ચોરી કરવામાં આવી હતી. 18 મી સદીનું આ શિલ્પ 'બેનરેસ શૈલી' માં કોતરવામાં આવ્યું છે અને તે ખોરાકની દેવીનું પ્રતિનિધિત્વ છે. દેવીને તેના હાથમાં ખીરનો કટોરો અને ચમચી હોલ્ડિંગ તરીકે રજૂ કરવામાં આવે છે. અન્નપૂર્ણા વારાણસી શહેરની પણ દેવી છે.
- > આ મૂર્તિને ભારત પરત લાવ્યા બાદ તેને ASIની કસ્ટડી હેઠળ રાખવામાં આવશે. ASI (ભારતીય પુરાતત્વીય સર્વે) એ આવી પરત ફરતી કળાઓનો સત્તાવાર કસ્ટોડિયન છે.

અન્નપૂર્ણા મૂર્તિ કેનેડામાં કેવી રીતે પહોંચી?

- > અન્નપૂર્ણા એ ખોરાકની દેવી છે. અન્નપૂર્ણા મૂર્તિ એ 18 મી સદીની મૂર્તિ છે અને તે રેજીના યુનિવર્સિટીનો એક ભાગ હતો. દિવ્ય મેહરા, વિનિપેગ આધારિત કલાકારને મેકેન્ડી

આર્ટ ગેલેરીમાં એક પ્રદર્શન યોજવા આમંત્રણ અપાયું હતું. જ્યારે તે સંગ્રહ અંગે સંશોધન કરી રહી હતી, ત્યારે તેણે જોયું કે અન્નપૂર્ણા આઈડોલ 1913 માં વારાણસીના કાંઠે આવેલા નિષ્ક્રિય મંદિરમાંથી ચોરી કરવામાં આવી હતી. તે મેકેન્ડીએ મેળવી હતી.

Back to basics : પશ્ચિમના અન્ય દેશમાંથી

પરત ફરેલ ઓબ્જેક્ટો

- > કેન્દ્રીય સંસ્કૃતિ પ્રધાન પ્રહલાદ પટેલે તાજેતરમાં જ ભગવાન રામ, લક્ષ્મણ અને દેવી સીતાની બ્રોન્ઝ મૂર્તિને તમિલનાડુ સરકારને પરત કરી હતી. બ્રોન્ઝ મૂર્તિને યુકેથી પાછી લાવવામાં આવી હતી.

કાંસ્ય મૂર્તિ વિશે

- > સંસ્કૃતિ અને પર્યટન મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર વીસ વર્ષ પહેલાં ભારતમાંથી મૂર્તિની ચોરી કરવામાં આવી હતી. સપ્ટેમ્બર 2020 માં, લંડન મેટ્રોપોલિટન પોલીસે આ પ્રતિમાને ફરીથી મેળવી લીધા પછી તેને ભારતના ઉચ્ચ કમિશનને સોંપી હતી.
- > તમિલનાડુમાં વિજયનગર કાળમાં બનાવવામાં આવેલા મંદિરમાંથી મૂર્તિની ચોરી કરવામાં આવી હતી
- > છેલ્લાં છ વર્ષોમાં, ભારત સરકારે વિવિધ દેશોમાં આશરે ચાલીસ જેટલી ભારતીય મૂર્તિઓની ઓળખ કરી હતી જે 1977 થી 2014 ની વચ્ચે ચોરી કરવામાં આવી હતી. ભારતીય પુરાતત્વીય સર્વેક્ષણના રેકોર્ડમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આમાંથી 13 પ્રાચીન વસ્તુઓ ભારત પાછી લાવવામાં આવી છે.

પાગરી સંભલ જટ્ટ આંદોલન

- > તાજેતરમાં થયેલા કાયદાકીય ફાર્મ કાયદાઓ વિદ્ધ ચાલી રહેલા ખેડૂત વિરોધ એ 1907 માં થયેલા ખેડૂત વિરોધ જેવા જ છે. તે વખતે ખેડુતોએ પંજાબ જમીન વસાહતી અધિનિયમ, દોઆબ બારી એક્ટ અને પંજાબ જમીન કોલોનાઈઝેશન અધિનિયમ જેવા ત્રણ બ્રિટિશ કાયદાઓનો વિરોધ કર્યો હતો.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > 1879 માં, બ્રિટિશ સરકારે ચીનાબ નદીથી લૈલલપુર (હાલના ફૈસલાબાદ, પાકિસ્તાન) તરફ પાણી ખેંચવા માટે કેનાલનું

નિર્માણ કર્યું. કેનાલને અપર બારી દોઆબ કેનાલ કહેવાતી. આ નિર્જન વિસ્તારમાં વસાહતો સુયોજિત કરવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું. ઉપરાંત, બ્રિટિશરોએ અનેક સુવિધાઓ સાથે મુક્ત જમીન ફાળવવાનું વચન આપ્યું હતું. જેમાં અમૃતસર, જલંધર અને હોશિયારપુરના ભૂતપૂર્વ સૈનિકનો પણ સમાવેશ થાય છે. તેથી, આ જિલ્લાઓના ખેડુતો તેમની જમીન અને સંપત્તિ પાછળ છોડી નવા ઉદ્યોગોમાં સ્થાયી થયા અને ઉજ્જડ જમીનને ખેતી માટે યોગ્ય બનાવવા માટે મહેનતુ ખેડુતોએ ઝડપથી જમીનને ફળદ્રુપ બનાવી દીધી હતી. બ્રિટિશ સરકારે ત્રણ કાયદા ઘડ્યા જેણે આખરે બ્રિટિશરોને જમીનનો મુખ્ય જાહેર કર્યો અને ખેડુતોના માલિકી હક્કોનો ઈનકાર કર્યો. કાયદાએ ખેડુતોનો પાક વિસ્તાર ઘટાડ્યો. તેઓ આ જમીનો પર ન તો મકાનો બનાવી શક્યા ન તો ઝાડ પાડી શક્યાં. કાયદામાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે જો મોટા પુત્ર પુખ્તવયે પહોંચતા પહેલા મૃત્યુ પામ્યા, તો જમીન સરકારની મિલકત બની જશે અને નાના પુત્ર સુધી પહોંચશે નહીં. જેના પગલે પાગરી સંભલ જટ્ટ આંદોલન શરૂ થયું.

પાગરી સંભલ જટ્ટ આંદોલન

- 1907 માં, ભગતસિંહના કાકા અજિતસિંહ સંઘુએ કાયદાઓ વિરુદ્ધ એક આંદોલન ચલાવ્યું. જેને પાછળથી પાગરી સંભલ જટ્ટ આંદોલન કહેવામાં આવ્યું હતું. પાગરી સંભલ જટ્ટ બાંકે દયાલ દ્વારા રચિત એક ગીત હતું. તે ઝાંગ સાયલના સંપાદક હતા. ગીત ટૂંક સમયમાં આંદોલનનું રાષ્ટ્રગીત બની ગયું.
- અજિતસિંહે “જીવંત દફનાવવામાં” (Buried Alive) નામની આત્મકથા લખી હતી.

ભારત માતા સોસાયટી

- તેને મહેબૂબાને વતન પણ કહેવાય છે. તે એક ભૂગર્ભ સંસ્થા હતી જેની રચના અજિતસિંહ અને તેના સહયોગીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. સંગઠનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ 1857 ની ક્રાંતિને ફરીથી અમલમાં મૂકવાનો હતો.

પરિણામ

- પાગરી સંભલ જટ્ટ આંદોલન ખેડુતોથી સેનામાં ફેલાવા માંડ્યું. અને આમ, બ્રિટિશ સરકારે તેના કાયદા પાછા ખેંચી લીધા. ખેડુતોને જમીનની માલિકી પણ પરત આપી.

GUJARAT PUBLIC SERVICE COMMISSION

GPSC

LATEST EDITION

GPSCની એકઝામ પેટર્ન સમજવાની એકમાત્ર માસ્ટર કી

GPSC CLASS 1/2, STI, PI, Dy. SO, Dy. MAMLATDAR, A.O., GUJ ENGINEERING SERVICE, તથા લેકચરર અને આસિસ્ટન્ટ પ્રોફેસરના પેપરોનો સમાવેશ

7700+ TOTAL QUESTIONS

Available at amazon

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર પર ઉપલબ્ધ

વધુ માહિતી માટે CALL 93753-01110

COMING SOON

પીકોક સોફ્ટ શેલ કાયબો

- તાજેતરમાં આસામના સિલચરમાં આવેલી માછલી બજારમાં થી પીકોક સોફ્ટ શેલ કાયબાને બચાવી લેવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics

- કાયબાનું વૈજ્ઞાનિક નામ:
 - નીલસોનિયા હુરમ(Nilssonia hurum)
 - વિશેષતા:
 - આ કાયબાનું માર્થું મોટું છે, નીચલા વાહનો સાથે, એક પ્રકાશ અને અંડાકાર પૃષ્ઠભૂમિ છે જે ક્યારેક પીળો રંગનો હોય છે અને ઘેરો કાળો હોય છે.
 - માથા અને અંગનો રંગ ઓલિવ લીલો છે, માથામાં ઘાટા નિશાનો અને મોટા પીળા અથવા નારંગી ફોલ્લીઓ છે, ખાસ કરીને આંખોની પાછળ અને સ્નોટની આગળ.
 - નર કાયબા માદાઓ કરતાં લાંબા અને જાડા હોય છે.
 - રહેઠાણ:
 - આ પ્રજાતિ ભારત, બાંગ્લાદેશ અને પાકિસ્તાન સુધી મર્યાદિત છે.
 - ભારતમાં, તે ઉત્તરી અને મધ્ય ભાગોમાં વ્યાપકપણે જોવા મળે છે.
 - તેઓ નદી, નાળા, તળાવો અને સરોવરોના તળિયે કાદવ અથવા રેતીમાં જોવા મળે છે.
 - મુખ્ય જોખમો:
 - આ જાતિ તેના માંસ અને કેલિપી માટે ભારે શિકાર કરવામાં આવે છે. કેલિપી એ બાહ્ય શેલ / ખાલ / આવરણનો કાર્ટિલેગિનસ રિમ છે.
 - ગંગા નદીમાં જોવા મળતા તમામ મોટા નદીના કાયબાઓની જેમ, આ પ્રજાતિ પણ એક સામાન્ય જોખમમાં છે, જેમાં માછલીના શેરોમાં ઘટાડો એટલે કે વધુપડતી માછલી, પ્રદૂષણ, નદીના ટ્રાફિકમાં વધારો, અને રેતી ખનન સહિતના અન્ય પરિબલો શામેલ છે.
 - સંરક્ષણ સ્થિતિ:
 - વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972: શેડ્યૂલ-I, IUCN રેડ સૂચિ: સંવેદનશીલ, CITIES: પરિશિષ્ટ-I

વિશ્વ એઇડ્સ દિવસ 2020

- વિશ્વ એઇડ્સ દિવસ દર વર્ષે 1 ડિસેમ્બરે સમગ્ર વિશ્વમાં ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics

- તેની શરૂઆત 1988 માં 'વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન' (WHO) દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને હસ્તગત એઇડ્સ વિશે લોકોમાં જાગૃતિ લાવવાનો હેતુ માટે પ્રથમ 'ગ્લોબલ હેલ્થ ડે' હતો.
- એઇડ્સ એ રોગચાળો છે જે HIVના ચેપને કારણે થાય છે, જે માનવ રોગપ્રતિકારક શક્તિને અસર કરે છે.
- વર્ષ 2019 માં, 6,90,000 લોકો HIV અને તેનાથી સંબંધિત કારણોથી મૃત્યુ પામ્યા હતા અને 17 લાખથી વધુ લોકોને ચેપ લાગ્યો હતો. આમાંના લગભગ 62% ચેપ ગીચ વસ્તીવાળા વિસ્તારો અને તેમના સહભાગમાં રહેતા લોકોમાં નોંધાયો છે.
- વર્ષ 2020 ની થીમ:
 - 'વૈશ્વિક એકતા, સ્થિતિસ્થાપક HIV સેવાઓ.'
 - 'વર્લ્ડ એઇડ્સ ડે' -2020 પર, WHO એ વૈશ્વિક નેતાઓ અને નાગરિકોને HIV સામેના પ્રતિસાદ અંગે COVID-19 દ્વારા ઉદ્ભવેલા પડકારોને પહોંચી વળવા 'વૈશ્વિક એકતા' દર્શાવવા એક રેલીમાં ભાગ લેવા હાકલ કરી છે.
 - રોગચાળાને લીધે, નાજુક આરોગ્ય પ્રણાલીવાળા દેશો સહિતના તમામ દેશોમાં HIV નિવારણ, પરીક્ષણ, સારવાર અને સંભાળ સેવાઓ ખોરવાઈ રહી છે.
 - આરોગ્ય સેવાઓના વિક્ષેપોને કારણે એઇડ્સ સામે 2020 સુધીમાં વિશ્વ સામે નિર્ધારિત '90-90-90' લક્ષ્યાંક હાંસલ કરવો મુશ્કેલ છે.
 - આ ધ્યેય મુજબ, એ સુનિશ્ચિત કરવું છે કે 90 ટકા લોકો તેમની HIV સ્થિતિ જાણે છે, 90 ટકા લોકો આરોગ્ય સુવિધાઓમાં સકારાત્મક HIV વપરાશ ધરાવે છે, અને સારવારની પહોંચ ધરાવતા 90 ટકા લોકોમાં વાયરસનું દબાણ ઘટાડી શકાય છે.
 - આ સેવાઓનો વિક્ષેપ HIV ચેપ અને એઇડ્સના મૃત્યુને કારણે મોટી વસ્તીને અસર કરી શકે છે અને આ વચગાળાના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત ન કરવાથી વર્ષ 2030 સુધીમાં એઇડ્સના નાબૂદી લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવું મુશ્કેલ બનશે.
 - વર્ષ 2020 ને 'નર્સ અને મિડવાઈલ્સ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે. આ વર્ષ, આરોગ્ય કર્મચારીઓ કે જેઓ લાંબા સમયથી HIV સેવાઓ પૂરી પાડવામાં મોખરે રહ્યા છે તેમને વધુ સુરક્ષા અને ટેકો આપવા માંગણી કરે છે.
 - વિશ્વ એઇડ્સ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયો અને સરકારોને યાદ અપાવે છે કે HIVને સંપૂર્ણ રીતે નાબૂદ કરવો બાકી છે. આ દિશામાં વધુ ભંડોળ ઊભું કરવું, જાગૃતિ લાવવી, પૂર્વગ્રહ દૂર કરવો અને તે જ સમયે લોકોને તેના વિશે શિક્ષિત કરવું મહત્વપૂર્ણ છે.

- > આ દિવસ એ વિશ્વવ્યાપી HIV સાથે જીવતા લાખો લોકો સાથે એકતા દર્શાવવાની તક પૂરી પાડે છે.

રેલ્વેનું વિદ્યુતીકરણ

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય પ્રધાન પિયુષ ગોયલે ઉત્તર-પશ્ચિમ રેલ્વેના નવા ઇલેક્ટ્રિકાઇઝ્ડ દિઘાવાડા-બાંદીકુઈ રેલ્વે વિભાગનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું અને દિઘાવાડા સ્ટેશન પર આયોજિત કાર્યક્રમમાં આ નવા વીજળીકૃત રેલ્વે રૂટ પર પહેલી ટ્રેનને રવાના કરી હતી.

Back to Basic : રેલ્વેનો ઇતિહાસ

- 1832:
 - > ભારતમાં રેલ્વે માટેની પહેલી દરખાસ્ત મદ્રાસમાં રજૂ કરવામાં આવી.
- 1837:
 - > ભારતને રેડ હિલ રેલ્વેના રૂપમાં પ્રથમ ટ્રેન મળી, જે માર્ગ બાંધકામ માટે ગ્રેનાઈટ પરિવહનના એકમાત્ર હેતુ માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- 1853:
 - > ભારતની પ્રથમ પેસેન્જર ટ્રેન એપ્રિલ 1853 માં ગ્રેટ ઇન્ડિયન પેનિનસુલા રેલ્વે બોરી બંદર (મુંબઈ) અને થાણે વચ્ચે દોડી હતી.
- 1925:
 - > ફેબ્રુઆરી 1925 માં, ભારતની પહેલી ઇલેક્ટ્રિક ટ્રેન મુંબઈના વિક્ટોરિયા ટર્મિનસ અને કુર્લા વચ્ચે દોડી હતી.
- 1951:
 - > ભારતીય રેલ્વેનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવ્યું.

વર્તમાન વીજળીકરણ

- > ભારતીય રેલ્વેએ ડિસેમ્બર 2023 સુધીમાં તેના બ્રોડગેજ નેટવર્કના વીજળીકરણનું કામ પૂર્ણ કરવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.
- > 66 ટકાથી વધુ બ્રોડગેજ રૂટનું વીજળીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.
- > 18065 કિ.મી.ના રૂટનું વીજળીકરણ કાર્ય પૂર્ણ કર્યા પછી, રેલવેએ વર્ષ 2009-2014ની સરખામણીમાં વર્ષ 2014-2020 દરમિયાન વીજળીકરણમાં 37 ટકાનો વધારો નોંધાવ્યો હતો.

BSF સ્થાપના દિવસ

- > બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) નો 56 મો 'સ્થાપના દિવસ' કાર્યક્રમ 1 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ નવી દિલ્હીમાં યોજાયો હતો.
- > ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ પછી ભારતીય સરહદોનું રક્ષણ કરવાના વિશિષ્ટ ઉદ્દેશ્ય સાથે સરહદ સુરક્ષા દળ (BSF) ની સ્થાપના વર્ષ 1965 માં કરવામાં આવી હતી.
- > તે ગૃહ મંત્રાલય (MHA) ના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના ભારતના પાંચ કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળ (CAPF) માંનું એક છે.
- > સેન્ટ્રલ રિઝર્વ પોલીસ ફોર્સ (CRPF), સેન્ટ્રલ ઔદ્યોગિક સુરક્ષા દળ (CISF), ઈન્ડો-તિબેટીયન બોર્ડર પોલીસ (ITPB), સશસ્ત્ર સીમા બલ (SSB)

Back to Basics

- > પાકિસ્તાન અને બાંગ્લાદેશની સરહદો પર બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) ના 2.65 લાખથી વધુ સંરક્ષણ જવાનો તૈનાત છે.
- > બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) ના જવાનોને નકસલ વિરોધી કાર્યવાહી, ભારત-પાકિસ્તાન આંતરરાષ્ટ્રીય બોર્ડર, ભારત-બાંગ્લાદેશ આંતરરાષ્ટ્રીય બોર્ડર અને લાઈન ઓફ કંટ્રોલ (LOC) પર તૈનાત કરવામાં આવ્યા છે.
- > તેમાં એર વિંગ, મરીન વિંગ, આર્ટિલરી રેજિમેન્ટ અને કમાન્ડો યુનિટ છે.
- > અરબી સમુદ્રમાં સરકીક અને બંગાળની ખાડીમાં સુંદરવન ડેલ્ટા તેના અત્યાધુનિક જહાજો દ્વારા બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) દ્વારા રક્ષિત છે.
- > કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવવા અને શાંતિપૂર્ણ ચૂંટણીઓ યોજવામાં રાજ્ય વહીવટને મદદ કરવામાં BSFની પણ ખૂબ મહત્વની ભૂમિકા છે.
- > આ ઉપરાંત બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) જ્યારે પણ જરૂર પડે ત્યારે કુદરતી આફતો દરમિયાન માનવ જીવન બચાવવાનું કામ કરે છે.
- > તે દર વર્ષે યુએન શાંતિ અભિયાનોની કામગીરી માટે પ્રશિક્ષિત કર્મચારીઓની મોટી ટુકડી પણ મોકલે છે.
- > બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ (BSF) ઘૂસણખોરી, દાણચોરી અને લશ્કરી હુમલા સામે સંરક્ષણની પ્રથમ લાઈન તરીકે પણ ઓળખાય છે.

આદી મહોત્સવ-મધ્યપ્રદેશ

- > આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયે આદી મહોત્સવ-મધ્યપ્રદેશનું વર્ચુઅલ સંસ્કરણ રજૂ કર્યું છે.
- > નોંધપાત્ર વાત એ છે કે આદિ મહોત્સવની આગામી આવૃત્તિ ગુજરાત અને ત્યારબાદ પશ્ચિમ બંગાળ પર કેન્દ્રિત હશે.

Back to Basic : આદિ મહોત્સવ

- > તે એક રાષ્ટ્રીય આદિજાતિ ઉત્સવ છે અને આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલય અને ભારતીય આદિજાતિ સહકારી માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ એસોસિએશન (TRIFED) ની સંયુક્ત પહેલ છે. તે વર્ષ 2017 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારથી તેનું દર વર્ષે આયોજન કરવામાં આવે છે.
- > આ તહેવારનો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે સામાન્ય લોકો એક જગ્યાએ આદીવાસી સમુદાયોની સમૃદ્ધ અને વૈવિધ્યસભર હસ્તકલા અને સંસ્કૃતિથી પરિચિત થાય.
- > વર્ષ 2019 માં, આ ઉત્સવનું આયોજન નવી દિલ્હીમાં કરવામાં આવ્યું હતું અને આદિજાતિ હસ્તકલા, કલા, પેઇન્ટિંગ્સ, કપડાં, ઝવેરાત વગેરેના પ્રદર્શન અને વેચાણની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી.

આદિ મહોત્સવનું વર્ચુઅલ સંસ્કરણ

- > આ વર્ષે, TRIFED ઈ-માર્કેટ પ્લેસ પર ટ્રાઈબ્સ ઈન્ડિયા દ્વારા ઓનલાઈન કાર્યક્રમનું આયોજન કરી રહ્યું છે.
- > આ ઓનલાઈન કાર્યક્રમ ભારતની તમામ જનજાતિઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે અને તેમની કળા પ્રદર્શિત કરવાની તક આપવામાં આવશે.

રામાયણ કુઝ સર્વિસ

- અયોધ્યામાં સરયુ નદી પર ટૂંક સમયમાં 'રામાયણ કુઝ સર્વિસ' શરૂ કરવામાં આવશે.
- ઉત્તરપ્રદેશના અયોધ્યામાં સરયુ નદી પર આ પ્રકારની પહેલી લકઝરી કુઝ સેવા હશે.
- તેનો હેતુ પવિત્ર સરયુ નદીના પ્રખ્યાત ઘાટની મુલાકાત લેતા ભક્તોને એક પ્રકારનો આધ્યાત્મિક પ્રવાસનો અનુભવ પૂરો પાડવાનો છે.
- આ કુઝમાં વૈશ્વિક ધોરણ મુજબ જરૂરી સલામતી સુવિધાઓ સાથે તમામ લકઝરી અને આરામ મળશે.
- કુઝનો અંદરનો ભાગ અને બોર્ડિંગ પોઈન્ટ રામચરિતમાનસની થીમ પર આધારિત બનાવવામાં આવશે. સંપૂર્ણ વાતાનુકૂલિત 80 સીટર કુઝ પર્યાવરણને પ્રયાનમાં રાખીને બાયો ટોઈલેટ અને હાઈપ્રિડ એન્જિન સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરશે.
- આ દ્વારા પ્રવાસીઓને 1-1.5 કલાકની અવધિની 'રામચરિતમાનસ ટૂર' પર લેવામાં આવશે.
- આ સમગ્ર મુસાફરી દરમિયાન, આશરે 15-16 કિ.મી.નું અંતર આવરી લેવામાં આવશે. આ સેવા માત્ર મોટી સંખ્યામાં પ્રવાસીઓને આકર્ષશે નહીં, પરંતુ તે આ ક્ષેત્રમાં નવી સીધી અને પરોક્ષ રોજગારની તકો બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.

ઝારખંડમાં તમાકુ પર પ્રતિબંધ

- તાજેતરમાં, ઝારખંડ સરકારે આદેશ દ્વારા રાજ્ય સરકારના તમામ કર્મચારીઓ માટે કોઈપણ પ્રકારના તમાકુ પેદાશોના વપરાશ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- વટહુકમ દ્વારા રાજ્ય સરકારે કર્મચારીઓને તમાકુના સેવન અંગે સોગંદનામું રજૂ કરવું ફરજિયાત બનાવ્યું છે.
- નોંધનીય છે કે સિગારેટ, બીડી, બૈની, ગુટખા, પાન મસાલા, જરદા અથવા સોપારી તેમજ હૂકા, ઈ-સિગારેટ વગેરેનો સમાવેશ ધૂમ્રપાન અને ધૂમ્રપાન વિના તમાકુના ઉત્પાદનોમાં કરવામાં આવશે.
- આ નિર્ણય રાષ્ટ્રીય તમાકુ નિયંત્રણ કાર્યક્રમની બેઠકમાં લેવામાં આવ્યો છે, જેનો હેતુ સિગારેટ અને અન્ય તમાકુ ઉત્પાદનો અધિનિયમ, (COTPA) 2003 ની જોગવાઈઓનું યોગ્ય રીતે અમલ કરવાનો છે.
- આ હુકમ 1 એપ્રિલ, 2021 થી લાગુ કરવામાં આવશે.
- હુકમના ભંગના કિસ્સામાં સજાની જોગવાઈ અંગે કોઈ સ્પષ્ટતા નથી.
- કર્મચારીઓના વર્તનમાં ફેરફાર લાવવા પંચાયત કક્ષાની સંસ્થાઓમાં પણ લોકોને જાગૃત કરવા સરકાર તમાકુ નિયંત્રણ પર ચર્ચા યોજશે.
- જિલ્લા પરિષદો, પંચાયત સમિતિઓ અને ગ્રામ પંચાયતોને દરેક ગ્રામ સભામાં તમાકુ નિયંત્રણ અંગે ચર્ચા કરવા જણાવાયું છે.
- રાજ્યમાં પ્રતિબંધિત તમાકુ પેદાશોના પ્રવેશને અટકાવવા પોલીસને ચેકપોસ્ટ પર તકેદારી વધારવાનો આદેશ પણ આપવામાં આવ્યો છે.

- એપ્રિલ 2020 માં, COVID-19 ચેપમાં વધારો થવાની સંભાવનાને કારણે ઝારખંડ સરકારે જાહેર સ્થળો અને ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ પર તમાકુ ઉત્પાદનોના વેચાણ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.

Back to Basics : ભારતમાં તમાકુનું નિયંત્રણ

- આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદ:
- તમાકુ નિયંત્રણ પર WHO ફેમવર્ક કન્વેન્શનના માળખા હેઠળ વર્ષ 2004 માં ભારતે કરારને બહાલી આપી હતી.

સિગારેટ અને અન્ય તમાકુ ઉત્પાદનો અધિનિયમ, 2003

- આનાથી 1975 નો સિગારેટ એક્ટ બદલાયો, જે મોટાભાગે કાયદાકીય ચેતવણીઓ સુધી મર્યાદિત હતો અને તેમાં સિગારેટ સિવાયના ઉત્પાદનોનો સમાવેશ થતો ન હતો.
- 2003 ના કાયદા દ્વારા સિગાર, બીડી, પાઈપ તમાકુ, હુકા, ચ્યુઈંગ તમાકુ, પાન મસાલા અને ગુટખાનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

રાષ્ટ્રીય તમાકુ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ, 2008

- ઉદ્દેશ:
- તમાકુના વપરાશને નિયંત્રણમાં રાખવા અને તમાકુના મોતને ઘટાડવા.
- અમલીકરણ:
- કાર્યક્રમનો અમલ ત્રિસ્તરીય માળખા (i) કેન્દ્રીય સ્તરે રાષ્ટ્રીય તમાકુ નિયંત્રણ સેલ (ii) રાજ્ય કક્ષાએ રાજ્ય તમાકુ નિયંત્રણ સેલ અને (iii) જિલ્લા કક્ષાએ જિલ્લા તમાકુ નિયંત્રણ સેલ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

સિગારેટ અને અન્ય તમાકુ ઉત્પાદનો (પેકેજિંગ અને લેબલિંગ) સુધારણા નિયમો, 2020

- આ સુધારા બધા તમાકુ પેદાશો પરની સ્પષ્ટ ચેતવણીઓ સાથે ચોક્કસ આરોગ્ય ચેતવણીઓનો એક નવો સેટ પ્રદાન કરે છે.

એમ સેસેશન પ્રોગ્રામ

- તમાકુ પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે તે મોબાઈલ ટેકનોલોજી પર આધારિત એક પહેલ છે.
- સરકારની 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા' પહેલના ભાગરૂપે ભારતે વર્ષ 2016 માં ટેકસ્ટ સંદેશાઓનો ઉપયોગ કરીને એમ સેસેશન પ્રોગ્રામનો પ્રારંભ કર્યો હતો.

પ્રદૂષણ નિવારણ અને નિયંત્રણ અધિનિયમ, 1981

- અધિનિયમ ધૂમ્રપાનને વાયુ પ્રદૂષક માને છે.

કેબલ ટેલિવિઝન નેટવર્ક સુધારો અધિનિયમ, 2000

- ભારતમાં તમાકુ અને આલ્કોહોલ સંબંધિત જાહેરાતોના પ્રસારણ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- ભારત સરકારે ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ એક્ટ, 2006 અંતર્ગત નિયમો જારી કર્યા છે જેમાં એવી શરત છે કે તમાકુ અથવા નિકોટિનનો ઉપયોગ ખાદ્ય ઉત્પાદનોમાં થઈ શકશે નહીં.

2020 માટે ભારતનાં ટોચના 10 પોલીસ સ્ટેશન

- તાજેતરમાં ગૃહ મંત્રાલયે વર્ષ 2020 માટે ભારતના ટોચના 10 પોલીસ સ્ટેશનની સૂચિ બહાર પાડી છે.
- આ પહેલની ઘોષણા વડા પ્રધાને 2015 માં ગુજરાતના કચ્છમાં ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ કોન્ફરન્સને સંબોધન કરતાં કરી હતી.
- આ રેન્કિંગ ડેટા વિશ્લેષણ, સીધા નિરીક્ષણ અને જાહેર પ્રતિસાદ દ્વારા દેશના 16,671 પોલીસ સ્ટેશનમાંથી ટોચના 10 પોલીસ સ્ટેશનોને અપાયો હતો.

Back to Basics : પર્ફોર્મન્સ સ્ટાન્ડર્ડ્સ

- સંપત્તિ સંબંધિત ગુનાઓ, મહિલાઓ સામેના ગુનાઓ અને સમાજના નબળા વર્ગ વગેરે.
- આ વર્ષે સરકારે ત્રણ નવા ધોરણો ઉમેર્યા છે –
- ગુમ થયેલ વ્યક્તિ, અજ્ઞાત વ્યક્તિ અને અજ્ઞાત લાશ.
- ગ્રામીણ અને દૂરના વિસ્તારોમાં સ્થિત પોલીસ સ્ટેશનોએ સારું પ્રદર્શન કર્યું છે.
- આમાંથી એવું લાગે છે કે રાષ્ટ્રને રોકવા, નિયંત્રણ કરવા અને તેમની સેવા કરવા માટે સંસાધનોની ઉપલબ્ધતા મહત્વપૂર્ણ છે, પરંતુ તેનાથી પણ વધુ મહત્વપૂર્ણ પોલીસ કર્મચારીઓનું સમર્પણ અને પ્રામાણિકતા છે.

2020 માટેના ટોચના 3 પોલીસ સ્ટેશન

- મણિપુરના થોબલ જિલ્લામાં નોંગપોક સેકમાઈ પોલીસ સ્ટેશન આ યાદીમાં ટોચ પર છે.
- તમિલનાડુના સલેમ શહેરમાં AWPS-સુરમંગલમ પોલીસ સ્ટેશન બીજા સ્થાને છે.
- અરુણાચલ પ્રદેશના ચાંગલાંગ જિલ્લાનું ખારસંગ સ્ટેશન ત્રીજા સ્થાને છે.

વાર્ષિક રેન્કિંગના ફાયદા

- આ પોલીસ દળની મહેનતને ઓળખવામાં, તેમને પ્રોત્સાહિત કરવામાં અને તેમની વચ્ચે સ્પર્ધાની ભાવના વિકસાવવામાં મદદ કરશે.
- તે પોલીસ મથકોના સ્તરે ભૌતિક માળખાકીય સુવિધાઓ, સંસાધનો અને ખામીઓની સ્થિતિનું ચિત્ર પણ પૂરું પાડે છે.
- આ પ્રકારના રેન્કિંગ દરેક સ્તરે પોલીસ સ્ટેશનોમાં સુધારણા માટે માર્ગદર્શિકા તરીકે કામ કરે છે.

નેવી દિવસ

- ભારતીય નેવી દિવસ દર વર્ષે 4 ડિસેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics

- આ દિવસની ઉજવણી 1971માં કરાચી હાર્બરમાં પાકિસ્તાનના નેવલ હેડક્વાર્ટરમાં ઓપરેશન ટ્રાઈડન્ટ અંતર્ગત ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ અદભૂત સફળતાને યાદ કરવા માટે ઉજવવામાં આવે છે.

- 4 ડિસેમ્બર, 1971 ના રોજ, પાકિસ્તાન સાથેના યુદ્ધમાં, ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા ઓપરેશન ટ્રાઈડન્ટ હેઠળ કરાચી બંદરે એક જ રાતમાં પાકિસ્તાનના ત્રણ જહાજોનો નાશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- વર્ષ 2020 માટે આ દિવસની થીમ છે – 'ભારતીય નૌકાદળ – લડાઈ, વિશ્વસનીય અને નિર્દોષ માટે તૈયાર'.
- ભારતીય નૌકાદળનો ઇતિહાસ 1612 ની સાલમાં શરૂ થયો, જ્યારે ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીએ તેના જહાજોની સુરક્ષા માટે ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીના મરીનના રૂપમાં નૌકાદળની ટુકડી બનાવી.
- ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપની મરીનનું નામ બદલીને બોમ્બે મરીન કરવામાં આવ્યું હતું.
- વર્ષ 1892 માં તેનું નામ રોયલ ઈન્ડિયન મરીન રાખવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતની આઝાદી પછી, વર્ષ 1950 માં નૌકાદળની ફરી રચના કરવામાં આવી અને તેનું નામ ભારતીય નેવી રાખવામાં આવ્યું હતું.

વિશ્વ દિવ્યાંગ દિવસ

- દર વર્ષે 03 ડિસેમ્બર વિશ્વવ્યાપી દિવ્યાંગોના પડકારો અને સમસ્યાઓ પ્રકાશિત કરવા અને મંજૂરી આપવા માટે વિશ્વ દિવ્યાંગ દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
- આ દિવસનું આયોજન કરવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સામાન્ય લોકોમાં દિવ્યાંગો સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ અને અપંગ વ્યક્તિઓના મૂળભૂત અધિકાર વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.

Back to Basics

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની મહાસભાએ 1981 ના વર્ષને 'દિવ્યાંગો માટેનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ' તરીકે જાહેર કર્યું હતું.
- 1983-92 દાયકાને પછી 'દિવ્યાંગો માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દાયકો' તરીકે ઘોષિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- 1992 થી સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ દર વર્ષે 3 ડિસેમ્બરને 'વિશ્વ દિવ્યાંગ દિવસ' તરીકે ઉજવવાનું શરૂ કર્યું હતું.
- હાલમાં, દિવ્યાંગતાને અપંગતા તરીકે જોવામાં આવતી નથી અને તેનું સફળ ઉદાહરણ એ છે કે આધુનિક યુગના સૌથી સફળ વૈજ્ઞાનીકોમાંના એક સ્ટીફન હોર્કિંગ પણ એક અપંગ વ્યક્તિ હતા.
- 2001 ની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ભારતમાં 21 મિલિયનથી વધુ લોકો (વસ્તીના 2.1 ટકા) કોઈક પ્રકારની અપંગતાથી પીડાય છે. દેશમાં કુલ 126 મિલિયન પુરુષો અને 9.3 મિલિયન સ્ત્રીઓ છે.

મધમાં ભેળસેળ

- સેન્ટર ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયર્નમેન્ટ દ્વારા કરાયેલી તપાસમાં ભારતની ઘણી મોટી બ્રાન્ડ્સ દ્વારા વેચેલા મધમાં ખાંડની યાસણી ભેળસેળ કરવામાં આવી હોવાનું બહાર આવ્યું છે.
- CSE એ એક નફાકારક સંસ્થા છે, જે મુખ્યત્વે જાહેર હિતના વિષયો પર સંશોધન કરે છે.

Back to Basics : परीक्षाएं परिचाम

- > सेन्टर ફોર સાયન્સ એન્ડ એન્વાયનમેન્ટ (CSE) દ્વારા લેવામાં આવેલા ન્યુક્લિયર મેગનેટિક રેઝોનન્સ પરીક્ષણોમાં 13 બ્રાન્ડમાંથી 10 બ્રાન્ડના નમૂના નિષ્ફળ ગયા.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે સ્વીકૃત પરમાણુ યુંબકીય રેઝોનન્સ (NMR) ડાબર, પતંજલિ, વૈદ્યનાથ, હિતકારી અને APC હિમાલયા જેવા બ્રાન્ડના મધના નમૂનાઓનું નિષ્ફળ પરીક્ષણ કર્યું છે.
- > પરીક્ષણ મુજબ ભારતીય મધ કંપનીઓ મધમાં ભેળસેળ કરવા માટે ચીનથી સિન્થેસ્ટેડ સાકરની ચાસણીની આયાત કરી રહી છે.
- > CSEએ તેની તપાસમાં, ચીનમાં ઘણા વેબ પોર્ટલો શોધી કાઢ્યા હતા જે ફળોના રસમાંથી બનેલી ખાંડની ચાસણીને પ્રોત્સાહન આપી રહ્યા હતા, જે ભેળસેળ પરીક્ષણ દરમિયાન પકડવું ખૂબ મુશ્કેલ છે.
- > ચીની કંપનીઓએ CSEને માહિતી આપી હતી કે જો મધમાં 50 થી 80 ટકા ભેળસેળ કરવામાં આવે તો પણ મધ ભારતીય નિયમો હેઠળ નિર્ધારિત ધોરણોને પૂર્ણ કરશે અને પરીક્ષણમાં સફળ રહેશે.
- > હાલના ભારતીય નિયમો અનુસાર, મધની ચકાસણી દરમિયાન, તપાસ કરવામાં આવે છે કે મધમાં C4 સુગર (શેરડીમાંથી નીકળતી ખાંડ) અથવા C3 સુગર (ચોખામાંથી મળેલી ખાંડ) સાથે ભેળસેળ કરવામાં આવી છે.
- > નોંધનીય છે કે આ પ્રકારની ભેળસેળથી શુદ્ધ મધ બનાવતા મધમાખી ઉછેર કરનારાઓની આજીવિકા પણ નાશ પામી છે, કારણ કે ખાંડ-સીરપ મધ ઘણીવાર અડધા ભાવે મળે છે.

અસર

- > મધ તેના એન્ટીમાઈકોબાયલ અને એન્ટીઈન્ફલેમેટરી ગુણધર્મોને કારણે લોકો વધુ સેવન કરે છે.
- > આ તપાસ મુજબ બજારમાં વેચાયેલા મોટાભાગના મધમાં ખાંડ ભેળસેળ કરવામાં આવે છે. તેથી લોકો મધને બદલે વધુ પ્રમાણમાં ખાંડ પીતા હોય છે, જેનાથી કોવિડ-19 નું જોખમ તેમજ મેટસ્વીપણું વધશે.

પરમાણુ યુંબકીય રેઝોનન્સ

- > આ એક પરીક્ષણ છે જે પરમાણુ સ્તરે કોઈ ઉત્પાદનની રચના શોધી શકે છે.
- > તે રસાયણશાસ્ત્રની વિશ્લેષણાત્મક તકનીક છે જેનો ઉપયોગ નમૂનાના વિષયવસ્તુ અને શુદ્ધતા તેમજ તેની પરમાણુ રચના અને ગુણવત્તા નિયંત્રણ અને સંશોધન માટે કરવામાં આવે છે.
- > ભારતીય કાયદા હેઠળ, સ્થાનિક રીતે માર્કેટિંગ મધ માટે NMR પરીક્ષણ જરૂરી નથી, પરંતુ નિકાસના કિસ્સામાં આ પરીક્ષણ જરૂરી છે.
- > એડિટિવને શોધવા માટે સમર્થ હોવા છતાં, તાજેતરના NMR પરીક્ષણો ભેળસેળની માત્રા શોધવા માટે નિષ્ફળ ગયા છે.

ગીતાંજલિ રાવ

- > 15 વર્ષના ભારતીય-અમેરિકન વૈજ્ઞાનિક અને શોધક ગીતાંજલિ રાવને ટાઈમ મેગેઝિનનું પ્રથમ 'કિડ ઓફ ધ યર' જાહેર કરાયું છે.
- > આ અંગેની ઘોષણા કરતાં ટાઈમ મેગેઝિનએ જણાવ્યું છે કે ગીતાંજલિ રાવે 'દૂષિત પીવાના પાણીથી માંડીને ઓપિઓઈડ (ડ્રગ) વ્યસન અને સાયબર હુમલા' સુધીની સમસ્યાઓનો સામનો કરવા ટેકનોલોજીના ઉપયોગને સક્ષમ બનાવ્યો છે.
- > મહત્વપૂર્ણ છે કે ગીતાંજલિ રાવની પસંદગી 'કિડ ઓફ ધ યર' માટે 5000 નામાંકિત બાળકોના જૂથમાંથી કરવામાં આવી છે.
- > આ પહેલીવાર નથી જ્યારે ગીતાંજલિ રાવને તેમના મહત્વપૂર્ણ કાર્યો માટે માન્યતા આપવામાં આવી હોય. વર્ષ 2017 ની શરૂઆતમાં, તેણી જ્યારે પાણીમાં લીડ શોધવા માટે કાર્બન નેનોટ્યૂબ સેન્સરનો ઉપયોગ કરતી હતી ત્યારે તે ખૂબ ચર્ચામાં હતી.
- > વર્ષ 2019 માં, તેમને તેમની શોધ માટે ફોર્બ્સની પ્રતિષ્ઠિત '30 અન્ડર 30' ની સૂચિમાં સ્થાન મળ્યું હતું.

ગ્લોબલ ટીચર પ્રાઈઝ 2020

- > મહારાષ્ટ્રના સોલાપુરના પ્રાથમિક શિક્ષક રણજીતસિંહ ડીસાલે 2020 નું ગ્લોબલ ટીચર ઈનામ જીત્યું છે.

Back to Basics: ગ્લોબલ ટીચર પ્રાઈઝ

- > આ અંતર્ગત, 1 મિલિયન ડોલરની ઈનામ રકમ આપવામાં આવે છે અને આ એવોર્ડ વાર્ષિક એક અસાધારણ શિક્ષકને આપવામાં આવે છે જેમણે તેમના વ્યવસાયમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન આપ્યું છે.
- > વર્કી ફાઉન્ડેશન એ એવોર્ડના સ્થાપક છે, જે વૈશ્વિક સખાવતી સંસ્થા છે અને શિક્ષણના ધોરણોને સુધારવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. યુનેસ્કોની ભાગીદારીમાં આ એવોર્ડનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

ઉદ્દેશ

- > તે શિક્ષકોના મહત્વને પ્રોત્સાહન આપે છે અને તે હકીકતને રેખાંકિત કરવા માટે સેવા આપે છે કે વિશ્વભરના શિક્ષકો દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રયત્નોનું સન્માન અને આદર કરવાની જરૂર છે.
- > તે ફક્ત વિદ્યાર્થીઓ જ નહીં આસપાસના સમુદાયો પર પણ શ્રેષ્ઠ શિક્ષકોની અસરને માન્ય રાખે છે.
- > અપૂર્ણ શિક્ષણ એ આજે વિશ્વની સામુહિક, રાજકીય, આર્થિક અને આરોગ્ય સંબંધિત સમસ્યાઓ પાછળનું એક મુખ્ય પરિબળ છે. શિક્ષણમાં ગરીબી, પૂર્વગ્રહ અને સંઘર્ષ ઘટાડવાની શક્તિ છે.

રણજિતસિંહ ડીસાલેનું યોગદાન

- > તેમણે જજરિત શાળાને એવી શાળામાં રૂપાંતરિત કરી હતી જે કિવક રિસ્પોન્સ (QR) કોડ રજૂ કરતી મહારાષ્ટ્રની પ્રથમ શાળા બની.
- > QR કોડ એ એક પ્રકારનો બારકોડ છે જેમાં બિંદુઓના મેટ્રિક્સનો સમાવેશ થાય છે. તે QR સ્કેનર અથવા સ્માર્ટફોનના કેમેરાની મદદથી સ્કેન કરી શકાય છે.
- > તેઓએ વર્ગખંડના પાઠ્યપુસ્તકોનો ફક્ત તેમના વિદ્યાર્થીઓની મૂળ ભાષાઓમાં અનુવાદ જ કર્યો નહીં, પરંતુ ઓડિઓ કવિતાઓ, વિડિઓ પ્રવચનો, વાર્તાઓ અને વિદ્યાર્થીઓને સોંપાયેલું અનન્ય QR કોડ પણ બનાવ્યાં.
- > સંઘર્ષશીલ વિસ્તારોમાં રહેતા યુવાનોમાં શાંતિ સ્થાપિત કરવા માટે પણ પ્રયત્નશીલ છે. તેમના દ્વારા શરૂ કરાયેલ 'લેટ્સ કોસ ધ બોર્ડર્સ' પ્રોજેક્ટ ભારત અને પાકિસ્તાન, પેલેસ્ટાઈન, ઈઝરાઈલ, ઈરાક, ઈરાન અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને ઉત્તર કોરિયાના યુવાનોને જોડે છે.

રણજિતસિંહ ડીસાલેના પ્રયત્નોની અસર

- > ગામમાં કિશોરવયના લગ્નો નથી થતા અને શાળામાં છોકરીઓની 100% હાજરી છે.
- > રાજ્ય સરકારે વર્ષ 2017 માં જાહેરાત કરી હતી કે તે તમામ સ્નાતકો માટે રાજ્યભરમાં QR કોડ સાથે પાઠ્યપુસ્તકો સબમિટ કરશે.
- > વર્ષ 2018 માં, એવી જાહેરાત કરવામાં આવી હતી કે તમામ NCERT પાઠ્યપુસ્તકોમાં QR કોડ એમ્બેડ હશે

શિક્ષણ ક્ષેત્રે સુધારણા માટે કેટલીક ભારતીય પહેલ

- **રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020**
- > શિક્ષક શિક્ષણ પદ્ધતિથી સંબંધિત મૂળભૂત સુધારાના કેન્દ્રમાં હોવા જોઈએ.
- > આ નીતિ હેઠળ, 'શિક્ષકો માટે રાષ્ટ્રીય વ્યવસાયિક ધોરણો-NPST' નો વિકાસ અને ચાર વર્ષીય સંકલિત બી.એડ. કાર્યક્રમની કલ્પના રજૂ કરવામાં આવી છે.
- > વર્ષ 2022 સુધીમાં શિક્ષણ ક્ષેત્રે માળખાગત સુવિધાઓ અને સિસ્ટમોને મજબૂત બનાવવી
- > શિક્ષણમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સિસ્ટમોને પુનઃજીવિત કરવું –(Revitalising Infrastructure and Systems in Education- RISE)
- > તે ગુણવત્તાયુક્ત રીતે વર્ષ 2022 સુધીમાં વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ ધોરણોમાં ભારતમાં સંશોધન અને શૈક્ષણિક માળખાને અપગ્રેડ કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- > ભારતીય ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાના સંશોધન માળખા પૂરી પાડીને ભારતને એક શિક્ષણ કેન્દ્ર બનાવવાનું લક્ષ્ય છે.

UGCનું લર્નિંગ પરિણામ આધારિત**અભ્યાસક્રમ ફ્રેમવર્ક (LOCF)**

- > વર્ષ 2018 માં યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી LOCF માર્ગદર્શિકાઓનો હેતુ, તે સ્પષ્ટ કરવાનો છે કે સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓ તેમના અભ્યાસ કાર્યક્રમના અંતે શું જાણી શકે, સમજી શકે છે અને શું કરી શકે છે. આ વિદ્યાર્થીઓને એક સક્રિય લર્નર અને શિક્ષકને એક સારી સુવિધા આપનાર બનાવે છે.

ગ્લોબલ ઇનિશિએટિવ ફોર એકેડેમિક નેટવર્ક (GIAN)

- > આ કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ ભારતની ઉચ્ચ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં ભણાવવા માટે વિશ્વભરના નામાંકિત શિક્ષણવિદો, ઉદ્યોગસાહસિકો, વૈજ્ઞાનીકો અને વિશ્વભરની નામાંકિત સંસ્થાઓના નિષ્ણાતોને આમંત્રણ આપવાનો છે.

ઓલ ઇન્ડિયા સર્વે ઓન હાયર એજ્યુકેશન (AISHE)

- > સર્વેના મુખ્ય ઉદ્દેશોમાં દેશભરની ઉચ્ચ શિક્ષણની તમામ સંસ્થાઓ વિશેની માહિતી ઓળખવા અને સંગ્રહિત કરવા અને ઉચ્ચ શિક્ષણના વિવિધ પાસાઓ પર તમામ ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાંથી ડેટા એકત્રિત કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

રાષ્ટ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ દિવસ

- > દર વર્ષે, ભારત 2 ડિસેમ્બરે રાષ્ટ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ દિવસની ઉજવણી કરે છે, આ દિવસ ભોપાલ ગેસ દુર્ઘટનામાં પોતાનો જીવ ગુમાવનારા લોકોની યાદમાં ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics

- > ભારત સરકારે પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવા અને અટકાવવા માટે ઘણા અધિનિયમો શરૂ કર્યા છે. તે નીચે મુજબ છે
- > પર્યાવરણ પ્રભાવ આકારણી, 2006
- > મહારાષ્ટ્ર બાયોડિગ્રેડેબલ કચરો નિયંત્રણ વટહુકમ, 2006
- > બેટરી મેનેજમેન્ટ અને હેન્ડલિંગ નિયમો, 2001
- > મ્યુનિસિપલ સોલિડ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ અને હેન્ડલિંગ નિયમો, 2000
- > ઘોંઘાટ પ્રદૂષણ નિયમન અને નિયંત્રણ નિયમો, 2000
- > ઓઝોન ઘટતા પદાર્થોના નિયમન નિયમો, 2000
- > રિસાયકલ પ્લાસ્ટિક ઉત્પાદન અને વપરાશનાં નિયમો, 1999
- > બાયોમેડિકલ વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ અને હેન્ડલિંગનાં નિયમો, 1998
- > કેમિકલ અકસ્માતની કટોકટી, સજજતા, આયોજન અને પ્રતિભાવ નિયમો, 1996
- > રાષ્ટ્રીય પર્યાવરણ ટ્રિબ્યુનલ અધિનિયમ, 1995
- > જોખમી સુક્ષ્મસજીવોનું ઉત્પાદન, આયાત, સંગ્રહ, નિકાસ અને સંગ્રહ આનુવંશિક રીતે એન્જિનિયર્ડ સજીવો અથવા કોષોના નિયમો, 1989
- > જોખમી કચરો વ્યવસ્થાપન અને નિયંત્રણ નિયમો, 1989
- > જોખમી રાસાયણિક નિયમોનું ઉત્પાદન, આયાત અને સંગ્રહ, 1989
- > પર્યાવરણ સુરક્ષા અધિનિયમ, 1986

- > પર્યાવરણ સુરક્ષા નિયમો, 1986
- > હવા નિવારણ અને પ્રદૂષણ અધિનિયમ, 1981
- > જળ નિવારણ અને પ્રદૂષણ અધિનિયમ, 1977
- > ભોપાલ ગેસ દુર્ઘટના
- > ભોપાલ ગેસ દુર્ઘટના 2 અને 3 ડિસેમ્બર, 1984 ના રોજ થઈ હતી. અકસ્માત દરમિયાન, ભોપાલમાં જંતુનાશક પ્લાન્ટ યુનિયન કાર્બાઈડ ઈન્ડિયા લિમિટેડમાંથી જેરી રાસાયણિક મિથાઈલ આઈસોસાયનેટ લીક થઈ ગયું હતું. આનાથી 500 હજારથી વધુ લોકોને જેરી ગેસથી અસરગ્રસ્ત થયા હતા. લગભગ 2259 લોકો તુરંત જ મરી ગયા. પાછળથી ભારત સરકારે જાહેરાત કરી કે આ દુર્ઘટનામાં લગભગ 25,000 લોકોનાં મોત થયાં છે. તેને વિશ્વની સૌથી મોટી ઔદ્યોગિક આપત્તિ માનવામાં આવી હતી.

માનવ અધિકાર દિવસ

- > દર વર્ષે 10 ડિસેમ્બરે માનવ અધિકાર દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે જેના ઉદ્દેશ્યથી વિશ્વભરના લોકોને તેમના અધિકારો પ્રત્યે જાગૃત કરવામાં આવે છે.
- > આ દિવસનું આયોજન કરવાનો મુખ્ય હેતુ એક આદર્શ વિશ્વની રચનામાં માનવાધિકારના મહત્ત્વને પ્રકાશિત કરવાનો છે.
- > યુએન જનરલ એસેમ્બલીએ 10 ડિસેમ્બર, 1948 ના રોજ પેરિસમાં માનવાધિકાર-UDHRની સાર્વત્રિક ઘોષણાને સ્વીકાર્યું હતું, જે માનવ અધિકારના સંરક્ષણ તરફનો એક ઐતિહાસિક અને મહત્ત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજ છે.
- > વર્ષ 2020 માટે આ દિવસની થીમ 'રીકવર બેટર- સ્ટેન્ડ અપ ફોર હુમન રાઈટ્સ'.
- > વર્ષ 2020 માં માનવાધિકારનો દિવસ એ અર્થમાં મહત્ત્વપૂર્ણ છે કે કોરોના વાયરસ સંકટ ગરીબી, અસમાનતા અને માનવાધિકારના ઉલ્લંઘન તરફના પ્રયત્નો પર ઊંડી અસર પડી છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો વસ્તી એવોર્ડ 2020

- > તાજેતરમાં હેલ્પએજ ઈન્ડિયાને વર્ષ 2020 માટે સંસ્થાકીય કેટેગરીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો વસ્તી એવોર્ડ 2020 એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો વસ્તી એવોર્ડ

- > જાતીય સ્વાસ્થ્ય પર કામ કરવા અને જાતીય હિંસાને સમાપ્ત કરવા બદલ ભુતાનની કવીન મધર ગિલેયમ સંગ ચોડન વાંગચુકને વર્ષ 2020 માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો વસ્તી એવોર્ડ વ્યક્તિગત વર્ગમાં આપવામાં આવ્યો છે.
- > દર વર્ષે યુનાઈટેડ નેશન્સ પોપ્યુલેશન એવોર્ડ માટે રચાયેલી કમિટી વસ્તી અને પ્રજનન સ્વાસ્થ્ય અંગેના મુદ્દાઓ અને ઉકેલોમાં ઉત્તમ ફાળો આપવા બદલ એક વ્યક્તિ અને / અથવા સંસ્થાને સન્માન આપે છે.
- > વર્ષ 1981 માં યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા આ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી અને 1983 માં પહેલીવાર રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં ગોલ્ડ મેડલ, પ્રમાણપત્ર અને રોકડ રકમ શામેલ છે.

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ પોપ્યુલેશન ફંડ-UNFPAએ તેના સચિવાલય તરીકે કાર્ય કરે છે.

હેલ્પએજ ઈન્ડિયા

- > વૃદ્ધો અને અન્ય વંચિત લોકો માટે કાર્યરત તે એક પ્રીમિયર ચેરીટી છે, લગભગ 4 દાયકાથી ભારતમાં કાર્યરત છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1978 માં કરવામાં આવી હતી અને તે 1860 ના સોસાયટીઝ નોંધણી અધિનિયમ હેઠળ નોંધાયેલ છે.
- > યુનાઈટેડ નેશન્સ પોપ્યુલેશન એવોર્ડના ઇતિહાસમાં પ્રથમ વખત કોઈ ભારતીય સંસ્થાને આ સન્માન આપવામાં આવ્યું છે.
- > 1981 માં આ એવોર્ડની સ્થાપના થઈ ત્યારથી છેલ્લાં ચાર દાયકામાં ફક્ત બે ભારતીયોનું સન્માન કરવામાં આવ્યું છે: 1983 માં ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાન ઈન્દિરા ગાંધી અને 1992 માં ઉદ્યોગપતિ-જનહિતેશુ જે.આર.ડી. ટાટા.

આંતરરાષ્ટ્રીય પર્વતનો દિવસ

- > આંતરરાષ્ટ્રીય પર્વત દિવસ દર વર્ષે 11 ડિસેમ્બરે વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે.
- > આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને પર્વતીય ક્ષેત્રના ટકાઉ વિકાસના મહત્ત્વથી વાકેફ કરવા અને પર્વતીય ક્ષેત્ર પ્રત્યેની જવાબદારીઓ પ્રત્યે જાગૃત થવાનો છે.
- > આ દિવસની સ્થાપના યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા વર્ષ 2003 માં પર્વતોમાં ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- > આ વર્ષે, આંતરરાષ્ટ્રીય પર્વત દિવસની થીમ 'પર્વત જૈવવિવિધતા' છે જે પર્વતની જૈવવિવિધતાના મહત્ત્વને પ્રકાશિત કરવા અને તેના પહેલા પડકારોને દૂર કરવા પર કેન્દ્રિત છે.
- > યુએનના અંદાજ મુજબ, વિશ્વના લગભગ 15 ટકા લોકો પર્વતો પર વસે છે અને વિશ્વના લગભગ જૈવવિવિધતા હોટસ્પોટ્સ પર્વતો પર સ્થિત છે.
- > પર્વતો પૃથ્વીની સપાટીના લગભગ 27 ટકા ભાગને આવરે છે. પર્વતો ફક્ત સામાન્ય લોકોના દૈનિક જીવન માટે જ જરૂરી નથી, પરંતુ ટકાઉ વિકાસની દ્રષ્ટિએ પણ તેમનું ઘણું મહત્ત્વ છે.

નવા સંસદ ભવનની આધારશિલા

- > નવા સંસદ ભવનનો પાયો નાખતાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ કહ્યું કે આ નવું સંસદ ભવન 'ન્યુ ઈન્ડિયા'ની જરૂરિયાતો અને આકાંક્ષાઓને પ્રતિબિંબિત કરશે.
- > અનુમાન મુજબ, ભારતના નવા સંસદ ભવનનું આ માળખું વર્ષ 2022 સુધીમાં તૈયાર થઈ જશે, જે ભારતની આઝાદીનું 75મું વર્ષ પણ હશે.
- > આ નવી સંરચનાના નિર્માણ માટે ભારતભરના કારીગરો અને શિલ્પકારોને આમંત્રિત કરવામાં આવશે, જે ભારતના નવા સંસદ ભવનને 'આત્મનિર્ભર ભારત'ના પ્રતીક તરીકે વિકસિત કરી શકશે.

- > સંસદનું નવું મકાન કુલ 64,500 ચોરસ મીટર ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલું છે. આ નવી રચનામાં લોકસભાના 888 સાંસદો અને રાજ્યસભાના 384 સાંસદોની બેઠક વ્યવસ્થા હશે, જ્યારે હાલના સંસદ ભવનમાં લોકસભાના 543 અને રાજ્યસભાના 245 સાંસદોની બેઠક માટેની વ્યવસ્થા છે.
- > નવી બિલ્ડિંગમાં બંધારણ હોલ, સંસદના સભ્યો માટેનું એક લાઉન્જ, એક પુસ્તકાલય, અનેક સમિતિના ઓરડાઓ, જમવાની જગ્યા અને પાર્કિંગની પૂરતી જગ્યા પણ હશે જે ભારતની લોકશાહી વારસો પ્રદર્શિત કરશે.
- > સપ્ટેમ્બરમાં, ટાટા પ્રોજેક્ટ્સ લિમિટેડએ રૂ. 861.90 કરોડના ખર્ચે નવા સંસદ ભવનના નિર્માણ માટે બોલી લગાવીને સેન્ટ્રલ વિસ્ટા રિડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે પ્રોજેક્ટ હસ્તગત કર્યો હતો.

યુવા ગણિતશાસ્ત્રીઓ માટે રામાનુજન એવોર્ડ, 2020

- > તાજેતરમાં યુવા ગણિતશાસ્ત્રીઓ માટેનું રામાનુજન પ્રાઈઝ 2020, બ્રાઝિલના રિયો ડી જાનેરોની ગણિતશાસ્ત્રી ડો. કેરોલિના એરુજોને ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ્યોર એન્ડ એપ્લાઈડ મેથેમેટિક્સના (IMPA) ગણિતશાસ્ત્રીને એનાયત કરાયું છે.
- > બીજગણિત ભૂમિતિમાં તેમના ઉત્કૃષ્ટ કાર્ય બદલ તેમને આ એવોર્ડથી નવાજવામાં આવેલ છે. તેમનું કાર્ય ક્ષેત્ર બાયરેશનલ ભૂમિતિ પર પ્રયાન કેન્દ્રિત કરે છે, જેનો હેતુ બીજગણિત બંધારણનું વર્ગીકરણ અને તેનું વર્ણન છે.

Back to basics : રામાનુજન એવોર્ડ

- > વર્ષ 2005 થી વિકાસશીલ દેશોના યુવા ગણિતશાસ્ત્રીઓ માટે રામાનુજન એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.
- > આની સ્થાપના મૂળ આંતરરાષ્ટ્રીય સેન્ટર ફોર સૈદ્ધાંતિક ભૌતિકશાસ્ત્ર-ICTP, નીલ્સ હેનરિક એબેલ મેમોરિયલ ફંડ અને આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિતશાસ્ત્ર યુનિયન-IMU દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- > એબેલ ફંડની ભાગીદારી 2012 માં સમાપ્ત થઈ હતી.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સેન્ટર ફોર સૈદ્ધાંતિક ભૌતિકશાસ્ત્ર (ICTP):
- > તેની સ્થાપના વર્ષ 1964 માં નોબેલ વિજેતા અબ્દુસ સલામ દ્વારા કરવામાં આવી હતી, તે વિકાસશીલ દેશોના વૈજ્ઞાનિકોને સતત શિક્ષણ અને કુશળતા પ્રદાન કરીને તેના આદેશને પૂર્ણ કરવા માટે પ્રયત્નશીલ છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિત યુનિયન (IMU):
- > તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય બિન-સરકારી અને બિન-લાભકારી વૈજ્ઞાનિક સંસ્થા છે, જેનો હેતુ ગણિતમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- > તે આંતરરાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન પરિષદ-ISCના સભ્ય છે.
- > ISCની સ્થાપના વર્ષ 2018 માં કરવામાં આવી હતી અને તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય બિન-સરકારી સંસ્થા છે જે કુદરતી અને સામાજિક વિજ્ઞાનને એક સાથે જોડે છે અને તે તેની જાતની સેથી મોટી વૈશ્વિક વિજ્ઞાન સંસ્થા છે.
- > ફ્રાન્સના પેરિસમાં તેની ઓફિસ છે.
- > ભારત એક સદસ્ય દેશ છે.

- > IMUનું સચિવાલય, જર્મનીના બર્લિનમાં સ્થિત છે.
- > ભારત સરકારના વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ-DST, 2014 થી આ એવોર્ડ માટે ભંડોળ આપવા સંમત છે.
- > ગણિતના પ્રતિભાસક્તાક શ્રીનિવાસ રામાનુજનની યાદમાં DST દ્વારા આને ટેકો આપવામાં આવ્યો છે, જેમણે રેખાંશના કાર્યો, સતત કાર્યો, અનંત શ્રેણી અને સંખ્યાના વિશ્લેષણાત્મક સિદ્ધાંતમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન આપ્યું છે.
- > ભારતમાં, શ્રીનિવાસ રામાનુજનની યાદમાં 22 ડિસેમ્બરે રાષ્ટ્રીય ગણિત દિનની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- > તે વિકાસશીલ દેશના સંશોધનકર્તાને એનાયત કરવામાં આવે છે જેની 45 વર્ષથી ઓછી ઉંમર એવોર્ડના વર્ષ દરમિયાન હોવી જોઈએ અને જેણે વિકાસશીલ દેશમાં ઉત્કૃષ્ટ સંશોધન કર્યું છે.
- > ગાણિતિક વિજ્ઞાનની કોઈપણ શાખામાં કાર્યરત સંશોધનકારો પાત્ર છે.
- > તેમાં 15,000 યુએસ ડોલરનું રોકડ ઈનામ છે.

બ્રેકડાન્સ ઓલમ્પિક્સમાં શામેલ

- > આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલમ્પિક સમિતિએ ઓલમ્પિક રમતોમાં બ્રેકડાન્સને સત્તાવાર રીતે શામેલ કર્યો છે.
- > ઓલમ્પિક રમત તરીકે, 'બ્રેકડાન્સ' અથવા 'બ્રેકિંગ' (બ્રેકડાન્સિંગનું એક સ્પર્ધાત્મક સ્વરૂપ) 2024 માં પેરિસમાં ઓલમ્પિક રમતોત્સવ દરમિયાન સત્તાવાર રીતે શરૂ થશે.
- > ઓલમ્પિક રમત તરીકે બ્રેકડાન્સને સમાવવાના નિર્ણયનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઓલમ્પિક રમતોની સુસંગતતા જાળવવા પ્રાયોજકો અને પ્રસારણકર્તાઓ માટે છે.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલમ્પિક સમિતિના આ નિર્ણયથી ઓલમ્પિક રમતો તરફ વધુને વધુ યુવાનો આકર્ષિત થશે જેથી યુવાઓમાં ઓલમ્પિક રમતોની લોકપ્રિયતા જળવાઈ રહે. હિપ-હોપ સંસ્કૃતિના મુખ્ય બંધારણ તરીકે બ્રેકડાન્સિંગની શરૂઆત યુ.એસ. માં 1970 માં થઈ હતી.

શેખ મુજબુર રહેમાનના નામે આંતરરાષ્ટ્રીય એવોર્ડ

- > યુનેસ્કોએ બાંગ્લાદેશના સ્થાપક નેતા અને પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ બંગબંધુ શેખ મુજબુર રહેમાનના નામે 'સર્જનાત્મક અર્થવ્યવસ્થા' ક્ષેત્રે આંતરરાષ્ટ્રીય એવોર્ડ સ્થાપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- > નવેમ્બર 2021 થી શરૂ કરીને, 50,000 ડોલરનો એવોર્ડ સર્જનાત્મક વૈશ્વિક આર્થિક પહેલના ક્ષેત્રમાં દર બે વર્ષે એકવાર રજૂ કરવામાં આવશે.
- > યુનેસ્કોના જણાવ્યા મુજબ આ આંતરરાષ્ટ્રીય એવોર્ડ જ્ઞાન-વહેંચણી પદ્ધતિ વિકસાવશે, સર્જનાત્મક ઉદ્યમવૃત્તિના વિકાસમાં શ્રેષ્ઠ પ્રયાસોને માન્યતા આપશે.
- > નોંધનીય છે કે યુનેસ્કોએ વર્ષ 2021 ને 'આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ માટે ક્રિએટિવ ઈકોનોમી સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ' તરીકે જાહેર કર્યું છે.

- યુનેસ્કો પાસે હાલમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતનામ લોકો અને સંગઠનોના નામે કુલ 23 આંતરરાષ્ટ્રીય પુરસ્કારો છે.
- શેખ મુજબુર રહેમાનને બાંગ્લાદેશના 'રાષ્ટ્રપિતા' કહેવામાં આવે છે અને તે બાંગ્લાદેશના લોકોમાં 'બંગબંધુ' તરીકે લોકપ્રિય હતા. 'બંગબંધુ' નો શાબ્દિક અર્થ 'બંગાળનો મિત્ર' છે. પૂર્વ પાકિસ્તાનના લોકપ્રિય નેતા મુજબુર રહેમાને બાંગ્લાદેશની આઝાદીમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી.

સાર્ક ચાર્ટર ડે

- દક્ષિણ એશિયન એસોસિએશન ફોર રિજનલ કોઓપરેશન—SAARCના ચાર્ટર ડેની 36મી વર્ષગાંઠ પર વડા પ્રધાને એક સંદેશમાં કહ્યું હતું કે 'આતંક અને હિંસા' ની ગેરહાજરીમાં જ સાર્ક સંપૂર્ણ અસરકારક થઈ શકે છે.
- ઢાકામાં 8 ડિસેમ્બર, 1985 ના રોજ સાર્ક ચાર્ટરની સહી સાથે સાઉથ એશિયન એસોસિએશન ફોર રિજનલ કોઓપરેશનની સ્થાપના થઈ હતી.

Back to basics : ભારતનું સ્થાન

- આતંક અને હિંસાથી મુક્ત વાતાવરણમાં જ સાર્કની પૂર્ણ સંભાવનાની અનુભૂતિ થઈ શકે છે.
- આ સૂચવે છે કે પાકિસ્તાન પ્રાયોજિત સરહદ આતંકવાદ અંગે ભારતની ચિંતા આ સમિટમાં ભારતની ભાગીદારીમાં પ્રાથમિક અવરોધ છે.
- તેમના સંદેશાઓમાં, પાકિસ્તાન અને નેપાળ બંનેએ વહેલી સાર્ક પરિષદની હાકલ કરી છે.
- ભારતે સાર્ક દેશોને 'આતંકવાદને ટેકો આપવા અને તેને પોષણ આપનારી શક્તિઓને હરાવવા પુનઃરચના' કરવા હાકલ કરી છે.
- ભારત એક 'સંકલિત, સાથી, સલામત અને સમૃદ્ધ દક્ષિણ એશિયા' માટે પણ પ્રતિબદ્ધ છે અને આ ક્ષેત્રના આર્થિક, તકનીકી, સાંસ્કૃતિક અને સામાજિક વિકાસને સમર્થન આપે છે.
- વધુ સહકારના મહત્વને પ્રકાશિત કરતાં ભારતે કોવિડ-19 રોગચાળાને પહોંચી વળવા સાર્ક દેશોમાં પ્રારંભિક સંકલનનું ઉદાહરણ આપ્યું.
- ભારત દ્વારા 10 મિલિયન યુએસ ડોલરના પ્રારંભિક યોગદાનથી ઈમરજન્સી કોવિડ-19 ફંડ બનાવવામાં આવ્યું હતું.

અટકેલી સાર્ક પ્રક્રિયા

- ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના તણાવપૂર્ણ સંબંધોને કારણે સાર્કની કામગીરી અને પ્રવૃત્તિઓ લગભગ અટકી ગઈ છે.
- ભારતમાં ઉરી આતંકવાદી હુમલો થયો ત્યારથી, સાર્કની કોવિડ-19 સ્થિતિ અંગે વર્ચુઅલ મીટિંગ (માર્ચમાં) સિવાય અન્ય કોઈ ખાસ બેઠક થઈ નથી, કેમ કે ભારતે પાકિસ્તાનમાં (2016 માં) યોજનારી સમિટનો બહિષ્કાર કર્યો હતો.

આગળનો રસ્તો

- સાર્કનું ચાર્ટર પરસ્પર સહયોગ, ગરીબી નિવારણ, ઝડપી સામાજિક-આર્થિક વિકાસ અને આર્થિક પ્રગતિ દ્વારા દક્ષિણ એશિયામાં શાંતિ, સ્થિરતા અને સમૃદ્ધિને પ્રોત્સાહન આપવા

માટે આ ક્ષેત્રના સામૂહિક સંકલ્પ અને સામાન્ય દ્રષ્ટિને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

- આજે પ્રાદેશિક સહયોગની જરૂરિયાત પહેલા કરતા વધારે છે. રોગચાળો દૂર કરવા સાર્ક સભ્ય દેશો વચ્ચે સામૂહિક પ્રયાસો, ભાગીદારી અને સહકારની જરૂર છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય ભારતી મહોત્સવ 2020

- તાજેતરમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ તમિલનાડુમાં વનાવીલ કલ્ચરલ સેન્ટર દ્વારા વર્ચુઅલ માપ્રયમ દ્વારા આયોજિત આંતરરાષ્ટ્રીય ભારતી મહોત્સવ 2020 ને સંબોધન કર્યું હતું.
- તમિળ કવિ અને લેખક મહાકવિ સુબ્રમણ્ય ભારતીની 138મી જન્મજયંતિ (11 ડિસેમ્બર, 2020) ની ઉજવણી માટે આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.
- વિદ્વાન સેની વિશ્વનાથનને કાર્યક્રમ દરમિયાન વર્ષ 2020ના ભારતી એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : સુબ્રહ્મણ્ય ભારતી

- જન્મ:
 - સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીનો જન્મ 11 ડિસેમ્બર, 1882 ના રોજ તમિલનાડુના તિરુનેલવેલી જિલ્લાના એતીયપુરમ ગામમાં (પૂર્વમાં મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સી) થયો હતો.
- સંક્ષિપ્તમાં પરિચય:
 - તેઓ રાષ્ટ્રવાદી સમયગાળા (1885-1920) ના ઉત્કૃષ્ટ ભારતીય લેખક હતા, જેને આધુનિક તમિળ શૈલીના પિતા પણ માનવામાં આવે છે. તમિળ સાહિત્યમાં નવા યુગની રચના કરવામાં તેમણે મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી.
 - સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીને 'મહાકવિ ભારતીય' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - તેમની સામાજિક ન્યાયની પ્રબળ ભાવનાએ તેમને સ્વતંત્રતા માટે લડવાની પ્રેરણા આપી.

રાષ્ટ્રવાદી સમયગાળા દરમિયાન ભાગીદારી

- વર્ષ 1904 પછી, તે તામિલ ભાષાના દૈનિક અખબાર 'સ્વદેશમિત્રન'માં એક પત્રકાર તરીકે જોડાયા.
- આ સમય દરમિયાન તેમને પૂર્વ ભારતની દયનીય સ્થિતિ અને આઝાદી માટેના પ્રયત્નો વિશે જાણવાની તક મળી, ત્યારબાદ તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના ઉગ્રવાદી એટલે કે ગરમદળમાં જોડાયા.
- સુબ્રમણ્ય ભારતીએ સ્વતંત્રતા ચળવળમાં તેમના ક્રાંતિકારી આગમનની ઘોષણા કરીને મે 1906 માં 'ઈન્ડિયા' નામનું તમિળ સાપ્તાહિક અખબાર પ્રકાશિત કરવાનું શરૂ કર્યું.
- તે જાણીતું હશે કે રાજકીય કાર્ટૂન પ્રકાશિત કરનાર તમિળનાડુ માં આ પહેલું અખબાર હતું.
- આ સિવાય તેમણે વિજયા જેવા કેટલાક અન્ય સામયિકો પણ પ્રકાશિત અને સંપાદિત કર્યા.
- તેમણે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના વાર્ષિક અધિવેશનમાં ભાગ લીધો હતો અને આ દરમિયાન બિપિનચંદ્ર પાલ, બાલ ગંગાધર તિલક અને સુબ્રમણ્યમ ઐયર જેવા અન્ય ઘણા ઉગ્રવાદી નેતાઓ સાથે રાષ્ટ્રીય મુદ્દાઓ પર વાતચીત કરી હતી.

- > જ્યારે ભારતીએ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના બનારસ સત્ર (1905) અને સુરત સત્ર (1907) માં ભાગ લીધો, ત્યારે કોંગ્રેસના ઘણા મોટા અને અગ્રણી નેતાઓ તેમનાથી પ્રભાવિત થયા.
- > વર્ષ 1908 માં તેમની ક્રાંતિકારી કૃતિ 'સ્વદેશ ગીતાંગલ' પ્રકાશિત થઈ.
- > 1917 ની રશિયન ક્રાંતિ વિશે લખેલી સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીની કવિતા 'નયા રુશા' (હિન્દી અનુવાદ) તેમના રાજકીય દર્શનનું મુખ્ય ઉદાહરણ પ્રદાન કરે છે.
- > તેમણે તેમના ક્રાંતિકારી સ્વભાવને લીધે પોંડિચેરી (હાલના પુડુચેરી) જવું પડ્યું, જ્યાં તેઓ 1910 થી 1919 સુધી દેશનિકાલ રહ્યા.
- > આ સમય સુધીમાં, ભારતીની રાષ્ટ્રવાદી કવિતાઓ અને નિબંધો ખૂબ લોકપ્રિય થયાં હતાં.
- મહત્વપૂર્ણ કૃતિઓ:
 - > સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીની પ્રખ્યાત રચનાઓમાં કન્નમ પટ્ટુ (1917- કૃષ્ણ ગીત), પંચાલી સબતમ (1912- પંચાલીનો અવાજ), કુચિલ પટ્ટુ (1912- કોલસાના ગીત) અને પુડિયા રશિયા (ન્યુ રશિયા) વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- મૃત્યુ:
 - > 11 સપ્ટેમ્બર, 1921

હાલના સમયમાં મહત્વ

- > સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીની પ્રગતિની વ્યાખ્યાએ મહિલાઓને કેન્દ્રિય ભૂમિકામાં સ્થાન આપ્યું છે. તેણે લખ્યું હતું કે 'મહિલાઓએ માથું ઊંચું કરવું જોઈએ અને લોકો સાથે ચાલવું જોઈએ.' આ મહિલાઓના અધિકારો અને લિંગ સમાનતા પ્રત્યે તેમનું વલણ દર્શાવે છે.
- > આ અભિગમથી પ્રેરિત, સરકાર મહિલા સશક્તિકરણ તરફના ઘણા મહત્વપૂર્ણ પગલા લઈ રહી છે.
- > તેમણે પ્રાચીન અને આધુનિક માન્યતાઓના સંતુલિત મિશ્રણમાં વિશ્વાસ કર્યો, જે સમાજની પ્રગતિ માટે વૈજ્ઞાનિક અભિગમની આવશ્યકતા દર્શાવે છે.

ભારતી એવોર્ડ

- > વનાવીલ કલ્ચરલ સેન્ટર દ્વારા ભારતી એવોર્ડની સ્થાપના 1994 માં કરવામાં આવી હતી.
- > દર વર્ષે, આ એવોર્ડ એવી વ્યક્તિને અર્પણ કરવામાં આવે છે જેણે સામાજિક સુસંગતતાના ક્ષેત્રમાં પ્રશંસનીય કાર્ય કરીને સુબ્રહ્મણ્ય ભારતીના સપનાને પૂરા કરવામાં નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું છે.

'રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિવસ, 2020'

- > ઉર્જા કાર્યક્રમતા અને સંરક્ષણમાં ભારતની સિદ્ધિઓ દર્શાવવા માટે બ્યુરો ઉર્જા કાર્યક્રમતા (BEE) દ્વારા દર વર્ષે રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિન 14 ડિસેમ્બરે યોજવામાં આવે છે.
- > આ પ્રસંગે રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ એવોર્ડનું વિતરણ કરવામાં આવે છે.

Back to basics : ઉર્જા સંરક્ષણ

- > આમાં એવી કોઈપણ વર્તણૂક શામેલ છે જેનું પરિણામ ઉર્જા વપરાશમાં ઘટાડો થાય છે.
- > ઓરડામાંથી બહાર નીકળતી વખતે લાઈટો બંધ કરવી અને એલ્યુમિનિયમના કન્ટેનરને રિસાયકલિંગ કરવું એ ઉર્જા સંરક્ષણના બંને ઉદાહરણો છે.
- > આ 'ઉર્જા કાર્યક્રમતા' શબ્દથી અલગ છે, જે તકનીકીઓનો ઉપયોગ કરે છે જે સમાન કાર્યો કરવા માટે પ્રમાણમાં ઓછી ઉર્જાની જરૂર પડે છે.
- > લાઈટ-એમિટિંગ ડાયોડ (LED) અથવા કોમ્પેક્ટ ફ્લોરોસન્ટ લાઈટ (CFL) બલ્બનો ઉપયોગ જે તે જ પ્રકાશ પેદા કરવા માટે અગ્નિથી પ્રકાશિત લાઈટ બલ્બ કરતા ઓછી ઉર્જાની જરૂર પડે છે તે ઉર્જા કાર્યક્રમતાનું એક ઉદાહરણ છે.
- > ભારતીય અર્થવ્યવસ્થાની ઉર્જાની તીવ્રતા ઘટાડવાના હેતુથી 2001 માં 'ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ' લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > 'ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ' ની અમલવારી સુનિશ્ચિત કરવા બ્યુરો ઉર્જા કાર્યક્રમતા-BEEની સ્થાપના વર્ષ 2002 માં કેન્દ્રિય સ્તરે એક વૈધાનિક સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- > તે કેન્દ્રીય વીજ મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે.
- > ભારતની ઉર્જા માંગ વર્ષ 2013-2030 (લગભગ 1500 મિલિયન ટન તેલની સમકક્ષ) ની વચ્ચે બમણી થવાનો અંદાજ છે.
- > ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001: આ કાયદામાં ઉર્જા સંરક્ષણ માટેના ઘણા કાર્યો માટે નિયમનકારી આદેશની જોગવાઈ છે, જેમાંથી કેટલાક નીચે મુજબ છે:
 - > સાધનો અને ઉપકરણોનું માનકકરણ અને લેબલિંગ.
 - > વ્યવસાયિક મકાનો માટે ઉર્જા સંરક્ષણ બિલ્ડિંગ કોડ.
 - > ઉર્જા સઘન ઉદ્યોગો માટે ઉર્જા વપરાશનાં ધોરણો.

રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ એવોર્ડ

- > આ પુરસ્કારો ભારત સરકારના જાણીતા મહાનુભાવો દ્વારા ઉદ્યોગો, મકાનો, પરિવહન અને સંસ્થાઓ તેમજ ઉર્જા સંરક્ષણમાં નવીનતાઓ અને અન્ય સિદ્ધિઓને માન્યતા આપવા ઉર્જા કાર્યક્રમ ઉત્પાદકોને આપવામાં આવે છે.
- > આ એવોર્ડ સૌ પ્રથમ 14 ડિસેમ્બર 1991 ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો, જે (14 ડિસેમ્બર) દેશભરમાં 'રાષ્ટ્રીય ઉર્જા સંરક્ષણ દિવસ' તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

એસોસિયેશન ઓફ બૌદ્ધ ટૂર ઓપરેટર (ABTO) આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલન

- > 10 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ, કેન્દ્રીય પર્યટન અને સંસ્કૃતિ રાજ્ય મંત્રી શ્રી પ્રહલાદસિંહ પટેલે નવી દિલ્હીમાં એસોસિયેશન ઓફ બૌદ્ધ ટૂર ઓપરેટર (ABTO) આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનનું ઉદઘાટન કર્યું હતું. આ સંમેલન પર્યટન મંત્રાલયની ભાગીદારીમાં યોજવાનું છે.

Back to basics : ભારતના પર્યટન ક્ષેત્રે તાજેતરનો વિકાસ

- ઉદ્ઘાટન સમારોહ દરમિયાન મંત્રીશ્રીએ નીચેની ઘોષણાઓ કરી હતી
- દેશમાં પર્યટન ઉદ્યોગ વિકસાવવા સ્વદેશ દર્શન યોજના અને પ્રસાદ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- સ્વદેશ દર્શન યોજના અંતર્ગત બૌદ્ધ સ્થળોના વિકાસ માટે 350 કરોડથી વધુ રૂપિયાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે
- પ્રસાદ યોજના અંતર્ગત 900 કરોડથી વધુ રૂપિયાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- હાલમાં ભારતીય પુરાતવીય સર્વેક્ષણ તેના સ્મારકોની સૂચિમાં સુધારો કરી રહ્યું છે અને આગામી દિવસોમાં ભારતીય પુરાતવીય સર્વેક્ષણ હેઠળના સ્મારકોની સંખ્યામાં નોંધપાત્ર વધારો થવાનો છે.
- પર્યટન મંત્રાલય, આતિથ્ય ઉદ્યોગના રાષ્ટ્રીય સંકલિત ડેટાબેઝ હેઠળ આવાસ એકમોની નોંધણી કરવાની યોજના બનાવી રહ્યું છે, જે પર્યટન મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત પોર્ટલ છે. પોર્ટલ હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 32000 થી વધુ આવાસ એકમો નોંધાયા છે.

પ્રસાદ યોજના

- તે યાત્રાધામ કાયાકલ્પ અને આપ્રયાત્મિકતા ઉત્તેજના ડ્રાઈવ છે. તે 2015 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો હેતુ મુખ્યત્વે આયોજિત સ્થળોના વિકાસને આયોજિત અને ટકાઉ રીતે સંકલિત કરવાનો છે. આ યોજનામાં યાત્રાધામો અને વારસો સ્થળોના વિકાસ માટે 12 શહેરોની ઓળખ કરવામાં આવી છે. તેઓ આસામના કામખ્યા, આંધ્રપ્રદેશના અમરાવતી, બિહારના ગયા, ગુજરાતના દ્વારકા, પંજાબના અમૃતસર, ઓડિશાના પુરી, રાજસ્થાનના અજમેર, ઉત્તરાખંડના કેદારનાથ, તમિલનાડુના વેલાનકની, ઉત્તર પ્રદેશના વારાણસી અને મથુરા છે.
- આ યોજનાના મુખ્ય ઉદ્દેશોમાં પર્યટન આકર્ષણ વધારવું, સ્થાનિક કલા અને સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન, ભોજન અને હસ્તકલાનો સમાવેશ થાય છે. ધાર્મિક સ્થળોમાં વૈશ્વિક કક્ષાના માળખાગત વિકાસનો હેતુ પણ છે.
- યોજના હેઠળની વિકાસલક્ષી પ્રવૃત્તિઓમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્ત્રોતો, ફર્સ્ટ એઈડ સેન્ટરો, શેયાલયો, પ્રતીક્ષા ઓરડાઓ, પરિવહનના પર્યાવરણમિત્ર મોડસ વિકસાવવા, પીવાના પાણી, વરસાદના આશ્રયસ્થાનો, ઈન્ટરનેટ કનેક્ટિવિટી વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, જેમાં મૂળભૂત વિકાસ માહિતી જેવી પર્યટન સુવિધાઓનો પણ વિકાસ થશે.

દિવ્યાંગ સશક્તિકરણ માટે રાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર

- સેન્ટ્રલ રિઝર્વ પોલીસ ફોર્સ (CRPF) દ્વારા ફરજની લાઈનમાં વિકલાંગતાથી પીડાતા દિવ્યાંગ લડવૈયાઓને ફરીથી કુશળતા અને પુનર્વસન માટે નેશનલ સેન્ટર ફોર દિવ્યાંગ સશક્તિકરણ (NCDE) ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ કેન્દ્ર CRPF ગ્રુપ સેન્ટર રંગારેડી, તેલંગણા ખાતે સ્થિત છે. તે દિવ્યાંગની જરૂરિયાત મુજબ વૈશ્વિક કક્ષાની સુવિધાઓથી સજજ છે.

Back to basics : મુખ્ય વિશેષતાઓ

- દિવ્યાંગ સશક્તિકરણ માટેનું રાષ્ટ્રીય કેન્દ્ર તેના પ્રકારનું પ્રથમ છે. દિવ્યાંગને સશક્તિકરણ આપવા માટે, દિવ્યાંગ વોરિયર્સને રમતગમતની કુશળતા અને કમ્પ્યુટર કુશળતા જેવી ઘણી બજાર સંચાલિત કુશળતા આપવામાં આવશે. પહેલ તેમની અસમર્થતા હોવા છતાં પણ તેઓ દેશની સેવા કરી શકશે. તે રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય પેરા રમતોત્સવ માટે આ કર્મચારીઓની કુશળતાને સક્ષમ બનાવશે. તે તેમને વ્યવસાયિક તાલીમ અને માહિતી તકનીકનો અભ્યાસક્રમ પણ આપે છે જેથી તેઓને સંસ્થામાં ફાળો આપી શકે અને તેમના ગેરવ અને ગેરવની રક્ષા કરવામાં આવે.

ભારતમાં દિવ્યાંગો

- વસ્તી ગણતરી 2011 મુજબ, લગભગ 2.68 કરોડ લોકો દિવ્યાંગ છે. તેમાંથી 69% દિવ્યાંગ લોકો ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં રહે છે.

ભારતમાં વિકલાંગો માટે કાયદાઓ

- દેશમાં વિકલાંગ વસ્તીના જીવનમાં સુધારો લાવવા માટે ભારતે દિવ્યાંગ લોકો સાથેનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016 કાયદો બનાવ્યો. આ કાયદા દ્વારા સરકારી નોકરીઓમાં દિવ્યાંગોથી પીડાતા લોકોના અનામતની માત્રામાં 3% થી 4% વધારો થયો છે. 6 થી 18 વર્ષની વયના બાળકને મફત શિક્ષણ આપવાનો અધિકાર હશે. આ કાયદામાં દિવ્યાંગ વ્યક્તિઓને આર્થિક સહાય આપવા માટે અલગ રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય ભંડોળની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

ભારતમાં દિવ્યાંગો માટેના કાર્યક્રમો

- દીનદયાળ વિકલાંગ પુનર્વસન યોજના વિકલાંગોને સેવાઓ આપવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. સેવાઓમાં વ્યવસાયિક તાલીમ કેન્દ્રો, વિશેષ શાળાઓ, સમુદાય આધારિત પુનર્વસન કેન્દ્રો, વગેરે શામેલ છે.
- વિકલાંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે રાષ્ટ્રીય ફેલોશિપ: યોજના અંતર્ગત, વિકલાંગ 200 વિદ્યાર્થીઓને અનુદાન આપવામાં આવે છે.
- વિકલાંગોને સ્વતંત્ર રીતે જીવી શકાય તે માટે સાર્વત્રિક સુલભતા પ્રાપ્ત કરવા માટે એક્સેસિબલ ભારત અભિયાન શરૂ કરાયું હતું. આ અભિયાનમાં પરિવહન પ્રણાલીને વધારવા, દિવ્યાંગ લોકો માટે શક્ય તે પર્યાવરણ બનાવવાનું લક્ષ્યાંક છે.

ડિજિટલ મતદાર આઈડી કાર્ડ

- ડિજિટલ મતદાર આઈડી કાર્ડ એ EPIC અથવા મતદારના ફોટો ઓળખ કાર્ડનું ઇલેક્ટ્રોનિક સ્વરૂપ છે. આનાથી લોકોના ફોન પર મતદાર ઓળખકાર્ડ ઉપલબ્ધ થશે. તેને OTP ઓથેન્ટિકેશન દ્વારા ડાઉનલોડ કરી શકાય છે. આ ચુંટણી પંચને હાર્ડ નકલોના છાપવા અને વિતરણ માટે જરૂરી ખર્ચ ઘટાડવામાં મદદ કરશે. હાલમાં, EPIC ફક્ત હાર્ડ કોપિ તરીકે ઉપલબ્ધ છે અને મતદાતાના દિવસે મતદાતાઓ દ્વારા તેનું ઉત્પાદન કરવું પડશે.

Back to basics : મતદાર ડિજિટલ મતદાર ઓળખકાર્ડ**કેવી રીતે મેળવી શકે છે?**

- > મતદાર યાદીમાં નોંધણી માટે અરજી કરતી વખતે મતદાતાએ પોતાનો મોબાઇલ નંબર ચૂંટણી પંચ મશીનરીને આપવાનો રહેશે. મતદાર યાદીમાં મતદારનું નામ શામેલ થયા પછી, તેને ઈમેઇલ અથવા SMS દ્વારા જાણ કરવામાં આવશે. ત્યારબાદ નવા મતદાર કાર્ડને OTP પ્રમાણીકરણ દ્વારા ડાઉનલોડ કરી શકાય છે. હાલના મતદારો તેમનો ફોન નંબર અને ઈ-મેલ આઈડી આપીને પણ સુવિધા મેળવી શકશે.

ડિજિટલ મતદાર આઈડી શા માટે?

- > ડિજિટલ વોટર આઈડી ચૂંટણીપંચને EPICની હાર્ડ કોપી છાપવા અને વિતરણ પાછળ ખર્ચ બચાવવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, ફોનમાં મતદાર કાર્ડ રાખવાથી મતદાનના દિવસે મતદારની કાપલી બનાવવાની આવશ્યકતા દૂર થઈ જશે.

ડિજિટલ મતદાર કાર્ડ વિશે

- > ડિજિટલ મતદાર કાર્ડ તેના ભૌતિક સ્વરૂપથી અલગ નહીં હોય. ડિજિટલ મતદાર કાર્ડમાં QR કોડ હશે જેમાં મતદારનું નામ, સરનામું અને જન્મ તારીખ જેવી વિગતો હશે. ડિજિટલ વોટર કાર્ડ અને તેનું ઈશ્યૂ હજી એક પ્રસ્તાવ છે. તેને ચૂંટણી પંચે મંજૂરી આપવાની જરૂર છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તેને મુખ્ય ચૂંટણી કમિશનર સુનીલ અરોરા અને ચૂંટણી કમિશનરો રાજીવ કુમાર અને સુશીલચંદ્ર દ્વારા મંજૂરી લેવાની જરૂર છે.
- > 2021 ની ચૂંટણીઓમાં ડિજિટલ વોટર કાર્ડ વિચારણા માટે આવી શકે છે. આસામ, કેરળ, પશ્ચિમ બંગાળ, તામિલનાડુ અને પુડુચેરી જેવા રાજ્યો ઉનાળાના 2021 ની શરૂઆતમાં વિધાનસભાની ચૂંટણીમાં પ્રવેશવાના છે.

COVID-19 રસી રોલઆઉટ માટે ઓપરેશનલ માર્ગદર્શિકા

- > આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે તાજેતરમાં COVID-19 રસી ઓપરેશનલ માર્ગદર્શિકા પ્રકાશિત કરી. મંત્રાલયે દેશમાં COVID-19 રસીના વહીવટની યોજના હાથ ધરવાની તેની વિગતવાર વિગતો આપી હતી.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દા

- > COVID-19 રસીકરણ ડ્રાઈવના પ્રથમ તબક્કામાં, ભારત સરકારે ત્રીસ કરોડ લોકોને રસી આપવાની છે. આમાં આરોગ્ય સંભાળ કાર્યકરો, પચાસથી ઓછી વયના લોકો (કોમર્સિડિટીઝવાળા) અને પચાસ વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકો શામેલ છે.
- > મોટાભાગની રસી માટે બે ડોઝની જરૂર પડશે. તેઓ બે, ત્રણ અને ચાર અઠવાડિયા સિવાયના અંતરાલ વચ્ચે સંચાલિત થવાના છે.
- > આ રસી ઈન્ટ્રામસ્ક્યુલર માર્ગ દ્વારા આપવામાં આવે છે.
- > તમામ તેવીસ મંત્રાલયો કોવિડ-19 રસી વહીવટ પ્રક્રિયા સંભાળવાના છે.

દિશાનિર્દેશો વિશે

- > ભારત સરકારે કોવિડ -19 માટે રસી વહીવટ પર રાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત
- > જૂથની રચના કરી હતી. દેશમાં COVID-19 રસી પરિચય એ NEGVC દ્વારા સંપૂર્ણ માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું છે.

સ્ટાફની તાલીમ

- > આરોગ્ય કાર્યકરો, લાભાર્થીઓની સૂચિ માટેના ગણનાકર્તાઓ, ગતિશીલતાની પ્રવૃત્તિઓ માટે સામાજિક કાર્યકર્તાઓ, પ્રક્રિયામાં સામેલ કામદારોને સંદેશાવ્યવહાર પ્રશિક્ષણ અગાઉની તાલીમ આપવામાં આવશે.
- > વર્યુઅલ પ્લેટફોર્મ પર ટ્રેનર્સની તાલીમ લેવાની છે.
- > ટ્રેનર્સને તાલીમ આપવામાં આવ્યા પછી, તાલીમ જિલ્લા અને પેટા જિલ્લા કક્ષા સુધી લંબાવી દેવાની છે.
- > જિલ્લા, બ્લોક અને આયોજન એકમ કક્ષાએ તમામ તાલીમ પૂર્ણ થયા પછી જ કોવિડ-19 રસી લાવવાની છે.
- > દેશમાં દરેકને કોવિડ-19 રસી વિશેની માહિતીની સમયસર પહોંચ હોય તે સુનિશ્ચિત કરવા પ્રયાસ કરવામાં આવશે.

કોવિડ-19 રસીનું પ્રાધાન્યતા

- > આ રસી સે પ્રથમ આરોગ્ય સંભાળ કામદારો, 50 વર્ષથી ઉપરના વ્યક્તિઓ અને ફન્ટલાઈન કામદારોને આપવાની છે.
- > હવે પછીનું ધ્યાન 50 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના લોકો અને તેનાથી સંબંધિત કોમર્સિડિટીઝ પર છે.
- > બાકીની વસ્તીને રોગ રોગચાળા અને રસીની ઉપલબ્ધતાના આધારે રસી મેળવવાની છે.

ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ

- > COVID-19 રસી ગુપ્તચર નેટવર્ક (Co-WIN) નો ઉપયોગ રસીકરણ માટે અસૂચિબદ્ધ લાભાર્થીઓને શોધવા માટે કરવામાં આવશે.
- > રસીકરણ સ્થળ પર ફક્ત પૂર્વ નોંધાયેલા લાભાર્થીઓને રસી આપવાની છે.

રસીકરણ સત્રો

- > એક સત્રમાં ફક્ત સો લાભાર્થીઓને સમાવવાનું છે.
- > રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો રસીકરણ માટેના ચોક્કસ દિવસો ઓળખી શકે છે.
- > રસીકરણ દર્દીઓનું વહન ચૂંટણીના સંચાલન સાથે ખૂબ સમાન છે.

રસીકરણ ટીમ

- > રસીકરણ ટીમમાં 5 સભ્યો હશે. રસીકરણ અધિકારી ડોક્ટરો, ફાર્માસિસ્ટ, સ્ટાફ નર્સ, અથવા કોઈ પણ ઈન્જેક્શન આપવા માટે કાયદેસર રીતે અધિકૃત રહેશે. રસીકરણ અધિકારી 1 એ તે વ્યક્તિ હશે જે લાભાર્થીની નોંધણીની સ્થિતિની તપાસ કરે. આ પોલીસ, નાગરિક સંરક્ષણ, NSS, NCC, હોમગાર્ડમાંથી એક વ્યક્તિ હશે. રસીકરણ અધિકારી 2 તે વ્યક્તિ હશે જે ઓળખ દસ્તાવેજોને પ્રમાણિત કરશે. રસીકરણ અધિકારી 3 અને 4 એ સપોર્ટ સ્ટાફ છે જે ભીડના સંચાલન માટે જવાબદાર છે.

AEFI સર્વેલન્સ સિસ્ટમની ભૂમિકા

- > રસીના વહીવટ દરમિયાન પ્રતિકૂળ ઘટનાઓનું નિરીક્ષણ કરવા માટે એડવર્સ ઇવેન્ટ ફોલોવિંગ ઇમ્યુનાઇઝેશન (AEFI) સર્વેલન્સ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

COVID-19 રસી સંગ્રહ

- > આશરે 29,000 કોલ્ડ ચેઇન પોઇન્ટ્સ, 70 વોક-ઇન ફીઝર, 240 વોક-ઇન કુલર્સ, 41,000 ડીપ ફીઝર, 45,000 આઇસ-લાઇન રેફ્રિજરેટર્સ, 300 સોલર રેફ્રિજરેટર્સનો ઉપયોગ કોવિડ -19 રસી સંગ્રહ માટે કરવામાં આવશે.

ચારધામ હાઇવે પ્રોજેક્ટ

- > 2 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ, સુપ્રીમ કોર્ટે ચાર ધામ હાઇવે પ્રોજેક્ટની દેખરેખ રાખતી સમિતિને સંરક્ષણ મંત્રાલયની અરજીઓ પર વિચાર કરવા કહ્યું. સંરક્ષણ મંત્રાલયે પોતાની અરજીમાં ભારત ચીન સરહદ વિસ્તારમાં સાત મીટર સુધીના રસ્તાઓને 2 અઠવાડિયામાં પહોળો કરવાની માંગ કરી છે.
- > 8 સપ્ટેમ્બર, 2020 ના રોજ, સુપ્રીમ કોર્ટે માર્ગ પરિવહન અને હાઇવે મંત્રાલયને 2018 ના પરિપત્રનું પાલન કરવા અને 5.5 મીટર કેરેજ વે પહોળાઈને વળગી રહેવા જણાવ્યું હતું.
- > સંરક્ષણ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, ભારે વાહનો, સૈનિકો, ટાંકી, શસ્ત્રાગાર અને તોપખાનાના પરિવહનની સુવિધા માટે સાત મીટરની કેરેજ વે પહોળાઈ આવશ્યક છે. સંરક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા સૂચિબદ્ધ રસ્તાઓ ઝડપથી ભારે ઉપકરણોને એકઠા કરવા યોગ્ય બનાવવા જોઈએ કારણ કે ચારધામ પ્રોજેક્ટ હેઠળ નિર્માણ પામેલા આ રસ્તાઓ વાસ્તવિક નિયંત્રણની રેખા અથવા ચીન સાથેની આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ સાથે જોડાવાના છે. ઉપરાંત, આમાંના કેટલાક રસ્તાઓ ભારત-તિબેટીયન બોર્ડર પોલીસ સ્ટેશનને જોડે છે.

Back to basics : મુદ્દો

- > ચારધામ પ્રોજેક્ટ, જેની કિંમત 12,000 કરોડ રૂપિયા છે, તેનો ઉદ્દેશ્ય ઉત્તરાખંડમાં મુખ્ય યાત્રાધામોને જોડનારા વિશાળ રસ્તા બનાવવાનું છે. પર્વત ઈકોસિસ્ટમને નુકસાન પહોંચાડતી પહાડ કાપવાની સંડોવણીને કારણે તે પર્યાવરણવાદીઓમાં વિવાદનો વિષય રહ્યો છે. તેઓ તેને પર્વતીય પ્રદેશોમાં અનુસરતા માર્ગની પહોળાઈ પરના સુપ્રીમ કોર્ટના આદેશોનું ઉલ્લંઘન હોવાનું માને છે. કેન્દ્ર સરકાર આ આરોપને નકારે છે.
- > ચાર ધામ પ્રોજેક્ટ ગંગોત્રી, યમુનોત્રી, કેદારનાથ અને બદ્રીનાથને પરિવહન જોડાણની તમામ સુવિધા પૂરી પાડશે. પર્યાવરણવિદોના કહેવા મુજબ, આ પ્રોજેક્ટ અત્યંત સંવેદનશીલ ભાગીરથી ઈકો સેન્સિટિવ ઝોનને ખૂબ અસર કરશે. ભાગીરથી નદી એ ગંગાનો સ્રોત છે.

ચારધામ પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટનો અમલ કરનારી એજન્સીઓ માર્ગ પરિવહન અને હાઇવે મંત્રાલય, ઉત્તરાખંડ રાજ્ય જાહેર બાંધકામ વિભાગ, બોર્ડર રોડ ઓર્ગનાઇઝેશન અને નેશનલ હાઇવે અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ છે.

તે ઈજનેરી, પ્રાપ્તિ અને બાંધકામ (EPC) મોડ પર લાગુ કરવામાં આવી રહી છે. EPC મોડ હેઠળ, પ્રોજેક્ટ ખર્ચ ભારત સરકાર દ્વારા સંપૂર્ણ રીતે ઉઠાવવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય માનવરહિત વિમાન ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ નીતિ માટે ડ્રાફ્ટ

- > રાષ્ટ્રીય માનવરહિત વિમાન ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ પોલિસીના ડ્રાફ્ટનો ઉદ્દેશ માનવ વિમાન (સુનિશ્ચિત અને બિન-સુનિશ્ચિત વિમાન) ની સાથે ઉડાન માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ કરવાનો છે. સૂચિત નીતિ, ડ્રોન જોયા પછી તરત જ હવાઈ મથકોની કામગીરી બંધ કરવાના અનેક દાખલાની પૃષ્ઠભૂમિમાં આવે છે. નીતિનો ઉદ્દેશ વર્તમાન એર ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમમાં ડ્રોન કામગીરીને એકીકૃત કરવાનો છે જ્યારે ઉડ્ડયન સલામતીના ઉચ્ચ સ્તરની જાળવણીની ખાતરી કરવી.

Back to basics : નીતિ વિશે

- > નીતિ અંતર્ગત માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ રીઅલ-ટાઇમ પરિસ્થિતિ જાગૃતિ, ફ્લાઇટ પ્લાનિંગ ક્ષમતાઓ, ફ્લાઇટ ઓથોરાઇઝેશનની સુવિધા, હવામાન અને ટેરેઇન ડેટા પ્રદાન કરશે ઉપરાંત, તે માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ટ્રાફિકનું સંચાલન કરશે.
- > માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ જરૂરી છે જલદી ડ્રોન માનવ વિમાનની સાથે ઉડશે. તેથી, ઉડ્ડયન સલામતીનું ઉચ્ચ સ્તર જાળવવાની જરૂર છે. આવા કિસ્સામાં ડ્રોનને તેમની ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ સાથે એકીકૃત કરવું ખર્ચાળ અને જટિલ હશે. તેથી, ડ્રોનને એક અલગ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમની જરૂર છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ડ્રાફ્ટ ઘણા વૈશ્વિક ઉદાહરણોની પૃષ્ઠભૂમિમાં આવે છે. જાન્યુઆરી 2019 માં, લંડનના હિથ્રો એરપોર્ટ ડ્રોન જોવાને કારણે એક કલાક માટે તેનું કાર્ય બંધ રાખ્યું હતું. આ જ રીતે, 2016 માં, દુબઈ એરપોર્ટ, જે વિશ્વનું સૈથી વ્યસ્ત એરપોર્ટ માનવામાં આવે છે, તેણે ડ્રોન જોવાયા પછી લગભગ 30 મિનિટ સુધી તેનું કાર્ય બંધ રાખ્યું હતું.
- > ભારતમાં ડ્રોનનો ઉપયોગ પહેલાથી જ અનેક સંસ્થાઓ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે. તાજેતરમાં નવેમ્બર 2020 માં, હેદરાબાદમાં સ્થિત આંતરરાષ્ટ્રીય પાક સંશોધન સંસ્થાને કૃષિ સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ માટે ડ્રોન તૈનાત કરવા માટે શરતી અપવાદ આપવામાં આવ્યો હતો. નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય અને નાગરિક ઉડ્ડયન નિયામક જનરલ દ્વારા આ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

નીતિના ઉદ્દેશો

- > નીતિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ નિર્ધારિત કરવાનું છે કે દેશમાં માનવરહિત વિમાન ઓપરેશનલ દૃશ્ય કેવી રીતે સક્ષમ કરવું છે. નીતિએ માનવરહિત વિમાન ઓપરેશનલ દૃશ્યો ઓળખી કાઢ્યા છે.
- > નીતિ મુખ્યત્વે ગ્રાઉન્ડ લેવલથી 2000 ફૂટ નીચે સંચાલિત માનવરહિત વિમાન પર કેન્દ્રિત છે.

હિસ્સેદારો

- > નીતિનો હેતુ બહુવિધ હિસ્સેદારોને સહયોગ આપવા અને ડેટા વિનિમય ધોરણોના આધારે તેમને કનેક્ટ કરવાનો છે. આ હિસ્સેદારો વચ્ચે માહિતી વહેંચણીને વેગ આપશે. હિસ્સેદારોમાં એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા, એર ડિકેન્સ ઓથોરિટીઝ, કોસ્ટગાર્ડ, ઈન્ડિયન એરફોર્સ, આર્મી, ઈન્ડિયન નેવી અને HL જેવા સૈન્ય પ્રાધિકરણો, નાગરિક ઉડ્ડયનના મહાનિદેશક, નાગરિક ઉડ્ડયન સુરક્ષા બ્યુરો, કાયદા અમલીકરણ અને સુરક્ષા એજન્સીઓનો સમાવેશ થાય છે.

ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ

- > આ મંચ ભારતની માનવરહિત વિમાન પ્રણાલીમાં કેન્દ્રિય છે. તે વાસ્તવિક સમયમાં હિસ્સેદારોને માપાંકિત કરવા માટે કેન્દ્રિય, એકીકૃત અને સ્વચાલિત નિયમનકારી વાતાવરણ બનાવે છે. તે આખા દેશને માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ટ્રાફિક વ્યવસ્થા પ્રદાન કરશે. તેમજ તે તમામ ફ્લાઈટ લોગ્સ અને ફ્લાઈટ પરવાનગી માટેના કેન્દ્રિય ડેટા આર્કાઈવ તરીકે કાર્ય કરશે.
- > નીતિ હેઠળ ડિજિટલ સ્કાય કોઈ પરવાનગી નહીં ટેકઓફ મોડેલ અપનાવે છે. આ સલામતી અને સુરક્ષાનું વધારાનું સ્તર પ્રદાન કરે છે. તેનો અર્થ એ છે કે સહી વગરની ડિજિટલ પરવાનગી વિના માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ઉપડશે નહીં. પરવાનગીને આર્ટિફિકલ કહેવામાં આવે છે.

પરવાનગી આર્ટિફિક્ટ

- > પરવાનગી માનવીય વસ્તુ દરેક અને માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ માટે જારી કરવામાં આવે છે. તેમાં ચાર-પરિમાણીય અધિકૃતતા માહિતી શામેલ છે. ચાર પરિમાણો x, y, z અને t છે. t અહીં સમય છે.

માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ (UTM) સેવા પ્રદાતાઓ

- > માનવરહિત વિમાન સિસ્ટમોના દૂરસ્થ પાઈલટ્સ UTMSP, UTM સેવા પ્રદાતાઓ દ્વારા ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મથી મંજૂરી મેળવી શકે છે. નીતિમાં આ હોદ્દેદારોને અલગ માર્ગદર્શિકા આપવામાં આવી છે.

વિશ્વ ભૂમિ દિવસ

- > દર વર્ષે, વર્લ્ડ સોઈલ ડે 5 ડિસેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, આ દિવસ યુનાઈટેડ નેશન્સ હેઠળ કાર્યરત ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO) દ્વારા અને અન્ય ઘણા આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનો દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
- થીમ:
- > જમીન જીવંત રાખો, જમીનની જૈવવિવિધતાને સુરક્ષિત કરો (Keep Soil Alive, Protect Soil Biodiversity)
- > આ એ હકીકતને દર્શાવે છે કે ખાદ્ય સુરક્ષા જમીનના આરોગ્ય પર આધારિત છે.

Back to basics : મહત્વ

- > ભૂમિ પૃથ્વીના જૈવવિવિધતાના ચોથા ભાગનું ઘર છે. જમીનના પ્રદૂષણને નિયંત્રણમાં રાખવું મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે ખરાબ જમીનના સંચાલનથી જમીનની નીચે રહેલા સુક્ષ્મ જીવોને અસર થશે. આ સુક્ષ્મસજીવો ઇકો સિસ્ટમ બચાવવા માટે સતત કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ નાઈટ્રોજનને સુધારવામાં મદદ કરે છે જે છોડના વિકાસ માટે જરૂરી છે. તેઓ વિઘટનની પ્રક્રિયા દ્વારા જમીનમાં પોષક તત્વો પણ ઉમેરે છે.

ઇતિહાસ

- > આંતરરાષ્ટ્રીય યુનિયન ઓફ સોઈલ સાયન્સ દ્વારા 5 ડિસેમ્બરે વર્લ્ડ સોઈલ ડેની ઉજવણી કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી હતી. થાઈલેન્ડની આગેવાની હેઠળ FAOએ વર્લ્ડ સોઈલ ડેની ઔપચારિક સ્થાપનાને ટેકો આપ્યો હતો. આ દિવસની ઉજવણીનો નિર્ણય ગ્લોબલ સોઈલ પાર્ટનરશીપ હેઠળ લેવામાં આવ્યો હતો. 2014 માં પહેલો વર્લ્ડ સોઈલ ડે ઉજવવામાં આવ્યો હતો.
- > 5 ડિસેમ્બર એટલા માટે પસંદ કરાયો કારણ કે આ દિવસ થાઈલેન્ડના દિવંગત રાજા ભૂમિબોલ અદુલ્યાદેજના જન્મદિવસને અનુરૂપ છે. તે આ પહેલનો મુખ્ય સમર્થક હતો.

ભારતમાં જમીન સંરક્ષણ

- > ભારત પ્રાદેશિક જમીન સંરક્ષણ કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ચેરાપૂંજી ઇકોલોજીકલ પ્રોજેક્ટની શરૂઆત સોહરા પઠારમાં જમીનની ભેજ વધારવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- > જો કે, રાષ્ટ્રીય કૃષિ વિજ્ઞાન યોજના, જે દેશમાં રનફેડ ફાર્મિંગ સિસ્ટમ્સના વિકાસ પર કેન્દ્રિત છે, તે સમગ્ર ભારતમાં જમીનની ગુણવત્તા પર પ્રયાન કેન્દ્રિત કરે છે. ઉપરાંત, સોઈલ હેલ્થ કાર્ડ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય ભૂમિ સંરક્ષણ પ્રયાસો

- > મુખ્ય જમીન સંરક્ષણ કાર્યક્રમોમાં ખેતી, પાકનું પરિભ્રમણ, કોસ-ઢાળની ખેતી, આવરી લેતા પાક અને મલ્ટિપ્લેન્ટ. ભારત સરકાર મિશ્ર પાક, મિશ્ર ખેતી, નિયંત્રિત ચરાઈ, ચેકડેમો બાંધવા વગેરેનો અમલ કરે છે. ઉપરાંત, ભારત સરકારે વાવેતર સ્થળાંતર પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.

બિહાર સ્થળાંતર પક્ષીનો ઉત્સવ

- > બિહાર આ વર્ષે તેના પ્રથમ સ્થાનાંતરિત પક્ષી મહોત્સવની યોજના બનાવી રહ્યું છે. ભાગલપુર જિલ્લામાં આ ત્રણ દિવસીય મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવનાર છે. ભાગલપુર વન વિભાગ, બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી અને સ્થાનિક મંદર નેચર ક્લબ દ્વારા સંયુક્તરૂપે આ આયોજન કરવામાં આવનાર છે. આ ક્ષેત્રમાં દર વર્ષે નવેમ્બરથી માર્ચની વચ્ચે મોટી સંખ્યામાં સ્થાનાંતરી પક્ષીઓ રહે છે. આ તહેવારનો હેતુ પ્રદેશમાં શિકારના કેસોની તપાસ કરવાનો છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > આ તહેવાર મુખ્યત્વે આયોજિત કરવામાં આવી રહ્યો છે કારણ કે કહલાગન અને સુલ્તાનગંજ વચ્ચેના સાઠ કિલોમીટર લાંબા વિક્રમશીલા ડોલ્ફિન અભયારણ્ય લાંબા સમયથી સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓનું કેન્દ્ર છે. સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓ મુખ્યત્વે માર્ચથી નવેમ્બરની વચ્ચે આ પ્રદેશમાં આવે છે કારણ કે તેઓને શિયાળો વિતાવવા માટે આ ક્ષેત્રને અનુકૂળ લાગે છે.
- > મહોત્સવનું આયોજન કરવાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ લોકોમાં સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓના મહત્ત્વ વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.
- > આ પ્રદેશમાં આવતા સ્થળાંતર કરનારા પક્ષીઓ સ્ટેપ્થ ઈગલ, યુરેશિયન કલ્પુ, ફેરન્ગિનિયસ ડક, યુરેશિયન કોટ, સામાન્ય ગ્રીનેશંક, ગ્રેટ કેસ્ટેડ ગ્રીબ છે.

ભારતમાં સ્થળાંતર ફલાયવેઝ

- > ભારતમાં ત્રણ સ્થળાંતર ફલાયવે છે. તે પક્ષીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતો ફલાઈટ પાથ છે. ફલાયવે એશિયન પૂર્વ એશિયન ફલાયવે, સેન્ટ્રલ એશિયન ફલાયવે અને ઈસ્ટ એશિયન ઓસ્ટ્રેલાસિયન ફલાયવે છે. COP13 પછી ભારતમાં સ્થળાંતર કરનારી પ્રજાતિઓનો અંદાજ 44 થી 46 થઈ ગયો છે. COP13 જંગલી પ્રાણીઓની સ્થળાંતર પ્રજાતિઓના સંરક્ષણ પરનું સંમેલન હતું. તે 2020ના ફેબ્રુઆરીમાં ભારતમાં યોજવામાં આવ્યું હતું.
- > પૂર્વ એશિયન ઓસ્ટ્રેલાસિયન ફલાયવે ઉત્તર અમેરિકા અને આર્કટિક રશિયાથી ન્યૂઝીલેન્ડ અને ઓસ્ટ્રેલિયાની દક્ષિણ સીમા સુધી વિસ્તરે છે. સેન્ટ્રલ એશિયન ફલાયવેઝ 30 દેશોને આવરે છે. તેમાં રશિયાના દક્ષિણ અને પશ્ચિમ એશિયા, ભારત અને માલદીવના દક્ષિણના બિન-સંવર્ધન મેદાન સુધીના તેમના બ્રીડિંગ મેદાનનો સમાવેશ થાય છે.
- > એશિયન પૂર્વ એશિયન ફલાયવે આર્કટિક રશિયાથી દક્ષિણ આફ્રિકા અને આફ્રિકાના મડાગાસ્કર સુધી વિસ્તરે છે. તે હિમાલય અને તિબેટ પહારને આવરે છે.

આગ્રા મેટ્રો પ્રોજેક્ટ

- > આગ્રા મેટ્રો પ્રોજેક્ટમાં 29.4 કી.મી.ની લંબાઈવાળા બે કોરિડોરનો સમાવેશ થાય છે. તે તાજમહેલ, આગ્રા કિલ્લો, સિકંદ્રા વગેરે જેવાં પ્રખ્યાત પર્યટક આકર્ષણોને રેલ્વે સ્ટેશન અને બસ સ્ટેન્ડસ સાથે જોડે છે. તેના નિર્માણ કાર્યનું ઉદ્ઘાટન વડા પ્રધાન મોદી દ્વારા કરવામાં આવનાર છે. આ પ્રોજેક્ટથી આગ્રા શહેરના 29 લાખ લોકોને તેમજ દર વર્ષે આ સ્થળની મુલાકાત લેનારા 60 લાખથી વધુ પ્રવાસીઓ લાભ મેળવવાની ધારણા છે.

Back to basics : આગ્રા મેટ્રો પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટ આગ્રાના લોકોના જીવનકાળને સરળ બનાવવા અને શહેરની મુલાકાતે આવતા પ્રવાસીઓને લાભ કરશે. આ પ્રોજેક્ટની અંદાજિત કિંમત 8,379.62 કરોડ રૂપિયા છે. આ પ્રોજેક્ટ પાંચ વર્ષમાં પૂર્ણ થવાનો છે. આગ્રા મેટ્રો પ્રોજેક્ટનો શક્યતા અભ્યાસ 2016 માં હાથ ધરવામાં આવ્યો

હતો. પ્રોજેક્ટનો વિગતવાર પ્રગતિ અહેવાલ RITES (રેલ ઈન્ડિયા તકનીકી અને આર્થિક સેવા લિમિટેડ) દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.

- > પ્રોજેક્ટના ખર્ચનો અંદાજ રૂ.350 પ્રતિ કી.મી છે. ભાવો પ્રાઈસ ઈન્ડેક્સના આધારે અંદાજવામાં આવ્યાં હતાં.

ભારતમાં ભાવ સૂચકાંક

- > ભારતમાં ત્રણ મુખ્ય ભાવ સૂચકાંકો વપરાય છે. તે જથ્થાબંધ ભાવ સૂચકાંક, ઐદોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંક અને ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક

જથ્થાબંધ ભાવ સૂચકાંક

- > તે દેશમાં કુગાવાનો મુખ્ય માપદંડ છે. મહત્ત્વપૂર્ણ નાણાકીય નીતિ અને નાણાકીય નીતિ ફેરફારો WPI સાથે જોડાયેલા છે. તે 1939 થી ઉપયોગમાં છે અને નિયમિતપણે 1947 થી પ્રકાશિત થાય છે. WPIની ગણતરી વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયના ઐદોગિક નીતિ અને પ્રમોશન વિભાગ હેઠળ કાર્યરત આર્થિક સલાહકારની કચેરી દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઐદોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંક

- > તે ઐદોગિક ઉત્પાદનમાં થતા ફેરફારોને માપે છે. આંકડા અને કાર્યક્રમના અમલીકરણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત સેન્ટ્રલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ દ્વારા તેની ગણતરી કરવામાં આવે છે. કૂડ ઓઈલ, વીજળી, સિમેન્ટ, રિફાઈનરી ઉત્પાદનો, સ્ટીલ, ખાતરો અને કુદરતી ગેસ જેવા આઠ મુખ્ય મુખ્ય ઉદ્યોગોને ઐદોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંકમાં શામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક

- > તે છૂટક ભાવના માલ અને સેવાઓમાં ફેરફારને માપે છે. તેનો ઉપયોગ 157 થી વધુ દેશોમાં કુગાવાના માપદંડ તરીકે થાય છે. તેની ગણતરી સેન્ટ્રલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઈન્ડિયા મોબાઇલ કોંગ્રેસ

- > પીએમ મોદી 8 ડિસેમ્બર, 2020 ના રોજ ઈન્ડિયા મોબાઇલ કોંગ્રેસને સંબોધન કરશે. ભારતના ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ અને સેલ્યુલર ઓપરેટર્સ એસોસિએશન ભારતનું આયોજન કરી રહ્યા છે મોબાઇલ કોંગ્રેસ 8 ડિસેમ્બર, 2020 અને 10 ડિસેમ્બર, 2020 વચ્ચે થીમ 'ઈન્ફ્રાસિવ ઈનોવેશન-સ્માર્ટ, સિક્યોર, સસ્ટેનેબલ' હેઠળ યોજવામાં આવી છે.

મહત્વ

- > કોંગ્રેસ, સ્થાનિક સંશોધન અને વિકાસ હેતુઓ, રોકાણો અને ઉભરતી ટેકનોલોજી ક્ષેત્રો તે મુખ્યત્વે આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, સાયબર સિક્યુરિટી, બ્લોક ચેઇન, ડેટા એનાલિટિક્સ અને સ્માર્ટ સિટીઝ અને ઈન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

Back to basics : ભારતમાં આર્ટિકિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ

- > CBSEના બોર્ડમાં 2019 માં નવમી ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ માટે પસંદગીના વિષય તરીકે આર્ટિકિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. IIT હેદરાબાદએ આર્ટિકિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સમાં બેચલર ઓફ ટેકનોલોજીની શરૂઆત કરી હતી. આ કાર્યક્રમ શરૂ કરનારી તે ભારતની પ્રથમ શૈક્ષણિક સંસ્થા છે. એક અનુમાન છે કે આર્ટિકિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ 2035 સુધીમાં ભારતના GDPમાં 957 અબજ ડોલરનો ઉમેરો કરશે

ભારતમાં સાયબર સિક્યુરિટી

- > 2013 માં 'સાયબર સિક્યુરિટી પોલિસી' શરૂ કરનારા કેટલાક દેશોમાં ભારત એક હતું. ભારતમાં, દરેક રાજ્ય સરકારોની પોતાની સાયબર ઇમર્જન્સી રિસ્પોન્સ ટીમ છે.
- > ભારતીય કમ્પ્યુટર ઇમર્જન્સી રિસ્પોન્સ ટીમ (CERT-IN) ના અહેવાલ મુજબ, ચીન દ્વારા કરવામાં આવેલા સાયબર એટેક દેશના કુલ સાયબર એટેકમાં 35% ફાળો આપે છે, ત્યારબાદ યુ.એસ., રશિયા, પાકિસ્તાન, કેનેડા અને જર્મની આવે છે.
- > ભારત સરકારે સાયબર સ્વચ્છતા કેન્દ્ર (બોટનેટ ક્લીનિંગ અને માલવેર એનાલિસિસ સેન્ટર) ની શરૂઆત 2017 માં કરી છે.

ભારતમાં બ્લોકચેન ટેકનોલોજી

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા હેઠળ કાર્યરત ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રિસર્ચ ઇન બેન્કિંગ ટેકનોલોજી બ્લોક ચેન ટેકનોલોજી માટે એક મોડેલ પ્લેટફોર્મ વિકસાવી રહી છે.

ભારતમાં ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ

- > ભારતમાં નાસ્કોમ મુજબ ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ 2020 સુધીમાં 15 અબજ ડોલરની પહોંચવાની ધારણા છે. ભારત સરકારે રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ કમ્યુનિકેશન પોલિસી અને ડિજિટલ ઇન્ડિયા મિશનના ભાગ રૂપે ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સનો લાભ મેળવવાની યોજના બનાવી છે.

થારૂ આદિવાસીઓ

- > ઉત્તર પ્રદેશ સરકારે તાજેતરમાં જ વિશ્વભરની થારૂ જનજાતિની અનોખી સંસ્કૃતિને લઈને એક યોજના શરૂ કરી છે. આ આદિવાસી ગામોને પર્યટન નકશા પર મૂકવા આ યોજનાનો હેતુ છે. આનાથી રોજગારી ઊભી થશે અને આ ક્ષેત્રમાં આદિવાસી લોકોમાં આર્થિક સ્વતંત્રતા આવશે.

Back to basics : યોજના

- > ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય સરકાર નેપાળની આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદમાં સ્થિત થારૂ આદિવાસીઓના ગામોને જોડવાની યોજના બનાવી રહી છે. આ એક હોમસ્ટે યોજના છે, જે અંતર્ગત ઉત્તર પ્રદેશ વન વિભાગ પ્રવાસીઓને થારૂ આદિવાસીઓના પ્રાકૃતિક વસવાટમાં રહેવાનો અનુભવ પ્રદાન કરશે. આ ઝૂંપડીઓ જંગલમાંથી એકત્રિત ઘાસની બનેલી છે.

- > ઉત્તર પ્રદેશ વન વિભાગ થારૂ આદિવાસીઓને પર્યટક સાથે વાતચીત કરવા તાલીમ આપશે. તેઓ આદિવાસીઓને સ્વચ્છતા અને સલામતીના પાસાઓથી પરિચિત થવા માટે પણ પ્રોત્સાહિત કરશે.
- > થારૂ આદિવાસીઓ પ્રવાસીઓને તેમના ઘરના રાંધેલા ભોજન અને રહેઠાણ માટે પણ શુલ્ક લેશે. આ યોજના હેઠળ ઘરેલું અને આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રવાસીઓની ભાગીદારી અપેક્ષિત છે. કેટલાક પ્રવાસીઓ તેમની સાથે રહીને, તેમની ખાવાની ટેવ, જીવનશૈલી અને પોશાકનું નિરીક્ષણ કરીને આદિવાસી સંસ્કૃતિનો સ્વાદ મેળવવા માટે રસ ધરાવે છે.

થારૂ આદિવાસીઓ વિશે

- > તેઓ શિવાલિક અથવા નીચલા હિમાલયમાં નીચાણવાળા વિસ્તારમાં સ્થિત છે. આ લોકોમાં મોટાભાગના લોકો કૃષિની પ્રેક્ષિત કરતા વનવાસી છે. થારૂ શબ્દનો અર્થ થેરવાડા બૌદ્ધ ધર્મના અનુયાયીઓ છે.
- > થારૂ આદિવાસીઓ નેપાળ અને ભારત બંનેમાં વહેંચાયેલા છે. ભારતમાં તેઓ મોટે ભાગે બિહાર, ઉત્તરાખંડ અને ઉત્તર પ્રદેશમાં વહેંચાય છે. 2011 ની વસ્તી ગણતરી મુજબ, ઉત્તર પ્રદેશની કુલ અનુસૂચિત જનજાતિની વસ્તી 11 લાખ હતી. હવે વધીને 20 લાખ થવાની ધારણા છે. રાજ્યમાં આદિવાસી વસ્તીમાં વધારો કરવા માટે થારૂ આદિજાતિઓ ઘણું મોટું યોગદાન આપે છે.

અનન્ય પ્રથાઓ

- > થારૂ આદિવાસીઓ થારૂ ભાષા બોલે છે. તે ઈન્ડો આર્યન પેટા જૂથની ભાષા છે અને ઉર્દુ, હિન્દી અને અવધિની વિવિધતા છે. નેપાળનો થારૂ ભોજપુરીના વિવિધ પ્રકારો બોલે છે. શાંત આદિવાસીઓ ભગવાન શિવને મહાદેવ તરીકે પૂજે છે. તેમના સર્વોચ્ચ નારાયણ હોય છે. તેમના મતે નારાયણ વરસાદ, તડકો અને લણણી પ્રદાન કરનાર છે. મુખ્ય પ્રવાહમાં ઉત્તર ભારતીય હિન્દુ રિવાજોમાં મહિલાઓને પૂરા પાડવામાં આવતા થારૂ મહિલાઓને સંપત્તિના અધિકાર વધુ મજબૂત છે.
- > તેઓ માંસ અને આલ્કોહોલિક પીણાંનું સેવન કરે છે. માનક થારૂ પ્લેટમાં ઘીકી અથવા બગીઆ હોય છે, જે ચોખાના લોટના બાફેલી વાનગી છે. તે ઘોંઘી સાથે ખાવામાં આવે છે.

મહારાષ્ટ્ર પોલીસ: ઓપરેશન બ્લેકફેસ, TRACE અને કોલર

- > મહારાષ્ટ્ર પોલીસની સાયબર વિંગે તાજેતરમાં ઇન્ટરપોલ પાસેથી 'કોલર' નામનું એક સોફ્ટવેર મેળવ્યું છે જે બાળ અશલીલતાને શોધી કાઢવામાં મદદ કરશે. સોફ્ટવેર સાથે સંકળાયેલા મિશનને અમલમાં મૂકવા માટે 12 અધિકારીઓનું એક મુખ્ય એકમ બનાવવામાં આવ્યું છે. આ બાર અધિકારીઓ ઇન્ટરપોલની સાઉથ એશિયન વિંગમાં તાલીમ લેવા ગયા હતા. આ એકમનું નામ TRACE રાખવામાં આવ્યું છે. TRACE એ સાયબર ચાઇલ્ડ શોષણ સામેની ટેકિટકલ રિસ્પોન્સ છે.

Back to basics : કોલર સોફ્ટવેર

- > ઈન્ટરપોલ પાસેથી હસ્તગત કરાયેલ સોફ્ટવેર વિવિધ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે જેમ કે છબીઓમાં નગ્નતા શોધવા અને વ્યક્તિની ઉંમર તેમના ચહેરાના બંધારણો દ્વારા ઓળખવા માટે. તેમાં ઈનબિલ્ટ એલ્ગોરિધમ છે જે ચાઇલ્ડ પોર્નોગ્રાફી જેવા કીવર્ડ્સ શોધશે. ત્યારબાદ અલ્ગોરિધમનો, કીવર્ડ્સનો ઉપયોગ કરીને આ ગુનાઓમાં સામેલ થનારા ફોરમ્સને ટ્રેક કરશે.

TRACE

- > 2019 થી દેશભરમાં ચાઇલ્ડ સેક્સ્યુઅલ એબ્યુઝ મટિરીયલ (CSAM) સામે મોટા અભિયાનના ભાગ રૂપે TRACE યુનિટની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. ટીમે તાજેતરમાં આ કેસોને ટ્રેક કરવા માટે આ સોફ્ટવેરના ઉપયોગ માટે મહારાષ્ટ્રમાં લગભગ 270 પોલીસ જવાનોને તાલીમ આપી હતી.
- > મહારાષ્ટ્ર સાયબર કોર્પ્સે FRI નોંધાયેલા જિલ્લાઓમાં ફરિયાદો મોકલવાનું શરૂ કર્યું છે. અત્યાર સુધીમાં લગભગ 50 વ્યક્તિઓની ધરપકડ કરવામાં આવી છે.

ઓપરેશન બ્લેકફેસ

- > તે બાળ જાતીય દુર્વ્યવહાર સામગ્રી સામે મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પોલીસે કરેલી કાર્યવાહીનો એક ભાગ છે. ઓપરેશન કોલર સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરવા અને TRACE ટીમને જમાવવા માટે છે.

પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલન

- > વિદેશ રાજ્ય મંત્રી શ્રી વી મુરલીધરને તાજેતરમાં જ 16માં પ્રવાસી ભારતીય દિવસ 2021 માટે વેબસાઈટ શરૂ કરી હતી. તેમણે એમ પણ જાહેર કર્યું કે વડા પ્રધાન મોદી 9 જાન્યુઆરીએ પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલનનું ઉદઘાટન કરશે.
- > પ્રવાસી દિવસ સંમેલન દરમિયાન લગભગ ચાર સંમેલનો યોજાવાના છે.
- > તેઓ નીચેની થીમ્સ પર આધારિત છે.

ભારતીય સંસ્કૃતિના પ્રમોશનમાં ડાયસ્પોરાની ભૂમિકા

- > ડાયસ્પોરા બિઝનેસ લીડર્સ અને CEO સાથે સંવાદ – 5 ટ્રિલિયન ડોલરનું લક્ષ્યાંક
- > પ્રાદેશિક PBD-GCC: ભારત પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલન
- > ભારતને પ્રદર્શિત કરવા માટે ફોર્જિંગ મીડિયા અને મનોરંજન ભાગીદારી.
- > પ્રવાસી દિવસ કન્વેન્શન તમામ ભારતીયોને એકઠા થવાની અને હાલમાં ભારત દ્વારા સામનો કરી રહેલા પડકારો માટે સામાજિક-આર્થિક ઉકેલો શોધવાની વાત કરવાની તક પૂરી પાડશે.

Back to basics : પ્રવાસી ભારતીય દિવસ વિશે

- > દર વર્ષે પ્રવાસી ભારતીય દિવસ 9મી જાન્યુઆરીએ ઉજવવામાં આવે છે, આ દિવસ દેશના વિકાસ માટે બિન-નિવાસી ભારતીયો દ્વારા આપવામાં આવેલા યોગદાનને ધ્યાનમાં રાખીને ઉજવવામાં આવે છે. મહાત્મા ગાંધી 9 જાન્યુઆરી, 1915 ના રોજ દક્ષિણ આફ્રિકાથી પાછા ફર્યા હોવાથી તે ઉજવવામાં આવે છે.
- > પ્રવાસી ભારતીય દિવસની ઉજવણીનું પ્રાયોજક વિદેશ પ્રધાન, ઉત્તર પૂર્વી ક્ષેત્રના વિકાસ મંત્રાલય, કોન્ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન ઈન્ડસ્ટ્રીઝ, ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રી (FICCI) દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- > આ દિવસે પ્રવાસી ભારતીય સન્માન એવોર્ડ રજૂ કરવામાં આવે છે.
- > પ્રવાસી ભારતીય દિવસની ઉજવણીનો નિર્ણય ભારતીય ડાયસ્પોરા અંગેની ઉચ્ચ-સ્તરની સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણોને અનુસરીને લેવામાં આવ્યો હતો. એલ.એમ.સિંઘવીની અપ્રયક્ષતામાં ભારત સરકાર દ્વારા સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > અંગ્રેજીમાં તેને બિન-નિવાસી ભારતીય દિવસ કહેવામાં આવે છે.

વર્તમાન દશ્ય

- > હાલમાં વિદેશમાં 31 કરોડ ભારતીયો વસી રહ્યા છે. તેમાં થી 13 મિલિયન PIO (ભારતીય મૂળના વ્યક્તિ) અને 17 મિલિયન NRI (બિન-નિવાસી ભારતીય) છે. ભારતમાં ઓવરસીઝ સિટિઝન્સની કલ્પનાની શરૂઆત વર્ષ 2006 માં હૈદરાબાદમાં યોજાયેલ પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલન દરમિયાન કરવામાં આવી હતી.

OCI

- > તે ભારતીય મૂળના લોકો અને તેમના જીવનસાથીઓને કાયમી રહેઠાણ માટેનું એક સ્વરૂપ છે. દરજ્જો આ વ્યક્તિઓને ભારતમાં અનિશ્ચિત સમયમાં રહેવા અને કામ કરવા દે છે. જો કે, તે ભારતીય ચૂંટણીઓમાં મત આપવાનો અધિકાર આપતો નથી.

અર્બન ગવર્નન્સ ઇન્ડેક્સ

- > પ્રજા ફાઉન્ડેશન દ્વારા તાજેતરમાં અર્બન ગવર્નન્સ ઇન્ડેક્સ બહાર પાડવામાં આવ્યું છે. રાજ્યોની યાદીમાં ઓડિશા પ્રથમ ક્રમે છે અને મણિપુર અને નાગાલેન્ડ તળિયે હતા.

Back to basics : શહેરી શાસન સૂચકાંક

- > અર્બન ગવર્નન્સ ઇન્ડેક્સ અનુસાર ઓડિશા પછી મહારાષ્ટ્ર અને છત્તીસગઢ છે. આ યાદીમાં દિલ્હી 13 મા ક્રમે છે. રાજ્યોને શહેરના વહીવટ, ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ અને ધારાસભ્ય માળખા અને સશક્તિકૃત નાગરિકો અને શારીરિક સશક્તિકરણની થીમ્સના આધારે 0 થી 100 ની વચ્ચે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યા હતા.

- > મહારાષ્ટ્રએ 55%, ઓડિશાએ 56% બનાવ્યા. અન્ય ટોચના રાજ્યો છત્તીસગઢમાં 49.6%, કેરળ 48.7% અને મપ્રયપ્રદેશ 45.9% સાથેના સ્કોર સાથે હતા.
- > અપૂરતું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર અને સર્વિસ ડિલિવરી એ મુખ્ય મુદ્દાઓ છે જે તેમની સાચી આર્થિક સંભાવના પ્રાપ્ત કરવા માટે શહેરોમાં અવરોધ લાવતા રહે છે.

સૂચકાંક વિશે

- > રેન્કિંગ શહેરી શાસન સુધારણાના આધારે કરવામાં આવ્યું હતું. સૂચકાંક બનાવવા માટે પ્રજા ફાઉન્ડેશને 40 શહેરોમાં અને રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રમાં ત્રણ વર્ષ અભ્યાસ હાથ ધર્યો. રાજ્યોને તેમની સ્થાનિક સ્વરાજ્ય અને તળિયાની લોકશાહીના આધારે રેન્ક આપવામાં આવ્યા છે.
- > અધ્યયનના તારણો મુજબ કોઈ પણ રાજ્યો 100 માંથી 60 નો સ્કોર કરી શક્યુ નથી. આ સૂચવે છે કે મ્યુનિસિપલ સંસ્થાઓ સ્થાનિક સ્તરે અસરકારક શાસન પૂરા પાડવામાં પાછળ રહી છે. અધ્યયનમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે, સંસદ દ્વારા નગરપાલિકાઓ પર બંધારણીય સુધારાને પસાર થયાને 28 વર્ષ થયા હોવા છતાં, એક પણ રાજ્યએ મ્યુનિસિપલ સંસ્થાઓએ તમામ 18 કાર્યોનો વિકાસ કર્યો નથી. 74મો બંધારણીય સુધારણા 1993 માં લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો જેણે મ્યુનિસિપલ સરકારોને માન્યતા આપી હતી.
- > 18 કાર્યોમાં જમીનના ઉપયોગના નિયમન, શહેરી આયોજન, આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ માટેની યોજના, અગ્નિ સેવા, પાણી પુરવઠો, પર્યાવરણનું રક્ષણ, શહેરી વનીકરણ, પર્યાવરણીય પાસાઓને પ્રોત્સાહન, વગેરે શામેલ છે. આ કાર્યો સ્થાનિક શહેરી સંસ્થાઓને સશક્ત બનાવવા અને સ્થાનિક શાસનનું લોકશાહી વિકેન્દ્રીકરણ.

ખેલો ઇન્ડિયા

- > યુવા બાબતો અને રમતગમતનાં કેન્દ્રીય પ્રધાને તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે સરકાર આખા ભારતમાં 1000 ખેલ ઇન્ડિયા કેન્દ્રો શરૂ કરવાની છે.
- > ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્પર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી દ્વારા આયોજિત દસમી ગ્લોબલ સ્પોર્ટ્સ સમિટમાં આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. આ કેન્દ્રો નિવૃત્ત રમતવીરોને રોજગાર મેળવવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, કેન્દ્રો દેશમાં રમતગમતની સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહિત કરવામાં સહાય કરશે.
- > રમત મંત્રાલય હાલમાં ભારતને લોસ એન્જલસ 2028 ઓલિમ્પિક્સમાં ટોપ ટેન મેડલ કમાવનારા દેશોમાંના એક બનાવવાના લક્ષ્ય પર કામ કરી રહ્યાં છે.

- > આ ખેલો જૂન 2020 માં, ખેલો ઇન્ડિયા કાર્યક્રમ અંતર્ગત ખેલો ઇન્ડિયા સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. આ કેન્દ્રો દેશમાં એક મજબૂત રમતગમતની ઇકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : ખેલો ભારત કાર્યક્રમ

- > આ કાર્યક્રમ 2018 માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આર્થિક વિકાસ, રાષ્ટ્રીય વિકાસ, સમુદાય વિકાસ અને વ્યક્તિગત વિકાસ માટેના સાધન તરીકે મુખ્ય પ્રવાહની રમતોને લક્ષ્યમાં રાખવાનો હેતુ છે. રાજીવ ગાંધી ખેલ અભિયાન, અર્બન સ્પોર્ટ્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર યોજના અને રાષ્ટ્રીય રમત પ્રતિભા શોધ સિસ્ટમ જેવી અગાઉની ખેલને એકીકૃત કરીને કાર્યક્રમની અમલવારી કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય વિશેષતાઓ

- > આ યોજનાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા 100% ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું હતું. યોજના અંતર્ગત પસંદ થયેલ રમતવીરો સતત આઠ વર્ષ સુધી પાંચ લાખ રૂપિયાની શિષ્યવૃત્તિ પ્રાપ્ત કરવા પાત્ર હતા.

ખેલા ભારત યોજનામાં તાજેતરનો વિકાસ

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં આ યોજના હેઠળ 500 ખાનગી સ્પોર્ટ્સ એકેડેમીને પ્રોત્સાહન આપ્યું છે. આ મુખ્યત્વે દૂરસ્થ વિસ્તારોમાં સ્થિત સંસ્થાઓને ટેકો આપવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું.
- > સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયાએ તાજેતરમાં ખેલો ઇન્ડિયા ટેલેન્ટ ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ માટે રૂ. 5.78 કરોડની મંજૂરી આપી છે.
- > ખેલો ઇન્ડિયા સ્ટેટ સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સની સ્થાપના થઈ.

કેન્દ્રીય કેબિનેટ નિર્ણયો

- > પીએમ મોદીની અધ્યક્ષતામાં કેન્દ્રીય કેબિનેટે તાજેતરમાં કેટલાક નિર્ણયો પર મંજૂરી આપી હતી.

Back to basics : ભારત-લક્ષ્મબર્ગ

- > કેબિનેટે ભારત અને લક્ષ્મબર્ગ વચ્ચે હસ્તાક્ષર કરાયેલા મેમોરેન્ડમ ઓફ સમજૂતીને મંજૂરી આપી. આ કરાર પર સેબી (સિક્યુરિટીઝ એન્ડ એક્સચેન્જ બોર્ડ ઓફ ઇન્ડિયા) અને લક્ષ્મબર્ગના કમિશન ડી સર્વેલન્સ ડુ સેક્ટીર ફાઈનાન્સિયર (CSSF) વચ્ચે હસ્તાક્ષર થયા હતા. આ એમઓયુ એ સેબીને તેની સુપરવાઈઝરી કાર્યો વધારવામાં અને કાયદાના અસરકારક અમલીકરણ માટે મદદ કરશે.

ભારત-સુરીનામ

- કેન્દ્રીય કેબિનેટે આરોગ્ય અને દવાના ક્ષેત્રમાં સહયોગ માટે આરોગ્ય મંત્રાલય અને સુરીનામ પ્રજાસત્તાક વચ્ચે હસ્તાક્ષર કરાયેલા સમજૂતીને મંજૂરી આપી. કરારની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ નીચે મુજબ છે
- તાલીમ અધિકારીઓ અને આરોગ્ય વ્યવસાયિકોની આપલે
- માનવ સંસાધનોના વિકાસમાં સહાય
- ફાર્માસ્યુટિકલ્સનું નિયમન
- વ્યવસાયના વિકાસને પ્રોત્સાહન
- તમાકુ નિયંત્રણ
- ટેલી-દવા
- માનસિક આરોગ્ય પ્રમોશન
- સામાન્ય અને આવશ્યક ડ્રગ પ્રાપ્તિ
- તબીબી ઉપકરણો, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ અને કોસ્મેટિક્સનું નિયમન.
- સાર્વજનિક Wi-Fi નેટવર્ક્સ
- કેબિનેટે સાર્વજનિક ડેટા ઓફિસ એગ્રિગેટર્સ દ્વારા પબ્લિક વાઈ-ફાઈ નેટવર્ક સ્થાપવાની મંજૂરી આપી હતી. આ પબ્લિક ડેટા ઓફિસો દ્વારા સાર્વજનિક વાઈ-ફાઈ સેવાઓ પ્રદાન કરવાની છે. આ સાર્વજનિક Wi-Fi નેટવર્ક્સ દ્વારા બ્રોડબેન્ડ ઇન્ટરનેટ પ્રદાન કરવા માટે કોઈ લાઈસન્સ ફી લેવામાં આવતી નથી.

કોચિ અને લક્ષદ્વીપ ટાપુઓ વચ્ચે ઓપ્ટિક ફાઇબર

કનેક્ટિવિટી

- કેબિનેટે ભારતીય મુખ્ય ભૂમિ અને લક્ષદ્વીપ ટાપુ પર સ્થિત કોચિ વચ્ચે સબમરીન ઓપ્ટિકલ ફાઇબર કેબલ કનેક્ટિવિટીની જોગવાઈને મંજૂરી આપી છે. પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટેનો અંદાજિત ખર્ચ 1072 કરોડ રૂપિયા છે.

યુનિવર્સલ સર્વિસ ઓબ્લીગેશન ફંડ યોજના

- કેબિનેટે અરૂણાચલ પ્રદેશ અને આસામમાં મોબાઇલ કવરેજ પ્રદાન કરવાની યોજનાને મંજૂરી આપી. આ નોર્થ ઇસ્ટ રિજન માટે કોમ્પ્રહેન્સિવ ટેલિકોમ ડેવલપમેન્ટ પ્લાન હેઠળ કરવામાં આવી રહ્યાં છે.

વન નેશન વન કાર્ડ-તાજેતરના વિકાસ

- લગભગ નવ રાજ્યોએ વન નેશન વન કાર્ડ રિફોર્મ યોજનાઓ પૂર્ણ કરી છે. તેઓ આંધ્ર પ્રદેશ, કર્ણાટક, તેલંગાણા, કેરળ, હરિયાણા, ગુજરાત, ગોવા, ઉત્તર પ્રદેશ, ત્રિપુરા છે.

Back to basics : તાજેતરના વિકાસ

- કેન્દ્ર સરકારે આ નવ રાજ્યોને વન નેશન વન કાર્ડ યોજના હેઠળ વધારાના 23,523 કરોડ રૂપિયા વધારવાની મંજૂરી આપી છે. ઉત્તર પ્રદેશને આ યોજનાનો સેથી વધુ ફાયદો છે કારણ કે રાજ્યને રૂ. 4,851 કરોડની વધારાની ઉધાર વિંડો આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ કર્ણાટકને 4509 કરોડ રૂપિયાની વધારાની ઋણ લેવાની વિંડો અને ગુજરાતને રૂ.4352 કરોડ મળ્યા હતા. આ ફાળવણી ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ વિભાગના સૂચનના આધારે કરવામાં આવી છે. તે નોડલ વિભાગ છે કે જે રાજ્યએ એક રાષ્ટ્ર એક કાર્ડ યોજના હેઠળ નિર્ધારિત શરતો પૂરી કરી હોય તો તે પ્રમાણિત કરે છે. ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ વિભાગ, ગ્રાહક બાબતો, ખાદ્ય અને જાહેર વિતરણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત છે. સુધારાને પાત્ર બનવા માટે, રાજ્યે 31 ડિસેમ્બર, 2020 સુધીમાં સુધારાઓનો અમલ પૂર્ણ કરવો પડશે.
- વન નેશન વન કાર્ડ યોજના ઉપરાંત, ઉલ્લેખિત સુધારાઓમાં ધંધામાં સરળતા, પાવર ક્ષેત્રના સુધારાઓ અને શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાના સુધારાઓ શામેલ છે.

વન નેશન વન કાર્ડ

- આ યોજના તમામ લાભાર્થીઓ, ખાસ કરીને સ્થળાંતર કરનારાઓ દેશના કોઈપણ સ્થળેથી જાહેર વિતરણ પ્રણાલીને પહોંચી શકે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ લાભાર્થીઓની સ્વતંત્રતામાં વધારો કરશે કારણ કે તેઓ એક PDS દુકાન સાથે બંધાયેલા નથી. આ યોજના રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ લાગુ કરવામાં આવી રહી છે.
- તેનો ઉદ્દેશ બોગસ રેશનકાર્ડ, અયોગ્ય રેશનકાર્ડ અને ડુપ્લિકેટ રેશનકાર્ડને દૂર કરવાનો છે

વન નેશન વન કાર્ડની ચિંતા

- સાર્વજનિક વિતરણ પ્રણાલીને લાગુ કરવા માટે દરેક રાજ્યોના પોતાના નિયમો હોય છે. વન નેશન વન કાર્ડ યોજના પહેલાથી બગડેલી PDS સિસ્ટમના ભ્રષ્ટાચારને વધુ વેગ આપશે.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT